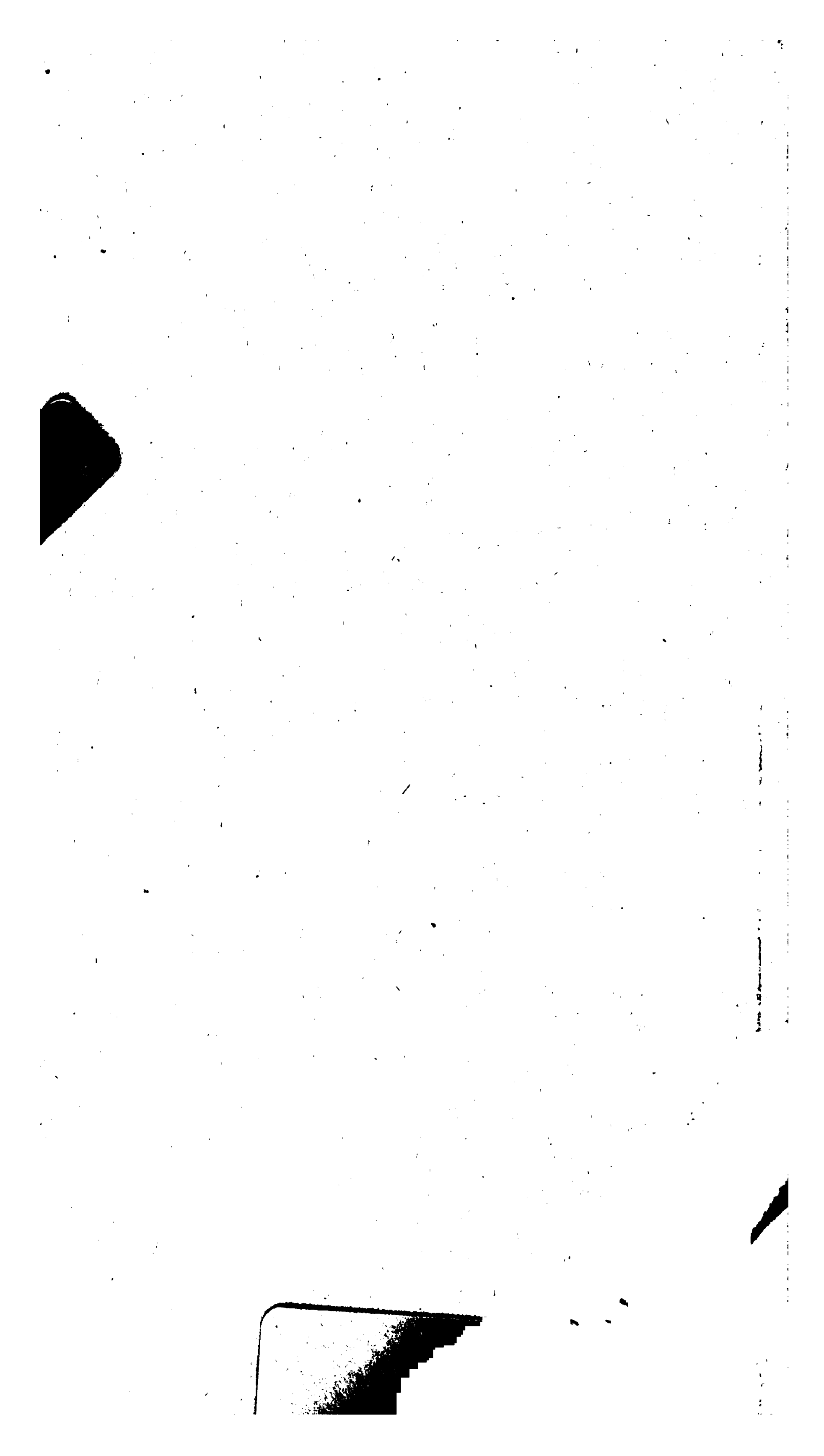
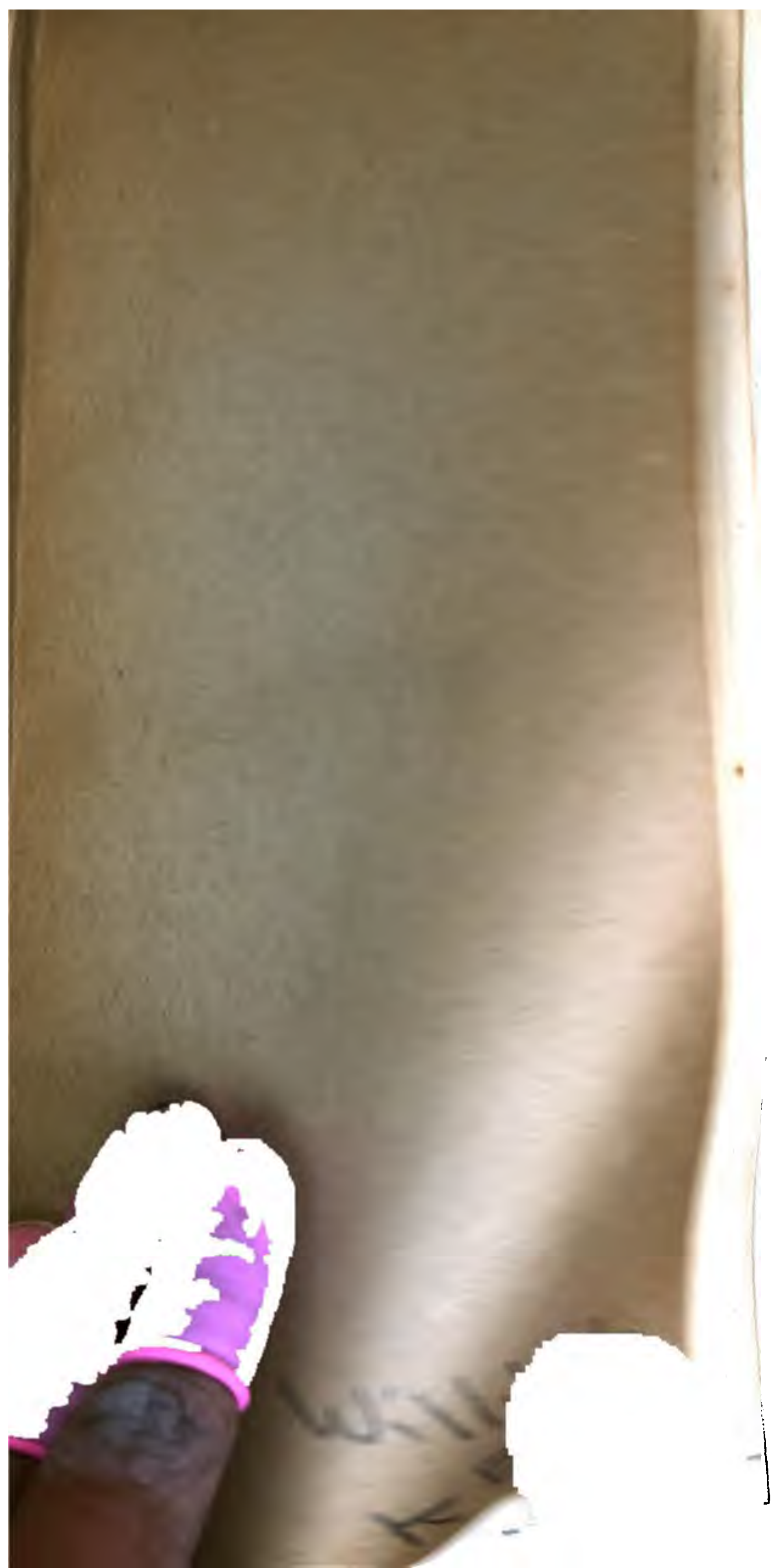
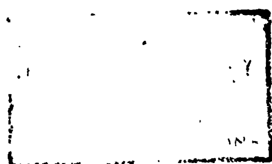
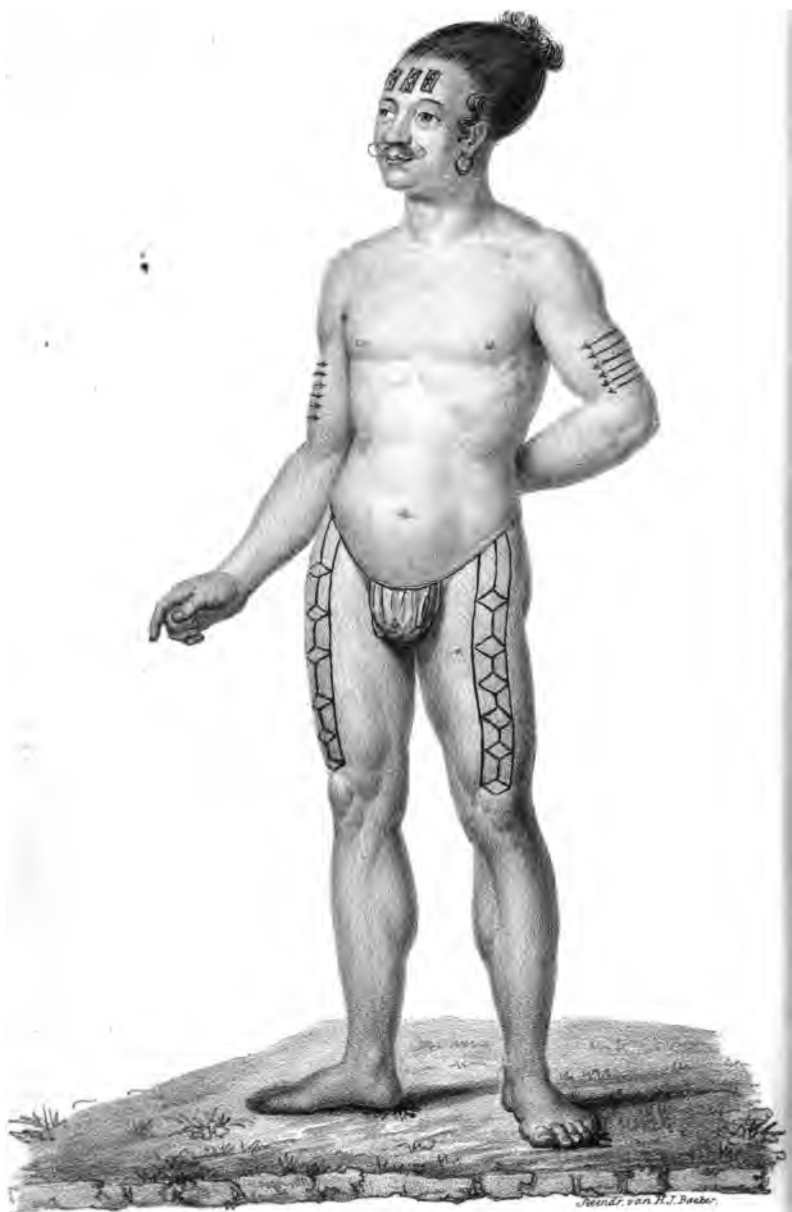

Bewoner van de Volkryke Eilanden.
(Populous Group.)
Pag: 85.

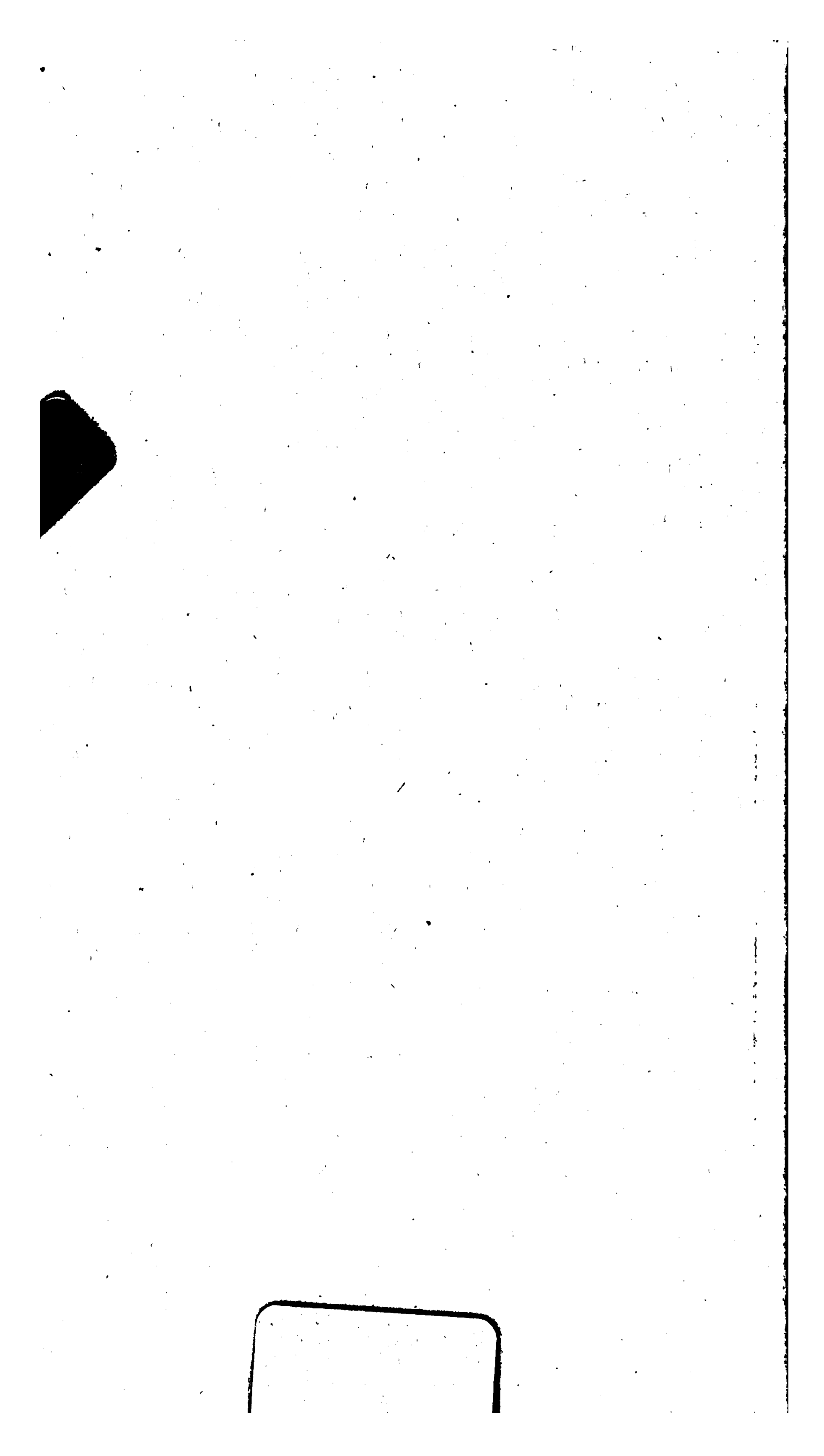

Lynx in het Zuider Pool-...

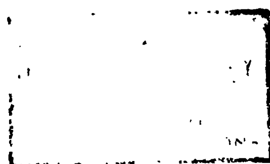
Te Breda,

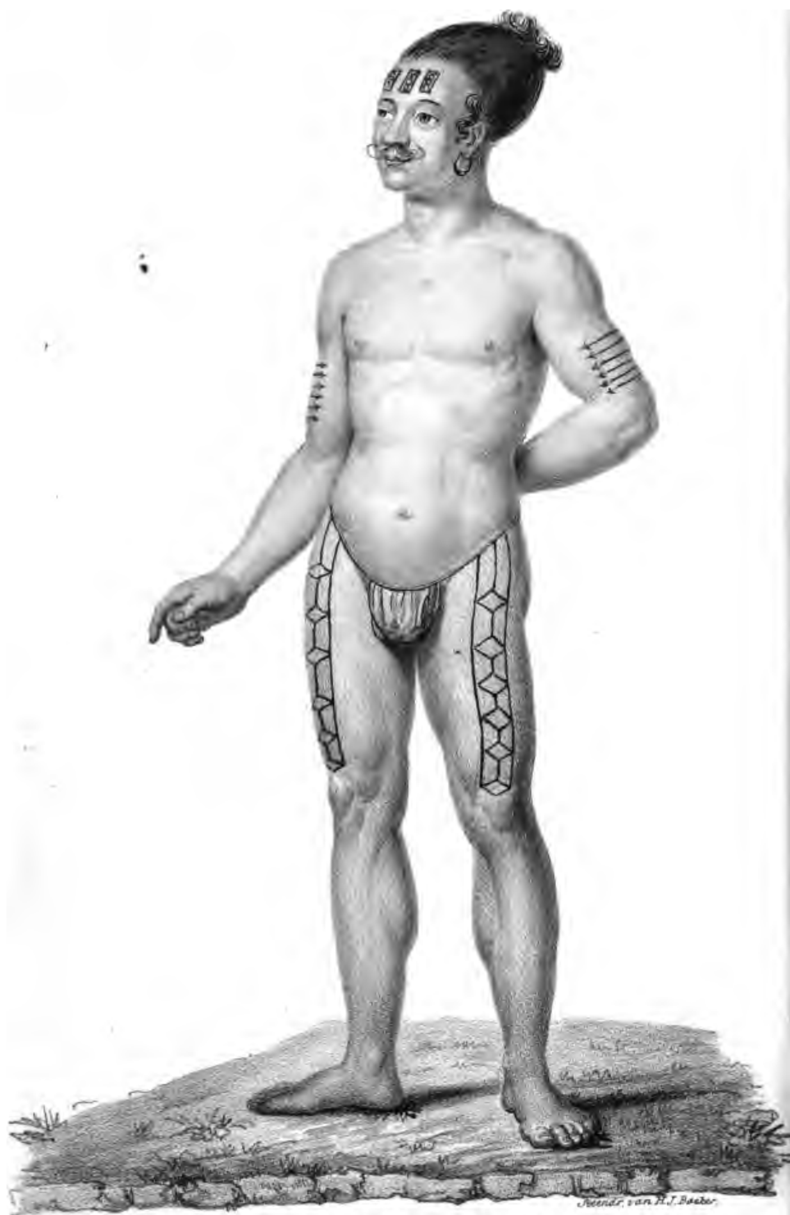
By Broese & Comp.

1835.

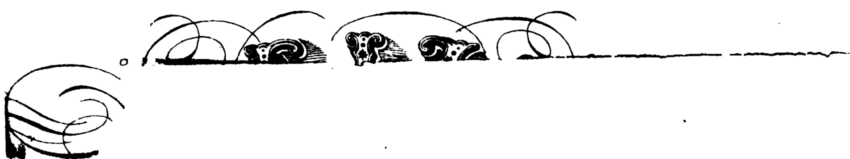

Willinck
KBG

Bewoner van de Volkryke Eilanden.
(Populous Group.)
Pag: 85.

Lynx in het Zuider Pool-...

Te Breda,
By Broese & Comp.
1835.

Steendr. van H.J. Backer.

Bewoner van de Volkryke Eilanden.
(Populous Group.)
Pag: 85.

om Kaap Hoorn langs de Westkust van Zuid-Amerika, door de Stille Zuid-Zee naar de Philippijnsche Eilanden en verder door de Chinesche Zee naar Batavia

gedaan in de jaren 1823 en 1824,

met

Z. M. KORVET LYNX,

onder bevel van

J. P. M. Willinck,

In leven Kapt.ⁿ ter Zee, Ridder der M.W.O.

Door hem zelven beschreven en met eigen geteekende platen versierd.

De Lynx in het Zuider Pool-ijs.

Te Breda,

By Broese & Comp.

1835.

NAMEN

DER

INTEEKENAREN.

Z. K. H. WILLEM, FREDERIK, GEORGE, LODEWIJK,
Prins van Oranje, Kroonprins, Veldmaarschalk van het Nederlandsche Leger, enz., enz., enz.

Z. K. H. PRINS WILLEM, FREDERIK, HENDRIK,
Adelborst der 1ste klasse van de Nederlandsche Marine.

Z. D. H. DE HERTOG BERNHARD VAN SAKSEN-WEIMAR,
luitenant-generaal, bevelhebber der 2de divisie van het leger te velde.

HET DEPARTEMENT VAN OORLOG. (voor de bibliotheek)

HET DEPARTEMENT VAN MARINE. (idem)

A.

Aarts, A. J.) Luit. Kol. 6. Bat. Art. Nat. Mil., te Berg. op Zoom.
Abrahams, De Gebr.) Boekh. te Middelburg, 6 Ex.
Ackersdijk, Hoogleeraar te Utrecht.
Alewijn, T.) Koopman te Amst.
Alphen. Het Postkantoor te
Alter, S.) Boekh. te Utrecht.
Altorffer, W.) te Middelburg.
Andel, G. A. van) Ontv. der In- en Uitg. Regt. te Hellevoetsluis.
Arrenberg, C.) Boekh. te Rott. 4 Ex.
Arriens, Kapitein ter Zee.
Auffmorth, Luit. Kol. 9. Afd. Inf.

B.

Baars, W. T.) Luit. ter Zee, 1. kl.
Balen, J. van) Boekv. te Rott.
Bank, M. A. van der) Predikant bij de Walsche gemeente te Utrecht.
Beelaerts van Blokland, I. J. D.) Luit ter Zee, 2. kl., te Utr.
Beelaerts van Emmichoven, Mr.) Pres. van de Regtb. te Dordt.
Beeldsnijder Jh. G. S.) van Voshol, voor het Leesg. . . . . te Utrecht.
Beets, J. J.) Boekh. te Haarl. 3 Ex.
Benthem, S. van) Boekh. te Middelburg, 15 Ex.
Bentum, Van) Boekverk. te Gouda.
Berghuis, C. L.) Luit. ter Zee, 2. kl.
Berkhout Molenaar, J.) Kapitein-Luitenant ter Zee.
Berkum Bijsterbos Jr., N. van) te Kampen.
Besier, K. E.) Luit. ter Zee, 2. kl.
Bielevelt, C.) Boekh. te Utrecht.
Binks, J.) Schr. en Victualiem. 2. kl. aan boord van Z. M. wachts. Ken. Hass.
Binsbergen, J. van) Pred. te Ochten.
Blanche & Zoon, Boekh. te Utr.
Blanken Jz., T.) Offic. van Gez. te Amsterdam.
Blois van Treslong Prins, P. A. J.), Adelb. der 1. kl., aan boord van Z. M. schip de Zeeuw.
Blussé & van Braam, Boekh. te Dordrecht, 2 Ex.
Boecop, J. M. van) voor het Leesg.: *Alit lectio ingenium et reficit*, te Middelburg.
Boelen Jz., J.) Kap-Luit. ter Zee, te
Boelens Jr., R.) Boekh. te Zwolle. Utr.
Boon, P. C.) Ritmeester, afd. Kurassiers n°. 1.
Bouman, F.) Visiteur aan de uiterste wacht te Hellevoetsluis.
Bouwmeester, S. J.) Schrijver en Victualiem. der 1. kl., te Medemb.
Brave, Jr. W.) Boekv. te Amst., 2 Ex.
Brouwer, G.) Boekh. te Deventer. 2 Ex.
Broecke, A. van den) Notaris te Middelburg.
Brugghen, Van der) Luit. ter Zee.
Budde, H.) Adelb. der 2. kl., te Deventer.
Buit, Predikant te Nisse, voor het Leesgezelschap.
Buijs, D.) Kapitein ter Zee.
Buizonje, Z. de) Boekh. te Vlissingen, 3 Ex.

C.

Camp, W. F.) 1. Luit. Ing. te Willemstad.
Campen, A. F. van) Luit. Kol., kom. van het Reg. ligte Drag. n°. 4.
Camper, P.) te Zutphen.
Clarkson, A. D. S.) Luit. ter Zee, 2. kl., aan boord van Z. M. fregat Eurydice.
Cleef, De Gebr. van) Boekh. te 's Hage en te Amst., 4 Ex.
Cleerens, J. B.) Kolonel, Komm. van het korps Jagers.
Collard, P. M.) Adelborst der 1. kl., te Breda.
Comte, L. le) Adjunct-schrijver aan boord van Z. M. schip de Zeeuw.
Comte, P. le) Kommandeur aan de Kweeks. voor de Zeev. te Amst.
Cornelissen, R.) Chirurgijn-Majoor te Medemblik.
Courier dit Dubikart, F. G.) Ridder d. M. W. O. 4. kl., Kap. ter Zee, Komm. van Z. M. fregat Eurydice.
Creijghton, H. H.) 1. Luit. 2. Bat. Jagers, Ridder der M. W. O. 4 kl.

D.

Damme, C. J.) te Middelb.
Daskramp, H.) Luit. ter Zee, 2. kl. aan boord van Z. M. korv. Medusa.
Dedel, S.) Luit. ter Zee, 1. kl., Adj. van den S. bij N., Dir. en Komm. der Marine te Amsterdam.
Derfelden van Hinderstein, G. F. Baron van) Lid der Ridderschap en Staten der Prov. Utrecht, op den huize Snellenburg te Benschop.
Dobbelaire, P. H.) Offic. van Gez. 3. kl., bij de 7. Afd. Inf.
Dorp, J. P. van) Med. Doct. te Thiel.
Doedes, D.) Predikant te Ingen.
Donker, Commies aan het Postkantoor te 's Bosch.
Doorman, Erven) Boekh. te 's Hag. 2 Ex.
Doijer, J. H.) Boekh. te Arnhem.

Dronkers, D. A.) te Middelburg.
Dubois, D. H. J.) 2. Luit., gedetacheerd bij den Gen. Staf.

E.

Eeg, C. E.) Luit. ter Zee, 1. kl., te Medemblik.
Eerdmans, S.) Offic. van Gez. 2. kl. bij het 6. bat. A. N. M., te Bergen op Zoom.
Elias, G. H.) te Wageningen.
Enslie, W.) Luit. ter Zee, 1. kl., Ridder der M. W. O. 4. kl.
Ermerius, F. P.) Controleur aan 's Rijks Belastingen te Colijnsplaat.
Evers, H. H.) Pred. te Enschedé.
Eijk, te St. Maartensdijk.
Eijnde, P. van den) 1. Luit., ged. bij den Staf der 3. div. Inf.

F.

Fabius, G.) Luit. ter Zee.
Falk, G. A. de) te Zutphen.
Paul, G. C.) te Gorinchem.
Ferguson, H.) Luit. ter Zee, 2. kl., te Middelb.
Feijfer, De) 2. Luit., voor het Offic.-Leesgez. 1. Bat. der 7. afd. Inf.
Fock, P. J.) Luit. ter Zee, 2. kl., te Middelburg.
Fremerij, N. C. de) Hoogl. te Utr.
Frucht, J. W. F.) Luit ter Zee, 1. kl., aan boord van Z. M. korvet Medusa.
Fundter, Ch.) 1. Luit. Adj. bij het Reg. Ligte Drag. n°. 4, Ridder der M. W. O. 4. kl.
Fundter, F.) 2. Luit. bij het Reg. Ligte Drag. n°. 4.

G.

Gartman, De Erven H.) Boekh. te Amsterdam.
Geen, Jhr. M. van) Kapit. Adj., Ridder der M. W. O. 3. kl.
Geertruidenberg. Het Postk.) 2 Ex.
Geesteranus, W. A.) Kap. ter Zee.
Glansbeek, F. H. L. van) 1. Luit. der Art., Komm. van het Res. Park n°. 3.
Gobius, O. W.) Kommr. der O. v. d. N. L., Vice-Admiraal, Dir. en Komm. van het Dep. der Marine van de Schelde, Opperbevelhebber der Vesting Vlissingen.
Goreum, J. E. van) Generaal-Majoor der Art. te Leijden.
Goteling Vinnis, J.) Boekh. te Haarl. 2 Ex.
Goude, M.) Boekh. te Schied. 2 Ex.
Grave, Het Postkantoor te) 3 Ex.
Groot, H. S. J. de) Boekh. te 's Hage.
Guikens, J.) Boekh. te Amst., 8 Ex.

H.

Haastert, Van) Offic. van Gez., 3. kl., te Hellevoetsluis.
Haersolte van den Doorn, Mr. C. W. Baron van) te Zwolle.
Harderwijk, H. W. van) Boekh. te Rott.
Hasselt, L. A. K. van) Luit. ter Zee, 2. kl., te Groningen.
Hattem, G. W. van) Boekh. te Wageningen.
Heeckeren, Mr. E. L. van) Ridder der O. v. d. N. L., Gouverneur-Generaal der Ned. West-Ind. bezittingen te Paramaribo, 2 Ex.
Heeckeren, L. A. T. H. van) Adelborst der 1. kl. te Medemblik.
Heemskerk van Beest, Jhr. D. van) Oud-Kol. en Kap. ter Zee.
Heemskerk van Beest, E. C. M.) Douar. van den Gen. Maj. Bischoff, te Kampen.
Hellevoetsluis. Het Postkantoor te) 22 Ex.
Hendrikse, E.) Boekverk. te Middelb. 2 Ex.
Hees, J. C. N. van) 2. Lt. Kwart., 1. Bat., 5. Afd. Inf.
Hennequin, A. F.) te Zierikzee.
Heteren, J. H. van) Boekh. te Amst., 2 Ex.
Heijnsbergen, C. van) Professor te Medemblik.
Hinlopen, J. G.) Lid der Staten-Generaal, te Middelburg.
Hinlopen, P. A. M.) Luit. ter Zee, 2. kl., aan boord van Z. M. stoomschip Curaçao.
Hoek, C. C. van der) Boekv. te Leijd. 2 Ex.
Hoek, N. S.) Predikant te Kampen.
Hoffman, M. G.) Adelb. op Z. M. brik de Kemphaan, te Rott.
Holst, C. P.) Makelaar te Amst.
Hoog, Mr. P. G. J.) te Rott.
Hoofman, Jonkvr. M.) te Haarlem.
Hooft, H. M. H.) Adelborst der 1. kl., te 's Hage.
Hoogenhouck Tulleken, Van) Vice-Admiraal te 's Hage.
Hoorn, W. L.) Ontvanger der Dir. Bel. en Acc. te Noordwijk.
Hudig, Jan) te Hellevoetsluis.
Hulst van Keulen, Wed.) Boekh. te Amst., 20 Ex.
Hulst, K. van) Boekh. te Kampen, 13 Ex.

Huijssen van Kattendijke, J. W. Baron) Hofmaarschalk, Secr. van het kabinet van Z. M. den Koning.

I. J.

Jacot, J. H.) Kap. Luit. ter Zee.
Jansen, T. J.) Boekh. te Sluis in Vlaanderen.
Jeune, J. le) Kap.-Luit. ter Zee, Ridd. der M. W. O. 4. kl. en Ridd. d. O. v. d. N. L.
Ingen, Mr. J. J. van) Schoolopziener in het 1. distr. prov. Overijssel, te Kampen.
Jonker, F. L.) Luit. ter Zee, 2 kl.

K.

Karnebeek, H. A. van) Luit. ter Zee, 1. kl., en Onder-Inspecteur van het Loodswezen te Amsterdam.
Keizer, A. A.) 2. Luit. bij het 6. bat. Art. N. M. te Berg.-op-Zoom.
Ketelaar, M. P.) te Rott.
Keusenkamp, D.) Schrijver en Victualiemeester, aan boord Z. M. fregat Amstel.
Kleeuwens, F.) Boekh. te Goes, 2 Ex.
Klein, A.) te Haarlem.
Klose, C. A.) te Zutphen.
Kluit, W. P.) te Leijden.
Knieriem, C. B.) Boekh. te Goes.
Kolff, G.) Burgemeester te Deijl.
Kolk, H. B. van der) te Utrecht.
Kolij, P. E.) Oud-Burgemeester te Hellevoetsluis.
Kock, H. M. Baron de) Luitenant-Generaal, Opperbevelhebber der troepen in de prov. Zeeland.
Kool, A.) Majoor-Ingenieur te Bergen-op-Zoom.
Koppers, H. F.) te Nijmegen.
Krap, Wed.) Boekh. te Rott. 2 Ex.
Kroef, A. J.) Adelborst der 1. kl. te Zierikzee.
Kruijt, W. J.) Boekh. te Arnh., 1 Ex.

L.

Lange, P. de) te Nijmegen.
Lans, W. A.) Ridder der O. v. d. N. L. en M. W. O., Kapitein-Luitenant ter Zee.
Lantsheer, M. W.) Ridder der M. W. O. 4. kl. en van d. N. L., Schout-bij-Nacht, Direct. en Kom. der Marine, te Amsterdam.
Lauts, U. G.) Hoogleeraar aan het Instituut te Medemblik.
Ledeboer, J. L.) Koopman te Harlingen.
Leemans, D. C.) Adelborst der 1. kl., te Leiden.
Leesgezelschap: *door Weetlust vereenigd*, te Kampen.
Leesgezelschap: *Instruction et Concorde*, te Utrecht.
Leesgezelschap: *Oefening*, te Amst.
Leesgezelschap: *Concordia*, te IJsselstein.
Leesgezelschap: *tot Leering en Uitspanning*, te Haarlem.
Leesgezelschap: *Tot Nut en Vermaak*, te Zalt-Bommel.
Leesgezelschap onder directie van den heer J. C. Meulman, te Gor.
Leesgezelschap: *Keur van Letteroogst*, te Amsterdam.
Leesgezelschap: *Kunde en Goede Smaak*, te Arnhem.
Leesgezelschap: *Minervae Sacrum*, te Breda.
Leesgezelschap: *de Cirkel*, te Amst.
Leesgezelschap: *Concordia*, te Oudenbosch.
Leesgezelschap: *door Leeslust vereenigd*, te Nijmegen.
Leesgezelschap onder de zinspreuk: *Disce legendo*, te Utrecht.
Leesgezelschap: *Verscheidenheid en overeenstemming*, te Amst.
Leesgezelschap: *Tot Nut en Vermaak*, te Dieren.
Leesgezelschap: *Tot uitspanning in ledige uren*, te 's Hage.
Lemzon Pijnaker, A.) Med. Doct. te Alphen.
Lennep Coster Jr., G. van) Kapitein-Luit. ter Zee.
Lion & Zonen, E.) Boekh. te 's Bosch, 2 Ex.
Limburg Stirum, G. J. H. Grave van) op den huize Hondsdonk.
Limburg Stirum, S. J. Grave van) Luit. ter Zee, 1. kl.
Lidth de Jeude, A. J. L. van) Luit. ter Zee, 2. kl.
Loopuijt, J.) te Schiedam.
Loosjes Pz., Wed. A.) Boekh. te Haarl., 2 Ex.
Luzac, Mr. L. E.) Lid der Staten-Generaal, te Leijden.

M.

Maanen, J. C. F. van) Luit. ter Zee 1. kl.
Machielse, A. A.) Koopm. te Leiden.
Mackaij, C. H. Baron) te Zutphen.
Mandemaker, W. K.) Boekh. te 's Hage.
Maren, H. W. van) Ridd. d. M. W. O. 4. kl. en v. d. N. L., Kap. ter Zee.

Maren, J. W. van) Luit. ter Zee, 1. kl.
Martini, Jhr. J. W.) op den huize Ouwerkerk bij Vught.
Massé, S.) Kadet bij de 13de Afd. Inf.
Medemblik, Het Postk. te) 4 Ex.
Meer, D. van der) Ridder der M. W. O., 1. Luit. bij het Reg. Lanciers, te Utrecht.
Meer en Verbruggen, Van der) Boekh. te Rott.
Merens, C. N.) Luit. ter Zee, 2. kl.,
Merkes, J. G. W.) 1. Kapitein-Ingenieur bij het Leger te Velde.
Mispelblom Beijer, I. J.) te Zutph.
Moens, Mr. J. A.) waarnemend president van de Regtbank te Middelb.
Moggenstorm, M. L.) Opperstuurm. te Vlissingen.
Mol, P.) Heel- en Vroedm. te Naard.
Molière, M. P. T. de) Luit. ter Zee, 2. kl., kanonneerboot n°. 65.
Muller & Comp., D. K.) Boekh. te Arnhem, 5 Ex.
Müller & Comp., J.) Boekh. te Amst.
Munck, A. de) Schrijver en Victualiemeester, 2. kl.
Munster Jordens, Mr. C. A. v.) voor het Leesgezelschap te Deventer.
Muijsken, F. C.) Vrederegter van het kanton Maarssen, bij Utrecht.

N.

Naarden. Het Postkantoor te)
Neuhaus, J. E.) Majoor bij het O. I. leger, Ridder der M. W. O. 4. kl.
Nepveu, C.) Kolonel van den Generalen Staf des Legers.
Nolet, J. D.) Boekh. te Amersfoort.
Noman J. & Zoon,) Boekh. te Z. Bommel.
Nooij, A.) Luit. ter Zee, aan boord van Z. M. wachtschip Kon. Hass.
Nijenoorde, H. van) te Breukelen.

O.

Officiers-Leesbliotheek, Reg. Drag. n°. 5, te Deventer.
Ommen, W. van) Kap.-Luit ter Zee, Onder-Equipagemeester te Amst.
Opstall, Van) Gep. Lt. Kol., Ridder der M. W. O., te Geertruidenb.
Overstraten, A. van) Chir. Maj. 1. kl. bij Z. M. Marine.
Ouden, J. A. L. den) Scheepsklerk te Amsterdam.

P.

Pabst Rutgers, Van) Majoor bij het 1. bat. 2. afd. N. H. Schutterij, te Hoorn.
Paling, D. W.) Kap.-Luit. ter Zee.
Panhuijs, Jhr. J. L. van) prov. Utr.
Pels Rijcken, G. C. C.) Luit. ter Zee, 2. kl., komm. van Z. M. kanonneerboot n°. 29.
Pické, te Zutphen.
Pieterse, L.) Kap.-Luit. ter Zee, te Medemblik.
Pieterse, P. L.) Luit. ter Zee, 2. kl. aan boord van Z. M. korv. Medusa.
Pilaar, J. C.) Luit. ter Zee, 1. kl., te Medemblik.
Plaats, M. van der) Boekh. te Harlingen, 5 Ex.
Pols, Mr. J.) te 's Hage.
Portielje, G.) Boekh. te Amst.
Praetorius, J. W.) Offic. van Gez. te Hellevoetsluis.
Prillevits, E. Boekh. te Harl., 2 Ex
Prinsen, P. J.) Direct. en Onderw. aan 's Rijks kweekschool voor Onderwijzers, te Haarlem.
Proost, U.) Boekh. te Leeuward.

Q.

Quarles van Ufford, J. J.) Secr.-Generaal bij het Minist. van Marine.
Quintus, W. J.) Adelb. der 1. kl., te Groningen.

R.

Raet, W. de) Kap.-Luit. ter Zee.
Ram, P. J. J.) Lid van de Regtb. van Eersten Aanleg te Utrecht.
Ramhorst, J. W. A. van den) te Hellevoetsluis.
Reede, J. F. van) te Maarssen.
Rees, R. van Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde te Utrecht.
Reiman, C. G. W. H.) 1. Luit. bij de 7. afd. Inf.
Rengers, D. J. Baron) Luit. ter Zee, 1. kl.
Risseeuw, G. J.) Boekh. te Winterwijk.
Ritchie, A.) te Middelburg.
Ritmeester, J.) Adelb. der 1. kl., te Doesburg.
Ritsema, J.) Boekh. te Haarl., 2 Ex.
Roepel, A.) Kap. ter Zee, Ridder v. d. N. L., Equipagem. te Amst.
Roland Holst, G. J.) Koopman te Amsterdam.
Roorda, C. G.) Luit. der 18. afd. Inf.
Roseveldt, J. J. van) Ontvanger te Schonedijke, prov. Zeeland.
Rotterdam. Het Postkant. te) 2 Ex.
Roijer, W. Hz.) Adelb. te Zwolle.

Rozendaal. Het Postkantoor te) 2 Ex.
Rusburg, B.) Predikant te Kampen.
Ruurl. Holst, H. J. van) Koopman te Zaandam.
Ruijsel, Jhr. H. A.) Vice-Admir., Dir. en Komm. der Marine in het Hoofd-Dep. der Maze, te Rott.
Rijk, J. C.) Ridder der O. v. d. N. L., Kap. ter Zee, Komm. van Z. M. linieschip de Zeeuw.

S.

Schaaff, J. van der) Luit. ter zee.
Schalenkamp en Van den Grampel, Boekh. te Amst., 2 Ex.
Scheidius, W. C.) Lt. ter Zee, 1. kl.
Schoonhoven, J. van) Boekh. te Utrecht, 4 Ex.
Schorn, C. G.) te Schiedam.
Schröder, J. F. L.) Hoogl. te Utr.
Schwartz, W. A. von) Kap. der 10. afd. Inf.
Sels, Gep. Generaal, te Kampen.
Serlé, Kapitein, te Middelburg.
Siedenburg, A. F.) Luit. ter Zee, 2. kl., aan boord van Z. M. freg. Euridice.
Sigtenhorst, A. J. van den) Boekh. te Deventer.
Sinclair, A. J.) Klerk aan boord Z. M. linieschip de Zeeuw.
Sluis, J. Kortenbout van der) te Kampen.
Smissaert, C. L. M.) Adelborst der 1. kl.
Spangenberg, J.) te 's Hage.
Spanjaard, J.) Luit. ter Zee, 2. kl., te Medemblik.
Specht Grijp, Ph.) Pred. te Thiel.
Staats Boonen, J.) te Amst.
Stadt, C. van de) Koopm. te Amst.
Staring, W. C. H.) te Vorden.
Stegeren, D. K. v.) Boekh. te Zwol.
Sterk, F. P.) Boekh. te Breda, 3 Ex.
Sterk, Luit. ter Zee.
Stockum, W. P. van) Boekh. te 's Hage, 3 Ex.
Stort, W.) Luit. ter Zee, 1. kl.
Swart, J.) Bewaarder en Beheerder der Zee-Instrum. van 's Rijks Marine, te Amsterdam.
Swieten, F. H. L. van) 2. Luit. bij het Reg. Dragonders n°. 4.

T.

Talma, P. A.) Luit. ter zee, 1. kl.
Tengbergen, H. J.) Luit.-Kol. bij den Staf der Art. te Grave.
Terveen & Zoon, J. G. van) Boekh. te Utrecht, 14 Ex.
Texel. Het Postkantoor te)
Teijlingen, A. J. van) Luit. ter Zee, 2. kl.
Theben Terville J. C.) Directeur der Posterijen en Raad der stad Zutph.
Theben Terville, J. P.) Commies der Posterijen te Rotterdam.
Thesingh, M.) Ritmeest. bij het Reg. Dragonders n°. 4.
Thiel, Van) Klerk bij 's Rijks Bel. te Rozendaal.
Thieme, W. J.) Boekh. te Zutphen, 6 Ex.
Thierrij en C. Mensing en zoon, Erven J.) Boekh. te 's Hage, 2 Ex.
Tibout, W. J.) Boekh. te Kamp.
Tieman, W.) Ridder der M. W. O. 3. kl., Kap. ter Zee.
Tilburg. Het Postkantoor te)
Tol, H. J. van) Kap. flankb. 7. afd. Inf.
Tol, W. A. van) 1. Luit. Idem.
Tollius Bennet, R. A. M.) Luit. ter Zee.
Troost, P.) 1. Luit. bij het korps Mariniers, te Vlissingen.
Troulja, A. B.) Luit. ter Zee, 2. kl.
Tulleken, C. G.) Luit. ter Zee, 2. kl.
Tuning, H. J.) Ridder der M. W. O. 4. kl., Kap. Luit. ter Zee.
Tijdeman, Professor in de Regtsgeleerdheid, te Leijden.

U.

Uije, C. van) voor deszelfs leesgezelschap, te Middelburg.

V.

Vaijnes van Brakell, H. J. T. de) Luit. ter Zee, 2. kl.
Velde, H. van de) Kap. ter Zee.
Velden, J. van de) te Utrecht.
Velden, N. van der) te Tilburg.
Velde Olivier, Van de) Boekh. te Zierikzee, 3 Ex.
Velsberg, J. D.) Luit. ter Zee, 1. kl.
Ven, H. A. van der) Predikant te Driebergen.
Ver-Huell, Q. M. R.) Kap. ter Zee, Equipagemeester der Marine in het Hoofd-dep. van de Maas, te Rott.
Vermande, J.) Boekh. te Hoorn.
Vermande, L. C.) Boekh. te Medemblik, 10 Ex.
Vernesobre, A. C.) te Utrecht.
Vervenne Nz., Ph.) voor het leesgezelsch.: *Eensgezindheid*, te Goes.
Vieweg, C. A.) Boekh. te Nijmeg.
Visscher, L. G.) te Utrecht.
Visser, B.) Secretaris van 't Dep. tot N. v. 't Algem., te Terschell.
Visser, S. de) Boekh. te 's Hage, 6 Ex.

Vlissingen. Het Postkantoor te)
Voss, G. van) te Hellevoetsluis.
Voss, R. van) Luit. ter Zee, 2. kl.
Vriese, L. J. de) Kap.-Luit. ter Zee.
Vredenburch, Jhr. E. van) Staatsraad, Gouvern. der prov. Zeeland.
Vulder van Noorden, A. de) Vrederegter te Tholen.
Vijfeeken, Wed.) Boekh. te Mepp.

W.

Wal, J. van der) Boekh. te Gorinch. 3 Ex.
Walré, P. van) Luit. ter Zee, 2. kl.
Wansleven, W. C.) Boekh. te Zutph. 3 Ex
Wardenburg, J. F. C.) Kap. ter Zee, Ridder der M. W. O. 3. kl.
Washington, J.) Luit. ter Zee, 2. kl. aan boord van Z. M. kanonneerboot n°. 39.
Welffer, J. C.) Ontv. der Dir. Bel., In- en Uitg. Regten en Accijnsen, te Krimpen aan de Lek.
Willigen, P. van der) Pred. te Thiel.
Wermeskerken, D. R. van) Boekh. te Thiel, 8 Ex.
Westerouen van Meteren, A. M. van) Schrijver en Victualiemeester aan boord v. Z. M. stooms. Suriname.
Weijden, G. van der) Boekh. te Maassluis.
Weijland, G. J.) te Amst.
Wissel, T. W.) Adjunct-schrijver bij de Marine.
Wipff, H.) Luit. ter Zee, 2. kl.
Witsenberg, A. H.) Direct. van het leesgezelschap: *Tot Nut en Uitspanning*, te Hoogeveen.
Wijk Rz., J. van) Kostschoolhouder te Kampen.
Wijk Jz., R. van) Phil. Theor. Lit. Hum. Doctor en Rector der Latijnsche scholen, te Kampen.

Y.

Ypma, G.) Boekh. te Franek., 3 Ex.

Z.

Ziegeler, P. A.) te Haarlem.
Zuilen van Nijevelt, Van) te Utrecht, 3 Ex

VOORREDE

VAN DEN

SCHRIJVER.

Onderscheidene redenen hebben mij weêrhouden deze reis eerder in het licht te geven. Bij de gedachte aan hetgene men gewoonlijk van eene reis om de wereld verwacht, kwam mij dezelve van te geringe waarde voor. Immers ik konde slechts ééne nieuwe ontdekking opgeven, en nog deze was slechts bij toeval, daar onze reis geene eigenlijke ontdekkings-reis was, maar, gelijk men in het vervolg zal zien, eene commerciële bedoeling had.

Het zoude gemakkelijk geweest zijn, door behulp der bestaande berigten van de door mij bezochte landen, dezelve tot eene grootere uitgebreidheid en misschien voor sommigen aangenamer lecture te maken, dan dit was nimmer mijn voornemen; ik wilde dezelve het lezend publiek aanbieden, zoo als ik die heb ondervonden, en wel in mijnen zeemans-stijl, een stijl die ik, als van de vroegste

jeugd tot zeeman opgeleid, mij had eigen gemaakt en op welken ik, als die van onze eenvoudige, doch niet minder roemvolle voorvaderen, altijd prijs stelde.

Eene tweede reden, waarom deze reis niet eerder werd uitgegeven, was mijne daaropgevolgde aanhoudende activiteit en uitlandigheid; doch eindelijk, door ongesteldheid op non-activiteit gekomen, vond ik mij verpligt, aan velen mijner vrienden gehoor te geven en deze beschrijving niet langer terug te houden, en wel vooreerst, omdat er zoo weinig reizen van Nederlandsche Zee-Officieren het licht zien; ten andere, omdat van de tweede voorname reis, door onze oorlogschepen gemaakt, door geen Zee-Officier iets was kenbaar gemaakt, dat voor den Zeeman, wien in het vervolg zoodanig eene reis werd opgedragen, van wezenlijke dienst kon zijn; daar toch bij al de belangrijkheid van het werk van den Luitenant der Mariniers TROOST*, voor het publiek, de zeeman er natuurlijk dat niet in vindt wat hij als zeeman verlangt, en verder wijl er zoo menige reis in onze taal wordt overgebragt, die de toets van belangrijkheid niet kan doorstaan, gelijk men wederkeerig van onze reizen in andere talen overbrengt, en daarnaar onze vorderingen in de zeevaart buitenlands beoordeelt, die door geheel onkundigen zijn zamengeraapt, gelijk zulks onder anderen met het verhaal van den Sergeant* BEHRENS, *omtrent de reis van onzen waardigen en verdienstelijken* ROGGEVEEN, *heeft plaats gehad.*

Dan er was nog eene reden, die mij vooral tot de uitgave overhaalde. Ik wilde namelijk voor het publiek, en bijzonder voor mijne kameraden, mijn gehouden gedrag blootleggen, ten einde alle verkeerde vermoedens voor te komen; want ofschoon mijne verrigtingen de goedkeuring van Z. M. onzen geëerbiedigden Koning mogten wegdragen, gelijk uit den brief, achter dit werk gevoegd, blijkbaar is, moest ik echter niet zonder aandoening ondervinden, dat ik bij de benoeming tot ridders van den Nederlandschen Leeuw van de heeren Kapitein ter Zee Coertzen, *de Kapitein-Luitenants ter Zee* Eeg *en* Geesteranus *(die één jaar na mij den tweeden togt om den aardbol gemaakt hebben) werd voorbijgegaan. Ofschoon nu de reden van dit voorbijgaan voor mij zelven niet vreemd is, meen ik die echter voor het publiek niet te moeten opgeven; mijne verzwakte gezondheid belette mij, mijne, naar mijn gevoelen, billijke klagte bij onzen, altijd regtvaardigen Koning in te brengen, terwijl het grievende hiervan niet weinig werd verzacht door de streelende gedachten, steeds met allen ijver mijnen pligt voor Vaderland en Koning te hebben betracht, en door de blijken van genegenheid, die ik, ook in mijne tegenwoordige ongesteldheid, van Z. K. H. den Admiraal-Generaal heb mogen ondervinden, hetwelk mij bedaard in dezen doet berusten en met kalmte de toekomst te gemoet zien.*

Ik voeg hier nog bij, dat het Etat-Major van Z. M. Korvet de Lynx *bestond uit:*

J. P. M. WILLINCK *Kapitein-ter-Zee, Kommandant.*
Luitenant 1e *klasse* C. PICKÉ, 1e *Officier.*
» » » H. P. N. HOOFT.
» » » H. RIETVELD.
» » » J. ENSLIE.
Luitenant 2e *klasse* W. STORT.
» » » C. VERVIER.
Buitengewoon luit. B. VAN DEN BROEK.
Adelborst 1e *klasse* N. P. VOSMAER.
» » » W. STEINMETZ.
» » » R. VAN VOSS.
» » » R. VAN NODELL VAN GENNIP.
Buitengew. » » M. C. VAN VREELAND.
Chirurgyn-Majoor E. BARANOWSKY.
» 2e » . . . .
» 3e » W. BOLLE.
Schrijver en Victualiem. B. HOUWERZIJL.

De LIJNX *was bemand met* 160 *Onder-Officieren, Matrozen en Mariniers.*

Hartelijk wensch ik, dat ik, door de uitgave mijner reize, mijne bedoeling bij mijne waarde Landgenooten zal bereiken, en dezelve voor vele Zeelieden, die ik tot mijnen laatsten ademtogt zal blijven hoogachten, van eenige dienst zal zijn.

ZUTPHEN, Januarij 1835.

J. P. M. WILLINCK,
Kapitein-ter-Zee.

De volgende reis was reeds ter perse, toen ik het verlies van den schrijver, mijnen waarden broeder, moest betreuren. Een smartelijk lijden onttrok hem, op zijn 48ste jaar, aan eene eervolle loopbaan, aan eene teeder minnende echtgenoote en aan zijne menigvuldige vrienden.

De vijf laatste jaren van zijn leven bragt hij in dienst van Z. M. zeemagt als Kapitein-ter-Zee door; zijne militaire loopbaan was eene aaneenschakeling van aanhoudende dienst-verrigtingen; hij deelde in onderscheidene togten, gevechten, en moest tweemalen krijgsgevangenschap ondervinden, en het was onder zijn bevel, dat na 100 *jaren het eerst de Nederlandsche Oorlogs-vlag de wereld weder werd rondgevoerd. Ondertusschen had deze zorgvolle togt zijne gezondheid onderdrukt, welke niet verbeterde op zijne volgende reis als Kommandant van Z. M. korvet* DOLFIJN, *naar de Middellandsche Zee. Dit was zijn laatste togt. Met grievend leedwezen zag hij zich gedron-*

gen eene activiteit te verlaten, waarin hij zoo vurig verlangde voort te gaan, daar de dienst voor onzen dierbaren Koning en het Vaderland door hem tot zijnen eersten pligt gerekend werd.

Ten allen tijde waren zijne dienst-verrigtingen onbesproken; geen vlek bezoedelde het kruis, dat hij bij Algiers verwierf en zijne borst versierde; geene bijoogmerken kwamen immer in zijn hart op, maar hij bleef hartig en rond in alle zijne verrigtingen, Hij was een ferm Officier, een kundig zeeman, een trouw vriend en een edel en braaf echtgenoot.

Heilig blijft mij zijne nagedachtenis! Hij was mijn leidsman toen ik mijne militaire loopbaan intrad; vele togten en gevaren hebben wij met elkanderen gedeeld en menige aangename, maar ook menige onaangename oogenblikken zamen doorgebragt. Hij was mij een dierbaar vriend, een liefderijk broeder.

Hij mogt de uitgave van dit zijn werk niet beleven; het weinige dat daaraan nog moest gedaan worden, heb ik gaarn op mij genomen, en achter hetzelve heb ik eenige aanteekeningen gevoegd, getrokken uit mijn Journaal, gehouden op den tweeden togt rond de Wereld, welke ik hoop, dat niet als overtollig zullen worden aangemerkt; en hiermede den Lezer heil!

G. Willinck,
Kapitein-Luitenant-ter-Zee.

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DERDE HOOFDSTUK.

VIERDE HOOFDSTUK.

VIJFDE HOOFDSTUK.

ZESDE HOOFDSTUK.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Bijlagen.

Bladz. 77 regel 16 van bov. staat 1045, lees 145.
» 127 » 7 van ond. staat IV, lees V.
» 183 » 7 van ond., voeg bij VIII.

Voor verdere drukfouten verzoekt men gunstig verschooning.

REIZE

OM

DE WERELD,

GEDURENDE DE JAREN 1823 EN 1824.

I. VAN UIT HET VADERLAND NAAR BUENOS-AYROS.

Op den 3 September 1823 ontving ik van den Schout-bij-Nacht, kommandant en directeur van het hoofd-departement der Maze, ingevolge bevel van Z. Exc. den Minister van Marine, eene instructie voor de reis, welke ik, met Z. M. korvet *de Lynx*, om Kaap Hoorn, door de Zuidzee naar Java moest doen, en die bij Z. M. besluit van den 29 Augustus jl. was goedgekeurd. Hierbij werd de zeildag voor mijne onderhebbende Korvet bepaald met den eersten goeden wind, die na of op den 30 Augustus zoude waaijen (1).

Reeds op zondag den 7 scheen zich de gelegenheid aan te bieden. Vroeg in den morgen was de wind N. O. met eene flaauwe koelte en buijige lucht; wij onttuiden en bevonden ons met halfvloed onder zeil, om met hoog water over Pampus te geraken, waar wij 20 voeten water vonden, zoodat er dus ruim twee voeten onder de kiel bleef; de wind, die geheel Noordelijk liep, noodzaakte ons in het Zuiderdiep, in 5 vadem water, te ankeren.

Den volgenden dag lieten wij geene moeite onbeproefd om het schip in zee te brengen, doch de variërende winden en flaauwe koelte beletteden zulks; de vrees, lang in de noordelijke gewesten te zullen worden opgehouden en dat hierdoor het gunstig jaargetijde om Kaap Hoorn om te zeilen zoude verloopen, deed ons allen hartelijk naar Zee verlangen.

Den 10 des morgens was de wind Z. W. met eene bewolkte lucht, waaruit wij niets goeds voor ons voorspelden; dan, tegen den middag, schoot de wind met een flaauw koeltje naar het N. O.; ten 3u. ligtten wij het anker en zeilden, volgens loodsmans-aanwijzing, naar buiten, waar wij ten 5u. tegenbrasten en de loodsen afscheepten.

Ten 6u. peilden wij den Toren van Goede Reede Z. O. t. O. ½ O. en de westhoek van Schouwen Z. Z. W.; stelden van daar koers om de West en namen, door een driemalen herhaald Hoera! afscheid van den Vaderlandschen wal. Dit afscheid echter nam ik niet zonder inwendige aandoening; naauwelijks negen maanden gehuwd, moest ik mijne dierbare echtgenoote in eenen hoog zwangeren staat, voor eenen geruimen tijd, verlaten, en dat om eene gevaarvolle reize te ondernemen, in een vaarwater, sedert meer dan eene eeuw door geen Nederlandsch zeeman bezocht; ik gevoelde in deze oogenblikken geheel mensch, echtgenoot en aanstaand vader te zijn; dan de gedachten, dat pligt, ook voor de mijnen, mij hier riep, en het vooruitzigt eenmaal mijne geliefde voorwerpen weder gezond en verheugd weder te zien, gaven mij weldra aan mij-zelven weder, wekten den ouden moed weder op, en schonken mij de zoo noodige gerustheid en vastheid van geest om niet te vertsagen.

De oostelijke wind, die met een bramzeils-koeltje voort-

duurde, begunstigde onzen togt en maakte het, door de weinige beweging van het vaartuig, zeer dragelijk voor het grootste gedeelte der Equipage, dat nimmer in zee geweest was. Den 11 zagen wij Zuid-Voorland in het W. Z. W., bevonden de Noorder-Breedte 51° 53′ en de lengte door de tijdmeters aangewezen 2° 2′ beoosten Greenwich. Ten 5u. in den namiddag hadden wij het kasteel van Douvres N. ½ mijl van ons en ten 7u. den vuurtoren van Dungeness N. ¾ m.

Den 12 op den middag waren wij dwars van het eiland Wight en met middernacht werd de wind Z. W., juist op het oogenblik dat wij de vuren van Portland N. W. van ons hadden. Met leedwezen ontdekte ik hier, dat de chronometers eene verandering in den loop hadden ondergaan en de verachtering, die ter reede van Hellevoetsluis slechts 2′ bedragen had, thans reeds tot 4′ was geklommen.

Wij sukkelden met westelijke winden en ongelijke koelten, tot het ons op den 18 gelukte buiten het kanaal te raken. Ik trachtte nu zoo veel mogelijk westwaarts op te werken, tot wij den meridiaan van de Sorlingseilanden gepasseerd zouden zijn, om met den westenwind ruim boven Heizand te kunnen leggen.

Den 19 bevonden wij door middags hoogte 10′ om de noord gezet te zijn, hetwelk waarschijnlijk door den stroom, die voor het kanaal om de N. W. trekt en in de kaart is aangeteekend, veroorzaakt werd. Den 20 werd ons de wind nog meer gunstig, waarom ik de te houden koers om de Z. W. 40 mijlen boven Kaap Finisterre stelde. De Noordewind, die bij het naderend oogenblik der nachtevening in kracht toenam en N. O. werd, begunstigde onze reis bijzonder; doch deed het schip geweldig slingeren.

Den 23 op den middag werden wij door de betrokkene lucht belet middags-hoogte te nemen; wij sneden, volgens het gegist bestek, de parallel van Kaap Finisterre op 40 mijlen afstands van den wal; toen liet ik Z. ten W. sturen, welke koerslijn ons even beoosten Madera leidde, doch toen ik, op den 24, door zonshoogte op den middag bevond, dat het bestek 22′ zuidelijker stond, en wij dus waarschijnlijk meerder West hadden dan wij gisten, besloot ik Zuiden te sturen, tot op de breedte van Madera, en dan met een' westelijken koers dat eiland in het gezigt te loopen, ten einde de fout der horologien nader te kunnen bepalen. Ofschoon Horsburg in zijn *India directory* zegt, bewesten Madera heen te stevenen, achtte ik het met den N. O. wind, die scheen te zullen doorstaan, beter beoosten dit eiland te blijven. Het verschil in onze gissing meende ik hieraan te moeten toeschrijven, dat wij in eenige dagen de miswijzing der magneetnaald niet hadden kunnen waarnemen, en de kompassen, sedert wij het kanaal verlaten hadden op 28° N. Westering gelegen hadden, daar de miswijzing, op de gegiste breedte en lengte van den 24, slechts 25° bedroeg.

Den 25 op den middag bevonden wij met het gegist bestek 19° te zuidelijk te zijn; de gegiste lengte was 14° 41′ bew. Greenwich en de door de tijdmeters aangewezene 14° 48′, zoodat de horologien 7′ meer westelijk gaven; dit bevreemde mij en ik veronderstelde, dat zij door de sterke beweging van het schip eenige verandering in hunnen loop ondergaan hadden, dewijl volgens berigten in den almanach van 1824, de luitenant Pietersen in den afgelegden koers bevonden had, dagelijks $2\frac{3}{10}$ mijl om de O. N. O. ½ O. gezet te zijn, kapitein Kruzenstern, dagelijks 9′, en Romme, *Tableaux des vents et*

des Courans, de trekking des strooms naar de straat van Gibraltar als zeer aanmerkelijk stelt. Het was mij dus een bijzonder genoegen, op den 29, bij het aandoen van Porto Santo, door juiste peilingen te ontwaren, dat wij niet om de Oost, maar om de Noord en West gezet waren, en het gegiste bestek, 'smorgens ten acht uren, 33′ te oostelijk en 7′ te zuidelijk stond. Wij konden op onze peilingen, met helder weder en de grootste oplettendheid genomen, met zekerheid vertrouwen en hadden nu de voldoening te bevinden, dat de Tijdmeter n°. 47, van den heer KNEBEL te Amsterdam, de ware lengte van het punt, waarop wij ons bevonden, aanwees. Nadat wij in den achtermiddag de Desertas voorbij gezeild waren en ten 5u. den noordelijksten hoek derzelve in eene lijn met de zuidpunt van Madera N. W. peilden, bepaalde ik den te houden koers Z. W. t. Z., 10 mijlen bewesten Palma, het westelijkste der Canarische eilanden.

Het eiland Porto Santo, op 33° 3′ N. B. en 16° 17′ Westlengte van Greenwich gelegen, is zeer kennelijk door deszelfs piekvormige heuvelen en kan, bij helder weder, op 13 en 14 mijlen afstands gezien en zeer gemakkelijk van Madera, waarvan de kruin meestal met wolken bedekt is, onderscheiden worden. Twee mijlen ten noorden van het Noordeinde van Porto Santo, ligt een rif klippen, waarvan de ligging in 1802, door de Engelsche korvet *Falcon*, die aan hetzelve haren naam gaf, opgenomen en in kaart gebragt is. De Desertas, drie kleine eilandjes, of liever barre hooge klippen, liggen Z. Z. W. ruim 6 mijlen van Porto Santo, strekken zich N. N. W. en Z. Z. O. 4 mijlen in de lengte uit, terwijl het noordelijkste eilandje, Cheo genoemd, Z. O. t. Z. 2 mijlen van het zuidpunt van Madera of Pta St. Lorenzo, verwijderd is. Er is een doortogt tusschen de groote of mid-

delste der Desertas en de zuidelijkste, Bagie genoemd, welke echter niet dan bij noodzakelijkheid is aan te bevelen. Tusschen de Desertas en Madera is het vaarwater zuiver en ruim twee mijlen breed.

Den 1 October des morgens ten 6u. 30′ ontdekten wij in het Z. O., boven de laagdrijvende wolken, den kruin van het eiland Palma. Ik had gedurende den nacht Z. W. doen sturen, om met den N. O. wind niet te na onder de lei van dit eiland te geraken, waar ik vreesde stille en keerwinden aan te treffen, zoo als onder hoog land veelal het geval is; dan met den dag, de wind N. W. zijnde en dus meer langs het eiland waaijende, deed ik Z. t. W. sturen, ten einde meer gezigt van het eiland te verkrijgen; doch de lucht, die steeds op hetzelve hangen bleef, belette ons dit. Op den middag stelde ik den koers Z. Z. W., nagenoeg op het midden der Kaap Verdische eilanden, omdat ik vermoedde, dat ik door den keerkrings-stroom genoeg neder gezet zoude worden, om bewesten het eiland St. Anthonij heen te stevenen.

Met een bijzonder dankbaar genoegen, herinnerde ik mij, hoe ik nu juist een-en-twintig jaren geleden, op denzelfden 1 October, met 's lands fregat *Proserpine*, op Groot Canaria, in de baai la Lutz, als cadet binnenliep, en nu deze oorden in hoogeren rang weder mogt zien.

Het eiland Palma behoort onder de eilanden, welke de ouden onder den naam van Gelukkige eilanden kenden, en waarvan één toen reeds Canaria genoemd werd. De Arabieren kenden dezelve ook reeds; maar de verhalen, die zij er van gaven, behoorden tot het fabelachtige en hierdoor werd het bestaan derzelve algemeen ontkend. In 1395 werden zij op nieuw door Spaansche zeelieden of zeeroovers ontdekt. Zij landden op het eiland Lancerota en voerden honderd zeven en twintig

inboorlingen weg. Lod de la Cerqia, een Spaansch edelman, van de koninklijke familie, in Castilie, verkreeg het regt van eigendom op deze eilanden, door eene pauselijke bulle, en voerde ingevolge van dezelve, van het jaar 1344 af aan, den titel van prins van de Gelukkige eilanden, zonder echter van deze zijne staten bezit te nemen. Zij werden verwaarloosd tot in 1417, wanneer zij door Spanje werden afgestaan aan een' fransch edelman, Jean de Bethencourt, uit het land van Caux, die er terstond inviel, zich van Lancerota en Ferro meester maakte en zich koning van de Canarische eilanden noemde. Sommigen willen, dat zijn neef zijn regt afstond aan Hendrik, Infant van Portugal, maar meer waarschijnlijk is het, dat hij in Spanje terug gekeerd, zijn regt overgaf aan Diego de Herrera, Castiliaansch edelman, die de overwinningen van zijnen voorganger nog met het eiland Gomera vermeerderde. De erfgenamen van dezen verkochten vervolgens deze bezittingen aan koning Ferdinand I. Deze vorst zette de onderwerping van deze eilanden voort, welke niet voor 1512, en na eenen bloedigen oorlog schijnt voltooid te zijn. In dezen oorlog, betoonden de inboorlingen, door de Spanjaarden *Guanches* genoemd, den grootsten heldenmoed, zoo dat zij den dood boven de onderwerping verkozen en bijna allen den dood vonden, waardoor het zeker schijnt dat derzelver geslacht geheel uitgeroeid is. Sedert dien tijd bleven de eilanden aan Spanje, dat dezelve nog bezit.

Met eenen gunstigen wind, die weinig varieerde, sneden wij, op den 4 October, des avonds ten 6^u., den noorder keerkring op 21° W. Lengte, terwijl wij vertrouwden, reeds van de Canarische eilanden af, de regte N. O. passaat gehad te hebben. Kapitein Krusen-

STERN vond te Santa-Cruz de miswijzing van het kompas 16° 1′ 30″ N. Westering, terwijl wij nagenoeg op dezelfde hoogte, niet minder dan 22° 12′ vonden en daarom de kompassen op 19° verlegden, tot den 6 October, wanneer wij op 19° 11′ N. B. en 24° 28′ W. L. de miswijzing 19° 50′ bevonden te zijn en de kompassen op 16° verlegden, vaststellende in onzen koers, bij eene verminderende magnetische afwijking, het kompas steeds 3 à 4° minder dan de bevonden miswijzing te moeten verbeteren.

De warmte nam nu dagelijks toe, en naar mate die vermeerderde, groeide ook de menigte van vliegende visschen, die ons verzelden, aan. Den 7, des morgens om 7u., zagen wij in het Z. Z. O., in een blink, door de wolken, de piek van het eiland St. Anthonie, volgens HORSBURGH 7,400 voeten boven de oppervlakte verheven. Ten 8u. betrok plotseling de lucht in het N. O. en zette spoedig op; de barometer, die op 30d stond, rees nu in een oogenblik 0,2″, doch naauwelijks brak de bui in wind en regen los, of de kwik daalde even spoedig weder tot 30° en bleef aanhoudend dalen tot in den platvoet, wanneer deszelfs laagsten stand 29d 74′ was; daarna rees zij weder langzaam, terwijl de koelte, ook in de eerste wacht, weder afnam, gestadig inkromp tot N. W., verder W. en eindelijk Z. Z. W. werd, om welke reden ik liet verhalzen, en om de West sturen, daar ik veronderstelde, dat de verandering van den wind door de eilanden, die wij N. O. van ons hadden, veroorzaakt werd, en wij dus dezen keerwind meer westelijk niet zouden vinden, gelijk dit dan ook den 8, door het gestadig ruimen van den wind, bevestigd werd.

Den 9 hadden wij met den dag twee zeilen in het gezigt tegen ons inleggende; wij verheugden ons reeds

gelegenheid te zullen hebben, brieven naar het vaderland te zenden, dan nader komende verdween deze vreugde, dewijl de eene, een Amerikaan, om de West, en de andere, een Engelschman, om de N. W., ver boven ons heen zeilden.

Den 12 op 9° 48′ N. B. en 23° 12′ W. L., hadden wij buijig weder met zwaren regen, waarvan wij gebruik maakten om 12 halve leggers met water te vullen. Wij verloren hier de N. O. passaat en kregen Z. en Z. Oostelijke winden, met stilten, buijen en regenvlagen. Dit onaangename weder, met eene zoele drukkende lucht, waardoor ik vreesde, niettegenstaande alle voorzorgen, veel zieken te zullen krijgen, duurde tot den 21 voort, wanneer wij op 4° 41′ N. B. en 23° 10′ W. L., den Z. O. passaat in volle kracht vonden, schoon dezelve bij het naderen der Linie, zuidelijker werd, en mij noodzaakte om op 1° 30′ N. B. om de Oost te sturen. Het was een bijzonder geluk voor ons dat het gedurende de variabele winden meestal tot in den achtermiddag was droog gebleven, waardoor wij gelegenheid hadden de natte plunjes van het volk te droogen. Zij hadden rijkelijk verschooning, en als zij van de wacht gingen en zich verkleed hadden, kregen zij een rantsoen jenever. — Den 22 hadden wij een schip in het gezigt, onder Amerikaansche vlag, hetwelk met ons mede leide. Den 28, des morgens ten 8u. passeerden wij de linie op 27° 2′ W. L., volgens de chronometer n°. 47, van Knebel, die daags te voren met de lengte door den afstand van zon en maan berekend, overeenkwam. Met een blijd Hoerah! namen wij, onder het hijschen van vlag en wimpel, afscheid van het Noorder halfrond, terwijl Neptunus mij geluk kwam wenschen en de toestemming verzocht, volgens oud gebruik, het scheeps-

gezelschap te scheren en te doopen; de plegtigheid nam oogenblikkelijk eenen aanvang en duurde tot tegen den middag, wanneer ik bevel gaf, dat elk zich zonde verkleeden en daarna een buitengewoon rantsoen jenever liet uitdeelen. De officieren verzocht ik in de kajuit, alwaar wij op het voortdurend welzijn van Vorst en Vaderland, benevens op dat van onze dierbare betrekkingen, onze glazen ledigden. Natuurlijk ging er een onwillekeurige zucht huiswaarts, bij de gedachte dat ik nog nimmer het Noordelijk halfrond had verlaten, waar ik zeven en dertig jaren vreugde en smart genoten en naauwlijks het toppunt van aardsch geluk bereikt meende te hebben, toen pligt gebood, haar, die ik meer dan mijn leven beminde, te verlaten, om mij aan alle de wisselvalligheden van het onbestendig element prijs te geven; dan moedig verwon ik het sombere dezer herinnering, door het vertrouwen dat Hij, die mij tot hiertoe zoo goedgunstig had geleid, magtig was, mij ook verder te bewaren, en ik kon van geheeler harte met de anderen vrolijk zijn.

Tegen verwachting werd de wind hier zeer voordeelig, zoo dat wij spoedig zuidwaarts stevenden, terwijl hierdoor de brandende dampkringslucht veel verfrischt werd, zoodat de thermometer op den middag niet hooger dan 85° rees. Den 29 zagen wij den eersten Albatros, welke vogel meer dan 4 ellen vlugt had en zwartachtig was. Het was bijzonder, dat wij van den Noorderkeerkring af geene andere vogels dan kleine zwaluwen gezien hadden.

Op den 1 November zagen wij voor het eerst de Magellaansche of zoogenaamde Kaapsche wolken, en den 20 een aantal tonijnen, door het volk, de Boer met zijne Varkens, genoemd, bij het schip. Wij harpoeneer-

den een der laatsten, maar door de snelle vaart van het schip en de kracht, die het dier op den harpoen uitoefende, scheurde hij zich met verlies van een stuk vleesch los, en nam met de anderen de vlugt.

Den 3 hadden wij eenen N. O. en den 4 een N. wind met regenbuijen en eene tegen elkanderen inwerkende deining; op den middag was het stil en tegen den avond kregen wij eene wakkere koelte uit het Z. Z. O.; zoodat wij twee reven in de marszeilen namen. Op den middag maakte ik van de stilte gebruik, om de temperatuur van het zeewater te onderzoeken en bevond de dampkringswarmte 79°, het water aan de oppervlakte 80°, en op eene diepte van 80 vademen 79½°, terwijl de doorschijnendheid bevonden werd 20 vademen of 120 voeten te zijn.

Den 7, op 17° 50′ Z. B. en 35° 36′ W. L. zijnde, bemerkte ik dat het water eene meer donkere kleur had aangenomen; wij loodden en bevonden 38 vademen diepte boven eenen grond van rood en wit koraal: dit bestek in de kaart n°. 24 van den *East India Pilot* van Horsburgh en Arrowsmith, overgebragt hebbende, vonden wij geenen grond aangeteekend, evenmin als in derzelver kustkaart n°. 27; doch in den Zuidelijken Overzeiler van J. W. Norie, 1822, kwam het bekomen punt, juist met de geloode diepte overeen. Dit gedeelte van de kust van Brazilie, in de drie kaarten met elkanderen vergelijkende, vonden wij het oostelijke der Abrollos eilanden in Horsburghs kaart n°. 24 en den Overzeiler van Norie op gelijke lengte van 38° 30′ W., en dat in de eerste alleen de gronden der Abrollos niet ver genoeg om de Oost uitgebreid waren, doch in de kustkaart van meergenoemden Pilot, n°. 27, de Abrollos op 39° 37′ L., dus 1° 7′ westelijker; ook dat gedeelte der kust van Brazilie, was in de kaart zoo veel westelijker geplaatst (2).

Ik had alle reden om ons bestek te vertrouwen, wijl de lengte door den chronometer n°. 47 met die, welke wij door den afstand van zon en maan berekend hadden, overeen kwam, en HORSBURGH, in zijn *India Directory*, pag. 55, zegt: BUSBRIDGE vond den 5 Julij 1792 op 18° 33′ Z. B. en 35° 56′ W. L., 30, 32 en 33 vademen water boven koraalgrond, hetwelk met ons bestek en looding slechts weinig verschilde en mij dus met vertrouwen op hetzelve deed rekenen. Daar ik echter zonder oponthoud Kaap Frio in het gezigt kon loopen, deed ik op den 9, op den middag, toen de bevonden breedte 22° 40′ Z., en de lengte door den tijdmeter aangewezen 39° 2′ bedroeg, West sturen; maar dewijl de wind met flaauwe koelte schraalde, maakten wij weinig vordering en bevonden ons den 10, op den middag, O. Z. O., 10 mijlen van Kaap St. Thomas, waar de geloode diepte met het bestek overeenkwam, en mij de verzekering gaf, dat wij geene misgissingen van belang hadden. Het was zeer mistig, zoo dat wij niet konden verwachten spoedig land te zullen zien, waarom ik om de Zuid liet wenden, en de reis vervolgde.

Den 11 kregen wij den N. O. wind terug, die ons in het begin van den platvoet den zuider-keerkring op 40° 20′ W. L. deed snijden en tot den 14 met eene dampige kim voortduurde, des morgens tot eene dubbele gereefde marszeils-koelte met zwaren regen aangroeide; doch in den achtermiddag nam de koelte af en kromp tegen den avond tot West op.

Wij hielden nu veranderlijke winden, met flaauwe koelten, tot den 16, wanneer wij op 31° 12′ B. en 44° 43′ L. zwaren donder uit het Westen kregen. Spoedig borgen wij de ligte zeilen en namen alle mogelijke voorzorgen; doch het bleef stil, met harden regen; in de eerste wacht zette de lucht zich zeer buijig, de koelte

kwam uit het Z. W. door en nam spoedig in kracht toe, zoo dat wij in het begin der hondewacht al de reven in de marszeilen namen.

Den 18, den heugelijken verjaardag van H. M. onze geliefde Koningin, hadden wij schoon weder met eene veerkrachtige lucht, die het feest van den dag luister bijzette; doch tegen 2u. in den namiddag, kregen wij eene hevige bui uit het Z. W.; wij maakten de marszeilen vast, schooten de bramstengen en bleven onder het gereefd groot zeil, de stormfok en het bezaanstag-zeil, om de Z. O. bijleggen. Op het laatst van den platvoet passeerde ons een schoener-brik, lensende om de N. O., terwijl wij om de N. W. verhalsden, om niet bezuiden de La Plata-rivier te drijven. Den 20 bleef de wind met stormvlagen uit het Z. W. en eene moeijelijke zee aanhouden, tot in de eerste wacht, wanneer de buijen verminderden en de zee een weinig slegtte. In den morgen, terwijl ik bezig was mij te verkleeden, raakte ik door eenen zwaren slinger van de been, en viel met en over de tafel tegen het lijboord, waar ik voor mijnen neus optornde en uitwendig een bloedvaatje openscheurde; doch den 21 was veel noodlottiger voor twee onzer manschappen, die uit het groot wand over boord vielen, zonder dat het mogelijk was hen te redden; dit geval trof mij geweldig, zoowel om de manschap, als ook om dat wij, sedert ons vertrek uit het vaderland, nog geene zieken of gekwetsten hadden gehad, en wij dit genoegen nu op zulk eene smartelijke wijze zagen vergald. Het maakte een' algemeenen indruk, want hoe ruw de zeeman ook schijnen moge, zijn menschelijk gevoel is dikwerf veel fijner, dan men oppervlakkig zoude gelooven.

Wij hielden dien dag flaauwe westelijke koelte; de

barometer, wiens laagsten stand gedurende den storm 29^d 4 geweest was, rees tot 30^d 3, en tegen den avond werd de wind Noordelijk, ofschoon ik door den hoogen stand van den barometer en de beschrijving van HORSBURGH, pag. 60 (3) van de Pamberos of zuidwestenstorm, dezer kust, eene Z. O. wind wachtende was, die ons evenwel minder dan de noordelijke zoude gediend hebben. In den storm zagen wij twee schildpadden en eenige tonijnen en noordkapers. Den 22 was de wind N. W. met flaauwe bramzeilskoelte, met eenen dalenden barometer.

Den 24 naderden wij de Rio de la Plata; en zagen toen verscheidene zeeleeuwen. In den voormiddag kwamen wij met N. N. O. wind in den mond der rivier, doch nu werd de wind meer en meer N. W. en liep veranderlijk 3 en 4 streken uit en in; de stroom trok sterk om de Oost en de barometer viel tot 29° 56′; dit voorspelde wederom een Pamberó, die ik echter, om dat het kwartier maan was, niet wachtte. In den achtermiddag om 4^u., bij het naderen van het eiland Lobos, kregen wij den wind uit de lij. Ik liet het voor den wind omvallen en Z. O. sturen; de wind nam gedurig in kracht toe, en reeds in het begin der eerste wacht stormde het uit het Z. W. zoodanig, dat wij naauwelijks de gereefde onderzeilen konden voeren, om boven Kaap St. Mary te stevenen (4). Den 25 bleven wij den geheelen dag onder de gereefde onderzeilen bijleggen, tot in de eerste wacht, wanneer de koelte afnam en wij zeil meerderden. Het was eene heldere veerkrachtige lucht, doch voor ons, die aan de warmte reeds gewoon waren, vrij koud; de thermometer teekende 52°. Den 26 hadden wij flaauwe koelten van het Z. en Z. O. Wij wendden om de West, doch maakten weinig vor-

dering; terwijl wij bemerkten, dat de stroom ons gestadig om de Noord zette en wel met eene snelheid van 17′ tot 28′ in het etmaal; het scheen echter dat de stroom het sterkste onder den wal liep, dan daar ik niet gaarne om de Oost wilde sturen, ten einde van de eerste gelegenheid die zich zoude kunnen opdoen, gebruik te kunnen maken, bleven wij op de hoogte van Kaap St. Mary, af- en aanhouden.

Den 27 vingen wij eenen schildpad, die 50 ponden zwaar was, ook zagen wij eenige zeeleeuwen, die wij trachtten te harpoeneren, doch vruchteloos. Den 28 liepen wij, met eene frissche bramzeils-koelte, den wal aan, tot op 12 vademen diepte, op grof kiezelzand met schulpen, peilden Kaap St. Mary W. t. Z. en Punto Grande Castillos N. N. O., op welke peiling wij het bestek verbeterden, dat wij bevonden 30′ boogs te oostelijk was.

Het geheele voorland van deze kust is laag, bar en zandig. Kaap St. Mary (5) loopt in eene lage zandpunt uit en kan niet wel boven eene mijl afstand van het dek gezien en tot op 10 vademen diepte genaderd worden. Wanneer men Rio de la Plata tot op de pijlbank, die zich op 38° Z. B., ruim 27 mijlen van den wal uitstrekt, genaderd is, zal het lood de beste wegwijzer zijn, voornamelijk van 34° 20′ Z. B., 22½ mijl beoosten Castillos-klip, waar de diepte 64 en 67 vademen op donkeren moddergrond is; tusschen Grande Castellos en Kaap St. Mary vermindert de diepte op korten afstand van 50 tot 25 vademen, en men krijgt zandgrond, die grover en kiezeliger wordt, naar mate men het land nadert, en op 2 mijlen afstand met schulpen gemengd is; deze grond wordt alleen op of benoorden de breedte van Kaap St. Mary gevonden, met uitzondering van kort onder dezelve, daar men fijn wit zand met schelpen

vindt. Bezuiden 34° 40′ B. vindt men meestal moddergrond, gemengd met fijn zand en singels; van Kaap St. Mary, benoorden Lobos naar den wal loopende, zal men voor fijn zand donkere modder krijgen, die ook 6 à 7 mijlen beoosten het eiland gevonden wordt. In de parallel van Lobos, 30 mijlen oost van hetzelve, vindt men op 90 vademen donkeren zandgrond, en op deze breedte west voortstevende, zal de diepte gestadig verminderen tot 25 vademen, op 20½ mijl afstand en die diepte zal men houden tot zeer nabij het eiland. Wanneer men om de Zuid gezet wordt, zal die diepte verminderen en men krijgt eene harde, zandige, singelachtige, hompelige droogte, die zich van de Engelsche bank uitstrekt; ofschoon nu al het land nabij Kaap St. Mary laag is, kan men echter, bij helder weder, het tamelijk hoog binnenland tusschen de Kaap en P^to^ Castillos op 4 of 5 mijlen afstands zien, en wel voornamelijk oost van Castillos-klip of eilandje, dat zich als een schip in volle zeilen opdoet; een merkwaardige berg ligt in het land, bewesten hetzelve met puntige rotsen als een kasteel zich vertoonende; verder in het land ziet men nog eenen berg met twee punten, statiger en hooger dan de eerste; de noordelijkste punt van dezen laatsten, is de hoogste en het naast aan den berg, die zich als een kasteel vertoont. Van Castillos tot Kaap St. Mary ziet men bij tamelijk helder weder deze bergen, onder andere gedaanten, over het lage voorland, tot men op 12 vademen, digt aan den wal zijnde, de kaap in een laag punt ziet uitsteken; bezuiden de kaap draait het land, dat ook laag is, meer om de West, en eenig hoog binnenland doet zich in den koers van W. Z. W. zien; doch inzeilende en westwaarts voortstevende, zal men eindelijk het eiland Lobos van den hoek van Maldonado vrij zien.

Het was op den 30 November, dat het ons eindelijk ge-

tukte de La Plata met eenen Z. O. wind in te stevenen, wij loodden tusschen kaap St. Marij en Lobos de diepte van 18, 19, 17 en 16 vadem van fijn wit zand met schulpjes tot donker grof zand. Ten 8u. des avonds hadden wij Lobos N. t. W. ½ W. van ons; ik liet toen W. t. N. sturen, tot wij het O. van ons hadden, doch daar de koelte vermeerderde en de vaart van 9 mijlen het looden belettede, achtte ik het niet raadzaam bij nacht tusschen het eiland Flores en de Engelsche bank door te houden, maar voorzigtiger tot den dag onder klein zeil om den Noord bij te draaijen. Ten 3u. in den morgen hielden wij af en ontwaarden met den dag om de Zuid gezet te zijn, zoodat wij met den koers van N. W. maar even boven de Engelsche bank konden leggen en Monte Video konden bezeilen. Van Lobos tot bezuiden Pto. Negro loodden wij 15, 14, 13 en 8 vademen en van daar tot Monte Video, opdroogende tot 5, op welke diepte wij het des morgens ten 10u. N. t. O. ½ mijl van ons peilden, de vlag heschen en onder het doen van een schot sein voor eenen loods deden, die echter niet uitkwam, waarom ik, daar de gelegenheid zoo voordeelig was, besloot de rivier zonder loods op te varen.

Wij hielden dus af om de West, tot wij Monte Video N. O. van ons hadden; toen stuurden wij Z. W. en loodden de diepte van 3 en 3½ vadem op zachten moddergrond. De bevondene breedte op den middag was 35° 11′; wij hadden dus het vaarwater tusschen de Oretzbank en die, welke zich van punt del India uitsteekt, regt west van ons; de stilte verpligtte ons te ankeren, in 3½ vadem, Monte Video steeds N. O. van ons hebbende. Den 2, des morgens ten 7u., ligtten wij het anker, stuurden west 3½ mijlen en toen W. N. W. ½ N., tot wij ten 9u. 15′ de ton op het Z. W. punt der Oretz-

bank in het gezigt kregen en toen W. N. W. stuurden tot 12u., wanneer wij afhielden tot N. W. ½ W., en met dien koers ten 2u. 30′ de ton op de Z. O. punt der Chicobank in N. N. W. op eene halve mijl afstands van ons kregen; toen stuurden wij N. W. ten W. ½ W., om de bank de noodige ruimte te geven, tot 4u., wanneer wij den koers van N. W. t. W. vervolgden en in het kanaal tusschen den wal en de Chico-bank steeds 4 vademen water vonden. Punt St. Jago voorbij zijnde, vermeerderde de diepte tot 4½ en 5 vademen en ten 9u. ankerden wij, volgens gissing, op de reede van Buenos-Ayros.

Den 3, met den dag naauwelijks land ziende, gingen wij onder zeil, koers stellende op Buenos-Ayros, dat wij veronderstelden west van ons te liggen; tot op 3 vadem, naar gissing twee mijlen van den wal, doorgezeild zijnde, ontdekten wij eenen grooten toren met eenige huizen, dien wij veronderstelden de Cathedrale van Buenos-Ayros te zijn. Wij ankerden en ik zond eene sloep met eenen officier ter verkenning en om te informeren of er ook mogelijkheid was, om met de korvet nader aan den wal te komen; dan naauwelijks was de sloep eenige uren vertrokken, of wij bevonden, door de middaghoogte der zon, door den stroom misleid te zijn en dus nog niet voor Buenos-Ayros te wezen. Den 4, in den morgen kwam de afgezondene sloep terug en bragt eenen loods mede, die ons berigtte, dat de gepeilde kerk, die van Quelmes was. In den achtermiddag kwam de koelte uit het Z. O. door, en wij gingen onder zeil, stuurden N. W. en ankerden ten 11u. des avonds, op de groote reede van Buenos-Ayros, in 3 vademen water, op moddergrond.

Nimmer heb ik eene slechtere reede aangetroffen, en geloof ook dat er weinig slechter bestaan; de diepgaande

schepen liggen ruim twee mijlen van den wal, in weinig water op moddergrond, waarin de ankers kwalijk houden en groote schepen met N. O. wind aan den grond zitten. Aan de landingplaats, waar eenige klipsteenen van het gewezene moelje-hoofd verspreid liggen, en op de bank, voor de stad, loopt bij de minste koelte eene hevige branding, die het voor de sloepen soms gevaarlijk maakt en waardoor men zich genoodzaakt ziet, die op strand te slepen.

Den 5 begaf ik mij aan wal, om mijne opwachting bij den Kapitein-Generaal, Gouverneur der provincie, te maken, en werd door Z. Excellentie, de Ministers en hooge autoriteiten met veel beleefdheid ontvangen. Zijne Excellentie bood mij in alles zijne dienst aan en verzekerde mij, dat de belangen van Buenos-Ayros eene vriendschappelijke handelsbetrekking met geheel Europa vorderden. De kapitein-luitenant J. B. Appardy, een Malthezer, belast met de directie der marine, bewees mij vele kleine diensten, en de heer Jose Zimmerman, aan wien meest alle Nederlandsche koopvaarders geadresseerd waren, belastte zich, op mijn verzoek, met alles wat ik ten behoeve van mijnen onderhebbenden bodem zoude noodig hebben.

Buenos-Ayros, dus genoemd naar de gezonde lucht, welke men aldaar inademt, is gelegen op een schiereiland of eene bank, die 30 à 40 voeten boven den middelbaren waterstand verheven is, aan den Zuider-oever van de Rio de la Plata, welke op deze hoogte 7 mijlen breed is. Zij werd het eerst in 1535, en nadat de volkplanting te niet was gegaan, op nieuw in 1568 aangelegd. Voorheen was zij de hoofdstad van het onderkoningrijk Rio de la Plata, thans van de republiek der Vereenigde Staten van Rio de la Plata, of van Zuid-Amerika, ook wel de Argentische republiek, en soms alleen Buenos-Ayros genoemd, en is het middelpunt van den handel van

een groot deel der voortbrengsels van Chili, Peru en Potosi, hetwelk thans door de binnenlandsche onlusten gedeeltelijk gestremd was. De straten snijden elkander regthoekig, hebben slecht onderhoudene paden voor de voetgangers langs de huizen, die meestal van eene verdieping zijn (*); men vindt er 10 à 15 kerken, waarvan sommige fraai zijn, doch de Cathedrale lag gedeeltelijk in puinhoop. Het Hof van Justitie en het plein voldoen zeer aan het oog; het vormt eene vierkante ruimte, aan drie zijden met overdekte gallerijen, waaronder verschillende soorten van winkeliers en handwerkslieden hun verblijf hebben. De citadel, ter verdediging der stad, is aan de waterzijde en slecht versterkt; in hetzelve bevonden zich al de Ministeriële bureaux, en de Gouverneur gaf aldaar audientie; de kloosters waren vernietigd en werden tot andere einden gebruikt, de broeders daaruit waren verstrooid en onder het opzigt der policie gesteld, terwijl slechts de orde van den H. FRANCISCUS, ten dienste der zieken, onder de strengste bepalingen, werd toegelaten. Vrijheid en gelijkheid waren de leus in deze volkrijke stad, die gerekend wordt 75,000 inwoners te bevatten, waarvan slechts een klein getal Europesche Spanjaarden zijn. Luiheid en morsigheid heerschen hier overal, en het geld heeft geene waarde. Een gering arbeidsman vraagt 3½ piaster of ƒ 8,75 daggeld, voor eene boot met vier roeijers; om eene commissie op de reede te doen, vroeg men 12 piasters of 30 gulden; terwijl een boer, die met twee paarden aan den waterkant ge-

(*) Volgens latere berigten, heeft men naderhand huizen van meerdere verdiepingen gebouwd, nieuwe straten en pleinen aangelegd, de oude straten geplaveid, onderscheidene openbare gebouwen gesticht en bijna alles veranderd en aan alles een nieuw leven gegeven. Men zie onder anderen, IGNACIO NUNEZ, *Esquises de Buenos-Ayres, traduites de l'Espagnol, par* VARACQUE.

reed staat, om de vaartuigen in of uit het water te slepen, mij 4 piasters vroeg, om eene sloep, die 6 à 8 roeden ver op het strand zat, te water te brengen, terwijl zijne paarden te zamen naauwelijks dat geld waardig waren, daar men in deze streken een vrij goed paard voor 8 à 10 piasters koopen kan. Ook het rundvleesch, dat hier zeer goed was, kostte slechts eenen halven spaanschen mat de aroba, of 25 ℔, en dat nog wel bij eenen Engelschen slagter, die het vleesch veel zindelijker behandelde dan de Spaansche boeren, welke het voor een vierde piaster of spaansche mat, de aroba gaven, en hetgene zij niet verkoopen kunnen den honden toewerpen.

De goedkoopte der levensmiddelen en de weinige waarde die men aan het geld hecht, gepaard met de losbandige vrijheid, die elk ledigg looper naar willekeur kan genieten, waren oorzaak, dat vele matrozen van Engelsche en Amerikaansche oorlogs- en koopvaardijschepen zich hier vestigden, ten einde met sjouwen en kadraaijen den kost te winnen; dit was dan ook de reden, dat ook eenige van mijne roeijers eed en pligt vergaten en weg liepen. Te vergeefs vorderde ik van den Gouverneur schriftelijk de teruggave der gedeserteerde manschappen, doch ontving alleen tot antwoord, dat de Minister van Policie gelast was, de manschappen der Korvet te doen zoeken en aan te manen naar boord terug te keeren, doch dat alle middelen van geweld strijdig waren met de wetten van eenen vrijen staat.

De krijgsmagt van Buenos-Ayros is nominaal 4,000 Europesche manschappen sterk; doch in tijd van nood is elk burger soldaat en verpligt de wapenen te dragen; terwijl eene bende vrijgestelde negerslaven, als jagers geoefend, tegen de Pampas-Indianen gebezigd worden, die zeer talrijk zijn en het vee bij groote kudden

wegrooven, waardoor de prijs der huiden aanmerkelijk verhoogd wordt. De inkomsten van den staat bedragen drie millioenen piasters, en de inlandsche schuld vier millioenen; de gangbare specie is meest papier van verschillende waarde; men berekent 17 papieren piasters voor een quadrubel of ons goud, terwijl het zilver 5 pCt. opgeld doet. De uitvoer naar Europa bestond alstoen nog alleen in koeijen-, paarden- en andere huiden, ossen-hoornen en wol van de Vigonas en Gunacos, eene bijzondere soort van Lama's, terwijl alle Europesche fabriek-goederen en provisien hier met voordeel ter markt kunnen worden gebragt, vooral linnens, lakens, boter, kaas, jenever, wapens, staalwerk en gemaakte linnen kleedingstukken en schoenen. De kooplieden houden eene geregelde correspondentie met Chili en Peru, en zijn daardoor in de gelegenheid te weten, welke goederen daar het meest verlangd worden, waarom het, naar hunne opgave, voordeeliger voor Europesche koopvaarders zijn zou, met hunne ladingen naar Buenos-Ayros te stevenen, dan dezelve directelijk naar Valparaiso of Lima te brengen; men is echter te Buenos-Ayros verpligt, om, voor aangebragte waren, producten des lands terug te nemen, wijl men in geld, op den hoogen koers der spaansche matten, te veel verliest.

De stad is van tuinen en boomgaarden omringd, waarin de vlakke vette kleigrond overal geschikt schijnt tot het opleveren van den rijksten oogst, en de wegen zijn met aloes bezet, welke ook tot afperking der eigendommen dienen; bosschen van perziken boomen vindt men bijna bij elke woning en deze geven overvloedig vruchten; van tijd tot tijd worden deze tot brandhout verkapt. Het gestadig regenachtig weder belette mij verder dan twee uren buiten de stad te gaan, en alzoo de rijke natuur aldaar te

beschouwen, doch waar echter, zoo ik hoorde, des zomers gebrek aan water is, weshalve men er overal regenbakken ziet. De ellendige hutten der landbewoners echter en de havelooze orde, die op hunne velden heerschte, staken bij het eerste niet weinig af, en overtuigden mij genoegzaam van hunne weinige behoeften, maar ook van hunne schandelijke luiheid, welke hier algemeen schijnt te zijn, en natuurlijk een gevolg is der harde onderdrukking, waaronder deze landen, ten tijde der Spaansche heerschappij, gebukt gingen. Mogt eenmaal hier een minder toegevend bestuur tot stand komen, dan is hier zeker verbetering en voor het land en het volk veel voordeel te wachten, gelijk, volgens latere berigten, de beginselen zich daarvan reeds vertoonden (*).

Den 19, de Korvet weder geheel voor zee gereed zijnde, begaf ik mij naar den wal, om met den heer ZIMMERMAN, van wien wij zoo vele beleefdheden genoten hadden, te liquideren en afscheid van den Gouverneur en de hooge ambtenaren te nemen; dan, daar de zondag inviel, kon ik met mijne bezigheden niet voor maandag den 23 in gereedheid komen. Ik belastte den luitenant der eerste klasse, RIETVELD, aan wien ik vergund had, om ter herstelling van zijne gezondheid, met den eersten naar Europa vertrekkenden koopvaarder, naar het vaderland terug te gaan, met depêches voor Zijne Excell. den Minister van Marine en met brieven en mondelinge groete aan mijne vrouw en andere dierbare betrekkingen. Op aanraden van eenen deskundige, nam ik eenen loods, willende ook van deze gelegenheid gebruik maken, om het groote vaarwater tusschen de Chico en Oritz te onderzoeken.

Den 23, des morgens, gingen wij met eene gunstige

(*) Zie INACIO NUNEZ, aangeh. werk.

gelegenheid onder zeil en stuurden volgens loodsmans-aanwijzing de rivier af; doch al spoedig bleek het, dat de loods met de betonning niet bekend was, en ons, niettegenstaande den ruimen wind, door het kleine vaarwater voerde, waartoe ik hem niet noodig had gehad en dus 160 spaansche matten nutteloos betaalde; ik bevond de tonnen in dit vaarwater, sedert wij het opvoeren, aanmerkelijk vermeerderd; eene zwarte ton lag op Lara-punt en eene andere op het spit bij St. Jago-punt, terwijl er op de Chico, in plaats van eene roode ton op de oost-punt, thans vier zulke tonnen op de bank, tot aan het westeinde verdeeld waren; op de droogte, die van Punt del India uitsteekt, vonden wij eenen gezonken koopvaarder, regt ten Noorden van den hoek, op welks noorder-einde een ton zeer noodig zoude zijn. Hier scheepten wij den loods af, stuurden Z. O. t. O. 3 mijlen, om de droogte van Del India de noodige ruimte te geven: en toen Z. O. de rivier af; de diepten waren ongelijk en vermeerderden en verminderden op korten afstand, van 8 tot 5, tot 9 en weder tot 5 vadem, en daarna gestadig aandiepende; deze hompelige grond vindt men bezuiden de Engelsche bank, die zich Z. Oostwaarts uitstrekt; de wind bleef ons gunstig en bragt ons des avonds van den 24 buiten de rivier, die ik met opregt genoegen verliet.

Officieren, wien in het jaar 1824 eene zelfde reis als de mijne werd opgedragen, en die bij hunne komst te Buenos-Ayros hoorden, dat ik met mijne korvet zonder loods de la Plata-rivier was opgezeild, hebben mijne onvoorzigtigheid, gelijk zij dit geliefden te noemen, zeer berispt, en dit dwingt mij om, ter mijner verdediging, het volgende hier bij te voegen.

Mijne instructie gelastte mij om naar Buenos-Ayros te stevenen, ten einde aldaar te onderzoeken in hoe verre

die onafhankelijke staat genegen mogt zijn, om, even als met Groot-Brittanje en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, handelsbetrekkingen aan te knoopen, zonder dat echter het Nederlandsche gouvernement de onafhankelijkheid dier staten had erkend; de vraag was dus, of een van onze oorlogsvaartuigen daar wel of kwalijk zoude ontvangen worden, en of ik dien bijstand zoude kunnen verwachten, welke bij bevriende mogendheden zoo gewoon is. Voor Monte Video gekomen zijnde, vond ik daar een Braziliaansch eskader liggen en zag ik de Keizerlijke vlag van de forten wapperen; ik liet bijdraaijen en, onder het doen van eenige schoten, sein voor eenen loods aan den voortop hijschen, die echter, na eenige uren toevens, niet uitkwam, waarom ik besloot af te houden, en de rivier voor mij-zelven op te stevenen, waartoe ons de wind zeer gunstig was, terwijl ik van goede kaarten en beschrijvingen van de rivier was voorzien, zoo dat het mij niet vreemd kon voorkomen, een vaarwater te doorloopen, waar wij niet meer dan 3¼, 4 en 5 vademen diepte te verwachten hadden en waarin de droogten, die vermijd moeten worden, overvloedig bekend zijn; ik handelde dus, naar mijn inzien, overeenkomstig mijne verpligting, en zoo als elk officier, in oorlogstijd, wanneer men geene loodsen verwachten kan, gehandeld zoude hebben.

Alvorens dit dagverhaal te vervolgen, acht ik het niet onnoodig, hier nog een en ander omtrent de Rio de la Plata aan te teekenen. De rivier ontstaat uit de vereeniging van een aantal groote en kleine rivieren, waaronder vooral de Parana, Paraguaij en Uruguaij; zij ontving den naam van la Plata van Sebastiaan Cabot, die haar, als tweede ontdekker, in 1520 opzeilde en aan de Saracana een fort bouwde. De vaart op de rivier is

gevaarlijk, uit hoofde der eilanden, ondiepten, geweldige winden tusschen het Zuiden en Westen (Pampiros genoemd) en den ongeregelden loop van den stroom, hetwelk oorzaak is, dat men van het bestek niet zeker is, maar naar de grondlog zijne gissing moet regelen.

Wij hadden het geluk, zoo bij het op- als afvaren der rivier, eenen open' wind en goede koelte te hebben, waardoor de stroomen minder kracht oefenden en in ons voordeel waren; echter werd er steeds de grootste oplettendheid vereischt, om met de korvet, die 17 voeten diep ging, eenen afstand van 25 mijlen, die van Monte Video naar Buenos Ayros, te doorloopen, over eenen bodem, waarop de diepte zelden meer dan 3½ vadem bevonden werd. In de zomermaanden, hier van September tot Maart, zeggen vele schrijvers, heerscht voor en aan den mond van de la Plata de N. O. wind; wij hebben dit echter niet ondervonden, maar oneindig meer Zuiden- dan Noordenwinden aangetroffen; zoo men evenwel de rivier met eenen N. O. wind inzeilt, zal dezelve oostelijker worden en aanwakkeren, naar mate men Monte Video nadert; doch zoo de wind bij het inzeilen der rivier en het naderen van Lobo eiland noordelijker wordt, kan men zeker zijn, dat dezelve N. W. en Z. W. zal worden, hetwelk wij in beide gevallen ondervonden hebben; in het laatste geval zal men wel doen naar Kaap St. Anthonia over te loopen, daar men den wind waarschijnlijk Zuidelijker zal vinden en de stroom de rivier optrekt, die alsdan langs den Noordwal snel uitvliet.

Gedurende ons verblijf voor Buenos Ayros hadden wij dagelijks buijig, onaangenaam, veranderlijk weder, en namen wij eenen ongeregelden loop van den stroom waar, welke zich meest naar den wind regelde, terwijl, bij

handzaam weder, de stroom echter zeer slap was, en de rivier op- en aftrok, bijna even zoo geregeld als de gewone getijden; het water rijst alsdan 5 à 6 voeten; met N. W. wind hadden wij gewoonlijk 14 en 15 voeten water, doch met dezelfde kracht van wind uit het Z. Z. W. of Z. O. hadden wij meer dan 4 vademen. HORSBURGH zegt: Met eenen graad van zekerheid kan men, naar de rigting van den stroom en de werking van den Barometer, alle veranderingen van weder voorspellen; als de stroom van het Oosten, langs den Noorder-oever van de la Plata inkomt, kan men eenen N. O. wind verwachten, en ten zelfden tijde, als de wind Z. O. is geweest en naar het N. O. verandert, zal de barometer een weinig zakken; doch veel meer als de overgang spoedig is geweest van het Z. W., zonder zich in het Z. O. te hebben opgehouden; als de wind Z. O. blijft, zal de barometer, in evenredigheid van de kracht des winds, meer zakken dan met eenigen anderen wind, en dan loopt de stroom gewoonlijk langs den Noorder-oever de rivier in, en aan de tegenovergestelde zijde dezelve uit. Eindelijk terwijl de wind van het N. O. tot het Z. Z. O. waait, loopt de stroom gewoonlijk naar het Westen, tot voorbij Monte Video, zonder de diepte voor die plaats veel te vermeerderen; doch het water boven de banken ophoopende. De winden tusschen het N. N. O. en W. N. W. geven het laagste water, terwijl hetzelve alsdan sterk langs den zuidkant van de rivier uitvloeit, langs de punt del India en Memoria, terwijl, aan de Noordzijde van de rivier, de stroom alsdan van geen belang zal zijn. Voor den Z. W. storm of Pampera is het weder gewoonlijk zeer ongestadig, met veranderlijke winden van het Noorden en N. W., voorafgegaan door eene aanmerkelijke daling van den barometer, die

echter weder gewoonlijk rijst vóór dat de wind naar het Z. W. schiet en dikwerf aan het rijzen blijft, in weerwil van de toenemende kracht van den wind uit de laatstgenoemde streek. Voor dat deze storm te Buenos-Ayros eenen aanvang neemt, vult de stroom de rivier ongemeen op, en terzelfder tijd is er een sterke uitloop langs de Noordzijde, die doorstaat, terwijl de winden van het W. Z. W. en Zuiden het sterkste zijn. Als deze Z. W. waaijen is de lucht koud en de dampkring helder en veerkrachtig, tot zulk eenen graad, als men dien zelden in eenig ander land der wereld zal aantreffen; eenige dagen kalm weder, met flaauwe koelten uit het Zuiden en Oosten volgen hier gewoonlijk op. Na deze inlichtingen, ga ik tot het vervolg van mijn reisverhaal over.

II. VAN BUENOS-AYROS BEOOSTEN STATEN-LAND OM NAAR VALPARAISO.

Den 24 December, des avonds even buiten de La Plata zijnde, schoot de wind naar het Z. W. met eene stijve koelte, die ons verpligtte twee reven in de marszeilen te nemen; den 25 verminderde de koelte, doch wij hadden eene zware deining van het Z. en eene fijne lucht, die ons zeer hinderde, wijl wij, gedurende ons verblijf voor Buenos-Ayros, de warmte van 86 tot 90° hadden, en de thermometer in tweemaal 24 uren tot 62° viel. Den 26 bleef de wind steeds Z. W., maar verflaauwde geheel, het werd stil en de deining deed het schip geweldig slingeren. Wij vingen eenen haai van

8½ voet lang. Wij aten van zijn vleesch en vonden het zeer smakelijk; dit dier was op den rug schitterend blaauw en onder den buik helder wit, de kaak was door den hoek zwaar beschadigd en had slechts eene rei tanden.

Den 27 hadden wij den wind O. N. O. en N. O. met eene frissche koelte, waarmede ik Z. Z. W. deed sturen; den 28 was de wind Noordelijk en ongestadiger, met veel regen en mist; des namiddags klaarde de mist op en de wind liep door het Westen naar het Z. W., doch ruimde voor den avond weder tot N. W., waarom ik Z. W. deed sturen, ten einde meer den wal te naderen, uit hoofde ik bij La Peijrouse gelezen had, dat de winden in dit jaargetij op de Z. O. kust van Amerika algemeen Z. W. of N. W. zijn, en zelden door het Oosten maar steeds door het Westen veranderen; ook was ik door kustvaarders onderrigt, dat de spoedigste reizen om de Zuid in den zomertijd gemaakt werden, door schepen, die den wal op 60 en 40 vademen diepte houden, wel te weten, tot 40 vademen in en 60 vademen uit den wal liggende. In den nacht van 28 op 29 hadden wij weerlicht in het N. Westen, dat in deze streken storm voorspelt; ook was de kwik tot 28^d. gedaald. Den 29 kregen wij den wind uit het Zuiden, met eene dikke verstopte lucht en stijve bramzeils-koelte; wij boegden om de West, doch in den namiddag stak de wind plotseling op en groeide, in weinig oogenblikken, tot zulk eenen hevigen storm aan, dat wij niet meer dan de stormstags-zeils konden voeren. Ik had, voor ons vertrek van Buenos Ayros, de batterij van het halfdek en de bak, om den bovenlast te verminderen, in het achterruim doen strijken, en bevond nu met genoegen, dat de Korvet nog gemakkelijker werkte dan te voren. Van het oogenblik af, dat de stormbui inviel, begon de ba-

rometer te rijzen en stond des avonds reeds weder op 28" 50'. Den 30 was de wind Z. W. t. W. en N. W. met ongelijke koelte; wij hadden steeds zoo veel mogelijk West te halen, om met de N. W. wind breeder te kunnen zeilen en met den Z. W. wind niet te veel om de Oost te verliezen. Den 31 hadden wij eenen Z. Z. W. wind, waarmede wij eerst om de Z. O. en daarna om de West stevenden; de koelte was ongelijk en de lucht klaar met mistigen kim; de barometer rees tot 29,60 en de miswijzing werd bevonden 13° 11' N. Oostering. Wij hadden veel Albatrossen en Zee-zwaluwen bij het schip en zagen wier drijven.

Den 1, 2, 3 en 4 Januarij 1824, was de wind N. W., Z. W. en W., met ongelijke koelte en eene veerkrachtige lucht; wij werden echter dagelijks om de N. O. gezet, en wel met de snelheid van 24', of 6 mijlen in het etmaal; den 5 was de wind N. Oostelijk met flaauwe koelte; den 6 hadden wij schoon weder met N. O. wind en heldere lucht; wij boegden W. t. Z. en vonden 65 vadem diepte op fijnen zandgrond, en op den middag 55 vademen op peperachtig zand; wij stuurden toen Z. W. en tegen den avond Z. Z. W. Door eene reeks van afstanden tusschen Zon en Maan vonden wij de gemiddelde lengte 61° 9', dus 59' westelijker dan die door den tijdmeter werd aangewezen, en 2° 25' 22" oostelijker dan het gegiste bestek; het journaal der tijdmeters van dag tot dag nagaande, bleek het dat de fout veroorzaakt was, door dat het afgevaren punt St. Jago in de kaart niet op de ware lengte lag; dit punt van afvaart dan verwerpende, verkozen wij de op den 28 November door peiling bevonden lengte, die, met de toen aangenomen verachtering der chronometers van 6" 20" daags, tot heden herleid de lengte van 61° 10' gaf.

Heden zagen wij, op den afstand van twee kabelleng-

ten van ons, den eersten walvisch van de soort, die ik meen dat door de Groenlanders Vinvisch wordt genoemd. Den 7 schraalde de wind en was op den middag Z. W. met eene matige koelte en heldere lucht; de geobserveerde lengte gaf heden 11′ meer West dan die van den tijdmeter; in den nacht hadden wij in het rond weerlicht, en tegen 4u., in den morgen van den 8, kregen wij eene zware bui uit het Z. O., terwijl de lucht verstopt was en een koperkleurig aanzien kreeg; de wind ruimde tot Oost met stijve koelte, waardoor wij onder de marszeilen van drie reven, eene vaart van 9 mijlen hielden. Ik was echter niet volkomen gerust, dewijl de wind regt op de kust stond en het gegist bestek tegen dezelve aan was; de zee was, in vergelijking met den wind, zeer handzaam, hetwelk mij een oogenblik deed vermoeden dat wij een Opper van l'Isle Grande de la Roche hadden, schoon wij, indien het bestaat, de paralel daarvan reeds gepasseerd waren. Den 9 was de wind Z. O. t. O., met ongelijke koelte, en dikke lucht met regen, die tegen den avond opklaarde en in de eerste wacht stilte veroorzaakte. Wij loodden en vonden 80 vademen op zwarten zandgrond, terwijl wij ons op 50° 12′ Z. B. en 63° 17′ Lengte, volgens den tijdmeter n°. 47 bevonden.

Den 10 liet ik met veranderlijke winden Z. Z. W. en Z. W. sturen, ten einde de klip te vermijden, die op de groote kustkaart van Zuid-Amerika, 1822, door Norie, op 51° 50′ Z. B. en 64° 50′ Lengte is geplaatst, en ik begrijp de reden niet, waarom Norie deze droogte, die hij l'Aigle Shoal (6) noemt, in zijnen zuidelijken overzeilder van hetzelfde jaar, niet heeft opgegeven; genoeg, wij hadden dezelve ten 2u. in de hondewacht Oost, 7 mijlen van ons, en stelden toen koers Z. Z. O., iets

boven Kaap St. Johan, het oostelijkste gedeelte van Staten-eiland heen; de wind schraalde met afwisselende buijen en regen, wij hadden vele walvisschen om ons, die het water hoog opspoten en rondom zich hadden eene menigte witachtige vogelen, die veel naar zwaluwen of kleine meeuwen geleken. Tegen den avond liep de wind noordelijk; wij vervolgden onzen koers Z. Z. O., tot wij rekenden de Kaap St. Johan Zuiden 13 mijlen van ons te hebben; met den dag de wind N. W. zijnde en veronderstellende om de Oost gezet te zijn, deed ik Z. Z. W. sturen, tot wij den 12, smorgens ten 10^{u}., Staten-land Zuiden, iets West van ons, in het gezigt kregen. De kust strekt van het Zuiden naar het Westen; doch de dikke lucht belette ons iets behoorlijk te onderscheiden; eene bogt met hoog land aan weerszijde, hadden wij Z. W. van ons, en ik veronderstelde dit de Nieuwjaars-haven van kapitein COOK te zijn, doch van de eilanden zagen wij niets (7); ik deed nu Z. O. sturen om het land niet nader te komen. Op den middag hadden wij Kaap St. Johan Z. W. iets West van ons, de bevondene breedte bedroeg . . . 54° 28′ 0″

De tijdmeter n°. 47, van den heer KNEBEL te Amsterdam, gaf voor de lengte van Kaap St. Johan.	63° 43′ —
Het horlogie van ARNOLD LON, n°. 1303.	64° 4′ 30″
Dat van ARNOLD. Londen, n°. 444. . .	64° 4′ 45″
NORIE, in deszelfs kustkaart van Zuid-Amerika, volgens Spaansche waarneming, plaatst dezelve op	63° 40′ —
De ware lengte van dit voorgebergte door kapt. COOK bepaald.	63° 47′ —

De lengte door den tijdmeter van den heer KNEBEL aangewezen, verschilde dus slechts 4′ van de naauw-

keurige waarneming van den beroemden kapitein Cook.

Wij verbeterden nu het gegist bestek, dat 2° 28′ te westelijk was, en bleven Z. O. voortsturen, tot wij Kaap St. Johan 7 mijlen West van ons hadden; toen liet ik Z. Z. W. aanhouden. Gelijk gezegd is, zagen wij het land zeer onduidelijk, om welke reden ik, daar de wind tot ons voordeel was, hetzelve tot op 2¾ mijlen afstands naderde; dit was wel strijdig met mijne instructie, maar daar het gegist bestek aanmerkelijk met den tijdmeter uit een liep, achtte ik het noodig mij van hetzelve te verzekeren, alvorens verder zuidwaarts te stevenen, te meer daar ik bij ondervinding wist, dat de verandering der temperatuur veel invloed op de horologien had. Kort na den middag verloren wij Statenland uit het gezigt, doch een uur voor zons-ondergang kwam het uit de nevelen weder te voorschijn en wij konden hetzelve in zijne geheele uitgestrektheid, met al deszelfs pieken en bogten zien, en hoe bar zich ook deze, gedeeltelijk met sneeuw bedekte, rotsen aan het oog opdeden, was de herinnering dat dit land door onze moedige voorvaders, en wel door de beroemde zeelieden Schouten en Le Maire, op hunnen, voor de aardrijkskunde zoo belangrijken togt, het eerst was ontdekt, voor ons zoo aangenaam, dat wij hetzelve met de grootste belangstelling en een warm gevoel van vaderlandschen trots beschouwden. Ten 7^{u}. des avonds stelden zich in het Zuiden, zuilvormige sneeuwwolken, terwijl de lucht zich in het noorden zamenpakte en een akelig zwart aanzien kreeg; wij hadden ons op eene hevige bui voorbereid, toen de lucht zich verdeelde en gestadig weg zonk.

Den 13, tegen 9^{u}. in den morgen, was de gegiste breedte, die van Kaap Hoorn 56°, de wind N. W. met eene frissche koelte, waarom ik Z. W. deed sturen,

om zoo veel mogelijk West te halen, dewijl ik wel verwachtte, zonder het te willen, Zuid genoeg te zullen krijgen. De zee was zeer moeijelijk en de beweging van het schip veel heviger dan wij die gewoon waren, ook de barometer zakte beneden de 29^{d}. Wij hadden nu eenige albatrossen en stormvogels bij het schip; tegen den avond nam de wind gestadig toe en noodzaakte ons de Marszeilen vast te maken en de onderzeilen te reven, waarbij wij het ongeluk hadden eenen matroos van de 1^{e} klasse te verliezen, die door het zware slingeren van de fokke-ra over boord sloeg en in weerwil der aangewende pogingen niet konde gered worden. In den voornacht hadden wij eene gereefde onderzeils-koelte, met zware rukwinden, hagel en regen; na middernacht verminderde de koelte en wij konden de digt gereefde marszeilen weder voeren.

Den 14 hadden wij de wind Z. W. en Z. W. t. Z., met stijve marszeils-koelte, en de lucht werd klaarder; de barometer, die tot 28^{d}. 30′ gevallen was, rees weder tot 29, en te middernacht stond de thermometer in de open lucht op 38°; den 15 was de wind Z. W., Z. Z. W. en tegen den middag W. Z. W. Wij hadden eene matige koelte, bewolkte lucht, doch eene zware deining uit het Westen, die met den koers, dien wij stuurden, ons in het laatste etmaal veel om de Z. O. zette; ik oordeelde het niet geraden, om met eenen N. westelijken koers den meridiaan van Kaap Hoorn te snijden, alvorens hooger breedte bereikt te hebben; om deze reden volgden wij dezen nadeeligen koers, tot wij de breedte bevonden 59° 22′ te zijn, en de lengte toen 60° 6′ was; met den middag werd de wind West, met flaauwe koelte, die de rolling vermeerderde. Wij hadden vele vogels, als sneeuwvogels of kleine witachtige meeuwen,

zee-zwaluwen, peguinen, stormvogels, blaauwe meeuwen en kaapsche duiven om ons. In het begin van den platvoet wendden wij om de N. W.; de Maan-eclips, die den 16 plaats had, konden wij door de betrokkene lucht niet waarnemen; met den dag ontdekten wij een IJs-eiland in het Z. t. W. naar gissing 2 mijlen van ons; de Z. W. wind en flaauwe koelte, beletteden ons het te naderen, waarom wij de grootte van hetzelve niet naauwkeurig konden bepalen, of de zelfstandigheid van het ijs onderzoeken; door eene onvoldoende meting bevonden wij den basis 692 rijnlandsche voeten, terwijl de hoogte, van de bramzaling gezien, ruim 100 voeten scheen. Als wij nu stellen de breedte van den ijsklomp op 300 voeten, of genoegzaam de helft der lengte, en het geheel als een regelmatig ligchaam beschouwen, zou dit eiland, volgens de proeven, van Boyle en Mauran (Forsters aanteekeningen op de reis van Cook) 900 voeten diep onder het water en dus het geheel 1000 voeten hoog zijn, en deze geheele klomp 209,400,000 cubiek voeten ijs bevatten; een ander IJs-eiland hadden wij meer westelijk van ons, doch te ver om behoorlijk te kunnen onderscheiden. Daar wij tegen den avond stil weder hadden, onderzocht ik de temperatuur van het water en bevond de dampkringswarmte 39°, het water van de oppervlakte 37°, en op eene diepte van 50 vademen 38°.

Den 17 met den dag, hadden wij het IJs-eiland op ½ mijl afstand van ons, onder eene geheel andere gedaante; wij bevonden nu de hoogte van hetzelve 112 rijnl. voeten en de gemiddelde lengte 4330 voeten; groote stukken stortten van tijd tot tijd van den top en de zijden af en dreven met meerder snelheid weg; toen deze ijsmassa in den wind van ons was, bespeurden wij geene verandering in den stand van den thermometer, doch bin-

nen boord was de koelte gevoeliger; in den namiddag zeilden wij nog voorbij drie IJs-eilanden, waarvan het eerste de hoogte van 121 voeten had; het tweede was minder hoog, doch had meerder uitgestrektheid, en het derde, dat al de andere in grootte overtrof, was zoo noordelijk van ons, dat wij het van het dek slechts even boven den horizont konden zien. Dergelijke groote ijsklompen kunnen, mijns bedunkens, slechts langzaam bewogen, en alleen door den stroom voortgedreven worden. Tegen den avond hadden wij eenige walvisschen bij het schip, dat zij tot op een half pistoolschot naderden en zich soms in hunne geheele grootte vertoonden.

Den 18 hadden wij zeer schoon weder, varierende winden en flaauwe koelte uit het Z. Z. O., Z. O., N. O. en N., waardoor wij steeds om de West vorderden en tegen de rekening 17′ om de N. W. gezet werden. Den 19 vierden wij, zoo plegtig de gelegenheid toeliet, den geboortedag van onze Kroon-prinses, terwijl wij even over den middag het Nederlandsch hart weder voelden zwellen, toen wij, op 59° 54′, den meridiaan van Kaap Hoorn, die weldadige Nederlandsche ontdekking, sneden. Wij hadden dus acht dagen besteed, om van het Staten-eiland boven de gevreesde Kaap te zeilen. Den 20 was de bevondene breedte 60° 19′ en de lengte, door den tijdmeter aangewezen, 71° 2′; de wind, die steeds N. N. W. en N. W. met heldere koelte was, belette echter niet dat wij 38′ om de N. O. t. O. gezet werden. Wij konden geene betere koers dan Z. W. sturen, in de hoop dat de wind spoedig uit die streek zoude waaijen en ons om de Noord voeren. De Zuiderbreedte vermeerderde dus dagelijks, en wij bereikten eindelijk 60° 54′ zonder meer ijs te ontmoeten, dat volgens kapitein Cook in den grooten Oceaan niet zoo noordelijk als in den At-

lantischen gevonden wordt. De koude vermeerderde niet en de laagste stand des thermometers was te middernacht in de open lucht 36°, en in de kajuit 38°. Wij wonnen vrij wat West, dat ons op de Z. W. kust, waar volgens Kapitein KRUSENSTERN, de Westen wind tot aan den keerkring heerscht, zeer te stade zoude komen; in den namiddag hadden wij zware deining uit het N. W., die echter tegen den avond eenigzins verminderde. Gedurende den dag zagen wij vele bonte dolfijnen.

Den 21 hadden wij den wind uit het N. en N. N. W., met ongelijke koelte, en den 22, op den middag rekenden wij ons, volgens tijdmeters-lengte, 2° westelijker dan Kaap Palaar, den westelijksten hoek van Terra del Fuego. Den 23 was de wind uit het Z. W., W. en N. W., met ongelijke buijige koelten en eene hooge zee, die het schip moeijelijk deden werken; wij ontdekten dat twee der rustijzers van het groote wand, die te Buenos-Ayros gerepareerd waren, zich begonnen te begeven, en één alreeds gebroken was, zoo dat ik mij verpligt vond een der beste kabeltouwen tot noodwand voor de groote mast te gebruiken en die zoo veel mogelijk te verzekeren. Eene reeks van afstanden tusschen Zon en Maan genomen, gaf voor de berekende lengte 7′ meer West, dan die welke door den tijdmeter werd aangewezen.

Den 24 schoot een der adelborsten een Albatros (8), dien wij bij meting bevonden 10 voet, 2 dm. Amsterd. maat vlugt te hebben en die 7 Nederlandsche ponden woog. De vleugels van den vogel hadden één lid meer dan ik altijd bij andere had opgemerkt. In den achtermiddag passeerden wij een schip, dat om de Oost boegde; het heesch wel de vlag, doch was te ver van ons, om door ons

te kunnen worden onderscheiden. Den 26 sneden wij de parallel van Kaap Hoorn op 83° Lengte West; de wind was N. O. en Oost met eene onderzeils-koelte, en zeer moeijelijke tegen elkander inwerkende zeeën. De lucht, die dik betrokken was, met regen, klaarde even voor den middag op, en de zee slegtte een weinig af; in den namiddag kromp de wind tot N. N. O., doch ruimde tegen den avond tot Z. O. en was den 27 Zuid en met harde koelte en stofregen; ik liet nu Noorden sturen, dewijl ik vertrouwde genoegzame Westerlengte te hebben, om zelfs bij den zwaarsten Westen wind, vrij van de kust te blijven. De wind, die steeds voordeelig bleef, deed ons des morgens de parallel van Kaap Victoria, de Noordwesthoek van straat Magellaan, op 83°35′ Westerlengte snijden. Wij hadden derhalve overwonnen, konden niet meer door westelijke stormen terug gedreven worden en hadden van de Oosteropening van straat Magellaan, beoosten Statenland heen, tot de Westeruitwatering van gezegde straat, het onherbergzame Terra del Fuego in zeventien dagen rondgezeild (9). Wij waren op hooger breedte dan Kapitein Krusenstern geweest, en deden de reis om Kaap Hoorn en het Vuurland, in acht dagen minder tijds. Gedurende onze omvaart hadden wij vele noordelijke winden en stijve koelten, zonder eenmaal storm te hebben, zelfs hadden wij eenige dagen weinig wind en mooi weder; de zee was echter meestal moeijelijk, de golven elkander kruisende, de lucht veelal betrokken, buijig en niets goeds voorspellend, de kwik in den barometer viel soms in eens twee en drie lijnen in een uur tijds, en het scheen of de dampkring in deze streken in eene altijddurende beweging was; de stroomen hadden geene geregelde rigting, maar veranderden dagelijks in loop en kracht, hetgeen uit de bijgevoegde

tabel duidelijk zal blijken; echter geloof ik dat de zee op hooger Zuider breedte gemakkelijker is en de stroomen minder invloed op dezelve hebben.

De IJs-eilanden die wij zagen veronderstelde ik van Nieuw-Zuid-Shetland (of eigenlijk Dirk Gerrits-land, als Nederlandsche uitvinding) losgerukt, daar wij het Z. O. 48 mijlen van ons hadden, en wij op die hoogte een' N. W. trekkenden stroom vonden; de grootste koude, die wij ondervonden, was zoo als ik reeds heb opgegeven 36°, en de water-temperatuur, die ik slechts eenmaal heb kunnen onderzoeken op 50 vadem diepte, 1° kouder dan de dampkrings-lucht. Het Zuider-licht hebben wij niet gezien; doch de schemering bleef gedurende de weinige uren nacht, waardoor de vaart in deze gewesten zeer veraangenaamd werd en mij het zomer-saizoen ver boven den winter zoude doen verkiezen, niettegenstaande Engelsche kaapvaarders, die de reis om Kaap Hoorn onderscheidene malen gedaan hadden, mij verzekerden, dat zij aan den winter de voorkeur gaven, omdat er dan soms dagen achtereen Oostelijke winden waaijen; hoe het ook zij, na alles wat ik van de vaart om Kaap Hoorn, door onderscheidene kundige zeelieden vernomen heb, is het best in het zomer-saisoen, om den landwind, de kust te houden, Kaap Hoorn en Diego Ramero in het gezigt te loopen, en niet met willens Zuid te zoeken, dat men bij Z. Westelijke winden genoeg zal krijgen, en bij zulke gelegenheden, gedurende den dag in- en bij den nacht uit- den wal te leggen; een koopmansbrik, die gelijktijdig met *de Lynx* het Staten-land rondde, hield de kust, en was ruim veertien dagen voor ons te Valparaiso.

Van den 28 Januarij tot den 3 Februarij, hadden wij Zuiden, Z. Z. W., Z. O. en N. O. winden, met wak-

kere koelten en veel stofregen, of vochtige, dampige lucht, en reeds den 2 bevonden wij ons op 41° 56′ Z. B. en 80° 20′ W. L. Ik was nu volgens mijne instructie gemagtigd een Oostelijken koers te nemen, en gelastte dus N. O. te sturen, verzekerd zuidelijken wind en helder weder onder de kust te zullen vinden, en hoewel wij reeds, sedert verscheidene dagen, warm en aangenaam weder hadden, was echter de wind veranderlijk en belette ons Oost te halen; ik liet de voorbram- en grietjes-steng, die ik bezuiden het Statenland had laten afnemen, weder opbrengen en ook de Caronades op hunne plaats zetten. Den 5 hadden wij reeds 38° 42′ Z. B. en 80° 47′ W. L., en moesten Oost sturen om den wal te naderen; de wind ruimde iets tot ons voordeel en tegen den avond konden wij reeds N. O. behouden. Ik kreeg van den chirurgijn-majoor berigt, dat er zich bij eenige manschappen teekenen van scorbut opdeden, en daar de geheele victualie, zonder uitzondering, nog onverbeterlijk goed was, en wij alle mogelijke voorzorg genomen hadden om de gezondheid der equipage te conserveren, gaf ik nu ook den victualie-meester bevel om knoflook in de erwten-soep te doen koken, en bij het gezouten vleesch eene uitdeeling van mostaard en azijn te doen. De chirurgijn brouwde uit de mede gegevene mout, eene soort van bier, dat de gewenschte uitwerking op de door scheurbuik aangetaste manschappen, had.

Den 6 was de wind Z. t. O. met eene frissche koelte. Wij stuurden regt Oost en den 7 des avonds rekenden wij ons W., 8 mijlen van den wal, waarom ik Noorden deed sturen, tot des morgens van den 8, wanneer wij ons 7 mijlen west van Conception gisten; de lucht was klaar, met eenen frisschen Zuiden wind, doch heijige kim, die ons belette het land te zien; doch, ver-

zekerd boven het eiland St. Mary te zijn, bleven wij Oost voort stevenen, ofschoon met den middag het tijdmeterbestek reeds op den wal was; de berekende lengte door afstand van Zon en Maan, gaf echter 57′ meer West, dik vuil water, klipwier, kleine zee-meeuwen, landvogels en zelfs een vlinder, deden ons de nabijheid van den wal kennen. In den achtermiddag werd het stil, wij loodden, doch vonden met 100 vademen lijn geen grond, dan, ten 7u. andermaal loodende, vonden wij op 74 vadem groenachtigen, zwarten moddergrond. In Norris groote kustkaart is geen grond aangeteekend, doch La Peyrouse vond 70 vadem op donker groenen moddergrond, drie fransche mijlen van de opening der baai van Conception, opdroogende tot 64 vadem, in de baai Oost en West van het eiland Quequerie. Door de bevondene breedte en den gelooden grond, was ik dus zeker slechts 2 mijlen van den hoek van Conception te zijn, waarom ik, bij het naderen van den nacht, met den flaauwen wind N. N. W. deed sturen, 3 m., en toen Noorden tot den dag, die zeer mistig met flaauwen zuidelijken wind was. Voor het donker werd, zagen wij eenen zeer grooten visch van eene helder flaauw gevlekte kleur, die het water niet zeer hoog opspoot en dien wij voor eenen cachelot hielden.

Den 9 hadden wij weder eene flaauwe Zuidelijke koelte, met dikke vochtige mist; in den nacht zagen wij witte plekken als schuim op het water en bevonden, bij nadering, dat die door eene menigte visschen veroorzaakt werden, op welken waarschijnlijk de walvisschen, die wij des morgens in groote menigte zagen, jagt maakten; een paar dezer dieren, kwamen tot onder de billen van het schip, waar zij meer dan twee uren bleven spelen. Wij rekenden hunne lengte op 60 en hunne breedte

op ruim 20 voeten. Zij sloegen den staart, die met schulpen begroeid was, en ons 16 tot 20 voeten breed toescheen, van tijd tot tijd uit het water; het luchtgat in den kop, dat wij stelden 8 à 10 voeten van den snuit te zijn, die vierkant of flaauw rond was, had 8 à 10 duim middellijn, achter hetzelve was eene beenachtige verhevenheid, tamelijk hoog en voor hetzelve naar den snuit 6 en 8 minder verhevene bulten; de bek dezer dieren scheen ontzettend groot, met gaten langs den bovenkaak, waar, bij het rijzen van den visch, het water uitliep; de vinnen op den rug waren niet zeer groot en de kleur der huid was bruinachtig groen, begroeid met schulpen, en onder den buik wit. Wij deden twee snaphaan-schoten op eenen der visschen, die bij het ontvangen der kogels, eenen geweldigen slag met de staart op de oppervlakte van het water deed en zich met de anderen snel verwijderde, doch zij kwamen na een half uur weder terug en namen hunne vorige positie weder in. Wanneer deze dieren snel uit het water rezen, om lucht te scheppen, maakte dit een geluid als de wind van eenen kanonskogel.

Den 11, in den morgen, zagen wij een schip met ons liggende, dat de vlag heesch, die wij door de stilte niet konden onderscheiden; ik deed de vlag langs de Gaffel uithalen, om beter gezien te kunnen worden, waarop het schip naar ons afhield, bij nadering ontdekten wij dat dat het eene Engelsche oorlogs-korvet was; er kwam een sloep met eenen officier aan boord, om het bestek te vergelijken; wij hadden toen 20′ minder Oost dan zij en waren nader aan de ware lengte, ofschoon de Engelschman snoefde op den onveranderlijken gang zijner chronometers en de naauwkeurigheid zijner waarnemingen. De korvet was genoemd *Mercy*, gecommandeerd

door den kapt. FERGUSON; zij kwam van Portsmouth, laatst van Rio Janeiro en was bestemd naar Valparaiso. Van voor Rio de la Plata, tot dat wij haar ontmoetten, had zij echter 14 dagen langer reis dan *de Lynx*, hetwelk de Engelschen zorgvuldig verzwegen, doch hetgeen ik berekenen kon, doordien zij ons zeiden, dat zij de Fransche schepen, die van Rio Janeiro naar de la Plata bestemd waren, tot voor die rivier hadden vergezeld, en ik die schepen, ruim 8 dagen voor wij Buenos-Ayros verlieten, aldaar had zien aankomen.

In geene drie dagen een enkel hemellicht gezien hebbende, bevonden wij des avonds door Meridiaanshoogte van Jupiter en de Maan, de Zuiderbreedte van 34° 15′ en 34° 16′, terwijl wij met zons-ondergang eenen kennelijken hoek lands N. O. t. O. van ons hielden, dat volgens de bevondene breedte, Punto Torro moest zijn; dan daar wij opgemerkt hadden, dat wij dagelijks 7′ om de Noord gezet waren en de gegiste breedte 34° 4′ bedroeg, mistrouwde ik de gedane waarnemingen; maar den 12 bleek het door middagshoogte der zon, dat wij niet om de Noord, maar in twee etmalen 21′ om de Zuid gezet waren. Wij hadden nu ook eene goede peiling van P^to. Torro, die ons 34° 4′ Z. B. en 72° 40′ W. L. gaf, en waardoor de chronometer 49′ te oostelijk bevonden werd. Om mij te overtuigen, dat de gepeilde hoek Punto Torro was, liep ik die tot op ruim eene mijl afstands aan en zag duidelijk de twee eilandjes of klippen onder dezelve, waarop de zee zeer hoog brandde; de droogte van Topocalma nu de noodige ruimte gegeven hebbende, liep ik wederom op de kust aan en vond onder het hooge land van St. Anthonij, de witte klip, in de kaart aangeteekend, die eene zeer duidelijke verkenning geeft. Des avonds, 5 mijlen Z. W. van punt Cou-

rouma, deed ik tot den morgen van den 13 over en weder houden, en naderde de kust met zons-opgang; de landteekening van Punt Courouma en Couroumilla in de groote kustkaart van NORIE, naar het Spaansch, is zeer onvolkomen en brengt den zeeman in twijfel. Punta Couroumilla (10) is zeer kennelijk en vertoont zich op eenen grooten afstand, als een kleine op zich zelven liggende heuvel, die bij nadering eenen hoek lands vormt; op 3 mijlen afstands van gezegden hoek ten Z. W., ontdekt men de eilandjes of klippen onder dezelve, waarvan de grootste zeer merkwaardig is, daar zij zich wit, bar en nagenoeg vierkant vertoont, en haar gekantelde kop het voorkomen van eene vervallene sterkte heeft. Men doet wel, deze eilandjes, die aan de buitenzijde schoon en steil zijn, zeer na te nemen, de punt Couroumilla te ronden en de kust te houden, dewijl de baai van Valparaiso moeijelijk te herkennen is, zijnde dezelve slechts eene flaauwe bogt, waarvan de hoeken zich in het land verliezen, en zoo men meer dan eene mijl van de kust is, gevaar zoude loopen, de baai voorbij te stevenen; een Telegraaph op punto Valparaiso zal alleen den bekenden zeeman de baai doen zien. Ten 2u. in den namiddag bevonden wij ons, volgens berekening, voor de baai en zouden die welligt gemist hebben, indien wij niet de schepen in dezelve ten anker hadden zien liggen. Wij namen een rif in de marszeilen, staken bij den wind op en ankerden ten 3u. voor de stad, in 25 vademen water; waar de Korvet *Mercy*, twee uren vroeger aangekomen was. Beter bekend dan wij, had deze den nacht door gewerkt en dus op ons gewonnen.

Den 14, des morgens met parade, salueerden wij de vlag der republiek Chili, met 15 schoten, en werden met gelijk getal bedankt. Kort daarna begaf ik mij aan

wal, om den gouverneur mijne opwachting te maken, die mij met zeer vele beleefdheden ontving, en mij verzekerde, dat geheel Chili verheugd was, dat een Nederlandsch oorlogsvaartuig deszelfs kust bezocht. De heer FILIPE SANJAGO DEL SOLAR, aan wien ik aanbevelingsbrieven had, belastte zich met het waarnemen der zaken van mijnen onderhebbenden bodem; van Zijn Ed. en meer andere geaccrediteerde kooplieden, vernam ik, dat de prijzen der levensmiddelen, benoodigd tot revictualering, alhier goedkooper en beter waren dan in Peru, waarom ik, met overleg van den eersten officier en victualiemeester, besloot, de provisien tot ultimo te suppleëren.

Den 16 kwam de gouverneur, DON JOSE IGNACIA DE ZEUTEUS, met deszelfs gevolg, *de Lynx* met een bezoek vereeren, en werd door ons met alle militaire honneurs ontvangen. Terwijl wij alhier ons volk ververschen, de scorbutiken dagelijks aan wal zenden, het schip schilderen en voor de verdere reis in staat stellen, wil ik hier eenige aanteekeningen omtrent Valparaiso laten volgen.

Valparaiso of Valparadiso (*Paradysdal*) kan als de haven-stad van de tegenwoordige hoofdstad van Chili, Sant Jago worden aangemerkt. Zij ligt terstond achter het zandig strand, en werd in de 16e eeuw aan het hangen van het kustgebergte gebouwd, zoodat het eene gedeelte aan den voet, het andere boven op eenen heuvel ligt. Zij heeft haren oorsprong aan hare schoone haven, de grootste, rijkste en voornaamste aan de geheele kust van Chili, die men het eerst ter vervoering van de overvloedige tarwe begon te gebruiken. Zij ligt op ruim 33° Z. B. en 72° 29′ W. L. van Greenwich, 30u. van de hoofdstad. De haven bevat in het binnenste zuidelijk

gedeelte eenen inham, die ruim ½ mijl wijd en O. t. Z. en W. t. N. strekt, en ruim ¼ mijl diep is. In den zomer, wanneer de zuiden winden heerschen, is zij zeer veilig, doch in den winter, van April tot October, voor den Noorden wind van het N. N. O. tot het N. N. W. geheel open; zeer zelden is echter de Noorde wind sterk, doch altijd van mist of regen vergezeld; de Zuide wind begint gewoonlijk tegen den middag te wakkeren; en duurt voort tot 4, 5 of 6 uren in den avond, de nachten zijn meestal stil, en ligte schokken van aardbeving doen zich vrij algemeen gevoelen; de regentijd is van Junij tot September; de diepten in de baai zijn van 35, 30, 25 en 10 vademen zeer nabij den wal, de grond is modderachtige klei, en op de meeste diepte vuil, door blinde ankers aan den westkust der baai; nabij den wal ligt eene klip boven water, *La Baya* genoemd, die men, bij het binnen komen aan stuurboord houdt, en zeer na moet nemen, terwijl de beste ankerplaats onder het witte kasteel (Castello Blanco) aan de westzijde der baai, is. Wij merkten op dat het water van 3 tot 5 voeten rees, zonder dat wij echter eenigen stroom van belang ontwaarden, welke in den mond en voor de baai langs de kust om de Zuid trekt, waarop men bedacht moet zijn, wanneer men met flaauwe koelte zee wil kiezen en gevaar zou loopen, tegen den westwal gezet te worden. Versch water is schaarsch, en alleen in Amendrale, in alle jaargetijden te bekomen, wanneer de branding slechts toelaat met de booten te landen, ook moeten de vaten gevlot en 4 à 500 roeden gerold worden. De stad is in twee vlakten, Porto Valparaiso en Amendrale verdeeld, waarvan het laatste, dat eene halve mijl van het eerste ligt, door sommigen ook als eene onderhoorige buurt

wordt aangemerkt; de stad zelve vervalt natuurlijk naar de ligging, in eene boven- en beneden-stad. Zij is ongetwijfeld de oudste en onmiddellijke stapelplaats van alle koopwaren in dit gewest, en is zoo geregeld gebouwd, als de grond waarop zij ligt, het toelaat. Zij heeft drie groote straten, terwijl het overige gedeelte, dat wel ver het grootste is, de zijden en toppen beslaat der hoogten, die, afgebroken, tot aan het strand loopen en de beide plaatsen als eene muur insluiten; elk dezer hoog gelegene ongeplaveide straten, worden door verscheiden dwarswegen gesneden, die van dezelve naar de onderscheidene woningen loopen. De huizen zijn, weinige uitgezonderd, alle van slechts eene verdieping, meest van ongebakken steen gebouwd en zien er onooglijk uit, schoon zij van binnen veel gemak hebben, en goed van huisraad voorzien zijn; die aan het strand worden door kooplieden bewoond of als pakhuizen en winkels gebruikt, waarin de voortbrengselen des lands, uit den omtrek met muilezels worden gebragt en opgestapeld in en bij welken dan ook het grootste deel der handelszaken afgedaan worden. De voorname kooplieden hebben echter hunne woningen in de hoofdstad en hunne agenten te Valparaiso. De voornaamste artikelen van uitvoer zijn tarw, eenig slecht geslagen touwwerk, gedroogde en gezouten visch, boomvruchten en andere artikelen, waaronder ook koper, welk laatste uit den omtrek van Sant Jago wordt aangevoerd, terwijl de overige uit den omtrek, bijzonder uit de vruchtbare vallei van Guillota, komen. Alle Europesche fabrijkwaren en provisien zijn hier zeer gewild en kunnen voor hooge prijzen verkocht worden; de verkooper echter dient voorzigtig te zijn, den koop bij het eerste bod, indien dit aannemelijk is, toe te slaan en te zorgen zijne penningen spoedig

te innen, wijl het verleenen van crediet, in een land waar geene wetten bestaan, ten minste niet gehandhaafd worden, zeer gevaarlijk is; echter is deze zorg slechts noodig bij de inboorlingen, die spoedig berouw van hunne handelverrigtingen hebben, en is niet toepasselijk op de hier gevestigde Europesche huizen van koophandel (*), waarmede men op de gewone wijze kan omgaan.

Het Tolhuis, met al wat daartoe betrekking heeft, is aan het strand, waar alle sloepen, behalve die van oorlogsvaartuigen, moeten aanleggen (†). De officieren en verdere aanhoorigen van dit departement zijn werkzaam en zeer vlijtig in hunne ambtsbetrekkingen, echter worden zij beschuldigd den gouden steekpenning niet te kunnen wederstaan. — Er zijn hier twee kerken, die niets bijzonders hebben, dan dat zij zonderling boven de lage huizen uitsteken. Kloosters heb ik niet gezien, schoon andere reizigers er vier, namelijk een Franciskaner, een Augustiner en Dominikaner (voorheen het Jesuiten-Collegie) en een *de la Merred*, of Vader der Verlossing opgeven; ook zag ik zeer weinig geestelijken. De stad en haven worden door kasteelen en batterijen beschermd. De citadel of het hoofd-kasteel was midden in de stad, op rotsen gebouwd, en tot in 1822 de woning van den Gouverneur; het bedwong de stad aan beide zijden, had eene kleine batterij van 12 stukken aan den zeekant, en 6 op iedere flank, terwijl het in deszelfs omtrek tevens

(*) Onder deze zijn vooral Engelschen, welke schoone huizen gebouwd hebben, en den handel op allerlei wijze drijven.

(†) Met toestemming van den Gouverneur, kunnen de oorlogschepen der onderscheidene Natien, alle de noodige provisien, zonder eenige betaling van lasten, te scheep nemen, alleen verpligt zijnde de moeite der visitatien en het afteekenen der consent-billetten aan de beambten te voldoen.

de gevangenis bevatte. De garnizoensplaats of *Fort Conception*, was minder verheven en kon van twee zijden de stad bestrijken; de patriotten hebben, bij het verdrijven der Spanjaarden, deze sterkte vernield en de aardbeving van 1822 heeft het gedeelte door den Gouverneur bewoond, doen omstorten en de verwoesting voltooid. Een vierkant plein voor de voormalige Gouverneurswoning, dient tot eene markt, die onafgebroken voortduurt en waar men groenten, vleesch, brood en vruchten in overvloed vindt, doch voor den Nederlander, gewoon in zijn vaderland, alles wat tot de eerste levensbehoefte behoort, voor eenen matigen prijs te kunnen koopen, is het hier zeer duur. Appelen, peeren, druiven, perziken, abrikozen, gladde perziken, vijgen, water- en zoete meloenen, citroenen, fruitullus of aardbezien zijn de menigvuldige voortbrengselen van dit klimaat, en zouden zeer goed zijn, indien zij niet geplukt werden, alvorens rijp te zijn. Het gemeene volk eet gedurende den zomer niets dan vruchten en brood. De aardbezien, drie en viermaal grooter dan in Europa, zijn waterachtig en niet zoo smakelijk; ook de gewone perzik heeft dat aangename niet en moet, even als de appel, met het mes geschild worden. De landstreek heeft overvloed van hoornvee, waarvan het vleesch beter is dan in Buenos-Ayros; doch ook hooger in prijs komt, want daar betaalden wij voor de aroba van 25 ℔ *f* 1,25 en hier *f* 5,20. De paarden zijn er ook zeer talrijk, van matige taille, vlug, welgemaakt, moedig, doch zeer zacht in den bek.

Castelle Blanco, het witte kasteel, ook *Castelle de St. Antonio* genaamd, ligt aan het strand, onder de overhelling van eenen berg, aan de westzijde der baai en bestrijkt de reede naar het Noorden; het was slechts met 8 stukken

bezet, heeft aan de landzijde geene verdediging en zou ook aan den zeekant weinig tegenstand bieden. Op den berg boven hetzelve zijn nog de overblijfselen van een voormalig fort.

Tegen over hetzelve, aan het oosteinde van Almendrale, staat, op eenen heuvel, het derde kasteel en boven hetzelve het fort Baron. De schoten dezer sterkten, kruissen elkanderen over de geheele baai, en moeten dus zoo wel de haven als de beide deelen der stad beschermen.

Een berg, wiens spoedige afhelling voor eenen smallen weg, tusschen denzelven en het strand, genoegzame ruimte overlaat, scheidt Porte Valparaiso en Amendrale, en deze regte vereenigingslijn der beide plaatsen dient tot avond-wandelplaats der *signoritas*, die over het algemeen met weinig schoon bedeeld zijn. Amendrale ligt in eene vlakke aangename vallei, gevormd door eene bogt, die de bergketen hier heeft, terwijl de kust, hier eenigzins breeder en vruchtbaarder zijnde, de ligging van het vlek aangenamer is. Eene lange breede straat doorloopt het geheele vlek, met eenige kleine straten ter regter- en ter linkerzijde. Er zijn verscheidene kleine kerken, doch er was geen klooster. Vele tuinen, die met amandel-boomen zijn bezet, geven den naam aan de plaats; ook zijn er groote wijngaarden, in een' van welken, genoegzaam midden in de plaats, de put gelegen is, waaruit de schepen van water voorzien worden, hetwelk door middel van een rad met emmers wordt opgehaald, en genoeg is om drie groote buizen in gedurigen loop te houden; het eenigste ongemak is de afstand, welken men de vaten moet rollen. De ton of het vat van 1000 kannen, wordt betaald met *f* 3,75.

Aan het eind van Almendrale begint de groote weg van Sant-Jago, slangsgewijze loopende en door O. Hig-

cans, gedurende deszelfs voorzitterschap aangelegd; wat oostelijker, of liever aan den oosthoek der baai Punte Laletta, zijn de reeds genoemde forten, die de baai bestrijken. Verscheidene mijlen in den omtrek ziet men niet dan onvruchtbare bergen, die, in den zomer, door de zon verschroeid, of, in den winter, door den regen als overstroomd worden. De valleijen echter, tusschen deze bergen gelegen, zijn betooverend schoon, en onder dezelve mag die van *Quillota* niet alleen als de grootste, maar ook als de vruchtbaarste beschouwd worden. De stad, waarnaar de vallei genoemd wordt, is de hoofdplaats van het distrikt, ligt 10[u]. N. O. van Valparaiso; de weg naar dezelve is hobbelig, en de landstreek woest, doch niet onaangenaam; deze vruchtbare vallei, levert, behalve eene menigte vruchten, ook koorn, hennep van de beste soort, hetwelk doorgaans, gelijk reeds gezegd is, met muilezels naar Valparaiso vervoerd wordt, om aldaar verwerkt of ingescheept te worden.

De inlanders slaan het touwwerk echter zeer slecht; zij laten het ongeteerd, wijl de teer van het land schadelijk, en die van Europa te kostbaar is; de rijkdom dezer vallei bestaat niet alleen in de vruchtbaarheid der oppervlakte, maar de grond bevat, eenige voeten diep, ook goud, dat, gezuiverd, van eene goede gehalte is; het geheele land is zoodanig met goud bezwangerd, dat men na eene wandeling, voornamelijk langs het strand, het stofgoud op de schoenen vindt.

Valparaiso is met den naasten omtrek en eenige bijgelegene dorpen, eene bijzondere prefectuur van het district Quillota, in de provincie Aconcagua; de Gouverneur, welke hier woont, heeft het bestuur in burgerlijke en militaire zaken, doch staat onder den Gouver-

neur van Sant-Jago, waarom men, schoon ten onregte, deze stad ook wel eens tot de provincie Sant-Jago gewoon was te rekenen.

De bevolking van Chili in het algemeen bestaat meerendeels uit Creolen, of eene vermenging van Spanjaarden en Indianen, uit weinige Europesche Spanjaarden en een gering aantal Afrikaansche negers; de mannen zijn groote dobbelaars, doch zeer bedreven in het Lesso werpen tot het vangen van allerlei soorten van dieren, hetwelk op de volgende wijze plaats heeft: Hij, die op de vangst afgaat, heeft eene lijn van 20 of meer ellen lang, die steeds aan de zijde van den zadel hangt; op het einde van deze lijn is een strik, om uit te werpen; hij schiet de lijn in matige bogten in de regterhand op en slingert die snel 2 of 3 malen over het hoofd, den strik open houdende, en werpt haar naar het voorwerp, dat hij vangen wil, en, welk een dier het ook zijn moge, hij is zeker van het te vatten, naar verkiezing bij den kop, de hoornen, den hals of den poot. Voor het overige zijn de inwoners lui, vadzig en de slaven hunner lusten, geene andere bezigheden kennende dan rooken en jagen; ook is de losbandigheid zoo groot onder hen, dat zij zich durfden beroemen, dat onder de 20,000 zielen, die Valparaiso en Amendrale te zamen bevatten, slechts één huwelijk in het vorige jaar had plaats gehad. Verscheurende dieren of schadelijke insekten worden in Chili niet gevonden, maar vlooijen in eene ontelbare menigte, waarvan de gewoonte van alle hunne vloeren met matten te bedekken, wel de grootste oorzaak is; vreemd is het voor den vreemdeling, zelfs in de talrijkste bijeenkomsten, de vrouwen en meisjes zonder schroom deze onbescheidene plagers te zien vangen en dooden, hetwelk zij

zeer behendig door eén lapje stijf opgerold laken weten te verrigten (*).

De staat Chili, thans onafhankelijk van het moederland, strekt zich van den Archipel van Chiloe, of eigenlijk van Punt Capitano, op het vaste land, tot aan de woestijn van Atacama, of van 24 tot bijna 42° Z. B. uit; het vormt eene smalle en nergens boven de 45u. breede strook, tusschen de Andes en den grooten Oceaan.

Reeds vóór de Spanjaarden, beproefden de Peruanen dit schoone land te vermeesteren. De Inca Jupanqui liet er een leger van 50,000 man, onder bevel van Sinchiruca, invallen. Zij namen de noordelijke provincien en drongen verder zuidwaarts naar de rivier Maule, 34° 40' Z. B. Hier werden zij door de dappere *Promaucaeren* geheel verslagen. Ongeveer 100 jaren later, in 1535, kwam de bekende mededinger van Pizarro, Diego Almagro, en ontdekte voor de Europeanen het land. Hij drong uit Peru met 500 Spanjaarden en 15,000 Peruanen, onder geleide van den Inca Paullu, broeder van den keizer van Peru, in het land; doch in de woeste bergen, die tusschen Chili en Peru liggen, kwamen 150 Spanjaarden en 10,000 Peruanen door koude om, waarvan men 5 maanden daarna nog de lijken in dezelfde houding, als zij te paard verstijfd waren, vond; met de overigen overwon hij het land, en werd kort daarna het slagtoffer van Pizarro's wraakzucht. In 1541 kwam Pedro de Valdivea, en was gelukkiger; hij stichtte de eerste stad *Sant-Jago*, en naderhand *St. Conception*, *Baldivia*, enz. Ondertusschen hebben de Spanjaarden dit land nooit geheel kunnen bemagtigen, ofschoon hunne pogingen hun

(*) De vrouwen, die als vijf tegen eenen man kunnen gerekend worden, beminnen zeer de muzijk en het dansen, waarmede zij het grootste gedeelte van den nacht doorbrengen en den dag tot slapen besteden.

daartoe meer bloed en schatten gekost hebben, dan geheel het overige gedeelte van Amerika. Zij hebben den inlanderen, onder den naam van *Araucanos* bekend, ten laatsten nog het land ten zuiden van de rivier *Bio Bio* moeten laten, welke aldaar nog altijd eenen afzonderlijken staat uitmaken, en nu door gevlugte Europesche Spanjaarden niet weinig vermeerderd zijn, en van tijd tot tijd tegen de bewoners en tegenwoordige regering van Chili opgewonden worden.

De tegenwoordige regering van Chili is republikeinsch, onder het presidium van den director Don Ramon Freijre (*) die te Sant Jago zijn verblijf heeft. De wetten zijn zeer liberaal, doch worden slecht gehandhaafd. De vereenigde staten hadden het land als onafhankelijk van het moederland erkend en te Valparaiso eenen Consul. Groot-Brittanje, dat alreeds den geheelen handel van dat land, met edele vlugheid aan zich had getrokken, scheen ook de onafhankelijkheid te zullen erkennen, en men verzekerde dat de consuls dier natie, voor de onderscheidene havensteden van Zuid-Amerika, reeds uit Engeland vertrokken waren (†).

De Chilische zeemagt, was het sterkst in 1818, na de aankomst van Lord Cochrane, toen zij onder anderen een schip van 64, een van 48, twee van 18, een

(*) Ofschoon Freijre, een goed krijgsman, maar zonder wetenschappelijke beschaving, voor zijn leven was verkozen, werd hij in 1826, reeds weder door Encalada vervangen, die slechts 2 maanden aan het bestuur bleef en door Izaguirre werd opgevolgd, welke met de gewapende magt de orde handhaafde en vele blijken van kunde gaf, doch al weder door Antonio Francisco Pinto vervangen werd, die in 1829 zijn ambt nederlegde, wanneer Prieto, die aan het hoofd der democratische partij stond, de partij van Freijre sloeg, en in 1830 meester van den staat werd.

(†) In het jaar 1822 tot 1823, haalden de Engelschen reeds uit Valparaiso voor 162,850 L. sterl. aan waren.

van 16 en een van 14 stukken uitrustte, en daarbij nog eene korvet van 46 stukken van de Amerikanen kocht. Nu bestond zij uit drie oude fregatten, die in vertimmering lagen, 5 korvetten en 2 schooners, die allen te Conception, met 2,500 man troepen, gereed waren om eene landing op het eiland Chiloe te doen, dat nog in handen der koningsgezinden was (*). De landmagt bestond uit de nationale garde, waartoe elke man verpligt was, die de bepaalde jaren had bereikt; men schatte die op ruim 20,000 man; het getal der linie-troepen was van tijd tot tijd zeer talrijk en werd, verschillend, van 8 tot 10,000 man opgegeven, welke toen meer kostten dan de inkomsten van den staat bedroegen en daarom naderhand veel verminderd zijn. De weinige troepen echter, die ik er zag, waren vrijgelatene slaven, slecht gekleed, en niet betaald. De inkomsten bedroegen, volgens de beste berigten, 1,176,500 en de uitgaven wel 2,600,000 piasters, waardoor het land natuurlijk in groote schulden moest komen; reeds was te Londen eene beleening van 5 millioenen piasters of 1 millioen L. sterl. opgenomen, waarvoor een gedeelte des lands is verpand. De inwoners waren zeer tegen directe belastingen, die zij als nieuwigheden beschouwden, hetgeen het bestuur niet weinig in verlegenheid bragt, vooral om het noodige voor de betaling der interessen en de kosten der legers te vinden. Volgende rustiger tijden, konden alleen hierin eenige uitkomst geven.

Van geenen artificieëlen Horizont voorzien zijnde, bevonden wij ons in de onmogelijkheid den gang der Chro-

---

(*) Na de verovering van Chiloe is de zeemagt veel verminderd, want toen verkocht men een fregat en twee korvetten, om tegen Brazilie te vechten, terwijl er thans waarschijnlijk niet dan kleine vaartuigen meer overig zijn.

nometers te bepalen, die wij bevonden hadden in de koudere klimaten tot 13″ tijds verachterd te zijn, doch ook in de warmte hunnen vorigen gang schenen terug te nemen, waarom wij voor de te doene reis naar Callao, de verachtering op 9″ stelden, en bij het aandoen van die haven bevonden, dat dit nog te veel gerekend was.

III. VAN VALPARAISO NAAR CALLAO EN VERDER IN DEN GROOTEN OCEAAN, TOT DE GILOLO PASSAGIE.

Den 8 Maart door aankoop weder gevictualieerd zijnde tot ultimo Julij, sloot ik de rekening met den heer PHILIPPE SAN JAGO DEL SOLAER, verzond het paket depêches voor Zijne Excellentie den Minister voor de Marine, naar Buenos-Ayros, met verzoek aan den heer ZIMMERMAN, het met de eerste scheepsgelegenheid naar de Nederlanden te expediëren, nam mijn afscheid van den Gouverneur, met voornemen nog dien zelfden dag de reis naar Lima aan te nemen, doch noordelijke wind en flaauwe koelte hielden ons tot den 10 te Valparaiso; toen echter liep in den achtermiddag de wind met eene flaauwe koelte naar het Zuiden. Wij ligtten anker en zeilden naar buiten, stuurden N. W. ten N. 5 mijlen en toen N. N. W. tot den 11 op den middag, wanneer wij 23 mijlen in laatstgemelden koers hadden afgelegd, en rekenden ver genoeg uit den wal te zijn, om van stilten bevrijd te wezen; derhalve bepaalde ik den koers N. t. W., even boven Punte de Nasca, op welke hoogte ik voorgenomen had land te maken en langs de kust de reis naar Callao te vervolgen. Den 18 naderden wij den wal, even benoorden la Nasca en peilden punt Azua,

op den middag Noorden, 4 mijlen van ons. Deze hoek, zoo als ook die van Morio Vejas, is zeer kennelijk en vertoont zich op eenen afstand als eilanden, kegsgewijze naar den wal afloopende, terwijl de uitstekende hoeken hoog en steil zijn; het binnenland op deze kust heeft eene aanmerkelijke hoogte, doch kan door de deinzige lucht, welke aan de verzengde luchtstreek eigen schijnt te zijn, zelden gezien worden. Wij volgden steeds de kust, op eenen behoorlijken afstand, en hadden den 10 op den middag Morro Solar ten Noorden 5½ mijl van ons; het gegiste bestek vonden wij volgens dien 1° 4′ te oostelijk, en dat van den tijdmeter 12′ te westelijk; kort na den middag kregen wij St. Lorenzo in het N. W. te zien, stuurden op hetzelve aan en zagen, bij nadering, de reede van Callao, door de opening tusschen Morro Solar en St. Lorenzo. De verkenning van dit gedeelte van de kust van Peru is zoo duidelijk, dat men zich bij mogelijkheid niet kon vergissen; langs de kust stevenende, zoo als wij van punt de Nasca deden, vertoont zich Morro Solar als een eiland, en werd in den aanvang door ons voor St. Lorenzo gehouden, dat zich wat later opdeed. De eilandjes Pachacamo zijn naakte barre klippen, en een derzelve heeft de gedaante van een suikerbrood, zoo als in de schets n°. 13, hier achter, te zien is. Wij hadden den N. W. hoek van St. Lorenzo of Kaap Galera in eene rigting, met de eilandjes la Polominas, N. t. W. ¼ W., hetgeen juist met de kaart en het plan der reede van Callao overeenkomt; toen wij gezegden hoek Oost, naar gissing ½ mijl van ons hadden, deed ik N. O., O. N. O. en Oost sturen, om de punt van het eiland op ¾ mijl te ronden, wijl volgens de kaart, eene droogte zich van dien hoek ½ mijl ver uitstrekt; het was reeds na zonsondergang, en de duisternis

belettede mij behoorlijk den afstand te gissen, hetwelk veroorzaakte, dat wij ten 10u. in de eerste wacht, in 10 vademen water, ruim een half mijl beneden de reede van Calloa, op de kust, tusschen de rivieren Rimac en Karabilla ankerden, en niet voor den 20, met flaauwe koelte laverende, de binnenreede bereikten, waar wij de Engelsche korvet *Fly*, onder bevel van kapitein Martin en eene menigte Engelsche en Amerikaansche koopvaarders vonden, terwijl de Spaansche koningsvlag van de forten en oorlogs-vaartuigen achter de moelje wapperde.

Nadat de haven-kapitein het schip had ingeklaard, en de officier, dien ik afgezonden had, om den Gouverneur van onze aankomst kennis te geven, terug was, salueerden wij de Spaansche vlag met 15 schoten en werden oogenblikkelijk met gelijk getal bedankt. Den volgenden morgen, zijnde den 21 Maart, ontving ik van den Gouverneur, Don Jose Ramons Rodail, eenen brief, waarin Z. Ed. mij zeer vriendschappelijk zijne dienst aanbood, in alles, waarin ik die zoude noodig hebben, voor het gedane salut bedankte en mij de nieuwspapieren van den dag toezond. Ten 10u. in den voormiddag kwam de kapitein der Engelsche korvet *Fly* mij een welkomst-bezoek brengen, en werd door ons met de gewone honneurs ontvangen. Ten 12u. ging ik naar den wal, om den Gouverneur mijne opwachting te maken. Bij den eersten aanblik dacht ik, dat de groote Pizarro weder verrezen was, om zijne gewaande regten over dit gewest terug te vorderen, daar de meer dan een voet lange zwarte baard van dezen man mij eenen Spanjaard van de 15e eeuw deed aanschouwen; ik werd echter door Z. Ed. met beleefdheid en vriendschapsbetuigingen ontvangen.

Den 22 bezocht ik kapitein Martin, om Z. Ed. voor

de betoonde attentie te bedanken: de equipage was bezig het schip van water te voorzien, terwijl ik met den luitenant PICKÉ ging opnemen, hoever de droogte rond de N. W. hoek van St. Lorenzo in de kaart aangeteekend, zich uitstrekte; wij bevonden, ruim eene kabellengte van den hoek, 8 vadem water, tegen den kant nog 5 vadem opdroogende, zoodat men dien hoek en de geheele binnenzijde van het eiland zonder eenig gevaar aan boord kan loopen. Er strekt zich wel is waar een zoom van schuim van Kaap Galera, N. Oostwaarts ½ mijl uit, doch bij onderzoek bleek ons dat dit schuim door branding op de loefzijde des eilands veroorzaakt werd, en door den steeds noordwaarts trekkenden stroom, in die rigting werd voortgedreven.

De reede van Callao (11) is zeker de beste van Zuid-Amerika, en voor de Zuiden en Westen winden, door de uitstekende landtong van Callao en het eiland Lorenzo, (dat, van de reede gezien, met de landtong schijnt vereenigd te zijn) geheel beveiligd. Men doet best bewesten Lorenzo heen te stevenen en Kaap Galera zoo na mogelijk te ronden; veelal kan men dan de reede bereiken, of men heeft ruimte om te laveren, terwijl het vaarwater tusschen de vlakke punt van Callao en St. Lorenzo weinig gebruikt word, en door de klippen in hetzelve gevaarlijk is. Noordenwinden waaijen zelden in deze streken en dan nog steeds met flaauwe koelten; de diepten over de reede zijn van 15, 10, 8 en 7 vademen, zij heeft een goede hou-grond, zwartachtige klei en zand, echter zeer vuil, door eene menigte blinde ankers, waarom kettingkabels, zoo hier als te Valparaiso, zeer noodig zijn. Onder Lorenzo, waar men onder het bereik van het geschut van Callao is, heeft men ook eene goede reede en de diepte van 10 tot 15 vademen op kleigrond met zand. Ik noemde

deze reede *l'Hermites reede*, wijl ik geloofde dat de Nederlandsche Admiraal van dien naam, in 1623, van hier Callao blokkeerde. Wij bemerkten geen den minsten tijloop, doch het water rees 4 en 5 voeten; bij dagelijksch handzaam weder, begint de Zuidenwind des morgens tegen 8_u. te wakkeren en verflaauwt tegen den avond; de nachten zijn stil met flaauwe koelten van het Oosten (gedurende ons verblijf ter reede van Callao, ondervonden wij echter dat soms de Zuidenwind ook des nachts met frissche koelte bleef aanhouden); de lucht is meestal betrokken, en ofschoon het nimmer regent, veelal met dikke waterwolken bezet, de dauw is er buitengewoon sterk, en reeds heeft de Zon eene matige hoogte bereikt, eer de waterachtige dampen boven de oppervlakte zijn opgetrokken, hetwelk mij doet veronderstellen, dat de luchtsgesteldheid aan deze kust niet gezond moet zijn. Hier hadden wij het ongeluk den eersten man van ons volk aan ziekte te verliezen, de chirurgijn der 3e klasse namelijk, J. Bolle, werd door hevige kramppijnen aangetast en was in weinige dagen er onder bezweken. Wij allen bijna, de een meer de ander minder, klaagden over rhumatische pijnen, en snijdingen in de ingewanden; de ziekenlijst bedroeg echter zelden meer dan zes man, onder behandeling en buiten gevaar.

Wat de stad Callao betreft, zij is de havenstad van Lima en zeker de belangrijkste aan de geheele kust van Peru; zij wordt buiten de forten ook *San Jozef de Bellavista* genoemd, en ligt op 12° 3′ 38″ Z. B. en 77° 4′ 19″ W. L. van Greenwich, op eene lage, smalle, zandige landtong. Zij bevat niet boven de drie honderd, slechte, van bamboes en klei gebouwde huizen, van ééne verdieping, uit voorzorg voor de aardbevingen, waarvoor de inwoners alle reden hebben van

zeer bevreesd te zijn, daar deze stad, of liever *Buena Vista* of *Oud Callao*, dat in 1572 was gesticht, bij de aardbeving van 1746, geheel door de zee werd verzwolgen, zoo dat, van de 3,000 inwoners, slechts 4 personen hun leven redden. Aan de uiterste punt van de landengte, waarop de stad ligt, ziet men nog eenige puinhoopen van die verwoesting, bij welke het kleine eiland Lorenzo, waarvan wij reeds gesproken hebben, van het vaste land werd afgescheurd. De onderkoning SUPERUNDA liet de stad, onder den naam van Bella Vista, ¼ mijl van de plaats der oude stad, in 1747, weder oprigten.

De moelje of landingsplaats is gemaakt: eerstelijk door een schip, tot dat einde op strand gezet; achter dit schip, waar het zand zich door de kabbeling en overstuiving ophoopte, bouwde men een slecht palenhoofd, waarachter de sloepen en kleine vaartuigen liggen. In eenen aarden dijk of kade, zijn drie houten buizen, die overvloedig zuiver water geven en waarbij men, zonder betaling, in weinig oogenblikken, eene bootslading vaten kan vullen. Het tolhuis is hier, even als te Valparaiso, aan de landingplaats, en de beambten mede zoo actief en gedienstig als ergens elders; alles wat den handel betreft, wordt hier afgedaan, en alhoewel de Europesche kooplieden hunne huizen en magazijnen te Lima vestigen, hebben zij echter hunne agenten en magazijnen ook in Callao, dat voor den smallen kusthandel beter gelegen is. Alle mogelijke fabrijk-goederen en provisien kunnen met groot voordeel hier ter markt gebragt worden, voornamelijk linnens van onderscheidene kwaliteit, lakens, gemaakte kleederen, gele en witte was, ijzer-, staal- en glaswerk, kwikzilver, wapens, jenever, boter en kaas; terwijl de uitvoer van hier naar Europa bestaat in goud, zilver, herten- en andere huiden, katoen,

Vigona-wol, balsem, kina, cochenille en cacao. Wanneer Peru in rust is, drijft het grooten handel met Quito, Geaquilla, Mexico en Columbia, waardoor men in staat is winstgevende producten in betaling te nemen, en zich schadeloos te stellen voor de geweldige uitgaven die men in Zuid-Amerika verpligt is te doen.

Tot dekking der reede of bescherming van Lima, zijn drie wel aangelegde forten, die men mij verzekerde dat met meer dan 200 stukken zouden bezet zijn. Het grootste, *San Filipe* of *el Real Filipe*, (na de verovering door San Martin in 1821, *Castello de la Independencia* genoemd) bevat eene kapel, de Gouverneurs-woning en eene menigte barakken en magazijnen, terwijl onder de bolwerken, die bomvrij zijn, ruimte is om zes à zeven duizend man te bergen; hierbij is de batterij van het arsenaal met eene geschutgieterij en geweer-fabrijk; de andere forten zijn *San Fernando*, *San Miguel* (na de omwenteling *Castello del Sol*) en nog een minder fort, *San Rafael* (*Castella de Santa Rosa*, na de omwenteling). Het hoofdfort is echter niet genoegzaam van water voorzien. Hoewel ik van den Gouverneur zeer vele beleefdheden genoot en Z. Ed. mij dagelijks met de militaire bewegingen en vordering der Spaansche magt bekend maakte, kon ik echter de batterijen niet te zien krijgen.

Den 24 begaf ik mij des morgens vroegtijdig naar Lima, om volgens mijne instructie de noodige commerciëele informatien in te winnen. Een breede regte weg, ruim twee uren lang, door O. Higgins, gedurende zijn onderkoningschap aangelegd, geleidt derwaarts; dan daar het klimaat den Europeaan niet toelaat, dien weg te bewandelen en ook mijn rang en opgedragen last zulks verbood, huurde ik een zoogenaamd Balaneine, het

eenige rijtuig hier bekend, veel gelijkende naar eene Geldersche koetskar, die op riemen hangt. Voor dit ellendige rijtuig betaalde ik 12 Spaansche matten en eene gelijke som terug, zoodat ik, om van Callao naar Lima te rijden, 50 Nederlandsche guldens moest nedertellen. Over het algemeen kan men in Peru de Spaansche mat in het gebruik, geene hoogere waarde dan 50 cents bij ons toekennen. De weg die door eenen lagen muur van gebakken steen bepaald wordt, is effen en tamelijk wel onderhouden, aan beide zijden, in de vlakte, zijn weilanden in den natuurstaat, van weerskanten door de Rimac aangenaam bewaterd; ter regter zijde ¼ uur van Callao, is het dorp Bella Vista (schoon gezigt), voorheen zeer fraai en in den koelen avondstond veel bezocht, doch thans door den oorlog geheel vernield en gedeeltelijk een puinhoop. Genoegzaam half weg van Callao en Lima is *La Legua*, eene kapel, en naast dezelve eene herberg, waar de vermoeide reiziger kan rusten en zich verfrisschen. Omtrent ¼ uur van Lima, is de weg aan beide zijden met dubbele rijen boomen bezet, die, met de daar naast gelegene tuinen, het inkomen van Lima zeer verfraaijen, terwijl de stad, door hare vele torens, van dezen weg gezien, eene indrukmakende vertooning oplevert. Op de helft dezer laan, die bestraat is, en zijpaden voor den wandelaar openlaat, is een cirkelvormig plein, tusschen beide zijn steenen banken op zekere afstanden geplaatst, zoo dat duizenden wandelaars overal rustplaatsen kunnen vinden; langs dezen weg komt men door eene groote, niet onaanzienlijke poort, binnen het weleer door hare rijkdommen zoo beroemde Lima, waarvan eene der straten in 1682, bij de intrede van den Hertog de La Plata, met zilveren staven, ter waarde van 408 millioenen piasters, belegd was. De vermaarde Francisco Pizarro was haar

stichter, die hiermede in 1535 eenen aanvang maakte, en gelijk de meeste steden, door Spanjaarden gesticht, in een vierkant, van 150 roeden aan elke zijde, deed aanleggen, en met straten van gelijke breedte, die elkander regthoekig snijden, deed voorzien. De straten, die van het Oosten naar het Westen loopen, hebben eenen gestadigen doorloop van water, hetwelk van de Rimac wordt afgeleid, aan welke rivier de stad gebouwd is; de straten, welke Noord en Zuid strekken, hebben dat voordeel niet; het ongelukkige tijdstip, waarin ik deze stad, — herhaalde malen door de partij der onafhankelijken of door die van het moederland geplunderd en ten deele vernield — bezocht, was oorzaak, dat ik niet dan de ellendige overblijfselen van hare voormalige pracht konde aanschouwen. De voornaamste Europesche familien hadden Zuid-Amerika verlaten, of eene schuilplaats in de binnenlanden gezocht, terwijl de overigen, in zak en assche, elkander naauwelijks durfden aanzien. De overwinnende Spanjaard nam de strengste maatregelen, en strafte, zonder eenig nader onderzoek, allen, die verdacht werden de partij der onafhankelijkheid toegedaan te zijn, met den dood. Overal zworven zijne verspieders rond, en dagelijks werd er een twintigtal ingezetenen gefusilleerd. De neerslagtigheid was dus algemeen, de wandelplaatsen werden niet meer bezocht, de schouwburg was gesloten en de vrolijke bijeenkomsten hadden opgehouden; alleen zeer vertrouwde vrienden bezochten elkander des avonds als naar gewoonte, doch waren verpligt om 10u. weder in hunne huizen te zijn, indien zij geen gevaar wilden loopen, door de wacht te worden opgeligt.

De grootte der stad moet, ten naasten bij, op 2 mijlen in den omtrek worden gerekend; de voorstad San-Lazaro, die door de lagere volksklasse bewoond wordt,

daaronder begrepen. Hare geheele sterkte bestaat in eenen muur van ongebakken steen, die in de 17ᵉ eeuw tegen de Indianen werd opgetrokken en alleen gemaakt schijnt om de stad voor strooperijen en omzwervende horden te beveiligen, zijnde 16 of 12 voeten hoog en bijkans even zoo dik. Eene niet zeer fraaije brug, aan de noordzijde der stad, brengt over den Rimac naar de genoemde voorstad, terwijl die rivier met veel geweld onder dezelve heen stroomt. Over deze brug de straat regt uit volgende, komt men aan de Almeida of openbare wandelplaats, aangenaam door oranje- en andere boomen overschaduwd, terwijl men ook van de zijde der rivier de Circo de Toro of het amphitheater voor de stieren-gevechten vindt, dat mij werd opgegeven groot genoeg te zijn om 20,000 menschen te bevatten; dan gedurende eenen geruimen tijd hadden er geene dier wreede gebruiken meer plaats gehad en in Chili waren dezelve voor altijd verboden. Niet ver van daar is eene andere wandelplaats, Pedra Lisa genoemd, welke ik echter, uit gebrek aan tijd, niet heb kunnen bezoeken; de schouwburg een groot, doch niet fraai gebouw, is in de stad, doch was, zoo als reeds gezegd is, thans gesloten.

De pleinen en straten van Lima zijn met vierkant opgetrokkene huizen, sommige van twee, doch veelal om dezelfde reden als te Callao, van ééne verdieping, van ongebakken steen en andere buigbare stoffen, opgebouwd; uiterlijk hebben zij weinig schoons; de daken zijn plat, en alle huizen hebben een tuin achter zich, en de meeste der bijzonder voorname personen, ook naar de straat, eene vierkante beplanting of tuin (plateo), waarvan de muur en poort door de straat gevormd wordt, die echter hierdoor veel aan schoonheid verliest; echter zijn deze huizen en poorten, zonder uitzondering, met afbeeldingen in

5.

fresco versierd, en op de huizen zelven, als zij aan de straat staan, op de voorgebouwen meestal met balkons voorzien, hetgeen vooral den Europeaan eene bijzondere vertooning oplevert. Van binnen zijn de huizen goed, gemakkelijk en luchtig verdeeld.

In het midden der stad ligt het voornaamste plein, *Place major* of *Place reale*, 500 schreden lang en 400 breed, en het schoonste gedeelte der stad, met de voornaamste gebouwen. In het midden vond ik het overblijfsel van eene prachtige metalen fontein; het hoofdwaterbekken, dat negen roeden in middellijn had, was voorheen door acht leeuwen en even zooveel grijpvogels omringd, terwijl zich in het midden eene piedestal verhief, welke, 18 voeten boven de eerste, een tweede waterbekken droeg; eene hieruit uitstekende zuil droeg een derde waterbekken, waarboven eindelijk het kolossale beeld der Faam stond, uit welks bazuin en uit de meesten der leeuwen en grijpvogels het water stroomde, dat voor het beste in Lima gehouden, en op ezels in de stad ten verkoop geveild wordt. Dit prachtig kunststuk, meer dan 15 roeden hoog, was geheel mishandeld; eenige leeuwen en grijpvogels en een gedeelte van de Faam waren nog in wezen; het water sprong voorheen tot eene aanmerkelijke hoogte op, en de kom waarin het water zich neder stortte, was zoo groot, dat het den vallenden straal binnen haren omtrek hield; thans echter was er slechts nog ééne pijp die werkte, en deze zoude ook weldra ophouden de luije, vadzige inwoners te dienen.

Aan de oostzijde van dit plein is de hoofdkerk, aan welke het bisschoppelijk paleis staat, hetwelk alle andere gebouwen dezer plaats overtreft. Tegen over de hoofdkerk, aan de Noordzijde, is het stadhuis (*Casa Consistorial Cabildo*), een wonderlijk versierd gebouw,

waaronder de stadsgevangenis zich bevindt. Ook staat hier het Geregtshof of het Gouvernement, terwijl aan de west- en zuidzijde bijzondere woningen, en onder verwulfde galerijen, winkels van allerlei soort gevonden worden.

De genoemde hoofdkerk, een kolossaal gebouw, heeft niet veel uiterlijks, doch de pracht en rijkdom van binnen gingen voorheen de verbeelding verre te boven. Het hoofdaltaar, in eenen goeden stijl zeer hoog opgetrokken, was geheel van zilver, terwijl de kroonstukken der steunpilaren en eenig lijstwerk van fijn goud waren. De pilaren, waarop het kerkgebouw rustte, velen in getal, waren allen met zilver, ter dikte van eenen driegulden, omkleed, en zoo dit heiligdom bij groote feestdagen verlicht was, moet het al wat menschelijk vernuft kon daarstellen in luister te boven gegaan zijn. Een altaar in het portaal, aan de Ontvangenis gewijd, was ook grootendeels van zilver gemaakt; de overige zijn van kostbaar marmer en rijk versierd; dan de patriotten van Peru maakten, bij het verdrijven der Spanjaarden, het zilver, waarmede de kerkpilaren omkleed waren, te gelde, en overtogen die daarna met rood fluweel; de zilveren kroonen, gouden kandelaren, heilige waterbakken en alle losse sieraden der altaren, hebben de Spanjaarden, bij het hernemen van Lima, zich toegeëigend, en al wat nu nog draagbaar is, wordt door de geestelijken, die zich niet ontzien hunne heiligen te ontkleeden, verkocht, zoodat ik in het hooge altaar en dat van de Ontvangenis, slechts de overblijfselen van derzelver voormalige pracht heb gezien.

Op deze kerk volgt de St. Augustinus-kerk, welke, zelf in bouworde, boven de hoofdkerk uitmunt. De St. Dominicaner-kerk wedijvert met de vorige in pracht en

netheid en heeft daarbij eenen zeer fraaijen hoogen toren; de overige kerken en kapellen, die men zegt 50 in getal te zijn, heb ik niet allen kunnen zien, doch men verzekerde mij, dat zij voorheen geen gebrek aan goud en zilver hadden. De kloosters voor mannen en vrouwen zijn hier groot en talrijk; men berekende het getal der mannen, die het kloosterleven leidden, op 8,000 en dat der vrouwen op 4,000, en alzoo op een vijfde deel der bevolking.

Hieruit zoude men mogelijk opmaken, dat vroomheid en godsdienstigheid de karaktertrekken waren van een volk, dat zoo vele luisterrijke tempels en der Godsdienst gewijde gestichten heeft, dan men zoude zich hierin zeer vergissen; met weinige loffelijke uitzonderingen zijn de kloosters van beiderlei kunne de verblijfplaatsen van wulpsche dartelheid, vrijgeesterij en ongebondenheid; vele monniken beroemen zich op hunne veroveringen en talrijk kroost, ja werpen den geringsten schijn van Godsdienst somwijlen geheel af, bestelen de kerken en ontzien zich niet, in bijzijn van vreemdelingen, die zij als tot andere Godsdienstige belijdenissen behoorende, kennen, met hunne ambtsverrigtingen schandelijk den spot te drijven. De universiteit, waaraan voorheen meer dan 150 hoogleeraren verbonden waren, en duizenden studenten in alle vakken van geleerdheid onderwezen werden, is nagenoeg geheel vervallen; er wordt thans niet meer dan latijn en een weinig godgeleerdheid onderwezen.

Het paleis des onder-konings, in de Colla de Pallazo, niet ver van Place Reale, nabij de brug die over den Rimac ligt, heeft uiterlijk meer van eene vuile barak, dan van eene vorstelijke woning. De munt, een zeer groot gebouw, was geplunderd, gedeeltelijk vernield, gedeeltelijk gesloten, en had reeds lang opgehouden te wer-

ken (*). Het Inquisitie-huis en Plein zijn in het Oostelijk gedeelte der stad, het beslaat nagenoeg een kader of blok; het heeft drie ingangen; die, aan de zijde van het plein was gesloten; inwendig was het gedeeltelijk vernield. Gaarne had ik echter dit huis, waar voorheen zoo vele slagtoffers der wreedste dwingelandij onschuldig leden, van binnen gezien, om uit de overblijfselen mij te overtuigen, tot welke uitgedachte wreedheid het menschelijk vernuft en geestelijke bloeddorst in staat waren. Een half uur beoosten de stad is het kerkhof (*Pantheon de los muertos*) op hoogen grond, sierlijk met cijpressen, cederen en wilgen beplant, zoodat men het, op het eerste gezigt, niet voor eene begraafplaats zoude houden.

Ofschoon de inwoners van Lima niets bijzonders in hunne kleeding hebben, is echter het morgen- of wandelkleed der vrouwen voor eenen vreemdeling in het oog vallende en niet onaangenaam; het bestaat uit eenen zijden rok, zoo keurig geplooid, dat hij regtop zoude kunnen staan en zoo elastiek, dat hij om het ligchaam sluit, en alle deelen van hetzelve doet uitkomen; boven dezen rok dragen zij, met eene schuif om het midden, eene zwart zijden kap, wijd genoeg om de armen en het hoofd te bedekken, zoodat er slechts een oog zigtbaar blijft. Deze kleeding is waarschijnlijk door het fijn vernuft der Spaansche coquettes, voor eenen

(*) Dit gebouw bevat de ruimte voor de werkzaamheden tot de munt behoorende; de machine werd in 1817 door muildieren gedreven, waarvan er dagelijks 80 noodig waren. Sedert dat jaar werd zij door een waterrad in beweging gebragt. Volgens Humboldt werden in deze munt, als opbrengst der Peruaansche mijnen, 13,276 baren zilver gemunt. Zij leverde gedurende die negen jaren, jaarlijks 2 millioenen piasters; van de maand October 1825 tot Junij 1826, leverde zij dagelijks 12,000 tot 15,000 piasters van Peruaansch zilver, en in Mei, op eenen enkelen dag, 20,400 piasters.

geheimen minnenhandel uitgedacht, wijl de man zijne vrouw, de minnaar zijn meisje in dezelve zal ontmoeten zonder haar te herkennen. De bevolking van Lima bestaat uit weinige Spanjaarden, voorts Creolen, Afrikaansche Negers en geboren Peruanen; de laatsten zijn een goedaardig, vreesachtig volk, dat door de Spanjaarden zeer onderdrukt wordt; zij zijn klein van gestalte, gedrongen en gespierd, onvermoeide wandelaars, die weinige behoeften hebben, en daarom met vrucht door de partij van het Moederland als soldaten gebruikt werden. Zij marcheren 24 uren zonder rusten, en dit was de voornaamste oorzaak der laatste overwinning op de partij der onafhankelijken; deze genoten eene slapende vrijheid, zonder orde of discipline, en waanden de Spanjaarden verre weg, toen deze hen onverwacht op het lijf vielen, en tot eenen verwarden aftogt noodzaakten; thans was het grootste en rijkste gedeelte van Peru in handen der partij van het Moederland, onder de regering van den onder-koning Jose de la Serna, die te Casco zijn verblijf houdt, en men vreest met regt dat hij weldra het geheele rijk onder zijn gebied zal hebben (*).

De Engelsche kooplieden te Lima, die allen zeer goed gehuisvest zijn, bewezen mij vele beleefdheden; ik logeerde bij de heeren Gibs, Bramly, Morns & Comp., die, met den heer Robins, mij alle de verlangde commerciëele informatien gaven.

(*) Deze vrees bleek echter ongegrond te zijn, daar op den 6 Augustus bij Janin, en vooral op den 9 December van datzelfde jaar, de onder-koning La Serna geheel geslagen werd, welke nederlaag het lot van Peru besliste, en schoon Callao het, onder Rodil, nog meer dan een jaar uithield, werd het echter, den 19 Januarij 1826, door hongersnood gedwongen, en Peru, juist 300 jaren nadat Pizarro aan deszelfs kusten landde, tot eenen onafhankelijken staat verklaard, die het tot nu toe onder veel worstelingen gebleven is.

Zaturdag den 27 Maart kwam ik weder aan boord en vond het Amerikaansche schip *Franklin*, dat wij te Valparaiso gelaten hadden, in mijne afwezendheid op de reede van Callao gearriveerd. De commandant Sterwaard berigtte mij, dat, daags voor mijn vertrek, te Valparaiso, een Nederlandsche koopvaarder van Antwerpen was aangekomen en met wapens geladen was. Ik achtte het van mijnen pligt, den kapitein van gezegd schip, door een naar Valparaiso zeilend vaartuig, per missive van de veranderingen kennis te geven, die in kort in Peru hadden plaats gehad, hem tevens aanbevelende, om tegen de kapers die van hier en van Chiloe waren uitgerust, op zijne hoede te zijn.

De kapitein J. Heitman, gevoerd hebbende het Nederlandsche koopvaardijschip *le Commerce d'Anvers*, berigtte mij, dat dit schip aan den heer Rigeloz, te Buenos-Ayros was verkocht, doch daar het nog niet betaald was, was hij onder Nederlandsche vlag blijven varen, echter voor rekening van genoemden heer Rigeloz; dat hij laatstelijk het schip aan de onafhankelijken van Peru, als transportschip, had verhuurd, en hij ter verrigting zijner zaken in Lima was, toen de opstand onder het garnizoen van Callao begon, en hem belette naar zijn schip terug te keeren, hetwelk bij de nadering der Peruaansche magt, door den admiraal der onafhankelijken, Guij, bij derzelver terugtogt, als transportschip was medegevoerd; dat hij echter verzekerd was het schip van den admiraal te zullen terug erlangen, zoo hij slechts de mogelijkheid vond, om naar eene der havens, die de onafhankelijken in bezit hadden, te komen. Na eenige bedenking, besloot ik, genoemden kapitein te Huacho, dat in handen der onafhankelijken was, aan wal te zetten, om, ware het mogelijk, zijn

schip terug te krijgen, of door betaling zijne reeders schadeloos te stellen.

Den 29 nam ik afscheid van den Spaanschen Gouverneur Jose Roman Rodil, die mij verzocht, op mijnen togt alom de herovering van Peru bekend te maken, en zulks bij de eerste gelegenheid aan Z. M. den Koning der Nederlanden te berigten.

Den 2 April, in den achtermiddag, verlieten wij, met eenen frisschen zuiden wind, de reede van Callao, koers stellende W. N. W. tusschen de Hormiaas en Huarua-eilanden door; ten 12u. of middernacht hadden wij de eerste Z. O. van ons, waarom wij twee reven in de marszeilen namen, en tot 4u. om de Z. W. stevenden en toen om de N. O. afhielden. Ten 6u. des morgens van den 3, kregen wij de Huarua-eilanden Oost van ons in het gezigt; ten 8u. peilden wij een derzelve, Palodo genoemd, Z. Z. O. en Mazorque Z. O. t. O., door welke kruispeiling wij bevonden 18′ om de Noord gezet te zijn, terwijl wij N. O. t. O. op de baai van Huacho aanstevenden.

De Huarua-eilanden zijn laag en slecht, de twee genoemde vertoonen zich op den behoorlijken afstand van 4 mijlen; ook is de Zuidhoek van Huacho-baai zeer kennelijk door den Zadelberg (*Saddle-hill*) en den Noordwaarts afhellenden hoek. Wij zagen, bij nadering, het Peruaansch admiraalschip in de baai ten anker liggen, liepen het kort achter om, wendden uit den wal en salueerden met 15 schoten, die oogenblikkelijk met een gelijk getal beantwoord werden. Achter den spiegel deed ik het groot marszeil tegen brassen, en begaf mij met kapitein Heitman aan boord van het admiraalschip, waar ik met de gewone militaire honneurs, zeer beleefd door den admiraal ontvangen werd. Hij verzekerde mij, dat hij het

schip *le Commerce d'Anvers*, aan hem verhuurd, niet zonder den kapitein zoude vervoerd hebben, indien de noodzakelijkheid hem daartoe niet gedrongen had; dat hij het bevel van het schip aan den stuurman had overgelaten, en na het debarqueren der troepen, het schip, te Truxillo liggende, van de huur ontslagen had, en dat hij nog denzelfden dag kapitein Heitman met een zijner vaartuigen naar Truxillo zoude zenden, ten einde zijn schip weder in bezit te nemen en daarmede naar welgevallen te handelen (*).

Aldus mijnen last op de kust van Zuid-Amerika, zooveel in mijn vermogen was, volbragt hebbende, brasten wij ten 2u. vol en stuurden West, met vreugde eene kust verlatende, die voor ons niets aantrekkelijks had, en waar ik, tot mijn bijzonder genoegen, onder al de zwervende fortuinzoekers van onderscheidene natien, geen eenen Nederlander gevonden had, hetwelk ik als een groot bewijs voor de welvaart van ons Vaderland aanmerkte. De blijde hoop dat mijne gedane verrigtingen aan het oogmerk mijner zending zouden voldoen, en ik de goedkeuring van Z. M. en der hooge authoriteiten hierop zoude mogen wegdragen, bezielde mij met nieuwen moed en deed mij vol vertrouwen het laatste gedeelte van onze reis aanvangen.

Van de kust van Peru, den 3 April, hadden wij, tot den 5, eenen stijven Zuidenwind, die gestadig Oostelijker trok, en ons deed vermoeden, dat wij reeds de ware Z. O. passaat hadden; de bevonden Z. B. was 12° 7',

(*) Dit voorval is een nieuw bewijs voor het doelmatige, zoo niet noodzakelijke, om in de wateren, waar onze schepen handel drijven, altijd een of meer oorlogsvaartuigen aanwezig te hebben, want *daar, waar zich een wimpel of oorlogsvlag vertoont, vindt de weerlooze koopvaardijman altijd bescherming.*

en de W. L. 83° 45′, de magnetische afwijking 7° 50′ N. Oostering; ook de stroom die op de kust Noordwaarts trok, nam eene westelijke rigting. In den nacht zeilden wij door verscheidene schuimachtige plekken, die de zee slechtten, en door ons voor eene verzameling van visch of kuit van visch gehouden werd. Des morgens van den 5 hadden wij eenen keerkringsvogel, eenige langgebekte meeuwen en eene menigte vliegende visschen bij het schip; den 13, op 12° 16′ Z. B. en 107° 15′ L., bevonden wij de miswijzing 6° 40′ N. O. Wij zagen eenige meeuwen en drie keerkringsvogels. Den 19 vingen wij eene kret, die 15 Ned. ponden woog. Wij zagen ook eenen walvisch, een' keerkrings-vogel en drie andere van hooger vlugt, zwart, met gevorkte staarten, die zij naar welgevallen sloten of uitzetteden, en daarom door het scheepsgezelschap *schaarvogels* genoemd werden. Den 21, in den morgen, zagen wij eenen vogel als eene kleine albatros, wit met zwarte slagpennen, aan de uiteinden der vleugels. Wij waren 94 mijlen van den naasten wal verwijderd en hielden dien vogel voor een fregatsvogel, die zich niet ver van den wal begeven; echter bevonden wij naderhand dat wij ons bedrogen hadden, daar namelijk de zoogenaamde schaarvogel, de fregatvogel was, en de door ons daarvoor gehoudene vogel tot het geslacht der gewone meeuwen behoorden. Den 22 bevonden wij de magnetische afwijking 3° 40′ N. Oostering; den 23, 4° 10′ en den 24, 5°; de geobserveerde lengte, door afstand van Zon en Maan, gaf heden 14′ meer West dan de tijdmeter. Den 25, met flaauwe koelte aan het N. O. en O. N. O. zagen wij twee keerkringsvogels op het water rusten; tot nu toe hadden wij die altijd zeer hoog gezien, en geloofden daarom dat zij niet tot de watervogels behoorden.

Den 26, des morgens, ontdekten wij het Z. Oostelijkste gedeelte der Marquesas-eilanden, St. Magdalena of Maheouh, ook wel Fatuiwa genoemd, in het Westen van ons; het strekte zich O. ten N. ½ N. en W. t. Z. ½ Z. twee en een halve mijl in de lengte uit, is magtig hoog, was gedeeltelijk met wolken bedekt en had een bar, onvruchtbaar aanzien. Op den middag bevonden wij dit eiland te liggen op 10° 30′ Z. B. en 138° 42′ W. L., dus 6′ Zuidelijker en 6′ Oostelijker dan het in de Zuidzee-kaart van ARROWSMITH geplaatst was. Ten 4u. in den achtermiddag hadden wij hetzelve ten Noorden van ons, terwijl de tijdmeter n°. 47, van den heer KNEBEL uit Amsterdam, die altijd voor de beste gehouden is, de lengte van 138° 42′ aanwees.

Daar ik volgens mijne instructie thans gemagtigd was, eenen meer Noordelijken koers te nemen, bepaalde ik dien W. t. N. tot op 10° Z. B., welke paralel ik westwaarts wilde volgen, tot de koerslijn van kapitein CARTERET, in de hoop de eilanden, door ROGGEVEEN ontdekt en door ARROWSMITH, waarschijnlijk volgens de stelling van LA PIE, in de nabijheid dier paralel geplaatst, terug te vinden.

De Marquesas-eilanden, die met de Washingtons-eilanden den archipel van Mandanao uitmaken, zijn vijf in getal, namelijk La Magdalena, bij de inboorlingen Fatuiwa, St. Pedro, bij de inboorlingen Motane, ook Onateavo, la Dominica, bij de inboorlingen Hiwaya of Hiwaoa, ook Oherahoa, St. Christina, bij de inboorlingen Tahualo of Taowatte genoemd; dezen werden door MENDANO in 1596 ontdekt, volgens de eerste benamingen genoemd, en te zamen door hem, ter eere van Don GARCIAS DE MENDOZA, markies van Caneta, toen onderkoning van Peru, Marquesas-eilanden genoemd, terwijl

het vijfde, Hoods-eiland (12), bij de inboorlingen ook Fetuga en Tuhouai, door COOK in 1774 ontdekt, en naar den adelborst HOOD, die het het eerste zag, genoemd werd. MARCHAND noemt den geheelen archipel *Isles de la Révolution*, en INGRAHAM *Washingtons-eilanden*, welke laatste naam aan de noordelijke groep is bijgebleven. Deze eilanden zijn meestal hoog van grond, vulkanisch en rotsachtig; de bergen sluiten grootere en kleine dalen in, die door kleine rivieren en beken bespoeld worden; de kleine eilanden hebben echter gebrek aan water; de luchtsgesteldheid is er zeer heet in den zomer. LANGSDORFF vond in Mei den thermometer op 23—25 Reaumur. MARCHAND in Junij op 27°, op welke hoogte CHANAL dien zelfs in den winter vond. Het is er niet ongezond, doch de droogte doet er veel nadeel aan het plantenrijk, en wanneer de regen er lang uitblijft, komt er wel eens vreesselijke hongersnood; de heerschende winden zijn er de oostpassaat in den herfst, Z. W. in den winter, in welke jaargetijden de eilanden onderling gemeenschap ter zee hebben. Noorden wind in de lente en den zomer; W. en N. W. wind kent men er niet en zelden heeft men er onweders. Volgens opgave, zijn de voortbrengsels van het plantenrijk, hoewel niet zoo menigvuldig, dezelfde als op de Societeits-eilanden: broodvrucht, (bijzonder smakelijk), Kokospalmen, Pisang, Yam, Arum of Tara-wortel, Batatten, Suikerriet, Peper, enz. Ook zijn hier nog eene zekere soort van appel-, kastanjeboomen van Otaheite, roode boonen, komkommers, gember, papier-, moerbezie-boomen, bamboes, enz. Varkens en ratten zijn de eenige viervoetige dieren, waarvan de laatsten alleen bij hongersnood gegeten worden; de varkens zijn klein en wegen zelden meer dan 12 pond, doch zijn zeer smakelijk en kunnen tam gemaakt wor-

den. Het gevogelte is niet talrijk en minder schoon dan op Otaheite, alleen spreekt MARCHAND van twee schoone duivensoorten en een' kleinen reiger. De hoenders zijn ook hier huisdieren. Onder de Amphibieën is een Gecko en eene als metaal glinsterende hagedis; schildpadden zijn meest op de onbewoonde eilanden. De inwoners, welker aantal zeer onzeker is, behooren tot het Maleische ras der Zuidzee-inwoners, door KRUZENSTERN voor de schoonste onder alle Zuidzee-eilanders gehouden, welke eigenschap zich ook tot de geringste volksklasse uitstrekt. In zeden verschillen zij weinig van de Otaheiters; dezelfde ongebondene gemeenschap tusschen beide sexen onderscheid beide volken, en het vrouwvolk, dat hier minder bevallig is dan op Otaheite, geeft zich evenzeer aan vreemdelingen veil, waarvan men onder anderen bij LANGSDORFF (zie het tweede deel zijner Reizen, bladz. 1045 en verv., der Nederl. uitgave) een treffend voorbeeld kan vinden.

In het begin der platvoet, kregen wij ook de eilanden St. Pedro en St. Christina in het oog, doch zoo flaauw, dat wij hunne ligging niet konden bepalen of den omtrek afschetsen; St. Pedro vertoonde zich boven de kim, als eene flaauwe, naar de uiteinden gelijkmatig afhellende boog, en van St. Christina zagen wij eenige pieken, wel wat overeenkomende met het gezigt van Statenland. De bevondene miswijzing was dien dag 4° 30′ N. Oostering. Wij corrigeerden ons gegist bestek, dat wij bevonden 2° 39′ te Oostelijk te zijn. Deze misgissing werd veroorzaakt door den stroom, dien wij door zamenstelling der dagelijksche misgissing van de kust van Peru tot de Marquisas-eilanden, of van 11° 12′ Z. B. en 77° 32′ W. L. tot 10° 36′ B. en 138° 24′ L. berekenden geweest te zijn N. W. ¾ W. 200′ in 23 dagen, of 2¼ mijlen in het etmaal.

Van Callao om de West stevenende, nam de miswijzing der magneetnaald dagelijks af tot op de westerlengte van 130° 18', toen die bevonden werd 3° 40' N. Oostering te zijn, en daar gestadig aangroeide, zonder dat wij den meridiaan van nul miswijzing, in vele kaarten aangeteekend, bemerkten. Tot den 30 hadden wij veranderlijke winden, met buijen van regen en weinig koelte, dan op dien dag scheen de Zuid-Oostpassaat zich weder te zullen verheffen, wijl het minder warm en meer betrokken was. Wij hadden eenige Albecoren bij het schip.

Den 1 Mei met flaauwe koelte, naar gissing 30 mijlen Oost van het eiland Carolina zijnde, hadden wij met zons-ondergang 3 kleine meeuwen bij het schip; soortgelijke vogels zagen wij ook met zons-ondergang, toen wij Magdalena 30 mijlen West van ons hadden, waaruit wij opmaakten, dat deze vogels met den dag den wal verlaten en in den wind opwerkten, om tegen den avond in weinige oogenblikken weder terug te zijn; wij vermoedden dit te meer, omdat hunne hooge en snelle vlugt ons deed gelooven dat zij van insecten leefden. Den 3, des morgens ten 11u. 30' zagen wij het eiland Carolina, in 1795 door kapitein BROUGTHON ontdekt; het is laag met boomen digt begroeid, strekt zich van het W. t. N. tot het N. W. ruim 2 mijlen in lengte uit, en heeft een kliprif ten Zuiden, op weinig afstand van hetzelve, waarop wij de branding zagen rollen. Wij bevonden de breedte over het midden van het eiland 9° 54' Z. en de W. L. volgens chronometer 150° 9'. Ik bleef den koers van West en zoo na mogelijk den parallel van 10° volgen, tot wij den 4, in den morgen, tegen 10u. een eiland W. N. W., naar gissing 4 mijlen van ons, ontdekten. Het was klein, matig hoog met kreupelhout begroeid,

en strekte zich N. O. t. O. ½ O. een halve mijl in de lengte uit; het had een rif aan de Oostzijde, dat zich een halve mijl van het eiland, waarmede het vereenigd scheen, verwijderde; door middagshoogte bevonden wij de ligging van hetzelve 10° 5′ Z. B. en 152° 22′ W. L. door den chronometer.

ARROWSMITH plaatst in zijne kaart van de Zuidzee, nagenoeg in den meridiaan van dit eiland, op 11° 30′ Z. B., het eiland Flind, in 1801 ontdekt; daar het echter niet mag ondersteld worden, dat een zeeman zich 1° 24′ in breedte zoude kunnen vergissen, achtte ik mij geregtigd het gevonden eiland als door Z. M. Korvet *Lynx* ontdekt, te beschouwen, en daar men veronderstelt, dat niet ver van hier het eiland Groningen lag, het om die nabijheid Frederiksoord te noemen, verzekerd, dat Z. K. H. prins FREDERIK het ons niet ten kwade zoude duiden, dat wij op den grooten Oceaan aan zijnen menschlievenden ijver gedachtig waren, en denzelven, door deze benoeming ook hier eenen eerzuil wilden stichten.

Den 7, ten 12u. of middernacht, rekenden wij ons, volgens meergemelde kaart, Oost 3 mijlen van het eiland Groningen te zijn, waarom ik, onder klein zeil, bij den wind om den zuid deed opsteken en met den dag om de Noord afhouden, tot wij weder in den parallel der eilanden waren en onze koers om de West vervolgden, en ofschoon wij een zeer ruim gezigt hadden en met belangstelling op alles acht gaven, konden wij geen het minste teeken van land in onze nabijheid ontwaren (*). Op zondag den 9, geboortedag van H. K. H.

(*) Naderhand is door de heeren BENNET en VAN WIJK Rz. bewezen, dat met de meeste waarschijnlijkheid, dit eiland Groningen en nog eenige anderen, slechts in het brein van den sergeant BEHRENS bestaan hebben. Men zie hunne *Verhandeling over de Ontdekkingen der Nederlanders*,

Princesse WILHELMINE FREDERIKA LOUISE MARIANNE, ontdekten wij, met het aanbreken van den dag, een eiland, een halve streek beneden de koerslijn; daar hetzelve niet in de kaart te vinden was, deed ik aanloeven, ten einde de ligging van hetzelve op te nemen, ik bevond dat hetzelve zich N. N. W. 1½ mijlen in lengte en N. N. O. ½ mijl in breedte uitstrekte, terwijl wij het midden bepaalden op 10° 9′ Z. B. en 161° 11′ 30″ W. L. door Chronometer, terwijl wij de miswijzing bevonden 6° 30′ N. Oostering te zijn.

Bij het eerste gezigt vertoonde zich dit eiland als twee eilanden, doch bij nadering bleek het slechts één te zijn, het was weinig boven de oppervlakte verheven, welig met hooge Cocos en andere boomen begroeid en scheen bewoond; het was door een zandstrand, waarop het weinig brandde, omringd en had waarschijnlijk ankergrond onder de lei; de heldere groene boomen, waaraan eene menigte vruchten hingen, was voor ons, die sedert een geruimen tijd niets dan barre, naakte bergen gezien hadden, eene aangename vertooning en wekte in mij den lust op eene landing te doen. Dan, in overweging nemende de goede gelegenheid die wij hadden, den verren weg dien wij nog moesten afleggen, en de weinige provisie en water, die ons daartoe overbleven, besloot ik niets te verzuimen, maar nadat onze opneming zoude zijn afgeloopen, af te brassen; met den middag heschen wij vlag en wimpel en noemden onder een blij *Hoera!* dit eiland naar Z. M. jongste spruit, *Princesse Marianne.* Bij de nadering van dit eiland, zagen wij geene vogels, hetwelk ik toeschreef aan de frissche koelte, die wij

door het Provinciale Utrechts Genootschap van Kunsten en Wetenschappen bekroond: bladz. 112-113 en 153, en vooral hunne *Verdediging van Roggeveen*, bl.

hadden, want onder lei vonden wij eene menigte fregat-vogels, keerkrings-vogels en meeuwen. Den 10, des avonds met zons-ondergang, naar gissing 20 mijlen Z. Z. W. van het gevaarlijke eiland (*Danger Island*) van Byron (eigenlijk een der schadelijke eilanden van Schouten en Le Maire) zagen wij veel meeuwen en eenen fregat-vogel, waarom ik voor den nacht eene streek Noordelijker deed sturen, uit vrees dit eiland soms iets Noordelijker mogt liggen. Den 13 bevonden wij ons in de koerslijn van kapitein Carteret op 10° 3′ Z. B. en 170° 13′ W. L., hebbende 8° N. Oostering. Wij zagen des morgens vele fregat- en ook andere vogels, waarschijnlijk van Quiros *Handsome People*, dat wij volgens de kaart, op den middag Zuiden van ons hadden. Den 18 met flaauwe koelte, uit het Oosten, sneden wij den meridiaan van 180° W. van Greenwich, en bepaalden wij westwaarts te zullen blijven tellen, tot onze komst in Neêrlandsch Oost-Indien. Wij bevonden de miswijzing 8° 30′ Noordoostering, hadden eenen fregatvogel en vele bonte dolfijnen bij het schip; in den nacht hadden wij zwaar weêrlicht in het N. en N. W., en den 19 den wind van het W. en N. W. met flaauwe koelte, die echter tegen den middag door het N. naar het N. O. draaide. Wij zagen vele meeuwen en eene menigte kleine visschen, veel gelijkende naar haring. Van den 20 tot den 26 hadden wij stilte, veranderlijke zuchtjes en brandende hitte; den 23 vingen wij twee haaijen, ieder ruim 5 voeten lang; zij waren van eene andere soort dan die wij voor Rio de la Plata vingen, het vleesch was meer tranig en niet zoo smakelijk; eenigen van de equipagie, die wat veel van den visch gegeten hadden, waren den volgenden dag met buikpijn gekweld; deze visschen, waarvan weinig verloren ging,

werden in groote mooten gesneden en in koelbalien met zeewater gevuld, onder den bak geplaatst, waar zij in den donker helder licht van zich gaven en als ware het eene massa vuur vertoonden; de olieachtige zelfstandigheid, die van de meeste groote visschen uitvloeit, en dit helder licht in stilstaand water geeft, brengt, naar mijne gedachte, veel toe tot de vurige vertooning, die het zeewater soms van zich geeft; ook heb ik opgemerkt, dat wij steeds veel visch bij het schip hadden, zoo dikwerf het water vuurde.

Op 10° 26′ Z. B. 183° W. L. en 9° 30′ N. Ooster miswijzing, onderzocht ik de temperatuur en bevond:

De dampkrings-warmte in de schaduw. . .	84½°
Aan de oppervlakte van het water. . . .	85½
In de diepte van 96 vadem.	85

De doorschijnendheid 25 vademen.

Den 26 zagen wij wederom twee haaijen en eenige zwarte meeuwen, tegen den avond kwam de koelte van het Z. O. door, en den 27, op den middag, bevonden wij ons op 9° 18′ Z. B. en 187° 13′ W. L., zijnde gedurende het etmaal 10′ of 2½ mijl om de O. N. O. gezet; den 29, met zons-ondergang, verbeeldden wij ons land te zien in de koerslijn W. N. W. — Mattooctie, of Kennedy-eiland was, volgens gegist bestek, 20 en volgens dat des tijdmeters 30 m. W. t. N. van ons; dan daar wij sedert de Marquesas-eilanden geen bekend land gezien hadden, en het dus mogelijk kon zijn, dat wij eenige misgissing in lengte hadden, deed ik, ten 12ᵘ. middernacht van den 30, bij den wind opsteken om de N. O., en met den dag in de parallel van het eiland zijnde, den koers West vervolgen; doch in den namiddag geen teeken van land in onze nabijheid ontdekkende, deed ik, met buijige lucht en ongestadige koelte, N. W. stu-

ren, om benoorden het eiland heen te loopen en eenen zekeren koers voor den nacht te hebben. Wij vorderden gedurende denzelven slechts 6¼ mijlen en hadden met den dag eene witte meeuw met zwart gepunte vleugels bij het schip. Ook zagen wij in den morgen meer van die vogels en bevonden ons, op den middag van den 31, op 7° 50′ Z. B. en 191° 28′ W. L., hebbende het eiland Kennedy naar gissing Z. Z. W. 14 mijlen van ons; ik stelde nu koers W. N. W., om even boven Lord Howes groep heen te sturen; de koelten die wij hadden waren van korten duur, en reeds den 2 Junij in den na middag namen die geheel af. Den 3, op den namiddag, bevonden wij ons op 5° 34′ Z. B. en 196° 49′ W. L., terwijl de miswijzing 6° 45′ N. Oostering was. Van 7° 50′ Z. B. en 191° 28′ W. L. tot 5° 34′ breedte en 196° 49′ werden wij 41′ om de N. W. gezet. Den 4, op den middag, vonden wij ons 14′ om de Z. W. gedreven, en den 5 kwam het gegiste bestek met het ware overeen; den 6 vonden wij weder den N. W. trekkenden stroom 12′ in het etmaal. Op den middag was de bevondene breedte 4° 55′ en de lengte door den tijdmeter aangewezen 199° 22′, terwijl Lord Howes groep W. Z. W. ½ Z., 14 mijlen van ons was. Wij stuurden W. N. W. en reeds had ik dien koers voor den nacht bepaald, met voornemen, van de gelegenheid gebruik te maken, en ruim, vrij van alle gevaar, met kracht van zeil door te loopen, toen de uitkijk, even voor zons-ondergang, land in den koers van de korvet ontdekte; weldra zagen wij het van het dek, zich als eene strook lage heuvelen van het W. tot N. W. uitstrekken (13); ik deed afhouden om de Noord, tot 10u. in de eerste wacht, wanneer wij 3 mijlen hadden afgelegd, en toen om de Oost met klein zeil bij den wind steken. In de Zuidzeekaart

van ARROWSMITH, noch in de fraaije kaart der Salomons-eilanden en kust van Nieuw-Guinea, n°. 71, HORSBURGHS *East India pilot*, ligt eenig land N. van Lord Howes groep. Wij onderzochten nu al het aan boord zijnde kaartwerk en vonden in de *Country Trade or free-mariners pilot*, eene kaart van een gedeelte der Indische zee en den Stillen Oceaan, door WILLIAM HEATHER in 1806 uitgegeven, de groep *Populous* of volkrijke eilanden, 13 mijlen N. O. van Lord Howes groep geplaatst; zoodat, indien de beschermende hand der Voorzienigheid, wier vaderlijke goedheid wij dankbaar erkenden, niet voor den nacht deze gevaarvolle groep aan ons oog ontdekt had, wij waarschijnlijk het schip verloren en ons leven welligt aan eene hoop woeste Kannibalen duur verkocht of ellendig onder hen zouden gesleten hebben, en wel omdat geleerde Hydrographen naar welgevallen eilanden scheppen of doen verdwijnen.

Den 7, des morgens ten 4u., wendden wij om de West en bleven onder klein zeil den dag afwachten, die even na zons-opgang de eilanden-groep van het Z. Z. W. tot het W. aan ons vertoonde; ik deed W. t. Z. en W. Z. W. op dezelve aansturen, tot dat wij die binnen de mijl afstand genaderd waren, en bevond dat zij zich W. N. W. 5 mijlen in de lengte uitstrekten. Wij loodden met 80 vademen geen grond, stuurden N. W. t. W. langs de groep, doch konden de eilanden, die wij gisten acht in getal te zijn, niet wel van elkanderen onderscheiden, wijl die, zoo niet allen, ten minsten eenigen door koraal-riffen aan elkander verbonden waren. Tusschen sommige zagen wij de riffen boven water en tusschen anderen rolde de branding; ook bevestigden de bewoners ons vermoeden, daar wij hen bij hoopen, met kokostakken in de hand, langs het strand over de rif-

fen heen, door de branding van het eene eiland naar het andere zagen loopen. Toen wij onder de lei der groep gekomen waren, staken 3 kanoos met matte zeilen van den wal; ik deed zeil minderen en bijdraaijen; zoodra de voorste, waarin zeven ongewapende mannen gezeten waren, het schip naderden, deed ik de witte vlag aan den gaffel hijschen, waarvan zij de beteekenis niet begrepen. Een hunner rees overeind, wuifde met een kocostak en deed ons eene lange aanspraak, waarvan wij echter geene sylabe verstonden, schoon wij COOK's *woordenboek* vlijtig bestudeerd hadden; zij bleven op eenen afstand onophoudelijk met veel geweld doorpraten en ons van tijd tot tijd kocosnooten vertoonen, tot dat eenigen van ons met witte doeken wuifden; toen maakten zij een woest getier, rolden hun zeil op, en kwamen op zijde; zij namen het smaktouw van ons, maar wilden niet aan boord komen; de weinige kocosnoten die zij mede gebragt hadden, ruilden zij voor oude vodden, ledige flesschen, papier, in een woord voor alles wat men hun geven wilde; maar ijzer en spijkers hadden in hun oog eene onschatbare waarde; de versiersels van schildpad, die zij in menigte, door gaten in de neusvleugels gesneden, droegen, verruilden zij gaarn voor een klein stukje van eenen ijzeren hoepel, terwijl zij eene oude schaar, die een der mariniers hun gaf, als een heiligdom aan een koord op de borst hingen. Zij hadden kleine driehoekige netjes, waarop zij alles vingen wat hun toegeworpen werd, de mazen van dit netwerk waren van wit katoen, en de steken even als die bij onze visschers in gebruik zijn. In den beginne was hun handel eerlijk: zij gaven de noten en ontvingen het hun aangebodene; doch de menigte nieuwigheden die zij zagen, waren te verleidend; aan elk, die hun te nabij kwam,

ontstalen zij het een of ander, en wanneer zij twee of drie noten voor iets boden, wisten zij zeer behendig bij het overgeven er een of meer te laten vallen, die zij opdoken en terug hielden. Zij stalen eene kurken windprop van een der stukken, die, eer het behoorlijk gezien werd, reeds in de zesde hand was; toen de twee andere kanoos aankwamen, hadden de twee eersten reeds alles wat zij bezaten verruild, vier dezer inboorlingen waagden het binnen boord te komen, echter niet verder dan even op het halfdek; een der officieren bood hun de hand, zij staken de hunne schroomvallig toe, haar telkens terug trekkende, even als of zij vreesden zich te zullen branden; een der oudsten omvatte bij het overkomen den schipper, en drukte zijnen doorboorden neus tegen den zijnen; de hoogte van het tuig wekte hunne bijzondere bewondering, en zij geloofden dat de uitkijk op de voormarszeils-ra, aldaar woonde. Zij waren allen welgemaakt, hadden de lengte van 5 voeten à 5 voeten 6 dm., waren geheel naakt, uitgezonderd eene smalle strook mat, van kocos-vezelen gemaakt, die zij over een koord om het lijf, tusschen de beenen doorhaalden en van achteren vastknoopten, aldus zich schraal bedekkende; hunne kleur was helder bruin, hunne gelaatstrekken geregeld en niet onaangenaam; hunne oogen rolden wild en hun aanblik was woest; zij hadden lang zwart haar, opgestreken en in een knoop op het achterhoofd zamen gebonden; de gaten in de neusvleugels gesneden, waren zoo groot, dat zij er den vinger doorstaken, terwijl sommigen der schildpadden of parelmoeren versierselen, die, zoo als reeds gezegd is, daarin vastgemaakt waren, den mond, die met fraaije tanden pronkte, ten deele bedekten. Zij waren voor het hoofd, op de armen, langs de lendenen en dijen, zeer zindelijk getatoueerd, niet

door insnijdingen, maar door keurige beprikking. Zij maakten ons oplettend op dit huidversiersel, en zagen met welgevallen dat wij het met genoegen en met aandacht beschouwden; toen eenigen onzer matrozen, hunne beprikte borsten en armen vertoonden, waren zij zeer verwonderd, en schenen te willen weten hoe zij daaraan kwamen; in de ooren hadden zij kleine gaatjes waarin een schildpadden ringetje, met een rond stukje parelmoerschulp; slechts een, die eenig gezag scheen te hebben, had een weinig baard aan de kin; de anderen wezen mij, dat zij dien uittrokken; onder de armen en andere deelen lieten zij het echter groeijen. Jongens, beneden de manbare jaren, droegen het haar, dat sierlijk krulde, los en hadden ook de neusvleugels niet doorboord; dit volk had noch de huid noch het haar met olie of vet besmeerd, en scheen op het ligchaam zeer zindelijk te zijn. Eenige kocos-doppen, als flesschen gevormd, hadden zij vol water, en daar ik hen zout water zag drinken, vermoedde ik dat het medegebragte water ook brak zijn zoude, doch bij onderzoek vond ik het zeer smakelijk; toen ik hun eenen bijl vertoonde, liepen de meesten beangst weg; de oudste echter bleef en beklaagde zich door teekenen, dat hij niets had om dat werktuig van ons in te ruilen. Hunne vaartuigen hadden de lengte van twintig voeten en de breedte van 2½ voet, aan beide zijden zeer puntig toeloopende, gedeeltelijk zamengesteld uit boomstammen, smalle, aan elkander genaaide plankjes, het boord door lange, aan de einden zamen gevoegde bamboezen gedekt en verbonden; zij hadden een klein plegtanker achter en voor, of op beide einden, wijl zij niet wenden, maar het achter en voor naar welgevallen bepalen; op elk dezer plegten was tot verfraaijing een traliewerk-figuur, eenige gelijkenis met eenen hanen-

kam hebbende, vier ligte sparren, over de kanoo liggende en aan de zijde, die steeds de loef is, door drie anderen in lengte gekruist, dienen tot uitlegger om het evenwigt te bewaren, en tevens tot doften om op te zitten; de vaartuigen waren gekalkt boven water, en met eene soort van hars onder water besmeerd. Daar zij niets anders dan kocosnoten en 5 of 6 kleine vischjes mede bragten, hadden wij reden te vermoeden, dat deze eilanden geene andere vruchten opleveren en de bewoners dus verpligt zijn, van die vrucht, en van de voortbrengselen van den Oceaan te leven. Zij waren echter zeer opgeruimd en schenen eene volmaakte gezondheid te genieten, en ofschoon zij geene wapenen bij zich hadden, gisten wij, uit de groote likteekens, die sommigen hunner hadden, dat zij niet altijd in vrede leefden.

Op den middag bepaalden wij het midden der Populous-groep op 4° 29′ Z. B. en 200° 32′ W. L. van Greenwich, 16′ Noordelijker en 54′ Westelijker dan Heather het plaatst; ten 2u. in den achtermiddag brasten wij af en vervolgden onzen koers W. N. W., terwijl de nieuw gemaakte kennissen, die ons onderscheiden malen door teekens verzochten, hunne eilanden te komen bezoeken, te vreden over onze wijze van handelen, weder terug keerden.

Den 8 hadden wij eene dikke betrokkene lucht met variërende koelte en zwaren regen, waardoor wij 12 leggers water vergaderden, die ons zeer welkom waren. Den 9, 10 en 11 hadden wij frissche koelten met kortstondige regenbuijen; den 11, des morgens ten 8u., volgens den chronometer op 207° 51′ W. L. zijnde, ontdekten wij het eiland *Gerrit de Nijs*, Zuiden 10 mijlen van ons; het is aan de Westzijde hoog rond, en helt naar het O. met eenen minder hoogen ronden heuvel

af; op den middag bevonden wij ons 21′ of 5¼ mijlen om de N. W. gezet, en zagen het Visschers-eiland in het Z. W. van ons; ik deed in dezen koers aanloeven, wijl HEATHER het als twee eilanden, *Gerdenis* (verbastering van den Oud-Hollandschen naam) en *Wiskart*, bekend stelt. Wij meenden echter, ofschoon het zeer deinzig was, duidelijk te zien, dat het slechts één eiland was, en de hoeken der gestelde scheiding niet anders dan die van eene bogt zijn, zoo als ARROWSMITH die aan de Noordzijde van het eiland teekent; wij peilden zeer naauwkeurig beide hoeken en vonden die zeer juist overeenstemmende met den Oost- en den Westhoek, door ARROWSMITH aangewezen; ook zagen wij het minder hooge land, in de bogt van tijd tot tijd door de nevelen blinken, ten 4u. hadden wij den westhoek van het Visschers-eiland, Zuiden 5 mijlen van ons, en vonden de lengte door den chronometer aangewezen 208° 49′ West of 21′ Westelijker dan die in de Zuidzee-kaart bepaald is; met zons-ondergang peilden wij het Oostelijkste, dat wij van de kust van Nieuw-Ierland zagen, W. Z. W.; dit land was zeer hoog en hoewel de lucht deinzig was, zoo als reeds is gezegd, konden wij echter eenige hooge piekvormige bergen onderscheiden. Wij hadden deze kust den geheelen nacht in het gezigt en werden sterk om de N. W. en W. N. W. gezet; ten 5u. in den morgen van den 12, sneden wij den meridiaan van het kleine, met kocosboomen begroeide eilandje, *Thense*, en ten 6u. peilden wij hetzelve N. N. O., den westhoek van Nieuw-Hanover Z. O. en een uitgestrekt eiland N. W. t. N.; dit eiland kon, volgens de kaart van ARROWSMITH, niet anders zijn, dan Squally-eiland van DAMPIER, doch daar wij, met N. t. W. te sturen, Mattheas (14) eiland niet ontdekten, hield ik het voor Prins Willem Hendriks-

eiland, door den luitenant BALL in 1790 ontdekt, te meer daar Squally-eiland klein, en dat, hetwelk wij zagen, zeer uitgestrekt was en zich over het midden als een berg, dien ik voor Mont-Philippe hield, verhief en in de wolken verloor; ten 8u., toen wij de westkust van dit eiland Noord, naar gissing 6 mijlen van ons hadden, bevonden wij de lengte 210° 28′ W. L.; ik plaatste het in de kaart op 1° 30′ Z. B. en de Westhoek op de opgegevene lengte; het eiland Thense, insgelijks op de kaart van ARROWSMITH onbekend, op 1° 45′ B. en 210° 0′ L.; den westhoek van Nieuw-Hanover verloren wij in het Z. O. uit het gezigt; in den achtermiddag dreef ons een zware bladerlooze boom voorbij.

Den 13, des morgens ten 6u. 30′, zagen wij den Oosthoek van het Admiraliteits eiland in het Zuiden, 9 mijlen van ons; met den middag bevonden wij ons in de koerslijn van BOUGAINVILLE, die ik wenschte te volgen, doch het aanmerkelijk verschil, tusschen de kaart van HEATHER en die van ARROWSMITH, deed mij besluiten een' Noordelijker koers te nemen; de eerste plaatst, de Anchoriter-eilanden 1° 12′ Westelijker, en 40′ Noordelijker dan, de laatste en doet de verdere Westwaarts gelegene ontdekkingen van BOUGAINVILLE in die parallel meer Zuidwaarts hellen. De dag was te veel verloopen om vóór den nacht dit geleerd verschil te onderzoeken; ik deed dus N. N. W. sturen, om benoorden HEATHERS Anchoriter, of ARROWSMITHS-eiland en Seen bij Hunther, te geraken en gedurende den nacht den koers Westwaarts te kunnen vervolgen; den 15, des morgens ten 7u., ontdekten wij zeer flaauw land; in het N. W. ten W. van ons; het vertoonde zich als vier kleine heuvels, die ik veronderstelde het Durours-eiland te zijn, door HEATHER onder de Evenachtslijn op 215° 42′ W. L. ge-

plaatst; dit zoo zijnde, ligt het volgens den chronometer 1° 10′ westelijker. Op den middag vonden wij ons 35′ om de W. ten N. gezet; wij zagen wederom eenen zwaren boomstam drijven; den 16 hadden wij veel visch bij het schip, ook vuurde in de eerste wacht het kiel- en boegwater, doch niet zoo sterk, als wij zulks in de Atlantische zee hadden opgemerkt; ook was het lichtgeven hier gelijk aan vurig glinsterende sterren, die wij telkens uit de diepte zagen opkomen, en die helder op de oppervlakte dreven. Ik liet eene puts van dit water scheppen, en bevond de lichtende sterren diertjes te zijn, van eene kwalachtige zelfstandigheid; zij hadden eene cylindervormige gedaante, aan het einde bol en aan het andere einde een weinig hol, hunne lengte was een Rijnl. duim en dikte 3 lijnen; op een bord scheen het diertje een stukje ijs, met kleine, roodgele stippen; doch in een glas zout water waren zij doorschijnend, omringd van ontelbare mondjes, als de snuit van eene vlieg; elk dezer mondjes gaf een helder blaauwachtig licht en aan het diertje het voorkomen van een stukje brandende zwavel; in stilstaand water lichtten zij niet; ook zag ik hen geen ander bewijs van leven geven, dan dat zij in het water naar welgevallen rezen en daalden, en bij aanraking ophielden te lichten.

Den 17, de kust van Nieuw-Guinea naderende, liet ik de ankers gereed maken, om bij voorvallen te kunnen gebruiken; in den achtermiddag ten 1u. 30′ zagen wij hoog land in het Z. W. ten W. en verkenden het voor het eiland Rondado. Ten 6u. waren wij tot op 6 mijlen afstand genaderd, peilden het Z. en bevonden de lengte 221° 1′. De kocos-eilanden Moa en Isoa, door Schouten en Le Maire in 1616 ontdekt, als ook nog een kleiner eilandje, meer zuidwaarts gelegen, zagen

wij van het dek, even beoosten Rondado, dat vrij rotsachtig en begroeid is. Den 18, op den middag, vonden wij ons 14 mijlen om de N. W. gezet. Den 19, met zons-ondergang, ontdekten wij het eiland Misory (15) van SCHOUTEN, in het W. Z. W. ½ W., naar gissing 10 mijlen van ons; toen wij den Oosthoek van dit eiland Z. van ons hadden, was de bevondene breedte door maanshoogte 21′ 14″ Zuid, de gegiste afstand van de punt 8 mijlen, en de bevondene lengte, door den chronometer 223° 57′ West, en door afstand der Zon en Maan 223° 32′.

Wij stuurden W. N. W., om tusschen Klein Providence en het Vijfvadembankje door te stevenen; het werd stil en het schip zonder stuur, toen wij in de eerste wacht Klein Providence W., naar gissing 6 mijlen, van ons hadden; ik deed de touwen ophalen en de sloep losmaken, om, des noodig zijnde, te boegseren, terwijl wij gedurende den nacht, met 100 vadem lijn, geen grond vonden; een naauwelijks merkbaar luchtje uit het Zuiden hielp om de korvet met den steven om de Noord te houden, en met zons-opgang van den 20, zagen wij het gevaarlijk eiland Z. t. O., naar gissing 2 mijlen van ons; het is laag en rotzig, omringd door een rif, dat wij berekenden op een halve mijl afstands te zijn vrij gedreven; wij vonden het volgens den chronometer 1′ Oostelijker dan HORSBURGH het in zijne beschrijving en NORRY het in de kaart plaatst. ARROWSMITH laat dit eilandje, als ook Groot Providence en het Vijfvadembankje allen in het vaarwater tusschen Misory en de Steffens-eilanden gelegen, uit zijne zeekaart weg, om welke reden durf ik niet beoordeelen. Tegen 7^u. in de dagwacht ontdekten wij hoog land in het Z. W. t. W., dat ik voor den berg Arfak, op Nieuw-Guinea hield.

In den platvoet van dezen dag, ondergingen wij een treffend verlies. Het behaagde Hem, die geene rekenschap van zijne daden geeft, mijnen eersten officier, den luitenant der 1e klasse, C. J. Pické, na eene smartelijke ziekte van 20 dagen, tot zich te roepen. Zoo wel als mensch, als als officier, aller achting waardig, verloor het Vaderland in hem een getrouw en volijverig dienaar, en ik een beproefd vriend, wiens nagedachtenis zoo wel bij mij, als bij allen, die hem gekend hebben, in vereerend aandenken zal blijven. Zacht ruste zijne assche, en het Vaderland vinde vele dienaren, die hem in kunde en braafheid evenaren! — De warmte verpligtte ons des morgens van den 21, zijn stoffelijk overschot over boord te zetten, hetwelk met alle militaire honneurs en niet zonder aandoening van alle zijne togtgenooten geschiedde. Met innige smart bragt ik den waardigen vriend mijne laatste hulde toe.

Met flaauwe variërende koelte, liepen wij langs den wal W. t. N. Wij zagen veel wier drijven en hadden eene moeijelijke deining uit het Westen; in de eerste wacht, meenden wij branding te zien, in het Z. W. van ons, waarom ik uit voorzigtigheid N. W. deed sturen tot 12u. of middernacht; de koerslijn die wij volgden en die langs den wal, waar geene gevaren zijn aangeteekend, strekt, was die van Bougainville en andere Zeereizigers; doch de geweldige stroom, die om de N. W. trekt, doet het water rafelen en soms als branding schuimen, hetwelk Abel Tasman op zijne reis langs deze kust mede ondervond. Den 22 bevonden wij ons op den middag met flaauwe koelte en buijige lucht op 0° 16′ N. B. en 227° 34′ W. L., hebbende Kaap Goede Hoop Z. W. 8 mijlen van ons; des avonds ten 8u. schoot de wind aan het Z. W., met buijige stijve

koelte en donker bewolkte lucht; wij wendden om de N. W. en bleven gedurende den nacht dien boeg houden, tot wij met den dag van den 23 het eiland Dioubaba, een der Yoal-eilanden in het gezigt kregen; daar nu de Z. W. wind zich scheen te vestigen, achtte ik het niet geraden, mij op de N. W. kust van Nieuw-Guinea te wagen, om vruchteloos te trachten naar Dampiers-straat op te werken, maar besloot koers te stellen naar Gilolo-passage, waar het mogelijk was op den Zuiden wind te winnen. Ten 8u. hadden wij de Yoal-groep meest West van ons, naar gissing op eene en een halve mijl afstand. Wij telden tien eilanden, waarvan het Zuidelijkste het meest verheven, doch even als de anderen met kocosboomen begroeid was. Ten 9u. ontdekten wij ook de Azia-landen in het Noorden van ons. Zij zijn drie in getal en weinig hooger van grond dan de Yoal-groep; de ligging dezer groep zeer naauwkeurig door Horsburgh bepaald zijnde, verkoos ik den meridiaan, die over het middelste der eilanden loopt, om de fout der Chronometers te bepalen, en bevond die 25′ boogs verachterd te zijn in 83 dagen, na welke bevinding ik van Callao af, alle de in dit dagverhaal aangeteekende punten heb verbeterd. Wij bevonden het Zuidelijkste gedeelte der Azia-eilanden N. N. O. en Z. Z. W. 5¾ mijlen van het Noordelijkste der Yoal-groep gelegen. Twee kanoos van laatstgenoemde eilanden, elk bemand met vier man, kwamen op ons aan; wij brasten eenige oogenblikken tegen en wachtten hen in; onbeschroomd kwamen zij op zijde en boden ons matten, vogelen, bogen, pijlen en kocosnoten, in ruiling tegen messen en roodbonte doeken aan; bandijzer of spijkers wilden zij niet. Wij bespeurden bij hen niet dien wilden, diefachtigen aard, dien wij zoo spoedig bij de be-

woners der Populous-groep opmerkten. Zij schenen meer met Europeanen bekend te zijn, spraken eenige woorden Maleisch en behoorden tot het geslacht der Papoesche negers. Eene smalle strook katoen om den middel gewonden en tusschen de beenen doorgehaald, was hunne eenige lijfbedekking en tot sieraad droegen zij snoeren van witte kralen om den hals en de beenen, of ivoren ringen om de armen. Zij hadden eene middelbare lengte, vaalzwarte kleur, en een onaangenaam voorkomen, wollig, lang en opgekamd haar, hetwelk aan het hoofd eenen ontzettenden omvang gaf. Hunne kanoos waren eenvoudig, zonder eenig versiersel en met twee uitleggers of bamboezen vlerken aan de beide kanten uitstekende, om het omkantelen te verhinderen. De wapenen die zij bij zich hadden dienden slechts tot ruilhandel, en in hunne handelingen toonden zij geene de minste woestheid.

Den 24, des namiddags bevonden wij ons op 1° 7′ Noorderbreedte en 230° 14′ Westerlengte, en hadden het eiland Syang Z. Z. O., naar gissing 12 mijlen van ons, terwijl de wind stijf uit het Z. woei. Den 25 hadden wij 55′ N. B. en 230° 6′ L., en dus gedurende het etmaal slechts 4½ mijlen op den wind gewonnen. Ik was in de onaangename verpligting, om nieuwe marszeilen te doen aanslaan, omdat de ouden, die een jaar lang zonder avarij aan de ra geweest waren, geheel afgesleten zijnde, geen wind meer konden houden.

Den 26 bevonden wij ons op 38′ N. B. en 230° 72′ L. Den 27, tegen 4 ure in den morgen, liepen wij, door den stroom verleid, het eiland St. Katherina nagenoeg aan, boord en zagen op den middag in een blink het eiland Gemby ten zuiden van ons, terwijl wij in het laatste etmaal slechts twee mijlen op den wind gewon-

nen hadden. Dit bewijst, dat men, in weerwil van de zuid-mousson, door de Gilolo-passage naar de Molukkos kan opwerken (16), doch bezwaarlijk met een schip, dat op het laatst van de reis schraal van water en van provisie voorzien is. Dit in aanmerking nemende, besloot ik, van het voorgenomen onderzoek in die wateren af te zien, en volgens mijne instructie benoorden Morty henen, om de West naar straat Makassar te stevenen, welke koers mij als eene niet te missen en zekere passage werd aanbevolen (*). Ik zou dan te Menado de vereischte verversching ingenomen, en mijne reis naar Sourabaija voortgezet hebben. Na rijp beraad, hielden wij in den achtermiddag af, in het vertrouwen van weldra Menado te zullen bereiken.

Den 28, op den middag, hadden wij den Noordhoek van Morty Z. W. t. Z. 8 mijlen van ons, terwijl de stroom ons 20′ of 5 mijlen N. W. t. N. opgezet had. Wij stevenden met kracht van zeil, om zoo veel mogelijk West te houden, in het vertrouwen dat de wind, naarwate wij Westwaarts vorderden, Z. O. zou loopen; doch op den middag van den 29, bevonden wij ons 48′ of 12 mijlen om de N. N. O. gezet. Wij boegden steeds West met al wat staan kon, vermits wij om de Z. O. niet meer dan Oost behouden konden, en de hoop om iets om de Zuid te winnen, vóór die boeg die ons naar de Zuidzee terug voerde, zeer gering was; te meer omdat wij langs dien weg nimmer eene haven konden bezeilen, en aan de grootste ellende zouden blootgesteld zijn. Met middernacht wendden wij om de Zuidoost, omdat wij naar gissing bij de Manga-eilanden waren, die, volgens

(*) Het behoort onder de onmogelijkheden, om in de Z. O. Mousson van Menado, langs de Noordkust van het eiland Celebes en door de straat Macassar, naar Sourabaija op te werken.

Horsburgh niet zeer naauwkeurig in de kaart bepaald zijn. Ten 3 uren in den morgen van den 30 wendden wij weder om de West, om met den dag in de nabijheid van de eilanden te zijn; maar naauwelijks had de Zon de vereischte hoogte bereikt, of wij bevonden ons 64′ of 16 mijlen om de N. O. t. O. gezet. Wij konden nu om de West niet meer boven den Zuidhoek van Mindanao stevenen en hadden geene herbergzame haven aan lei. De geringe voorraad van water minderde snel, en van de overige provisien hadden wij nog slechts boonen, rijst, erwten, brood en rum voor 14 dagen. Er bleef ons, naar mijne gedachten, geene andere keus, dan te trachten eene haven op de Z. O. kust van Luçon of Laconia te bereiken, en wel eene zoodanige, in welke wij gelegenheid zouden vinden om van Manilla in onze behoeften te voorzien. De officieren bijeen vergaderd hebbende, waren zij met mij van hetzelfde gevoelen, en begrepen dat ons geen ander middel tot behoud van schip en leven overbleef. Ik deed de equipage opkomen en stelde hun onzen hagchelijken toestand voor oogen, vermanende hen getroost in tegenspoeden te zijn, manmoedig alle ontberingen te verduren, en steeds als trouwe dienaren hunnen pligt te blijven betrachten, terwijl ik hen verzekerde, dat ik geene poging noch moeite tot spoedig behoud onbeproefd zou laten, en wij den laatsten teug waters met elkander zouden deelen.

IV. VAN GILOLO PASSAGE TOT REEDE MAUBAN.

Ten 1 uur in den achtermiddag deed ik afhouden om de N. W., ten einde de kust bij Kaap St. Augustijn op

Mindanao aan te loopen, en om de Noord eene haven te zoeken. Wij hadden eene stijve koelte, die ons noodzaakte de marszeilen digt te reven, terwijl de zee door den zwaren stroom in eene zeer moeijelijke beweging was.

Den 1 Julij, in den voormiddag kregen wij het hooge land van Mindanao in het W. N. W. te zien, en met den middag hadden wij den Noordhoek van Disappointing-Baai van Carteret in het West, naar gissing 7 mijlen van ons. Wij boegden met een' Noordelijken koers en met de snelheid van 8 tot 9 mijlen langs den wal, en bevonden ons den 2, op den middag, op 8° 52' Noorderbreedte en 233° 10' Westerlengte, terwijl wij met verwondering ontwaarden, dat de stroom eene andere rigting genomen en ons 70' of 17½ mijl om de Zuid gezet had. Wij bleven onzen koers Noordwaarts vervolgen, in de hoop van den stroom te zullen overwinnen. Den 3, des morgens ten 8 uren, peilden wij den Noordhoek van het eiland Suyago W. ½ Z. en den Zuidhoek Z W. Met den middag vertoonde zich een groote prachtig gekleurde kring om de Zon, welks binnenrand wij bevonden de middellijn van 45° 51' 30" te hebben, terwijl de rand 15' breed was. Bij dit verschijnsel was de koelte zeer verflaauwd, de lucht met kleine witte wolkjes, zoogenaamde windveertjes bezet, doch binnen den rand was de lucht wolkeloos en donker blaauw. Naauwelijks echter had de Zon hare grootste hoogte bereikt of de rand begon aan de N. W. zijde te verdwijnen en werd allengs flaauwer. Des avonds in de eerste wacht hadden wij een dergelijk verschijnsel aan de maan, met uitzondering dat de rand geheel wit, en de lucht binnen den kring niet zoo helder was, als bij de Zon het geval was geweest. De binnenrands-middellijn van den maankring bevonden wij te zijn 44° 48' en de breedte

van den rand 1° 25′. Dien nacht en den volgenden dag hadden wij buijig en ongestadig weêr, met veranderlijke koelten.

Den 4, op den middag, hadden wij Kaap Espiritu Santo, N. O. hoek van het eiland Samar, N. N. W. 20 mijlen van ons, volgens de groote kaart der Phillippijnsche eilanden, in den *East India Pilot*, n°. 69, alwaar die Kaap op 234° 47′ Westerlengte geplaatst is. Ten 8 uren 's avonds bepaalde ik den koers voor den nacht N. N. W., om zoo veel mogelijk West te houden en de gemelde Kaap op 5 mijlen afstands te ronden, toen een der officieren mij deed opmerken, dat Norry deze Kaap 27′ Oostelijker plaatst. Horsburghs *India Director*, behoorende bij den *Pilot*, beschrijft Espiritu Santo als liggende op 234° 22′ Westerlengte, hetwelk dus 27′ met zijne uitgegevene kaart verschilt. Zekerheidshalve deed ik Noord sturen en van middernacht tot aan den dag N. t. O., hetwelk dan, volgens de opgave van Horsburgh, schrap 5 mijlen beneden den Hoek, die 12 mijlen verre gezien kan worden, henen ging. Met den dag konden wij echter geen land zien en hebben dus reden om te onderstellen, dat de Kaap, overeenkomstig met de Spaansche bepaling, op 234° 47′ ligt, hetwelk eene groote verandering in de strekking der Oostkust van Samar geeft.

Den 5, des avonds, hadden wij bij flaauwe koelte en dampige lucht eenen maankring, waarvan de middellijn schijnbaar grooter dan bij den vorigen was. Den 6 meenden wij land te zien in het N. W. van ons, doch later bleek het slechts eene mistbank te zijn. Ik bezat nog twee uit het Vaderland medegenomen varkens, die ieder ruim 80 ℔ wogen; ik liet die ten behoeve der equipage slagten, deelde gelijk rantsoen met hen, zoodat wij hierdoor voor drie dagen versch spek hadden.

Den 7, met het aanbreken van den dag, ontwaarden wij het eiland Catenduanes in het Westen van ons. Het vertoonde zich tamelijk hoog met onderscheidene ronde heuvelen en werd door ons op 8 mijlen afstands gezien. Ofschoon den 8 en 9 het weder zeer ongestadig met zware buijen was, wonnen wij echter 16 mijlen om de West, en wij zouden zeer spoedig naar het eiland Polo opgewerkt hebben, indien wij niet genoodzaakt waren geweest, den 10, 11 en gedeeltelijk den 12, voor storm uit het Zuiden en Z. W., bij te liggen en, om niet van de kust te waaijen, eenen W. N. W. koers te loopen.

Den 12, op den middag, kregen wij het hooge land van Luçon in het gezigt, en tegen Zons-ondergang onder den wal zijnde, meenden wij Davilicans-Baai te erkennen, die op de kaart van den *India Pilot* op 16° 30′ Noorderbreedte gesteld wordt. Wij hielden over en weêr gedurende den nacht, die vrij onstuimig was, en liepen des morgens van den 13 de kust weêr aan, doch bevonden dat de onderstelde baai slechts eene kleine bogt was. Op den middag bevonden wij de breedte 16° 20′ en waren dus, volgens de kaart in den *Pilot*, 10′, volgens de kaart van Norry, 25, en volgens Arrowsmith en de beschrijving van den *India Directory*, ruim 40′ beneden Davilicans-baai. Dit aanmerkelijke verschil in de kaarten deed mij besluiten in den wal te wenden en de kust binnen ½ mijl afstands Noordwaarts te volgen. Wij hadden een helder gezigt, zoodat de minste inbuiging der kust ons niet ontgaan konde; wij loodden gestadig en vonden slechts eens 40 vademen op klip- en koraalgrond. Met zons-ondergang hadden wij, naar gissing, den 17° N. B. bereikt, zonder eenigen schijn eener baai te ontdekken; ik liet dus bij den wind opsteken en hield gedurende den nacht af en aan. Den 14 hadden wij flaauwe koelte,

gestadig afwisselende, waarmede wij west in den wal boegden. Op den middag bevonden wij de breedte 17° 11′ Noord, en met zons-ondergang peilden wij twee hoeken lands, welke ik voor eene baai hield, Z. t. O., wel zoo Oostelijk van ons, hetwelk geenszins met de strekking der kust in de kaart overeenkwam. Den 15 hadden wij flaauwe koelten uit het Westen en N. W., waarmede wij den wal naderden, en bevonden, dat de vóór zons-ondergang gepeilde hoeken die van eene zeer ruime baai waren. Ik hield met de Korvet de baai in, bleef over en weêr houden en zond den luitenant Verveer met de sloep om te looden en op te nemen. Bij zijne terugkomst berigtte hij mij, dat de binnengezeilde baai, die van *Davilican* was, ofschoon zij zeer weinig overeenkomst had met de teekening in de kaart. Wij vonden geen ankergrond dan aan den lagen wal, in de nabijheid van eene kliprif, waarom ik het noodig oordeelde, voor dezen nacht buiten de baai te blijven en den volgenden dag onze opneming te hervatten. Gedurende den nacht hadden wij flaauwe koelten en werden dus door den stroom om de Noord gezet, en met den dag van den 16 peilden wij het land van het Z. tot N. N. W. van ons. Wij stuurden Z. W. t. Z., en bereikten in den achtermiddag den mond der baai. Ten 5u. stuurden wij met flaauwe koelte Z. Z. W. de baai in, omdat ik in die rigting zandig strand zag en dus vertrouwde dat ik hier ankergrond zoude vinden. De vooruit gezondene sloep seinde 36 vademen op zandgrond, en ten 6 uren stelde zij eene boei op 20 vademen diepte. Naar dit merk deed ik afhouden en ankerde bij hetzelve in groven zandgrond.

Den 17, zond ik, vroeg in den ochtend, de luitenants Enslie en Verveer, ieder met eene gewapende sloep, om

den Noordelijken inham van de baai, dien ik voor alle winden beschut achtte, op te nemen en naar drinkwater te zoeken, en bij de bewoners, die wij in eene kano hadden zien rondvaren, te vernemen, of wij ook eenige levensmiddelen van hen konden bekomen, terwijl ik zelf, in de nabijheid der ankerplaats, naar zoet water ging rondzoeken, en dit in eene kom, ¼ mijl van het schip ontdekte.

De branding, die tegen de kust stond, maakte echter het waterhalen op deze plaats gevaarlijk, doch de knellende behoeften, welke wij hieraan leden, deed mij besluiten, alles te wagen om er in te voorzien. De afgezondene officieren kwamen in den namiddag terug en berigtten, dat zij de Noordelijke bogt derwijze met klippen bezet hadden gevonden, dat zij het niet raadzaam oordeelden, zich met de Korvet daarin te wagen, alzoo het vaarwater, tusschen de klippen, naauw, en alleen met eenen ruimen wind en de vereischte betonning gebruikt konde worden. De bewoners waren bij hunne nadering gevlugt, en de officieren vonden op het strand niets dan eenige van boomtakken zamengestelde hutten, en bij een vuur de overblijfselen van boschvruchten en schelpvisch, zonder eenig spoor van versch water aan te treffen. Tegen 3u. in den achtermiddag zagen wij eenen troep volk van het zuidelijke gedeelte der baai, met eene witte vlag, waarin een wapen was, naar het strand komen. Ik zond dadelijk de teruggekeerde sloep, die eene witte vlag aan boord had, uit, en gelastte aan de officieren, pogingen aan te wenden, om met de inlanders in vriendschappelijke onderhandeling te treden. Dezen naderden, allen wel gewapend, de onzen, zonder merkelijke schroomvalligheid, en een van hen, die een weinig Spaansch sprak, gaf teekenen, dat zij Christenen,

Tangalezen, waren en in vrijheid leefden. Toen zij van onze behoeften kennis droegen en de verzekering ontvangen hadden, dat wij vrienden en mede Christenen waren en slechts hulp bij hen zochten, boden zij aan, ons van rijst, varkens en andere benoodigdheden tegen betaling te willen voorzien, er bijvoegende, dat hun dorp zeer ver verwijderd en de weg derwaarts moeijelijk was. Van versch water, onze dringendste behoefte, gaven zij ons weinig onderrigt. Zij beloofden, echter dat zij den volgenden dag zouden komen om eenen handel met ons te beginnen.

Den 18 hadden wij fraai weêr en eene flaauwe N. Westelijke koelte. Vroegtijdig zond ik de barken en de groote sloep met ledig vaatwerk naar de plaats waar ik gisteren versch water gevonden had, terwijl ik met den luitenant Enslie in den kotter naar den wal voer, om den handel met de Indianen aan te vangen. Toen wij echter het strand naderden, vonden wij de zee in eene meer dan gewone beweging, weshalve wij den dreg lieten vallen; doch deze ging door, en kon niet verhinderen dat wij op het strand geslagen werden, hoewel het ons gelukte, den kotter, die zeer lek geworden was, op te halen. Nu bemerkte ik, hoe onvoorzigtig ik gehandeld had met het schip op eene onveilige ankerplaats te verlaten, doch de nood was dringend, omdat wij slechts voor anderhalve week brood (gerekend tegen half rantsoen) en voor drie weken erwten hadden, en ik dus alles in het werk moest stellen, om in onze nooddruft te voorzien. Toen ik gereed was om mij naar de sloepen, die tot het waterhalen afgezonden waren, te begeven, zag ik die reeds met het ledige vaatwerk terug varen, omdat zij geene mogelijkheid hadden gevonden om de vaten aan wal te zetten. Om nu geen' tijd te verliezen, ging

ik met den heer Enslie en vier man de Indianen opzoeken, terwijl ik den kwartiermeester met de overige vier man bij de sloep liet. De weg, die langs het strand leidde, was zeer moeijelijk, terwijl eene hitte van ruim 96° *Fahr.* ons verschroeide. Halverwege troffen wij eene beek van versch water aan, waar wij een weinig rust namen en ons voor eenige oogenblikken aangenaam verfrischten.

Verder komende kwam een troep Indianen met eene witte vlag ons te gemoet. Wij knoopten een witten zakdoek aan een bamboes en naderden hen. Zij waren zeer beleefd en bewezen bijzonder aan mij veel oplettendheid, daar zij mij geleidden en mij met hunne paijongs of zonneschermen bedekten. Nadat wij nog een half uur gewandeld hadden, kwamen wij aan eene rivier van zout water, waar wij eenige kanoos der Indianen met varkens, hoenders, turksch koren, tabak en vruchten geladen, vonden. Zeer vermoeid zette ik mij op eenen boomstam neder, waar de Indianen mij met hunne paijongs beschermden en met vruchten en palmwijn verkwikten. Kort daarna kwam de Alcalda of chef, een man, die even als de overige Indianen, van middelbare lengte was, met een dik, door de kinderziekte geschonden aangezigt, in een zindelijk gewaad, naar de Chinesche wijze gekleed. Hij sprak een weinig Spaansch, gaf mij een geschenk van vruchten, en kwam met mij overeen, dat hij mij den volgenden dag rijst, turksch koren en andere levensmiddelen verkoopen zoude. Ik kocht van hen een' korf met vijftien hoenders, een aantal kokosnoten, ananassen en twee fleschen *Nipa del More* of palmwijn, om tot verkwikking der met mij aanwezige en zeer vermoeide manschappen te verstrekken.

Ten 3 uren namen wij den terugtogt naar de sloep

aan, en waren genoodzaakt onderscheidene keeren de dragende manschappen te laten rusten. Toen wij weder aan de beek van zoet water kwamen, onderzocht ik die naauwkeuriger, en bevond dat zij zeer nabij de plaats waar de sloep gestrand was een einde nam, als ook dat wij, bij handzaam weder, onze vaten aldaar zouden kunnen vullen. Even na zons-ondergang kwamen wij bij de achtergelatene manschappen terug, die in onze afwezigheid eene tent voor mij opgerigt en van drooge bladeren een nachtleger bereid hadden. Na eenigen tijd gerust te hebben, gingen wij ons gezamenlijk door een bad in de rivier verfrisschen, stilden onzen honger met eenige kokosnoten, maakten een groot vuur aan, waarbij twee man de wacht hield, zoo wel tot een sein voor de Korvet, als tot afwering van wild gedierte, en legden ons vervolgens neder. Dat ik echter, ondanks mijne vermoeidheid, onder het geplaag van eene tallooze menigte insekten, en bij de zorgen die mij drukten, geene zeer diepe rust kon genieten, zal men zich gemakkelijk kunnen voorstellen.

Den 19, des morgens, was de wind gaan liggen en de zee merkelijk geslegt. Vroegtijdig kwam reeds de luitenant Verveer om mij af te halen en zette den timmerman met vier man aan den wal, om de sloep te repareren. Zeer verblijd was ik, toen ik mij weder aan boord bevond; ik zond dadelijk de barkas met het ledige vaatwerk naar de eerst ontdekte plaats, doch vruchteloos, want de rolling was tegen den kant zoo sterk, dat zij genoodzaakt werden, de vaten voor dreg te leggen. Ik detacheerde den luitenant 't Hooft met 10 man, om bij de Indianen zoo veel mogelijk levensmiddelen te koopen, en deed tegen den avond de watervaten terug halen, welke het den luitenant Enslie gelukte, allen voor den

donker aan wal te krijgen; op de plaats waar de kotter gestrand was, en waar wij in de nabijheid het eerst versch water ontdekt hadden. Een onder-officier en vijf man bleven aan den wal, om gedurende den nacht de vaten te vullen, welke wij den 20 vroegtijdig afhaalden. Een vreugdekreet ging onder het scheepsgezelschap op, toen de eerste halve legger water overgeheschen werd. Ik liet dadelijk den stander vullen en vergunde aan ieder, om naar welgevallen te drinken, doch niet meer dan een klein mokje op eens. Dagelijks hadden wij nu goed weder, en reeds den 21 hadden wij 60 halve leggers water aan boord genomen.

Toen wij den 18 de zoetwaterbeek vonden, was onze vreugde zoo groot, en de eerste teug zoo hartelijk, dat wij niet bemerkten dat het water een weinig brak was. Dit ontdekte men eerst bij het koken van de erwten, die niet gaar wilden worden. Er was hieraan niets te doen, omdat er geen beter water te bekomen was. De matroos der eerste klasse Faris overleed ten gevolge van scorbut en verval van krachten; het was de eerste matroos die wij op de reis door ziekte verloren.

Den 22, vroeg in den morgen, bekwam ik berigt van den heer 't Hooft, dat de rivier waar hij in onderhandeling met de inboorlingen was, gemeenschap had met de baai, en dat wij gevolgelijk de aangekochte levensmiddelen met de vaartuigen konden afhalen. Ik zond oogenblikkelijk de barkas, onder bevel van den luitenant Verveer, die des avonds terug kwam met 327 ℔ rijst, 600 ℔ maïs of turksch koren, 5 wilde varkens en 16 ℔ dingding of gedroogd vleesch.

Deze dag was noodlottig voor vier onzer manschappen, die den timmerman vergezeld hadden, om hem in het hout hakken behulpzaam te zijn. Zij waagden zich,

zoo het scheen, te ver in het digt bewassen woud en werden het slagtoffer van hunne roekeloosheid, althans zij kwamen niet weder te voorschijn, ofschoon ik den geheelen dag in den omtrek deed schieten en de trom liet roeren (*).

Den 23 zond ik de barkas weder vroegtijdig naar de rivier, met last aan den heer 'T HOOFT, dien dag nog te koopen wat hij bekomen kon, en dan den handel, die voor onze behoeften niet genoeg opleverde, te staken, en met de manschappen terug te keeren. De luitenant 'T HOOFT kwam laat in den avond met de barkas en de manschappen aan boord terug, medebrengende eene kleine hoeveelheid rijst, 20 ℔ maïs, 9 varkens en eenige vruchten. De Indianen hadden veel moeite gedaan om ons meer rijst en ververschingen te bezorgen; daar zij door de ondragelijke hitte zeer traag zijn, en een land bewonen waar de natuur, wel is waar wild, maar tevens ongemeen vruchtbaar is, terwijl zij zelven weinige behoeften hebben, is het niet te verwonderen dat zij slechts weinig levensmiddelen in voorraad hebben. Zij willen echter gaarne iets verdienen, want zij beloofden ons, in geval wij eenige dagen konden wachten, uit de stad tot welke zij behoorden, en die 24u. verder landwaarts gelegen was, al het benoodigde te zullen ontbieden.

De heer 'T HOOFT deed vruchtelooze pogingen, om van hen verlof te bekomen hun dorp te bezigtigen. Zij wilden daar geene vreemdelingen toelaten, en hadden alle toegangen en wegen uren ver, met wachten en uitkijken bezet. Zij verzekerden ons echter, dat zij gaarne

---

(*) Weinig dacht ik toen, dat deze schurken het ontwerp gevormd hadden om te ontvlugten, zoo als naderhand bleek het geval geweest te zijn.

al wat wij verlangden, zouden aanvoeren, en boden ons eene fraaije koe voor 10 Spaansche matten te koop aan. Vermits wij echter zoo veel vleesch niet op eenmaal konden verbruiken, gaven wij de voorkeur aan varkens, die aan boord weelig tieren.

Het dorp dezer inlanders, als ook de rivier, wordt *Polana* genoemd, en is, langs eenen goeden weg, 17 dagreizen van Manilla gelegen. Davilican ligt, volgens hun zeggen, aan de Noordelijke bogt, meer landwaarts in, en wordt door Tangalezen of Indianen van hunnen stam bewoond. Allen konden lezen en schrijven, en waren zeer goede handelaars, doch lieten zich, even als de Chinezen, soms de helft, soms wel eens twee derde afdingen.

Den 24 haalden wij nog eenige leggers water, eene barkas-lading brandhout en maakten daarna alles gereed om te kunnen zeilen. Wij teerden het schip beneden het berkhout, alzoo de geweldige hitte de naden meer en meer verwijd had. Den volgenden dag haalden wij nog eene kleine lading brandhout, zetten de barkas in en ligtten ten 8u. des morgens het tui-anker. Wij draaiden van het daagsch-anker tot op een ¼. Ten 4u. in den achtermiddag ligtten wij het anker en gingen met een flaauw koeltje van het N. O. onder zeil, met het voornemen om naar Lampong-baai op te werken, alzoo wij in Davilican-baai (waar de goedhartige Indianen te weinig aanbragten, om ons gedurende de Z. W. mousson te voeden, en ons voor de reis, met de N. O. mousson, van leeftogt te voorzien) niet langer konden vertoeven, en zulks te minder, omdat ook de weinige klinkende munt welke ik nog aan boord had, niet voldoende was, om eene maand lang in onze behoeften te voorzien.

Het was dus hoog noodig, dat ik eene haven zocht,

van waar ik met Manilla in betrekking konde komen, om van daar geld of levensmiddelen te bekomen, en zoo mogelijk het schip voor het Vaderland te behouden.

Ik bepaalde de dagelijksche uitdeeling van levensmiddelen als volgt: Gedurende de eerste week, rijst voor het ontbijt; des zondags voor het middagmaal maïs; des maandags, witte erwten, des dingsdags en woensdags, groene erwten; donderdags, graauwe erwten; vrijdags, witte erwten, en des zaturdags, zuurkool: overigens half rantsoen brood en rum, en wekelijks twee varkens. Voorts de tweede en derde week, voor het ontbijt, om den anderen dag rijst en mais, en in de vierde week, dagelijks voor het ontbijt, en driemaal voor het middagmaal, maïs alleen. Deze berekening kwam mij de geschiktste voor, om de noodzakelijke spaarzaamheid van levensmiddelen met de meest mogelijke zorgvuldigheid voor het genoegen en de gezondheid der schepelingen te vereenigen.

Door herhaalde waarnemingen van middagshoogten, bevonden wij de breedte van onze ankerplaats in Davilican-baai 17° 9′ Noord. De lengte was, volgens den verbeterden gang van den chronometer, 237° 25′ 30″ W. van Greenwich, gevolgelijk de Zuidhoek van de baai 17° 7′ B. en 237° 19′ 30″ L.; de Noordhoek 17° 12, B. en 237° 24′ 0″ L. De hoeken lagen van elkander N. W. t. N. ⅛ W. en Z. O. t. Z. ⅛ O., 1¾ mijl; en niet, zoo als die in de kaart N. en Z. van elkander geteekend zijn. Onze bezigheden verhinderden ons de baai, die zeer ruim is, behoorlijk op te nemen, zoodat ik mij vergenoegen moet, met die zoo goed mogelijk te beschrijven.

Davilican-baai is van eene cirkelvormige gedaante, en ligt van het N. t. O. tot O. Z. O. geheel open voor den zeewind, die in de Z. W. mousson zelden doorwaait,

doch bij de minste koelte, hooge branding op de stranden geeft. Het Noordwestelijk gedeelte, waar wij genoegzaam eene halve mijl, in 20 vademen, op pepergraauw zand met witte stipjes, ten anker lagen, heeft eenige flaauwe bogten, die door klipreven gedeeltelijk gesloten zijn. Het Zuidelijk gedeelte, waar de rivier Palona uitwatert, scheen meer zandig te zijn, vermits wij de branding in drie of vier rollingen het strand zagen naderen.

Toen de luitenant Verveer met de barkas afgezonden werd, vond hij den mond der Palona door eene zandbank gedekt, die naauwelijks een bevaarbaar kanaal voor de boot overliet; ook kon de sloep met laag water niet veel meer dan vlotten, en dan nog meestal slechts aan de westzijde. De Indianen verzekerden, dat wij de beste ankerplaats van de baai gekozen hadden, onze touwen hadden niets geleden, maar de grond was zoo los dat wij zonder moeite het anker ligtten. N. W. en Z. O. vertuid liggende, peilden wij den Noordhoek van de baai N. t. O., naar gissing ruim eene mijl afstand en den Oosthoek O. Z. O. ruim 1¼ mijl van ons. Van laatstgemelden hoek loopt een klip-rif noordwaarts, ongeveer eene halve mijl in zee uit. De Noordhoek, dien wij bij het inzeilen tot minder dan eene halve mijl naderden, schijnt schoon te zijn; de noordelijke inbuiging der baai, in welker bodem de Davilican als een kleine stroom uitwatert, zoude eene tegen alle winden beschutte ankerplaats opleveren, indien zij niet, blijkens het hooger gemelde onderzoek van de luitenants Enslie en Verveer, met klip-riffen in onderscheidene rigtingen doorsneden ware. De plaats, waar wij water haalden, was een zandig strand, ten Zuiden van het schip omtrent ¾ mijl verwijderd. Wij vulden met klein vaatwerk de

halve leggers in de barkas en vlotten er niet zonder moeite eenigen achter de booten. Het strand, dat de baai omringt, is op weinige plaatsen meer dan eene kabellengte van den voet der bergen verwijderd, die van middelmatige hoogte en tot aan de toppen met ondoordringbaar bosch begroeid zijn. Achter deze groene heuvelen verheft zich statig het hooge binnenland.

Wij hebben opgemerkt, dat er een regelmatig getijde, doch zonder groote snelheid, in en uit de baai trok, en het water 7 tot 8 voet deed rijzen. De tijd van hoog water, met nieuwe en volle maan, kan gesteld worden tusschen 6 en 7 uren. Wij hadden dagelijks land- en zeewind; tegen 8 uren des avonds, kromp de wind gewoonlijk van het O. naar het N. W. en ruimde 's morgens tegen 10 ure; somtijds bleef hij voortkrimpen door het Z. tot Z. O. en Oost. Des nachts hadden wij gewoonlijk een' helderen hemel, met donkere over het land hangende wolken, waaruit het aanhoudend weêrlichtte. De warmte was afmattend, op den middag 96° en in den nacht veelal 92° Fahr.

De figurative kaart van de Davilican-baai zal doen zien, dat zij geheel voor den N. O. mousson open ligt, en niet, zoo als Horsburgh zegt, eene schuilplaats oplevert voor schepen die in dat saizoen op de Oostkust bezet raken.

Den 26, op den middag, bevonden wij ons door den stroom 27′ ten Noorden van Davilican gezet; den 27 hadden wij op den stroom, die met eene snelheid van 10 mijlen in het etmaal om de Noord trok, eene minuut gewonnen, en den 28, op den middag, 3 minuten. Tegen den avond vermeerderde de koelte, en met den morgen van den 29 waren wij den Zuidhoek van de baai te boven gezeild. Op den middag was de be-

vondene breedte 16° 35′ Noord, de lengte door den tijdmeter 237° 21′ 30″, en de miswijzing van het kompas 0°.

Den volgenden dag (den 29) werd het laatste half rantsoen brood onder ons uitgedeeld. Bij gebrek aan ander voedsel, gebruikte ik nu het maïs dat ik van de Indianen gekocht had. De schieman Alfres morde, en verklaarde dat het maïs een voeder voor varkens was, en dat het nog nimmer gebeurd was, dat aan de equipage van een oorlogsvaartuig zulk eene spijs werd voorgediend. Om ongeregeldheden voor te komen, deed ik den schieman in de boeijen sluiten en suspendeerde hem van zijne diensten voor het vervolg.

Den 30, vroeg in den morgen, was de wind N. W. t. W. met buijige lucht en bramzeilskoelte. Wij stuurden Z. t. W., doch in de Dagwacht nam de koelte aan, zoodat wij de bramzeilen vastmaakten en een rif in de marszeilen namen. In den voormiddag nam de koelte steeds toe, en in den platvoet woei het reeds zoo sterk, dat wij de marszeilen digt reefden en een rif in de onderzeilen namen. Wij verhalsden gedurende den nacht over en weder en trachtten zoo veel mogelijk de kust te houden. Met den dag zagen wij land in het Z. W. van ons, hetwelk naar onze meening het eiland Polo was. Wij meerderden zeil, naarmate de koelte afnam, en peilden des avonds den N. O. hoek van het eiland Polo O. t. Z. ¾ O. en den N. W. hoek Z. O. ½ O. Den 1 Augustus hadden wij eene ongestadige koelte met buijige lucht. Wij peilden met den dag den N. O. hoek van Polo O. ½ Z. en het zuidelijkste zigtbare land Z. Z. O. Op den middag bevonden wij de breedte 15° Noord en de lengte door den tijdmeter aangewezen 238° 0′ 30″. Te gelijker tijd peilden wij den N. O. hoek van Polo O. ½ N. 1 ¾ mijl en den N. W. hoek Z. t. O. 2 ½ mijl.

In de eerste wacht kregen wij stilte, variabele winden met aanhoudenden stortregen. Wij gisten zeer nabij den wal te zijn, over welken boeg wij ook lagen; zoodat wij eenen zorgelijken nacht doorbragten, te meer, omdat de wind nu eens uit, dan weêr op den wal woei.

Den 2, met het aanbreken van den dag, zagen wij het eiland Polo Z. Z. O. van ons. In den voormiddag klaarde de lucht op, en eene frissche, breede koelte verhief zich, zoodat wij met den middag den N. O. hoek van Polo O. Z. O. en den N. W. hoek Z. O. t. Z. ½ Z. peilden. Het zuidelijkste zigtbare land van Luçon was toen Z. ¼ O. van ons. Deze kruispeiling brengt het bestek in de kaart van de *India Pilot* op 15° 14′ N. B., terwijl de lengte door den tijdmeter aangewezen 238° 4′ West bedroeg. Wij stevenden nu aanhoudend Zuidwaarts de straat in, die het eiland Polo van de kust van Luçon scheidt; ten 4u. 30′ in den achtermiddag hadden wij den Noord- en den Westhoek van elkander N. t. O. ½ O; wij volgden de strekking van de kust van Polo, zeilden voorbij eene kleine baai, aan welker bodem eene rivier uitwaterde. Ten 5 ure loodden wij 45 vademen op zandgrond, afdiepende tot 25 vademen op een vierde mijl van het eiland. Ten 7 ure deed ik, met het voornemen om te ankeren, uit den wal op den wind steken, en raakte, voor dat de vaart stuitte, van den grond, weshalve ik voor den wind deed houden, waarna ik ten 8 uren op ¼ mijl van den wal, in 28 vadem diepte, op eenen bodem van klei met steentjes, ankerde.

Den volgenden morgen ten 6 uren, zond ik den luitenant Verveer met de groote sloep, om de bogt of baai van Polillo op te nemen, die, naar mijne onderstelling, Z. t. O. of Z. Z. O. ruim ½ mijl van ons lag. Ten 10u. kwam de genoemde luitenant terug, met het

berigt dat de onderzochte zoogenaamde baai slechts eene flaauwe inbuiging van de kust was, met vuilen grond, en zonder de minste overeenkomst met hetgeen wij ons van *Polillo-baai* hadden voorgesteld. Met flaauwe, veranderlijke koelte, gingen wij onder zeil, zuidwaarts de kust van Polo volgende; wij loodden gestadig 80 vademen en somtijds geen grond. In het Westen, onder de kust van Luçon, zagen wij een vaartuig met matten zeilen. Op den middag peilden wij den Noordhoek van Polo N. N. W. ½ W. en den Zuidhoek Z. O. t. O. van ons. Ten 2ᵘ. zond ik de sloep om te looden en de bogt te onderzoeken. Ik deed het groot marszeil tegen halen en draaide bij uit den wal, om de seinen van de sloep waar te nemen.

Ten 2ᵘ. 30′ zagen wij van de gepeilde huizen, een roeivaartuig op ons aankomen, hetwelk ten 3ᵘ. bij ons aan boord kwam. Het vaartuig bevatte een aantal gewapende Tangalesche Indianen, welke de Priester van Polillo ons toegezonden had, om ons binnen te loodsen of anderzins behulpzaam te zijn. Ik deed volbrassen en stuurde, volgens aanwijzing van den chef der Indianen, op den Noordhoek van de bogt aan. Wij loodden op dien koers 20, 23, 25, 20 en 17 vademen op zandgrond. Ten 4ᵘ. 30′ hielden wij af en de baai in, en ankerden ten 5ᵘ. in 17 vademen water op zachten grond. Hier peilden wij den Noordhoek van de baai N. N. W. ½ W., den Z. W. hoek W. t. Z. en de kerk van Polillo Z. O. ½ Z.

Den 4, vroeg in den ochtend, vertuiden wij voor een touw van ieder, de ankers N. O. en Z. W. gestrekt. Wij peilden nu den Noordhoek der baai N. N. W. en den Z. W. hoek W. Z. W. ½ W. Ten 8ᵘ. begaf ik mij naar Polillo, om den Alcalde de reden van mijne komst

bekend te maken. Aan het hoofd, op de landingsplaats, werd ik door den Priester en eene menigte Indianen vriendschappelijk ontvangen, en binnen de muren der kampong geleid, waar de priester mij in zijne woning, die als een klooster aan de kerk gebouwd was, op een ontbijt van vruchten, brood en wijn onthaalde. Toen ik den geestelijke, die, zoo het scheen, het bevel over het eiland voerde, met onzen dringenden nood bekend had gemaakt, verzekerde hij mij, dat hij ons gaarne met al wat hij had zoude te gemoet komen, er bij voegende, dat het eiland arm was, omdat de inwoners, ter oorzake van de groote warmte, niet meer werkten, dan tot hun levensonderhoud volstrekt noodzakelijk was. Hij gaf mij daarom den raad, om, zoodra mogelijk, naar Mauban te zeilen, waar wij overvloedig zouden vinden, wat wij tot dagelijksch gebruik noodig mogten hebben, en waar wij bovendien, uit het nabij gelegen Manilla, van alles zouden kunnen voorzien worden. Een der hooge beambten van Polillo zoude ons tot loods dienen, en in persoon den officier, dien ik naar den Gouverneur-Generaal der Philippijnen wilde zenden, tot Manilla vergezellen. Ik nam dit vriendelijk aanbod gereedelijk aan, en verkreeg, op mijn verzoek, verlof van den Alcalde (die meer naar eenen baviaan dan naar een mensch geleek), om den persoon, die door den priester voorgesteld was, als loods aan boord te nemen. Ik kocht van de inwoners eenig gerookt spek, vruchten en visch, en keerde naar boord terug.

In den achtermiddag ontving ik een bezoek van den Alcalde, den Priester en andere hooge beambten. Zij bragten mij een geschenk van brood, confituren en sigaren. Met oplettendheid en verwondering bezigtigden

zij het schip. Bij hun vertrek schonk ik hun eenige flesschen wijn en een weinig buskruid.

Den 5, vroeg in den morgen, ontluiden wij; haalden tegen 7u., volgens afspraak, den loods en geraakten ten 10u., met flaauwe veranderlijke koelte, onder zeil. Wij stuurden langs den Noordwal naar buiten, doch de stilte belette ons het schip met spoed te regeren, weshalve wij ten 12 ure het anker lieten druipen en met zons-ondergang de zeilen vast maakten.

Den volgenden morgen ten 6u. ligtten wij het anker, zetten de zeilen bij en stuurden N. N. W. tusschen den Noordwal en het rif door. Wij loodden de diepte van 13, 14, 16, 20 en 19 vademen op zachten kleigrond, tot dat wij vrij van het rif waren, en loefden toen op tot W. Z. W. Ten 12u. 30′ wendden wij om de Oost, omdat de diepte vrij snel van 17 tot 3 vademen afnam, en wij klipgrond vonden. Toen wij om de Oost lagen vermeerderde de diepte even snel. Ten 2u. naderden wij het rif, zoodat wij genoodzaakt waren om de Z. W. te wenden en zoo voort te stevenen, tot 4u. in den achtermiddag, wanneer wij 95 vademen diepte vonden. Op den middag bevonden wij de breedte 14° 51′ Noord, terwijl wij den hoek van Lampo W. t. N. van ons peilden. Ten 7u. 's avonds hadden wij den hoek van Mauban Z. t. W. ¾ W. en den hoek van Lampon W. N. W. ¼ mijl van ons, terwijl wij den Zuidhoek van Polo Z. O. t. O. peilden. Ten 7u. 15′ schoot de wind met eene bui naar het Noorden; wij stuurden Z. Z. W., maakten de bramzeils vast, en staken een rif in de marszeilen.

Ten 11u. in de eerste wacht zagen wij het eiland Cabaletta aan bakboord vooruit, en den hoek van Mauban in de koerslijn. Ten 11u. 30′ draaiden wij bij, onder de enkele marszeilen, met den steven om de N. t. O.,

omdat ik niet verkoos eene mij geheel onbekende reede bij den nacht aan te doen, en een onbepaald vertrouwen te stellen op eenen Indiaan, die nooit eenig ander vaartuig dan de praauwen zijner landslieden betreden had.

De baai van Polillo, als ook de strekking der Noord- en der Westkust van het eiland Polo, vonden wij geheel anders dan zij op eenige kaart is aangeteekend, weshalve ik de hierbij gevoegde schets vervaardigd heb, niet met zoodanige waarnemingen, welke daarop een volkomen vertrouwen kunnen doen stellen, omdat onze omstandigheden mij niet toelieten tijdvereischende waarnemingen te doen, maar alleen, om de ware strekking der kust en onbekende gevaren tusschen Polo en Luçon aan te duiden (*). Door meridiaans-hoogte en lengte, door den tijdmeter aangewezen, bepaalde ik de ligging van den N. W. hoek van Polo, dien wij bevonden Z. Z. W. 3½ mijl van den Noordhoek des eilands afgelegen te zijn. Dit werd ook in den achtermiddag bewezen, toen wij, bij het inzeilen der straat, de beide punten N. N. O. op het gecorrigeerde kompas in elkander peilden. Wij hielden steeds de kust op eenen kleinen afstand, loodden aanhoudend en peilden met de grootste naauwkeurigheid de hoeken, die zich achtervolgens opdeden, gisten de onderlinge afstanden, welke ik, na bekomene observatie, zoo veel mogelijk verbeterde. De aldus door mij zamengestelde kaart is slechts eene onvolkomene schets van de straat tusschen Polo en Luconia; doch zij kan voor diegenen, welke toevallig in dergelijke omstandigheden geraken als waarin ik mij bevond, van meer nut zijn dan die van den *India Pilot*, n°. 69, van NORRY, of van MANUEL GALVES, welke laatste echter het naast aan

(*) Deze schets is tot ons leedwezen onder de papieren van wijlen den schrijver niet gevonden.

de waarheid komt. De Noordelijke hoek is tot aan het water met boomen en heesters begroeid, en heeft eenige blinde klippen onder zich, zeer nabij den wal. De Z. W. hoek is meer steil begroeid, doch met een wit voetstrand, beginnende van het rif, dat zich van dien hoek N. iets O., ruim eene mijl uitstrekt en de reede van Polillo dekt, doch voor schepen, die met deze streek niet bekend zijn, zeer gevaarlijk is. De Tangalesche Indianen van de Oostkust van Luçon, noemen zulke reven, die met den wal verbonden zijn, Punto Blanco. Van den Noordhoek van het rif, W. Z. Westwaarts, liggen twee kleine gevaarlijke banken; de eerste binnen de halve mijl van het rif. Door stilte vervielen wij op dezelve; de looding nam in weinige oogenblikken van 20 tot 12, 10 en 3 vademen af; wij zagen den grond duidelijk onder ons, toen het schip om de Oost naar het rif lag en de diepte spoedig toenam. De tweede bank, die wij met een Z. W. koers even te boven zeilden en waarvan wij de leiming of rafeling onderscheidden, lag in dezelfde rigting, iets meer van het rif verwijderd. Volgens het zeggen van den loods, blijft op deze laatste bank, met laag water, 6 tot 7 vademen water. Ik heb deze banken in de kaart geteekend, volgens den gezeilden koers en hunne schijnbare ligging.

De inwoners van Polillo verhaalden mij, dat zij somtijds op de eerst beschrevene bank, die het naast aan het rif ligt, steenen van groote waarde vonden.

De baai is ruim eene mijl diep; men gaat onder den Noordwal ten anker, in 14, 16 of 18 vademen water, op witachtigen leemgrond, ruim ½ mijl van Polillo, hetwelk aan den bodem der baai, op eenen kleinen afstand Zuidwaarts van een zoetwater-riviertje, ligt. Het is een ommuurd dorp, dat niet meer dan een honderd-

tal huizen bevat, die, op de maleische wijze, van bamboes en sommigen van planken gebouwd, en 5 of 6 voet boven den grond verheven zijn. Het onderste gedeelte dient tot berging van het vee en tot afwering van kruipend gedierte; een trap geleidt naar de woning, die doorgaans tamelijk zindelijk is. In eenige kleine winkels verkoopt men de benoodigdheden der bevolking, die zeer gering zijn, vermits zij maar weinige behoeften kennen. De kerk en het daaraan gelegen huis des priesters zijn zeer hecht en van gebakken steen gebouwd, zoo mede de muur, die het dorp als eenen vierhoek insluit en aan elken hoek eenen toren van geringe hoogte heeft, waarin een draaibas geplaatst is, om zich tegen de roovers van Mendanao, die in den Z. W. moesson in de straat kruisen, te kunnen verdedigen.

De bevolking bestaat uit 300 aan den staat opbrengende leden, en 600 wapendragende mannen; bij eenen vijandelijken aanval echter, kunnen zij in korten tijd 1000 weerbare mannen uit de omstreken op de been brengen. De baai is ongemeen vischrijk; het land matig verheven en welig begroeid; het bevat een' overvloed van goud, doch de warmte en de hebbelijke traagheid der inwoners, verhinderen hen de mijnen te bearbeiden.

Wij bevonden, door herhaalde middagshoogten, de breedte van onze ankerplaats 14° 41′ en de lengte door den tijdmeter 237° 46′ West. Het getijde, dat weinig kracht had, vloedde en ebde regelmatig om de 6 uren, deed het water 3 voet hoog rijzen, en was met nieuwe en volle maan ten 6u. op het hoogst. In de straat trekt de vloed Zuidwaarts en de eb Noordwaarts. Horsburgh's *Director* beschrijft eene veilige ankerplaats, die tegen de N. O. winden gedekt is, onder de Westkust van Polo, zonder eenige melding van het rif van Polillo te maken,

hetwelk denkelijk de reden is, dat een Chinavaarder, volgens berigt der inlanders, op dit rif jammerlijk verongelukt is.

Den 7 hadden wij flaauwe, veranderlijke koelten. Met den dag peilden wij den Westhoek van Cabaletta Z. t. O. en den hoek van Mauban Z. t. W. Wij laveerden telkens bij verandering van wind met korte slagen, den besten boeg nemende. Wij loodden gedurig met 30 vademen geen grond. Met zons-ondergang hadden wij den Zuidhoek van Cabaletta Z. Z. O., en den hoek van Mauban Z. t. W. In de eerste wacht loodden wij onder het eiland 25 tot 30 vademen water.

Den 8, met het aanbreken van den dag, zagen wij de stad Mauban W. Z. W. van ons en heschen vlag en wimpel. Met 64 vademen lijn, loodden wij geen grond. Ten 9u. liep de wind om, wij brasten rond en stuurden op de stad aan. Nader bij gekomen zijnde, kwamen twee vaartuigen van Mauban bij ons aan boord om ons te verkennen. De diepte verminderde gestadig tot 10 vademen, waarin ik ten 12u. ankerde, en oogenblikkelijk van omtrent een touw van ieder vertuide, met de ankers N. O. t. O. en Z. W. t. W. gestrekt. Wij peilden thans den Noordhoek van de bogt N. t. O. ½ O. en den boom van Mauban W. N. W. ¼ W.

Den volgenden dag begaf ik mij vroegtijdig, met den luitenant Enslie en den adsistent Maas, als tolk, naar de stad, waar ik bij mijne aankomst, door den plaatskapitein ontvangen werd, die mij naar den Alcalde op het raadhuis geleidde, waar de senaat vergaderd was. De achtbare vergadering en de talrijke omstanders geraakten bij onze verschijning in zulk een algemeen, luidruchtig gesnap, dat ik mij niet zonder veel moeite kon doen verstaan, om den Alcalde onze dringende behoefte

te kennen te geven. Hij scheen mij in den beginne niet te willen begrijpen, doch zeide eindelijk, op een' lompen toon, dat hij ons niet konde helpen, en dat wij ons, om bijstand te genieten, te Manilla moesten vervoegen.

Ik drong niet verder bij den vlegel aan, maar vroeg een schriftelijk bewijs, dat zijne beambten bij onderzoek bevonden hadden, dat het schip, onder mijn bevel, overeenkomstig met mijne opgave, een oorlogschip was, behoorende aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, als ook eene vergunning, om den volgenden dag eenen luitenant, onder veilig geleide, naar den Gouverneur-Generaal te Manilla te zenden. Toen beide deze verlangde stukken in mijne handen gesteld waren, rigtte ik het woord tot den Alcalde en gaf hem mijne ontevredenheid te kennen, over de wijze op welke hij mij ontvangen en te woord gestaan had, hem te verstaan gevende, dat ik geenszins kwam om eenige gunst van hem af te smeeken, maar als vriend, en geallieerde van Zijne Katholijke Majesteit, den noodigen bijstand van hem vorderde; dat wij nog slechts voor twee dagen vivres aan boord hadden, en hij Alcalde, derhalve te zorgen had, dat ons dagelijks het noodige levensonderhoud verstrekt werd, ten einde mij door zijne weigering niet te noodzaken middelen van geweld aan te wenden, waarvan de gevolgen ten zijnen nadeele en verantwoording zouden zijn. Ik liet hierop den Alcalde en de achtbare vergadering, die geene bedreiging verwacht hadden, aan hunne beraadslagingen over, en begaf mij naar het klooster. De Pater-prior, een Europeaan, ontving mij met beleefdheid, en had naauwelijks onze behoefte en onze vriendschapsbetrekking met den Koning van Spanje vernomen, of hij deed den Alcalde ontbieden. Deze verscheen met een benaauwd gelaat, en werd

door den priester duchtig doorgehaald, waarna hij last ontving, om eenen brief, in mijnen naam, door den geestelijke aan den chef politique der provincie geschreven, onverwijld, per expresse, aan Zijn Ed. te doen geworden, en zorg te dragen, dat de afgezonden renbode morgen het antwoord terug bragt. De Chef politique, of Provinciale Gouverneur, woonde te Tajabas, 6 uren van Mauban. De brief aan Zijn Ed. geschreven, behelsde de redenen om welke wij Mauban bezochten, met verzoek om den Alcalde te gelasten, ons met de levensmiddelen, die in zijne gemeente verkrijgbaar konden zijn, te adsisteren, tegen betaling, of des noodig zijnde, op krediet. Ik dankte den Pater voor de verleende hulpvaardigheid, en was verheugd van hem de verzekering te ontvangen, dat hij ons gaarne, naar al zijn vermogen, dienst en bijstand wilde bewijzen.

Ik kocht eenige zakken rijst en maakte de vereischte schikkingen, om den luitenant Enslie en den adsistent Maas, die de Spaansche taal magtig was, morgen (den 10) vroegtijdig de reis naar Manilla te kunnen doen aannemen. De genoemde luitenant was gelast mijne missive aan den Gouverneur-Generaal van de Philippijnsche eilanden over te brengen, aan Zijne Exc. een meer omstandig verhaal van onzen nood te geven en op zijnen bijstand aan te dringen; wijders, om te trachten een geaccrediteerd koopman te vinden, die zich wilde belasten, met ons van provisien te voorzien, met overleg echter, dat de transportkosten niet overdreven hoog mogten loopen, in welk geval hij, luitenant, alleenlijk brood en geestrijken drank aan boord zoude zenden, en trachten zoude den medegegeven wissel op den Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indie te discompteren, en de daarvoor te ontvangene gelden, met voorkennis en onder

guarantie van den Gouverneur, herwaarts te brengen, ten einde mij in staat te stellen, in deze provincie het hoogst noodige aan te koopen. Aldus uitgerust en na alles rijpelijk met mij overwogen en afgesproken te hebben, ging de luitenant Eshuis met den adsistent Maas, in den vroegen morgen van den 10, op reis, in de hoop, dat onze pogingen tot behoud gelukkig mogten uitvallen, en wij eindelijk uit onze pijnlijke omstandigheid zouden geraken en onze manschappen ruimer van levensmiddelen zouden kunnen bedeelen, dan tot dus verre; daar zij zich reeds langen tijd enkel met rijst en maïs, met een weinig versch spek hadden moeten voeden.

Tegen den avond kwam de afgezondene expresse terug, die mij eenen brief van den Chef politique bragt, waarbij Z. Ed. mij in de beleefdste bewoordingen kennis gaf, dat hij den Alcalde gelast had, ons van al' wat in zijne gemeente te bekomen was, tegen reçu, te voorzien. De plaats-kapitein of Policie-commissaris Don Blas, bood nu aan ons van rijst, runderen, varkens, zout, azijn, olie en brandhout op de goedkoopste wijze te voorzien, en wij hadden reden om over de handelwijze van dien ijverigen Indiaan, die ons alle mogelijke diensten bewees, ten uiterste te vreden te zijn.

Dagelijks haalden wij nu eene vracht water, om het volk in de warmte niet te vermoeijen, en langzamerhand al het ledige vaatwerk te vullen. De timmerlieden breeuwden het schip, de schipper schiemande in het tuig, de zeilmakers herstelden de zeilen, anderen hielden zich bezig met het ledigen en schoonmaken van de ruimen. Van de runderen, die ik van tijd tot tijd aankocht, werd onder het scheepsvolk rantsoen uitgedeeld, terwijl ik de beste stukken vleesch, naar het voorschrift van

kapitein Cook (*), zorgvuldig van bloed gezuiverd, deed inzouten.

Des zondags ontving ik in den achtermiddag een bezoek van den vriendelijken Pater prior, dien wij met de eerbewijzingen, welke aan zijnen stand en rang verschuldigd zijn, ontvingen. Zijn Eerwaarde was vergezeld van twee zeer schoone Tangalesche meisjes, eenige bedienden en een talrijk gezelschap muzikanten, die luchtig op Europesche instrumenten speelden en eene algemeene vrolijkheid verbreidden. De gulhartige Pater vond veel genoegen in onze scheepshuishouding en bleef ons tot middernacht met zijne tegenwoordigheid vereeren.

Den 16 verwijderden zich drie van onze matrozen van de sloep, die tot het water halen afgezonden was. Ik deed hiervan onverwijld aan den Alcalde kennis geven, en beloofde eene premie van tien piasters, voor elk man, die men terug zoude brengen. De Alcalde zond dadelijk eenen renbode af, om op alle plaatsen aan den algemeenen weg, last te geven, de drie Europeanen met geweld te arresteren. Een Indiaan had hen in de nabijheid van Mauban ontmoet, en hen willen bewegen om naar boord terug te keeren, doch zij weigerden dit, zeggende, dat zij aan boord veel moesten werken en weinig te eten kregen, weshalve zij liever een zwervend leven wilden leiden.

Het vleesch, met zoo veel zorg door ons ingezouten, en in sterken pekel staande, was niettemin met den achtsten dag reeds bedorven. Ik beproefde nu het vleesch van bloed en beenderen te ontdoen, en het, in stukken van 3 tot 4 duim dikte gesneden, zwaar met zout in

(*) Cook's *Reize*, 12de deel, bl. 16 en 17 der Nederl. uitgave.

te wrijven, en op eene tafel met 500 ℔ gewigt te persen. Na verloop van 24 uren, werd stuk voor stuk naauwkeurig nagezien, op nieuw gezouten en met eene geringere zwaarte geperst. Na nogmaals 24 uren werd het goed bevonden en in droog zout gezet, waarin het na drie maanden tijds nog volkomen goed was. Eenige dagen na deze proefneming slagtten wij eene koe, behandelden het vleesch, dat tot inzouten bestemd was, met eene gelijke zorgvuldigheid, doch vonden 24 uren daarna de stukken allen bedorven, zonder hiervoor eenige andere reden te kunnen ontdekken, dan alleen dat het dier zeer wild geweest en moeijelijk gestorven was. Wij zagen nu van het inzouten af, omdat het gevaarlijk scheen, aan eenen zoo onzekeren uitslag eene provisie voor 3 of 4 maanden te wagen, en besloten in onze nooddruft, door het aanschaffen van dingding of gedroogd vleesch, gerookt spek en levende varkens te voorzien.

Den 23 werd te Mauban, met veel plegtigheid, de herstelling der eenhoofdige regering van Ferdinand VII. gevierd. Op verzoek van den Priester, vlagden wij met de Spaansche vlag aan den voortop, en deden op den middag een saluut van 21 schoten. Den volgenden dag was een hartelijk vreugdefeest voor ons; wij vierden het geboortefeest van onzen geliefden Koning. De geestelijke zond mij een' zijner ambtenaren met den secretaris van het stedelijk bestuur, om mij hunne gelukwenschen aan te bieden, en mij te betuigen, dat het volk van Mauban zeer gaarne zijne deelneming aan onze vreugde met saluutschoten aan den dag zoude leggen, indien zij niet op het feest van gisteren, al hun buskruid verbruikt hadden.

Den 27 berigtte mij de luitenant Enslie, dat het hem

gelukt was, op voorspraak van den Gouverneur-Generaal der Philippijnen, eenen koopman te vinden, die genegen was, om, tegen wissels op den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, ons van al het noodige te voorzien; doch dat de transportkosten der levensmiddelen meer dan de drievoudige waarde derzelve zouden bedragen, weshalve hij, luitenant, mij, door den adsistent MAAS, eenige complanten deed toekomen, en met overleg van den Gouverneur-Generaal een' loods zond, om met de korvet, door straat S[ta]. Bernardina, naar Manilla op te werken. Ik kocht zoo veel rijst aan, als voor het oogenblik te Mauban verkrijgbaar was, als ook 6 runderen, 16 varkens, en een voorraad van zout en azijn, zoodat wij berekenden, dat het schip voor zes weken voorzien was.

Den 30 was ik gereed om te zeilen; in den achtermiddag ligtten wij het tuianker, doch waren door den zwaren Z. W. wind genoodzaakt, voor het daagsch touw, tot den 1 September te blijven liggen.

De reede van Mauban, op het eiland Luçon, in het Z. W. der eilanden Alabat en Cabalette, verschaft in de Z. W. moesson eene veilige en goede ankerplaats; doch ligt voor den N. O. wind, die eene hevige zee aanvoert, geheel open. Wij waren vertuid voor den zeewind met opene kluizen, in 10 en 8 vademen water op kleigrond, waarin de ankers met den sterksten Z. Z. W. en Z. wind geen duim toezetten. Mauban was ruim ¼ mijl N. N. W. van ons, en iets Westelijker de rivier, waar wij, tegen het hooge getijde, zeer goed water haalden. De stad Mauban ligt op 14° 8′ N. B. en 238° 16′ W. L. van Greenwich; het is eene vierkante ommuurde Indische stad, van ruim 400 huizen, op de Maleische wijze op stutten, of ook geheel van steen gebouwd; de stra-

ten snijden elkander regthoekig, en zijn meest allen geplaveid. Het klooster en de kerk, ongeveer in het midden van de stad, aan een plein gelegen, zijn oude, maar zeer goede gebouwen. De overige woningen zijn ruim en gemakkelijk, en op eene voor het klimaat zeer geschikte wijze gebouwd. De bevolking bestaat uit Tangalezen en wordt op ruim 25,000 zielen geschat, waarvan 1300 in de algemeene belasting deelen. Het is een vreedzaam, beleefd, schrander, doch ook bijgeloovig volk, dat zijne priesters als Goden vereert, en omdat het slechts weinige behoeften kent, zich aan een werkeloos, lui leven overgeeft. Zij vinden hun bestaan in landbouw, veeteelt, visscherij, in kleine weverijen van gaas en linnen. Vrouwen en mannen zijn verslaafd aan het tabak rooken en betel kaauwen; niet zelden ziet men kinderen, die naauwelijks kunnen loopen, met eene sigaar in den mond. Rijst, runderen, varkens, hoenderen en olie zijn, tegen matige prijzen, in overvloed te bekomen. Groenten en vruchten zijn schaarsch. Ook dient men in het oog te houden, dat de Tangalezen van hunne voorvaderen, de Chinezen, het overvragen schijnen geleerd te hebben, en men dus met hen, even als met de Joden in ons vaderland, handel moet drijven.

IV. VAN REEDE MAUBAN TOT REEDE MANILLA.

Den 1 September ligtten wij het anker, en waren met den vroegen morgen onder zeil. Wij hadden gedurende eenige dagen eerst aanhoudenden regen, vervolgens helder weêr, en doorgaans een Z. W. windje. Ik deed O. N. O. op den N. O. hoek van het eiland Alabat aanhouden, met oogmerk, om midden-vaarwaters, tus-

schen de eilanden Alabat en Cabalette door te houden; doch een rif, dat ik zich van het laatste Zuidwaarts zag uitstrekken, deed mij de kust van het eerste naderen, aan welks Noordhoek een eilandje of eene hooge klip vrij ligt, welke ik Z. ¼ mijl van ons hield, terwijl wij 20 vademen grond op kleigrond loodden. Ten 12 ure peilden wij den N. hoek van Cabalette N. W. ¾ W., den berg op Polo N. ¼ O., den Z. hoek van Polo N. t. O., en het midden van het eilandje Balangie N. O. ½ N., terwijl de Noorderbreedte bevonden werd 14° 20′ te zijn. Het laatstgenoemde eilandje is laag van grond en, even als Cabalette, zeer begroeid; wanneer men het ten N. van zich heeft, schijnen er twee kleine eilandjes Oostwaarts aan te liggen; doch ik vermoed, dat deze afgescheidene stompen door riffen met het eiland verbonden zijn. Tegen zons-ondergang peilden wij de eilandjes Lantao en Maulonat N. N. O. ½ O., den Westhoek van het eilandje Jomalie N. W. t. W. ¾ W., den berg op Polo N. W. en het eilandje Joulo O. ¾ Z. De beide eerstgenoemde eilandjes zijn van onbeduidende grootte, laag van grond en begroeid. Jomalie is insgelijks zeer laag en begroeid, doch strekt zich ruim 2 mijlen in de lengte uit. Joulo, aan de kust van Luçon, vertoont zich als een ronde, Zuidwaarts afhellende heuvel. In het vaarwater O. N. O. sturende, loodden wij 45 en 50 vademen op kleigrond, en bevonden door de vermeerdering der diepte, buiten de eilanden-groep te zijn. Met den dag zagen wij het land in het Z. Z. W. van ons. Ik deed nu O. Z. O. en Z. O. bij den wind sturen, en kreeg in den achtermiddag het land van het Z. Z. O. tot Z. W. te zien. Wij loodden 45 vademen op schelpgrond, en bevonden alras het Oostelijk land, het eiland Catenduanes, en de geloode grond die van Baxo-Abriop te zijn.

Met zons-ondergang peilden wij den N. O. hoek van Catenduanes Z. O. t. O., en het eiland Gilacan Z. Z. O. ½ O. Wij loodden nu 40 vademen op zand en schelpen, stuurden Oost en vonden, ten 10u. des avonds, met 60 vademen lijn, geen grond; ofschoon de genomene kruispeiling ons zeer nabij Piedra Huradata bragt, zagen wij noch die klippen, noch eenig kenteeken van hunne nabijheid.

Den 3 werkten wij langs de Oostkust van Catenduanes Zuidwaarts op, en hadden met den morgen van den 4, een flaauw gezigt van de kust van Samar. Ten 9u. 3' waren wij dezelve zeer nabij en peilden den Oosthoek van het eiland Batang Z. O. t. O., den berg van Palapa Z. O. ½ Z, en de eilandjes Tabones Z. t. O. Wij wendden toen om de N. W.

De kust van Samor, uit het snijpunt der genomene kruispeiling te zien, is zeer kennelijk door de twee hooge bergen, die zich statig boven de eilanden en het voorland verheffen, en een fraai gezigt opleveren. Met zons-ondergang hadden wij het eiland Rapurapat W. t. N., naar gissing 4 mijlen van ons. Gedurende den nacht wendden wij telkens om de vier uren, doch konden in den morgen van den 5, wegens de deinzige lucht, geen land zien; eerst tegen 2 ure in den achtermiddag ontdekten wij het, toen wij punt Very W. N. W. ¼ W. van ons peilden.

Den 6 hadden wij, met het aanbreken van den dag, het land van W. Z. W. tot N. W. in het gezigt, en peilden ten 8u. des morgens punt Malalabon N. N. W. ¾ W. van ons. Wij wendden toen om de Zuid en zagen in het W. N. W. onder den wal de branding rollen. Met zons-ondergang hadden wij het eiland St. Bernardina Z. W. ½ W. van ons; den 7, op den middag, peilden wij punt Very, Z. W. ⅛ W., en het eiland

St. Bernardina Z. Z. W. ¼ W. Wij wendden nu om de Z. O. en bleven dien boeg houden tot 3u. 45′ in den achtermiddag, wanneer wij om de N. W. wendden en 13 vademen op klipgrond loodden. Wij hielden dus tot N. N. W. af; het water verminderde tot 10 vademen, doch diepte spoedig weêr aan tot 17, 19, 26 en 36 vademen. Nu loefden wij weder aan tot W. N. W. Bij de eerste looding van 13 vademen, peilden wij punt Very W. ½ Z. en St. Bernardina W. t. N. Volgens het zeggen van den loods, zou deze bank (die in de nieuwste kaarten niet aangeteekend is) van punt Very, in eene Zuidoostelijke rigting naar de kust van Samar strekken. Wij ontwaarden geene de minste verandering in de kleur of beweging van het water, doch vonden in eene oude Hollandsche kaart deze bank, onder den naam van *Roobackers-droog* bekend. Met zons-ondergang peilden wij punt Very Z. W. ¼ Z. en S. Bernardina W. t. Z. In het laatste van den Platvoet en een gedeelte van de Eerste wacht, hadden wij veranderlijke winden, stilten en buijen met zwaren donder. Wij trachtten, naar de omstandigheden om de Noord en Oost wendende, uit den wal te blijven en loodden van 38 tot 50 vademen op klipgrond. Ten 9u. 30′ zagen wij land tusschen het Z. en W. en verkenden het door het bliksemlicht voor punt Very en St. Bernardina. Wij staken de ingenomen reven uit de marszeilen, zetten de bramzeils bij en stuurden N. W., doch ten 10u. 30′ werden wij door een' geweldigen stroom, die vreesselijk rafelde, overmeesterd, en tusschen punt Very en S. Bernardina door de straat ingetrokken. Wij loodden van 40 tot 45 vademen op klip- en koraalgrond, stuurden onderscheidene koersen, om op het gezigt vrij van den wal te drijven en door den fellen stroom niet in ongelegenheid te geraken. Ten 12u.

(middernacht) peilden wij punt Very O. ½ Z. en St. Bernardina N. t. O. In het begin van de hondewacht van den 8, kregen wij land in het Z. O. te zien, hetwelk volgens den loods, het eiland Capul was, doch door mij bevonden werd de hoek van Baliquatro te zijn, weshalve ik zuidwaarts deed sturen, om ruim vrij te zijn van de eilandjes Taalie, die ten N. van punt Callaan gelegen zijn. Ten 7u. des morgens kregen wij den vloedstroom, die ons tusschen Punto Calaan en Punto Capul door dreef. De vrees van den loods, dat wij op de Baxos de Calaanes zouden vervallen, en de flaauwheid van de koelte, was oorzaak dat wij in den draaistroom bij Capul geraakten, waarin het schip, in minder dan 10′ tijds, zes tot achtmaal in de rondte gedraaid werd, tot dat wij eindelijk langs de Noordzijde van het eiland St. Andree gezet werden, waar wij, slechts even vrij van den wal, met 80 vademen geen grond vonden. Met den middag peilden wij den Westhoek van St. Andree Zuid, en den Zuidhoek van Capul O. Z. O. ½ O. Wij poogden met flaauwe koelte Noord te halen; doch werden steeds door den stroom om de Z. W. gezet, zoodat wij moeite hadden buiten de Naranjos-eilanden te blijven. Ten 8u. des avonds peilden wij den Zuidhoek van Capul O. Z. O. en den N. W. hoek van St. Andree West, te middernacht, den hoek van Capul O. Z. O. ½ O. en St. Andrea W. t. Z. In de Hondewacht van den 9 werden wij sterk om de Zuid naar Capul gezet; wij peilden ten 4u. den Noordhoek van dit eiland N. t. O. en den N. W. hoek van St. Andree W. t. N. Wij loodden 75 vademen op klipgrond, en bemerkten dat de vloed ons om de Z. O., en de voor-ebbe ons om de W. N. W. zette. Ten 8u. hadden wij den Oosthoek van St. Andree W. N. W. en den Westhoek van Capul N. van ons.

Ten 11^u^. zagen wij een driemastschip, onder Engelsche vlag, langs de kusten van Luçon de straat indrijven. Dit gezigt was voor ons, die in 158 dagen geen schip gezien hadden, zeer verblijdend en wekte den moed van allen krachtig op. Met den middag hadden wij den Noordhoek van Capul N. ¼ West en den Zuidhoek O. ½ Z. van ons. In den achtermiddag werden wij door de ebbe langs Capul om de Noord en Oost gedreven. Naar omstandigheden en flaauwe veranderlijke winden, poogden wij zoo veel mogelijk de kust van Luçon te winnen. Ten 7^u^. des avonds peilden wij den hoek van Calaan Z. W. ½ W., de Noordhoek van Capul Z. Z. W. ½ W en punt Baliquatro Z. O. Van hier zetten wij met den vloed weêr naar binnen, en bevonden ons met den morgen van den 10, wederom in en voor de Naranjos. De stilte verhinderde ons met het schip te manoeuvreren; ankergrond vonden wij niet, zoodat wij genoodzaakt waren den loop van den stroom te volgen. Ik trachtte het echter zoo veel mogelijk tusschen Escarpada en Capul te houden, waar ik het zuiverste vaarwater meende te vinden. Op den middag peilden wij den N. W. hoek van St. Andree Z. W. t. W. ½ W. en den den Z O hoek van Capul Z. O. t. O. ½ O. Ten 8^u^. des avonds, met stil water, waren wij den Zuidhoek van Capul tot op weinige scheepslengten genaderd. Wij loodden eerst 50 vademen op klip- en vervolgens 20 vademen op zandgrond; de sloepen werden nu gestreken en het schip van den kant afgeboegseerd, terwijl wij het tusschen Capul en Escarpado, tot 4^u^. in den morgen van den 11 drijvende hielden. Toen waren wij geheel ten Zuiden van Capul gedreven, zoodat ik besloot met de gaande eb, tusschen Capul en Dalaperia door, op Punto Calaan aan te houden. Een Westelijk windje begunstigde deze doorvaart

en stelde mij in staat om het schip midden vaarwaters te houden, waar wij met 50 vademen lijn geen' grond vonden. Met het begin van den vloed werd de wind Z. W. met frissche bramzeils-koelte. Ik had nu door ondervinding geleerd, en droeg zorg om de kust van Luçon te houden. Wij loodden onder deze kust van 48 tot 50 vademen op koraalgrond. Ten 11., toen de vloed af was, wilde ik onder de kust van Luçon, in 19 vademen, op zandgrond, voor het stopanker ankeren, maar naauwelijks draaide het schip voor het anker op, of het touw brak op 50 vademen van de kluis. Spoedig rukten wij de zeilen weder bij en stevenden gelukkig boven het rif van Calaan. Nu werkten wij met korte boorden tegen het tij in, en peilden met zons-ondergang het noordelijkste zigtbare land van Luçon N. W. ½ W., den Noordhoek van Ticao W. N. W., den Westhoek van St. Andree Z. W. t. Z., en den Zuidhoek van Capul Z. O. t. O. ¼ O.

Den 12 werkten wij steeds met korte boorden op, en bevonden op den middag 12° 55′ N. B. Wij peilden den Oosthoek van Ticao Z. t. O. ¼ O. en den Noordhoek N. W. t W. In den achtermiddag loodden wij, onder de kust van Luçon, van 18, 17, 7 vademen op klipgrond. Wij zagen eenige dorpen langs den wal, en Porto St. Jacsinto op de kust van Ticao. Van deze haven kwamen twee kanoos bij ons aan boord, om namens den Gouverneur te vernemen, van waar wij kwamen en werwaarts onze bestemming was. Nog voor het daglicht geheel verdwenen was, zagen wij de eilanden Burias en Masbatte. Met zons-ondergang hadden wij den Westhoek van Ticao (Punt St. Michel) W. N. W. en den Oosthoek, de baai van Sursogon N. t. O. gepeild, Gedurende den

nacht hielden wij onder klein zeil over en weêr onder het opper van Ticao.

Den 13, met het aanbreken van den dag, maakten wij zeil en stuurden op punt St. Michel aan. Tegen 7u. nam de koelte van het Z. W. dermate toe, dat wij genoodzaakt waren twee reven in de marszeilen te nemen. De loods voorspelde slecht weêr, en raadde mij, om niet bezet te raken, eene schuilplaats in de baai van Sursogon te zoeken, waartoe ik bij het toenemen der koelte en het voortdurend dalen van den barometer, eindelijk besloot, te meer, omdat wij Port St. Jacsinto niet meer bezeilen konden. Ten 9u. verhalsden wij om de N. O. en hielden af naar de baai van Sursogon. Wij stuurden op den Oosthoek van het eiland Bagaton, tot dat wij de Westkust van dat eiland N. O. hadden, wanneer wij gestadig afhielden, loodende 10, 8, 12 en 15 vademen, tot dat wij den Westhoek Oost van ons hadden, en dien binnen $\frac{1}{8}$ mijl rondden. Wij loefden steeds Oostwaarts op, ankerden op de Noordzijde van Bagaton in 9 vademen water, op kleigrond voor ruim ¾ touw, en vertuiden N. O. t. O en Z. W. t. W. Wij peilden nu den Oosthoek van Bagaton Z. Z. O. ½ O. en den Westhoek W. ¾ Z Vermits aan dit gedeelte van Luçon sedert drie jaren geen Tyfong gewaaid had, waren de inlanders zeer beducht voor de Nieuwe maan en de nachtevening. Tot voorkoming der ongelukken, die bij zulk eenen orkaan doorgaans te wachten zijn, deed ik het boeganker om de West uitbrengen en alles gereed houden om het tuig te kunnen strijken. Den 21, 22 en 23 hadden wij echter zeer schoon weder met flaauwe koelte uit het N. O. Ik deed het boeganker ligten, en gereedheid maken om onder zeil te kunnen gaan. Gedurende ons verblijf ten

Noorden van het eiland Bagaton, kocht ik runderen voor dagelijksche consumtie en gedroogde visch voor provisie.

De baai of golf van Sursogon, aan de Z. W. kust van Luçon, op 12° 51′ N. B. en 2° Oost van Manilla, strekt zich 4 mijlen N. O. in lengte uit en heeft in hare grootste breedte 1¾ mijl. De ingang tusschen het eiland Bagaton aan de Oost- en het eiland Malamahua aan de Westzijde, is slechts ruim ¼ mijl wijd, en heeft, midden vaarwaters, 15 vademen diepte, naar de eilanden tot 8 en 6 vademen opdroogende. Men doet echter wel, met eenen ruimen wind, den Westhoek van Bagaton zeer nabij te ronden, en ten Noorden van hetzelve in de nabijheid en ten Westen van het eilandje Tinaco, in 9 tot 10 vademen water, op kleigrond ten anker te gaan. Het lage eilandje Malamahua kan men zoo nabij niet nemen als het eiland Bagaton. Ook dient men bij het in- of uitwerken bedacht te zijn, dat dit eiland, in eene Noordelijke rigting, door eene zandbank met de kust van Luçon vereenigd is. Tusschen den Oosthoek van Bagaton en het land van Luçon is mede een doortogt voor kleine vaartuigen; de diepte van dit kanaal is 6 tot 7 vademen; doch een kliprif, Punto Bagaton genaamd, hetwelk van den hoek van Luçon afloopt, maakt dit vaarwater gevaarlijk, en voor groote schepen, die door slecht weder genoodzaakt worden te Sursogon eene schuilplaats te zoeken, is het geheel onbruikbaar.

Het eenige gebrek dat deze reede, die overigens tegen alle winden gedekt is, somtijds onaangenaam kan maken, is, dat er geen zoet water in de nabijheid van de ankerplaats is te vinden. Twee niets beduidende fortjes of heuvels, genoegzaam bij het inkomen der Laguna of de binnenbaai, dekken de reede en beletten het binnen ko-

men aan de roovers van Mindanao, die zich in deze streken door eene groote vermetelheid onderscheiden.

De Indiaansche stad Sursogon heeft eene bevolking van 3,000 zielen en ligt aan den bodem der Laguna, welke overal eene diepte van 4 vademen heeft. Zuidwaarts, 1¾ mijl van Sursogon, ligt eene andere inlandsche stad, Casinguran genaamd. In de omstreken dezer beide plaatsen wordt een overvloed van zeer schoone hennep gekweekt, die naar Manilla, en van daar naar Bengalen vervoerd wordt. Ook maken de inlanders daarvan eene soort van linnen, fijner dan ik het ooit in Europa gezien heb. Wij bemerkten hier geregeld eb en vloed, welke het water 5 en 6 voeten deden rijzen en dalen. De eb duurde gewoonlijk langer dan de vloed en had somtijds de snelheid van 3 mijlen in de wacht. Het is hoog water als de maan in den meridiaan is.

Den 24, des morgens ten 6u. ligtten wij het anker en trachtten met de ebbe de baai uit te werken, doch de flaauwe veranderlijke koelte en de invallende vloed verhinderden zulks, zoo dat wij ten 10u. in den voormiddag, midden vaarwaters, in 10 vademen op kleigrond ten anker gingen, tot den 25, toen wij weder vroegtijdig, met flaauwe veranderlijke koelte, onder zeil gingen, en het ons gelukte buiten de baai te geraken, koers stellende naar Punto S. Michel.

Met den middag peilden wij die punt Z. ¼ W., en en den Oosthoek van het eiland Burias W. Z. W. ½ W. Den geheelen nacht en een gedeelte van den volgenden dag, dreven wij met stilte en ligte veranderlijke koelten tusschen de eilanden Ticao, Masbatte en Burias, en niet voor in den Platvoet passeerden wij het kanaal, tusschen de eilanden Masbatte en Burias. Wij stuurden W. N. W. en maakten kracht van zeil. Ten 8u. 's morgens van den

27, peilden wij den Oosthoek van het eiland Sibuyan Z. W. t. Z, den N. W. hoek van Masbatte O. ½ Z. en Cabeza de Bondo op Luçon W. N. W. ¾ W. Den geheelen dag was het stil met eene naauwelijks draagbare hitte van 94°. In den platvoet kregen wij eene bui uit het Z. O, waarvan wij goed gebruik maakten.

Volgens hetgeen de loods mij zeide, heeft het eiland Sibuyan, dat zeer hoog is, eene zandbank Noordwaarts ¾ mijl van zich, waarop slechts 2 vademen blijft. Ook aan de Oostzijde kan men dit eiland niet binnen de mijl naderen, uit hoofde van twee droogten, die ¾ mijl uit den wal liggen, en even als de eerstgenoemde, niet in de kaart is aangeteekend.

Den 28, op den middag, bevonden wij de N. B. 13° 0'. Wij peilden toen den Westhoek van Sibuyan Z. t. O. ½ O. en en den Westhoek van het eiland Banton W. ¾ Z. Met zons-ondergang werd het geheel stil. Wij peilden den Westhoek van Banton Z. Z. W. ⅜ W.; het Oostelijkste der Dos Hermanos of Twee Gebroeders, laag begroeide en zeer naar elkander gelijkende eilandjes, W. t. Z.; den berg op het Oosteinde van het eiland Marinduque N. N. W. ¼ W. en het Zuidelijkste der Verrajas of Drie Koningen-eilandjes N. W. t. W. ½. W. Den 29 was de bevondene breedte op den middag 13° 17' Noord. Wij peilden den Westhoek van het eiland Maestro de Campo Z. t. W. en punt Lovo, op Luçon, N. W ½ W. Ook zagen wij Isla Verde op eenen afstand van 10 mijlen. Met zons ondergang peilden wij het N. W. t. W. ¼ W. Punt Lovo N W. t. W., den berg St. Christoval N. t. W. en den Westhoek van Maestro de Campo Z. t. O.

Den 30, hadden wij, met het aanbreken van den dag, de eilanden Silony en Los Baeos, nabij den hoek van Calapan, op de kust van Mindoro, in het gezigt. De

Bacos zijn drie kleine eilandjes, die rondom schoon zijn, met een vaarwater, tusschen hen en de Silong-eilanden, hetwelk men met Zuidoostelijke winden dient te bezigen om Punto del Escarseo zoo nabij mogelijk te ronden en ruim boven Isla Verda en Mariccabante te stevenen. Punto del Escarseo is een lage hompelige hoek, welken men tot op twee scheepslengten kan naderen. De ebstroom, die om de West trekt, zet naar den hoek toe, maar nader bij komende, wordt men door dienzelfden stroom van en rond de punt gezet. Op den middag werd de N. B. bevonden 13° 36′, terwijl wij den N. O. hoek van Isla Verde N. W. t. W. ½ W. en het Westelijkste der Silony-eilanden Z. O. t. Z. van ons peilden. Des namiddags wakkerde de koelte aan. Wij volgden de strekking der kust van Mindoro, rondden Punto del Escarseo op eene kabellengte afstands, en stuurden op het hooge eiland Ambil aan, zoodra wij den Westhoek van Marieaban ruim beöosten het Noorden hadden. Met zons-ondergang peilden wij de punt St. Jago N. W. ½ N., den Westhoek van Marioaban N. t. O., en het eiland Ambil over het midden W. N. W. Wij stuurden steeds op het laatstgenoemde aan, en hielden bij nadering, gestadig wat Noordelijker, om aan de punt St. Jago de vereischte ruimte te geven, en ook om Ambil, dat rondom vuil is, niet te nabij te komen. Met middernacht (12 uren) hadden wij de gemelde punt O. ¾ Z., en Ambil West van ons. Wij stuurden thans, volgens de strekking der kust van Luçon, N. t. W. en hadden in den morgen van den 1 October, ten 3 ure, het eiland Fortuna Oost van ons. Wij loefden nu bij den wind N. en N. t. O. en peilden ten 8u. des morgens den hoek van Maribelle O. N. O. en Pollo Caballo Oost. Wij werkten met kracht van zeil de baai van Manilla langs het Zuider-vaarwater in, en peilden

op den middag den hoek van Limbos N. O. t. O. ½ O. en het eiland Carigadore over het midden N. t. O. ¼ O. Met zons-ondergang hadden wij El Frayle O. Z. O. ½ O. en Pollo Caballo N. O. ¾ O. van ons. Ten 11u. in de eerste wacht, zeilden wij Pollo Caballo te boven, en hielden af om de Noord, tot dat wij Le Monjo vrij zagen, ten Westen van Carigadore. Nu staken wij op om de N. O, loodden van 20 tot 15 vademen op moddergrond, en zagen den 2, met het aanbreken van den dag, de stad Manilla in het O t. N., en Cavite in het Z. Z. O. Wij stuurden op laatstgenoemde plaats aan, loodden van 20 tot 15 vademen, opdroogende tot 5 vademen, waarop wij op moddergrond ten 10 ure ten anker kwamen, en oogenblikkelijk vertuiden voor een touw van elk, de ankers gestrekt N. O. en Z. W.

Wij vonden hier ter reede de Engelsche korvet *Fels*, kapitein COE, het Fransche fregat *Thetis*, kapitein BOUGAINVILLE, en de korvet *l'Espérance*, kapitein QUIMPER. Nadat de haven-kapitein onze Korvet ingeklaard, en practica verleend had, deed ik de Spaansche vlag met 15 schoten salueren en werd met gelijk getal bedankt. Voor dat het mij bekend was, dat er in straat S. Bernardina een regelmatig getijde om de 6 uren bij afwisseling plaats vond, onderstelde ik dat men in de Z. W. moesson, van om de Oost komende, door die straat niet naar Manilla konde opwerken. De ondervinding heeft mij echter geleerd dat dit, met de vereischte oplettendheid, geenszins moeijelijk is, terwijl stilten en stormen alleen dezen doortogt gevaarlijk kunnen maken. De vloed stroomt van het Oosten, met eene groote snelheid en een schrikverwekkend geráfel, de straat binnen, zet langst de kust van Luçon en draait om den Noordhoek van Capul naar de Narinjos, weshalve men bedacht moet zijn, de kust van

Luçon het naast te houden, en niet meer ruimte te geven, dan noodig is, om van Baret de Calaan vrij te blijven. De ebstroom verdeelt zich tegen den N. W. hoek van Capul, trekt om de Noord en Zuid, en zet met aanmerkelijke snelheid, tusschen Capul en Daluperee door, op St. Bernardina aan. Tusschen Ticao en Luçon, is de stroom minder snel, zoo dat men met eene frissche bramzeils-koelte in den stroom kan opwerken. Aan punt St. Michel, den N. W. hoek van Ticao, vindt men, met stil weêr, eenen draaistroom, doch niet zoo sterk dat een schip van middelbare lengte rond zal draaijen. Wij dreven met stilte ruim 24 uren tijds tusschen de eilanden Ticao, Masbatte en Burias, zonder dat wij aanmerkelijk door den stroom op en neder gezet werden. Van Masbatte tot aan den Zuidhoek van het eiland Mariaduque, konden wij naauwelijks eenigen stroom bemerken, doch van daar, tot ten Westen van Isla Verde en Mariecabau, trekt de ebstroom vrij sterk om de West, en maakt de passage tusschen beide genoemde eilanden en Punto del Escarseo, met stilte, gevaarlijk, weshalve de schepen voor Porto Galera of op de kust van Mindora ankeren en betere gelegenheid afwachten. De vloedstroom was echter zoo slap, dat wij dien met zeer flaauwe koelte meer dan stopten. Wij hielden het eiland Fortuna Oost van ons, omdat het nacht was, en het vaarwater tusschen dat eiland en de kust van Luçon naauw is, zoodat hier veel oplettendheid vereischt wordt.

In de baai van Manilla heeft men alleen de bank van St. Nicolaas te mijden; men houdt derhalve, als men door het Zuider-kanaal naar binnen zeilt, en Pollo Caballo te boven is, om de Noord, tot dat men La Monjo vrij ziet ten Noorden van Carigadore. Met een' open wind houdt men La Monjo tusschen Carigadore en de

punt van Maribelle, en stuurt op Manilla of Cavite aan; doch, opwerkende, behoort men steeds te zorgen La Monjo ten Noorden van Carigadore vrij te zien De ankerplaatsen in straat St. Bernardino zijn Porto St. Jacsinto, op de N. O. kust van Ticao, in de baai van Sursogon, ten N. O. van het eiland Bagaton, de haven van Romblon. Encenade de Polo, op de kust van Mendoro, in of voor Porto Galera, en bij Noordelijke winden in Batanga-baai, aan de kust van Luçon.

Gedurende den Z. W. mousson, hadden wij op de Oostelijke kust van Luçon, met weinig uitzondering, steeds bestendig weêr, met flaauwe afwisselende land en zee-wind; deze laatste veelal van het N. O.; terwijl de eerste zelden Zuidelijker dan Z. W. kwam, en doorgaans des nachts uit den wal was.

De regenbuijen, waarbij zelden wind voor kwam, waren zwaar, en hielden somtijds 24 uren zonder tusschenpozing aan, terwijl het kwik in den barometer, zelden beneden de 90° viel. In de maand September was het weêr, gelijk Romme dit (Tome I. pag. 108) beschrijft, zeer bestendig, met flaauwe variërende koelten, zonder regen, eenen deinzigen horizont gedurende den morgen, waardoor wij verhinderd waren, op eene mijl afstands, den wal te zien; in den namiddag verdwenen de nevelen, en des nachts hadden wij een' helderen, onbewolkten hemel. Na de nachtevening, die gelijktijdig met de Nieuwe Maan plaats greep, en waarvan de inboorlingen allerlei onheil voorspelden, hadden wij in de baai van Sursogon, hevige donderbuijen, met onophoudelijken regèn en stilte, waarmede wij den 25 uit de baai werkten. Niet verre ten Westen van Masbatte troffen wij helder weder en flaauwe koelte aan, terwijl het ten Oosten van ons aanhoudend regende en donderde. Dit verschil van

luchtgesteldheid is waarschijnlijk toe te schrijven aan den tot in de wolken zich verheffenden bergketen, welke Luçon van het Noorden naar het Zuiden doorloopt.

Den 30 October begaf ik mij naar Cavite, om den Gouverneur en den Directeur der Marine mijne opwachting te maken, en hun de reden, waarom wij hunne haven bezocht hadden, mede te deelen. Beide heeren ontvingen mij met de gewone Spaansche beleefdheid. De Directeur der Marine bood mij eene Felouga aan, om mij naar Manilla te brengen, eene oplettendheid welke men jegens alle vreemde bevelhebbers van Oorlogschepen in acht neemt. Ook gaf de directeur mij berigt, dat de van onzen bodem te Mauban gedeserteerde manschappen gearresteerd, en in de gevangenis der Marine, te Cavite, te mijner beschikking, in verzekerde bewaring gehouden werden.

Den 4 November, des morgens ten 8u., begaf ik mij met de aangebodene Felouga naar Manilla, om den Gouverneur-Generaal der Philippijnsche eilanden mijne opwachting te maken. Deze Felouga's zijn groote roei-vaartuigen van 18 tot 20 riemen, gewapend met draaibassen van 1 tot 2 pond. Zij hebben eene zeer gemakkelijke ruime tent van achter, en wanneer er geene gelegenheid is om te zeilen, is er eene tweede tent, die over het geheele vaartuig gespannen wordt, om de roeijers tegen de brandende zonnehitte te beschutten. De inlandsche roeijers, die onder hunnen arbeid, gewoonlijk op de maat zingen, springen bij elken haal van den riem, overeind, en roeijen snel en onvermoeid voort, terwijl de kwartiermeester hen van tijd tot tijd met zijne fluit aanmoedigt. Een tweede onder-officier staat in het midden van het vaartuig, om wel toe te zien, dat ieder zijnen pligt behoorlijk vervult. In den mond van de

rivier Pissing, aan welker regter-oever de stad Manilla gebouwd is, werd ik door den haven-kapitein van Manilla en Cavite, met eene zeer prachtige Felouga afgewacht, in welke ik op zijn verzoek overstapte, om door dezen heer naar den Gouverneur-Generaal geleid te worden. Wij landden even binnen den ringmuur der stad, doorkruisten eenige breede straten, die elkander regthoekig snijden, en kwamen op een plein, in welks midden een standbeeld van Koning KAREL IV. was opgerigt. Tegen over dit beeld was het paleis van den Gouverneur-Generaal en aan de overzijde het paleis van Justitie. Door eene ruime poort, onder welke eene wacht van zeer wel gekleede kavallerie en infanterie, aan beide zijden huisvestte, komt men op het plein van het paleis, welk laatste een vierkant, ruim gebouw van twee verdiepingen is. Ter linker- en ter regterzijde van het plein, onder gewelfde gallerijen, die door zuilen ondersteund worden, zijn de onderscheidene bureaux van administratie. In het achterste gedeelte vindt men een' grooten trap, die naar de tweede verdieping geleidt. De Gouverneur-Generaal DON JUAN ANTONIO DE MARTINEZ, die de Fransche taal zeer goed sprak, ontving mij met beleefdheid, en wenschte mij hartelijk geluk met de behoudene aankomst van Z. M. Korvet in de baai van Manilla, mij tevens verzekerende, dat hij order zoude stellen, dat al wat wij noodig mogten hebben, ons verschaft wierd. Zijne Excellentie was zoo vriendelijk, van mij te verzoeken, om, zoo lang mijn verblijf te Manilla zoude duren, van zijne tafel en zijn huis gebruik te maken. Het eerste nam ik met genoegen aan, doch bedankte voor de eer van het laatste, alzoo ik bij voorraad, in een nog kortelings opgerigt hôtel, eene kamer gehuurd had, waar ik, in de voorstad, nabij den heer SQUERELLE en

den leverancier der vivres was. De eerste had zich op verzoek van den Gouverneur belast, met ons van de benoodigde gelden te voorzien. Hij was een geboren Italiaan, sedert twintig jaren te Manilla gevestigd, en thans de rijkste handelaar aldaar.

In de hoofdstad der Philippijnen is het eene volstrekte behoefte, om in eenen wagen te rijden, omdat elk inwoner, hoe gering zijn vermogen ook zij, rijtuig houdt, en bij dag, geene drie huizen ver, te voet gaat, alzoo het wandelen in dit gloeijende heete gewest, voor eenen Europeaan de nadeeligste gevolgen zoude hebben. Het verhuren van rijtuigen is hier niet bekend, zoodat ik niet weinig moeite had, om er een te bekomen voor de weinige dagen, welke ik te Manilla moest doorbrengen.

Den 5, des morgens, bezocht ik den Intendant, den secretaris van het Gouvernement, den haven-kapitein en eenige hooge militaire autoriteiten. Ik hield vervolgens het middagmaal bij den Gouverneur, en bezigtigde tegen den avond zoo veel mogelijk de omstreken van Manilla, die zeer fraai zijn, bijzonder langs de rivier, nabij het kerkhof of *Panteon de los Muertos*, en in de uitgestrekte voorsteden, waar de Indianen hunne bamboezen, met palmbladen bedekte woningen hebben, veelal met een aardig tuintje daarbij, terwijl alleen de huizen der Mestiesen en Spanjaarden, even als in de stad, half van steen en half van hout zijn. De aanzienlijkste klasse der inwoners leven, in zeker opzigt, slechts weinige uren dagelijks, namelijk in den vroegen ochtend en des avonds. Tegen den middag worden alle winkels gesloten, en deze groote stad is uren lang, op den helderen dag, als uitgestorven. Ten 2u. wordt in de voornaamste huizen het middagmaal, en daarna *la siesta* of de middagslaap gehouden, hetwelk met het drinken van

chocolade, de huiselijke bezigheid der Spanjaarden uitmaakt. Tegen zons-ondergang herleeft de bevolking, die zich dan met rond rijden verlustigt. Vreemd kwam het mij voor welgekleede vrouwen, in sierlijke rijtuigen, te ontmoeten, met een' grooten brandenden sigaar in den mond. Zij overtroffen verre weg de mannen in de kunst van rooken, derwijze zelfs, dat zij zich niet kunnen vergenoegen met den gewonen sigaar, maar eene bijzondere soort voor zich doen vervaardigen, waarvan elke sigaar meer dan een pond tabak bevat. Naauwelijks hebben de Manillasche schoonen dit brandende instrument aan eene hunner vriendinnen, of aan de kinderen overgegeven, of zij vullen den nog rookenden mond met betel, en kaauwen dien tot het roode schuim hun tandvleesch en hunne lippen verwt. De verdere uitspanningen zijn de schouwburg, hanen-gevechten, benevens de kerkelijke feesten, alsmede rond rijden, waartoe hier 1500 koetsen en een evenredig getal van pleizier-paarden voorhanden zijn; doch men vindt er geen enkel nieuwspapier.

Over de rivier ligt eene fraaije en groote brug, die naar de voorsteden *St. Cruz*, *St. Fernando*, *Binondoc*, *Tondo*, *Quiapo*, *St. Sebastianio*, *St. Antonio* en *Sampaloc* geleidt. In St. Antonio, waarde lucht niet zoo drukkend als binnen Manilla is, wonen de aanzienlijkste kooplieden. Eene menigte Chinezen hebben hier hunne toko's of winkels, en zijn hier in den handel, wat de joden in ons Vaderland zijn. Voorheen werden zij te Manilla niet toegelaten, dan onder voorwaarde dat zij de Roomsche Godsdienst zouden omhelzen; thans worden zij daartoe niet meer gedwongen, dan in het geval dat zij met eene Indiaansche vrouw willen huwen. De kinderen, die uit deze huwelijken voortspruiten, worden geacht Tangalesen te zijn.

Men vindt te Manilla zes kloosters voor mannen en drie voor vrouwen, en men schat het getal der Europesche

geestelijken in den Philippijnschen archipel, op ongeveer 200. Het klooster der Benedictijner monniken was eertijds gedeeltelijk tot een Huis der Inquisitie ingerigt, en dient nu tot eene algemeene school, over welke de gewezen Groot-Inquisiteur, die als een zeer geletterd man geacht en bemind wordt, het bestuur heeft. Voorts zijn er 3 kerken, 2 geestelijke collegien en 2 hospitalen; de huizen zijn, gelijk gezegd is, half van steen, half van hout. Zij staan op eenen steenen muur van 18 tot 20 voeten hoog, met leijen gedekt en als de schepen betimmerd, om bij de aardbevingen beter te kunnen medegeven.

Manilla heeft den geheelen handel der Philippijnen in handen, hier wonen de rijkste kooplieden, terwijl er ook verscheidene fabrijken van Calicots, goud- en zilverborduurwerk, gestreepte zijden en wollen stoffen, matten en tapijten, nankins, zoo gekleurde als blaauwe, ketens, goud-, zilver- en aardenwerk gevonden worden.

De vestingwerken zijn onregelmatig en zonder eenigen zamenhang gebouwd; de citadel, die slechts door eene smalle gracht van de stad gescheiden is, beschut den mond der rivier. Het garnizoen bestaat uit drie bataillons of 2,400 man infanterie, en 400 man kavallerie; aan elk bataillon infanterie is een gedeelte artillerie toegevoegd. Deze troepen bestaan gezamenlijk uit Indianen; zij zijn zeer goed gekleed en even goed in den wapenhandel geoefend.

Naar mijne gedachte is echter het geringe aantal van Europesche officieren en onder-officieren, die te zamen naauwelijks 200 bedragen, ontoereikend, om op den duur de goede orde te handhaven, bij troepen, die hunne meerderheid gevoelen en, dikwijls niet zonder reden, over de behandeling van de zijde der Spanjaarden klagen. De bevolking wordt in haar geheel gerekend 30,000

zielen sterk te zijn, maar zij bestaat uit een gering aantal Europesche Spanjaarden, wijders uit Mestiezen, Tan galezen, Indianen en Chinezen.

De rivier Pisang, die uit de Laguna of het meer der baai voortkomt, was weleer tot aan de stad voor groote schepen bevaarbaar, doch thans is dwars in hare uitwatering eene zandbank aangeslibd, op welke met den vloed slechts 15 voeten water staat.

Den 7, keerde ik met eene Felouga, door den Gouverneur te mijner beschikking gesteld, naar boord, waar ik de vier matrozen, die in de Davilican-baai gedeserteerd en op last van den Gouverneur gevat waren, in hechtenis wedervond.

Den 14, na middernacht, kwam een renbode van den Gouverneur aan boord, met een billet, waarin de Spaansche landvoogd mij kennis gaf, dat op heden het geboortefeest van Zijne Katholijke Majesteit zoude gevierd worden, en mij uitnoodigde, om aan het diner, dat bij deze gelegenheid zoude gegeven worden, deel te nemen. Ik begaf mij derhalve vroeg in den morgen naar Manilla, bevel achterlatende om met parade te vlaggen, met de Nederlandsche vlag aan den grooten top, de Spaansche van den voor-, en de Fransche aan den kruistop, als ook om op den middag met 21 schoten te salueren.

Bij mijne aankomst te Manilla, deed ik mij onverwijld naar het paleis geleiden, om den Gouverneur met de verjaring van Z. M. den Koning van Spanje geluk te wenschen. Na het middagmaal, tot hetwelk de aanzienlijkste ingezetenen van het eiland, en de kapiteins der Fransche schepen genoodigd waren, keerde ik naar boord terug, om den volgenden dag bij den krijgsraad voor te zitten, en vonnis uit te spreken tegen de gedeserteerde manschappen, die allen, volgens den inhoud van de

wet, gecondemneerd werden tot het vallen van de rå en het laarzen.

Den 24 had er te Manilla eene geweldige aardbeving plaats, waaraan deze stad dikwerf is blootgesteld, terwijl zij van den anderen kant door de zee, of de nabij gelegene vuurspuwende bergen bedreigd wordt, zoo dat hare ligging zeer gevaarlijk is. Bij de aardbeving, die nu plaats had, verloren zelfs eenige inwoners het leven, en de openbare gebouwen, de brug en eene menigte woningen werden aanmerkelijk beschadigd. Op de reede Cavita, de eigenlijke haven van de stad, gevoelden wij niets van den schok, waarschijnlijk lagen wij buiten zijne rigting. Met weinige uitzonderingen, hadden wij, tijdens de kentering van de moesson, altijd handzaam weder, zoodat het kwik in de buis van den barometer, zelden lager dan 29° 80′ viel.

Den 30 hadden wij, bij dikke, buijige lucht, met regenvlagen, veranderlijke koelten. Vroeg in den ochtend daalde het kwik tot 29° 70′. Ten 2u. in den achtermiddag, kregen wij eene zware bui van wind en regen uit het Z. W., die echter niet lang aanhield, en waarbij de barometer zijnen stand behield. Ten 4u. schoot de wind aan het N. W. met matige koelte. Het kwik daalde in een oogenblik tot 29° 30′. De koelte nam hand over hand, met zware aanschietende zeeën toe, waardoor wij verhinderd waren, met stengen en rå's in het hol, de sloepen in te zetten, en genoodzaakt werden ze achter uit te vieren. Ten 6u. waaide het een storm en ten 8u. een orkaan, die ons ter naauwernood vergunde op het dek overeind te blijven. De barometer stond nu op 28° 80′ en was derhalve een duim gedaald. Terwijl om 10u. de Tyfoon gedurig toenam, brak de dubbele sleper van de barkas,

die om de Z. O. weg dreef, en terwijl men bezig was met het redden van de manschappen uit de groote sloep, raakte deze de bil van de korvet en sloeg aan stukken, terwijl de kotter den sleper afrukte, dwars in zee omsloeg en weg dreef. Wij misten nu vijf man, welke, naar wij vermoedden, door de hooge zee te gronde gesleept waren. Ten 11u. geraakte het tui-anker los, weshalve ik het plegtanker liet vallen, hetwelk naauwelijks grond had, toen de wind naar het Z. O. schoot, en met niet minder geweld dan uit het N. W. door stormde, tot 2u. na middernacht. Toen nam de koelte allengs af en werd O. Z. O., zoodat het ten 4u. eene bramzeils koelte waaide Zoodra de wind naar het Z. O. schoot, rees het kwik in weinige minuten tot 29° 60′.

Met den dag ontwaarden wij eene algemeene verwoesting. Onze barkas, waarin een man was, lag voor dreg. De Fransche korvet *l'Espérance* had de groote en bezaans-mast en vier sloepen verloren; drie Amerikaansche en twee Engelsche koopvaarders zaten op strand. Aan den wal waren eene menigte huizen omgewaaid en boomen uit den grond gerukt; al het groen was als verbrand.

Nadat de barkas terug was gehaald, zond ik eenen officier naar de werf, om de chronometers op te winden. Deze trof aldaar den matroos Juweel aan, die zich aan de sloepmast vastgeklemd had en aldus gelukkig behouden aan wal was gekomen; aldaar was ook het lijk van den matroos Wijns aangespoeld; van de overigen der vijf vermisten werd niets vernomen. Wij verloren dus in dezen storm, eenen kwartiermeester en twee matrozen. Niet voor den volgenden dag, vonden wij den kotter op het strand zitten, en haalden dien aan boord om hem te herstellen.

Den 15 November kwam ter reede van Cavite eene oorlogs korvet onder Spaansche vlag aan. Ik vernam naderhand dat dit een schip van de Mexikaansche insurgenten was, waarvan de equipage, te Panama liggende, in opstand gekomen was, de officieren aan wal gezet en met het schip zee gekozen had. Na eenigen tijd in de Zuidzee geroofd te hebben, besloten zij het schip te Manilla op te brengen.

Den 16 verlieten wij de reede van Cavite, en zeilden in twee uren tijds naar die van Manilla, waar wij in 5½ vademen waters ten anker kwamen, oogenblikkelijk vertuidden, de stad met 15 schoten salueerden, en met een gelijk getal bedankt werden.

Cavite ligt 2½ mijl van Manilla. Het was reeds ten tijde van La Peyrouse in verval en is na dien tijd niet verbeterd geworden. De vestingwerken en het departement der Marine, zijn echter in vrij goede orde. De bevolking bestaat uit weinige ambtenaren van de Marine, eenige Mestiezen, Indianen en Chinezen, en het garnizoen, uit een straf-bataillon van 800 man. Binnen bereik van het geschut van Cavite is de voorstad of het dorp St. Roch, door Indianen bewoond, en rijkelijk met boomen van onderscheidene soorten beplant, die ons in den koelen avondstond eene liefelijke wandeling verschaften. Na zons-ondergang wordt er bij fakkellicht markt gehouden, waar eene menigte vrouwen visch, groenten, vruchten, rijst, gevogelte en andere levensmiddelen te koop brengen.

De reede van Cavite is door een landpunt voor den Z. W. wind gedekt; doch wegens de geringe diepte, die jaarlijks nog vermindert, in de N. O. moesson niet veilig. Ook zoude, naar mijn inzien, in den tijd der Tyfoons, de reede van Manilla, waar men meer ruimte

heeft, de voorkeur verdienen; te meer, omdat deze orkanen, op de breedte en lengte van Manilla, veelal van het N. W., door het N. en O., naar het Z. O. loopen, en men derhalve op de reede van Manilla een' opperwal heeft.

Den 16 gaf ik aan Z. Exc. den Gouverneur, bij missive, te kennen, dat wij den 18 het geboortefeest van H. M. onze geliefde Koningin zouden vieren, en verzocht Z. Exc., bij die gelegenheid, mij met zijne tegenwoordigheid te willen vereeren, en het middagmaal aan boord te komen houden. Den 18 werden, met het opkomen der zon, de vlaggen op de forten van Manilla geheschen, en wij vlagden met parade, met de Nederlandsche vlag aan den grooten top, de Pruissische aan den voor-, en de Spaansche aan den kruistop. Met den middag hielden wij groote parade, en salueerden met 33 schoten, hetwelk ook door de batterijen van Manilla werd verrigt.

Tegen 1u. kwam Z. Exc. de Gouverneur met deszelfs gevolg aan boord, en werd met de gebruikelijke militaire eerbewijzingen ontvangen. Aan het middagmaal, hetwelk ten 3u. een aanvang nam, was de eenige, maar hartelijk gemeende toast, het voordurend welzijn van Zijne en Hare Majesteit den Koning en de Koningin der Nederlanden. De volmaaktste eensgezindheid vergezelde bij dit feest de gulle vreugde. Bij het vertrek van den Gouverneur salueerden wij met 15 schoten.

Den 22 begaf ik mij naar Manilla, om de rekeningen te sluiten en afscheid van den Gouverneur te nemen, de vereischte bevelen achterlatende, om het schip gereed te maken, ten einde den 28 November te kunnen zeilen en de reis naar Java te vervolgen. De kooplieden van Manilla zijn in hunne verrigtingen niet zeer vlug;

De tijd, dien ik hier wachtende moest doorbrengen, werd door mij aangewend, om de vermaarde sigaren-fabrijk te bezigtigen. Het gebouw daarvan is een voormalig monniken-klooster; het is in twee voorname afdeelingen, die elk weder hunne onderdeelen hebben, gesplitst. In het eerste gedeelte van het gebouw, wordt de aangevoerde en verwerkte tabak opgeslagen, terwijl in drie onderdeelen 800 mannen ongemeen vlug, met het vervaardigen, tellen, pakken en stempelen van papieren sigaren bezig zijn. Het tweede gedeelte bevat omtrent 4,000 vrouwen, die met verwonderlijke snelheid en onafgebroken gesnap, den tabak sorteren, snijden, kloppen, rollen, pakken en tot sigaren van onderscheidene grootte vormen. Zij worden, naar gelang harer vaardigheid en kunde, bezoldigd, en staan onder het opzigt van eenige matrones, die in de onderscheidene werkplaatsen verdeeld zijn. Deze fabrijk, waarin eene zeer aanzienlijke hoeveelheid tabak van Luçon verwerkt wordt, verschaft aan het Gouvernement eene jaarlijksche winst van achtmaal honderd duizend piasters, of twee millioenen Nederlandsche guldens.

Indien de uitgestrekte Philippijnsche archipel, welke gerekend wordt 500 tot 600 meer of minder vruchtbare eilanden te bevatten, onder eene andere regering dan de Spaansche stond, hij zoude gewis geheel Europa van Oost-Indische producten kunnen voorzien, en zeer aanzienlijke voordeelen aan het moederland verschaffen. Thans liggen de meeste gronden onbebouwd, en evenwel brengen zij genoeg op, om de jaarlijksche uitgaven te bestrijden, hetwelk, eer de galioen-vaart ophield, nimmer het geval was. De Spanjaarden hebben hier derhalve door den nood geleerd, hunne huishoudelijke zaken derwijze te regelen, dat de uitgaven de inkomsten niet overschrij-

den. Een geloofwaardig geestelijke verhaalde mij, dat zich op het eiland Pavy een Mestiezen-volkstam ophield, die de heerschappij van Spanje niet erkende. Dit volk kiest uit zijn' eigen' stam zijne regenten; zij handelen zonder dwang met de naburige eilanden, en noemen zich afstammelingen van Nederlanders. Een ander geestelijke verzekerde mij, dat nog op den huidigen dag, in de nabijheid van Lampon, eene grafnaald, die ter gedachtenis van eenen Nederlandschen vlootvoogd opgerigt werd, aanwezig is. OLIVIER VAN NOORD bezocht dezen archipel, gelijk men weet, in het jaar 1600, en JORIS VAN SPILBERGEN in 1616.

VI. VAN REEDE MANILLA TOT REEDE BATAVIA.

Den 30, vroeg in den morgen, ontuiden wij, en bleven met stilte en flaauwe koelten uit het N. W., stagsgewijze, voor het daagsch anker liggen. Even na zonsondergang, terwijl de landwind flaauw doorkwam, deed ik anker ligten, en zeilde langs de Noordkust der baai, op den N. W. hoek van Caregadore aan. De diepte nam gedurig toe, naar mate wij Westwaarts vorderden. Onder den Noordwal, dien ik zeer nabij hield, vonden wij 7 tot 20 vademen water. De steeds aanwakkerende koelte en het helder maanlicht begunstigden ons, en reeds ten 11u. in de eerste wacht, stevenden wij, tusschen Caregadore en La Monja, de Chinesche zee in. Toen ik La Monja met eenen Zuidwesten koers tot Noorden, naar gissing ¾ mijl van ons, had doorgezeild, bepaalde ik den koers W. t. Z. op Poelo Sapata.

Den 1 December zagen wij met zons-opgang, de kust

van Luçon en het hooge eiland Ambil, nog flaauw aan de Oosterkim, terwijl eene frissche koelte met eene moeijelijke zee ons Westwaarts voerde. Het vooruitzigt van, na ruim vijftien maanden reizens, eenig berigt uit ons Vaderland en van onze dierbaarste betrekkingen te ontvangen, deed ons, met blijde hoop vervuld, geene zeilen sparen.

Reeds den 5, in den ochtend, hadden wij het eiland Sapata West 1½ mijl van ons. Deze barre rots werd den 10, des morgens, door ons in het Z. W. t. Z. gezien, en vertoonde zich toen als een schoen (*sapato*). De snelle vaart, waarmede wij voortstevenden, deed ons dit eiland in korten tijd, in zeer verschillende gedaanten bemerken. Het vertoonde zich als eene afgebrokene kolom, toen het ten Noorden van ons was. De N. O. mousson, die onze vaart begunstigde, nam nu in kracht toe, en noodzaakte ons twee reven in de marszeilen te nemen. Op den middag bevonden wij, door de breedte en de peiling van Poelo Sapata, het gegiste bestek 39′, en dat van den tijdmeter 18′ te Oostelijk, hetwelk vermoedelijk veroorzaakt werd, doordien het afgevaren punt, niet op de door ons vertrouwde lengte lag. Wij verwierpen dus het vorige, en namen tot nieuw afgevaren punt den meridiaan van Poelo Sapata. De stroom, dien wij van Manilla-baai tot aan gemeld eiland ontwaarden, was West 21′ in vijf dagen, of ruim een mijl in het etmaal.

Den 8, tegen zons-ondergang, ontdekten wij bij flaauwe koelte en deinzige lucht, Poelos d'Or in het Z. W. t. W. van ons. Dit eiland vertoont zich in de gedaante van een' zadel, als twee ronde heuvels, waarvan de zuidelijkste de hoogste is. Wij peilden dezen laatsten Z. 52° W., en den Noordelijksten Z. 56° W., naar gissing 3 mijlen van ons. De chronometer gaf de Westerlengte van 255°

14′ en wij loodden 38 vademen water op kleigrond. Ik deed nu Z. O. sturen, en bevond, dat wij sterk om de Zuid gezet werden.

Ten 1 u. 's morgens van den 10, zagen wij het eiland St. Juliaan in het O. t. N., naar gissing 8 mijlen verwijderd. Dit vertoonde zich als eenen ronden heuvel en was van het dek zigtbaar. De bevondene N. B. bedroeg 0°. 47′ en de lengte door den chronometer 253°. 40′, terwijl de stroom ons in 24 uren 25′ om de Z. O. gezet had en de miswijzing 1° 50′ N. O. bevonden werd. Ik deed nu, zoo veel de slapheid van den wind het toeliet, Z. Z. W. en Z. W. t. Z. sturen, om op Poelo Toty aan te loopen, onderstellende dat de Z. O. strekkende stroom, eenen N. W. wind benuiden den equator voorspelde, doch den 11, op den middag, bevonden wij ons 27′ om de Z. W. ¼ W. gezet, zoodat wij de linie op 254° 7′ W. L. gesneden hadden. De trekking naar straat Banka, was de eenige oorzaak, welke ik voor zulk eene plotselinge verandering in de rigting van den stroom aannemen kon. Kapitein Krusenstern bevond in de maand Februarij, dat is nadat de N. O. mousson langer had doorgewaaid, de trekking van den stroom, op de hoogte van Poelo Toty, Zuid, iets West; doch Romme (*) gaf mij beter onderrigt, hij zegt: Nabij Poelo Lingen, trekt de stroom gedurende de N. O. mousson, om de Z. W. Ik deed derhalve O. Z. O. sturen, met zeer flaauwe Westelijke koelte en bevond den 12, dat wij slechts 2′ Zuidwaarts en 16′ Oostwaarts gezet waren. Op den middag was de Z. B. toen 0° 44′ en de W. L. volgens den chronometer 253° 32′; weshalve ik den behouden koers Z. O. bepaalde, met oogmerk, om

(*) *Tableau des Vents et des Courants*, etc. I. Deel, pag. 110.

ruim 11 mijlen ten Noorden van het Magdalena-rif heen, in den meridiaan van Poelo Gaspar, om de Zuid te loeven.

Tegen middernacht kregen wij eene zware bui, met wind en regen, uit het N. W., en ten 3u. 's morgens van den 13, gisten wij den voorgestelden meridiaan bereikt te hebben. Ik deed derhalve met klein zeil Zuid sturen, om na zons-opgang, zoo het mogelijk was, door waarnemingen de lengte te onderzoeken, alvorens met kracht van zeil voort te stevenen. In de dagwacht verflaauwde de koelte, doch de lucht was dik betrokken en verhinderde ons de voorgestelde waarnemingen te doen. De diepte nam intusschen van 20 tot 15 vademen af, hetwelk mij deed vermoeden, dat wij nader aan het Magdalena-rif waren, dan wij gisten. Ik liet derhalve zeil meerderen en Z. O. sturen, tot dat wij weder 19 vademen loodden, en door eenige onverwachte zons-hoogten, de lengte, welke de chronometer aanwees, bevonden 252° 42′ te zijn. Des namiddags ten 1u. ontdekten wij het eiland Gaspar in het Z. W., en ten 2u. peilden wij het in het Z. W. ½ W. van ons, en het hoogste land van Billiton Z. O.

Met zons-ondergang hadden wij Poelo Gaspar, West 5 mijlen van ons. Ten 8u. des avonds wendden wij om de Noord, en ten 3u. 's morgens (den 14) om de Zuid. De wind was W. en W. Z. W. met flaauwe koelte, waardoor wij ons met den dag zeer om de Z. O. gezet vonden. In den achtermiddag kregen wij den wind uit het N. W., waarvan ik gebruik maakte om zoo veel mogelijk West te sturen.

Met zons-ondergang peilden wij het eiland Gaspar N. W. t. W. ¾ W., Pulo Leat Z. Z. W. ½ W., en Tanjong Brekat of de Oosthoek van Banka W. t. Z.,

terwijl de diepte 19 vademen bedroeg. Ten 7^u. nam de koelte merkelijk af; wij ankerden op 19 vademen water op zandgrond, en hadden toen Poelo Gaspar N. W. ¼ mijl van ons af.

Ten 2^u. middernacht kregen wij eene zware bui uit het Z. W., waardoor wij verhinderd werden den 15 onder zeil te gaan. Wij bevonden dat de stroom om de Z. O. en Z. Z. O. trok, met eene gemiddelde snelheid van 3′ in de wacht. Het eiland Gaspar vertoont zich, op den afstand van 8 Engelsche mijlen, als eenen piekvormigen heuvel en kan bij helder weêr van Magdalenarif gezien worden. Wanneer men er nader bij komt, vertoont dit eiland zich als eene pyramide en is tot op den top met kreupelhout begroeid.

Poelo Leat of Middel-eiland heeft, van eenen afstand gezien, de gedaante van onderscheidene kleine, begroeide eilanden, waarvan het middenste zich als een' ronden heuvel voordoet. Dezen heuvel behielden wij tot 6 en 7 mijlen afstands in het gezigt, terwijl wij om de Zuid en West stevenden. Van de ankerplaats onder Gaspar-eiland, hadden wij een duidelijk gezigt op de groep van eilanden, welke de Clements-passage afbakent.

Den 16 zagen wij, met het aanbreken van den dag, een driemastschip ten anker liggen, en twee inlandsche vaartuigen (vermoedelijk Borneosche of Lingsche zeeschuimers) onder Gaspar. Ten 7^u. des morgens ligtten wij het anker en poogden zoo veel mogelijk was, om de West op te werken. Het schip, dat wij onder Billiton gezien hadden, deed hetzelfde en vertoonde de Nederlandsche vlag, welke wij, na een jaar omzwervens, met een vrolijk *hoerah!* begroetten. Op den middag was de gevondene Z. B. 2° 37′, terwijl het eiland Gaspar, over het midden gepeild werd N. W. t. W. ¼ W., den Westhoek van Poelo Leat

W. Z. W., en Free Island N. W. t. W. ¼ W. Ten 5u. 30' in den platvoet, ankerden wij in 24 vademen water op zandgrond, met schulpjes. Wij peilden Gaspar-eiland N. ½ O. en Free Island (Boompjes-eiland) N. W. t. N. Dit laatste is slechts eene klip, die eenigermate naar den romp van een schip gelijkt, en waarop drie of vier boomen staan. De N. W. mousson (*) had zich in deze streken nog niet ingesteld.

In den loop van den dag hadden wij aanhoudend Z. W. en Westelijke koelte, die in den achtermiddag of in het begin van den platvoet Noordwestelijk werd, en bijna tot het aanbreken van den volgenden dag voortduurde. De gelegenheid om straat Gaspar aan te doen, was derhalve zeer onvoordeelig, en zelfs uit hoofde van den nacht, de donkere maan en de flaauwe koelte in het geheel niet vrij van gevaar. Daar het echter mogelijk was, dat de N. W. wind nog in langen tijd niet met frissche koelte zoude doorkomen, en ik vreesde, door de Carimata-passage bezwaarlijk naar Batavia te zullen kunnen opwerken, ligten wij den 17, des morgens ten 7u. het anker, en werkten, zooveel de koelte het ons toeliet, om de West en W. t. Z., met de vereischte zorg om ruim vrij te blijven van de Alcestes Rock.

Op den middag was de bevondene Z. B. 2° 32'. Wij peilden het eiland Gaspar N. ¾ O., Free Island, N. N. W. ½ W. en den Westhoek van Poelo Leat Z. ½ W. In den achtermiddag liep de wind naar het N. W. met flaauwe koelte. Wij stuurden Z. W. en loodden de diepten van 16, 17 en 18 vademen tot 5u. 30', wanneer wij het eilandje ten Westen van Poelo Leat even

(*) Als de N. O. mousson in de Chineesche zee waait, heeft men den N. W. mousson in de Javaansche zee, zoo ook als de Z. W. mousson in de Chineesche waait, is het Z. O. mousson in de Javaansche zee.

vrij van den hoek Z. t. O. van ons hadden. Wij stuurden nu met kracht van zeil zuidwaarts op het eilandje aan, hetwelk wij ten 9u. 15′, ¼ mijl naar gissing van ons hadden, terwijl wij in het naauw de diepten van 27, 33 en 35 vademen loodden, en een' sterken Zuidwaarts trekkenden stroom ontwaarden. Met middernacht zagen wij flaauw de kust van Banka en Leat, en een' Nederlandschen koopvaarder voor ons uit, dien wij ten 12u. 30′ in de Hondewacht praaiden. Dit schip was genaamd de *Johanna Maria*, kapitein Howen, van Palembang naar Batavia bestemd.

Even voor één uur, kregen wij eene zware bui uit het W. Z W. Met den meesten spoed werden de zeilen geborgen, doch wij hadden het ongeluk het kluifhout te breken, waardoor de matroos Terwiel over boord sloeg. Alle pogingen om hem te redden, waren vruchteloos.

Ten 2u. scheurde het kruiszeil, hetwelk wij geiden en vast maakten. Wij zetten de marszeilen van twee reven en de onderzeilen bij, om met kracht van zeil boven Vansittarts-rif te stevenen, hetwelk wij onder de lei of wel ten Oosten van ons hadden. Ten 3u. verminderde de koelte, wij staken dus de reven uit de marszeilen.

Ten 4u. ankerden wij W. t. Z. van Shoalwater-eiland, sloegen een ander kruiszeil aan, en bragten een' waarloozen kruissteng voor kluifhout uit. Op den middag was de bevondene Z. B. 3° 22′ en de Westerlengte 253° 1′. Wij hielden Entrance-Point N. W. ¾ W., den Hummock op Banka N. W. ½ W., en Shoalwater-eiland O. ¾ N., terwijl de klip Fairlee, ten Z. een mijl van ons was.

Ten 1u. ligtten wij het anker en poogden, zoo het mogelijk was, om de West te werken. Door stilte wer-

den wij echter genoodzaakt ten 4u. weder ten anker te gaan in 10 vademen op kleigrond. Onze toestand was zeer zorgelijk, doch God, die ons het gevaarlijke Vansittarts-rif te boven deed zeilen, waakte ook nog over *de Lynx*. Hij deed ons een' gerusteren nacht doorbrengen, en geleidde ons den 19 in de ruimte. Vroeg in den morgen gingen wij onder zeil, en werkten met buijige en veranderlijke koelten om de N. W.

Vermits op den middag de zon door wolken bedekt was, peilden wij den heuvel op Poelo Leat N. ¾ O., en Shoalwater-Island O. ½ Z. Ten 2u. in den achtermiddag, wendden wij om de Z. Z. W. In de hondewacht van den 20, kregen wij eene bui uit het Z. W., namen twee reven in de marszeils en wendden om de N. W. Ten 7u. 30' in de dagwacht, zagen wij land in het N. t. W., hetwelk wij voor Poelo Lobono Dapper verkenden. Wij wendden om de Zuid, loodden de diepte van 12, 11 en 9 vademen; op deze laatste hoogte poogde ik den Sumatraschen wal te houden.

In de hondewacht van den 21, hadden wij weder zware buijen uit het W. en Z. W. en met den dag loodden wij 14 en 15 vademen diepte. Ik deed nu zoo Westelijk sturen, als de wind het toeliet, omdat de geloode diepte ons aanwees, dat wij de Sumatrasche kust verloren hadden. In den voormiddag zagen wij een schip W. N. W. van ons.

In den achtermiddag werd het stil; wij ankerden in 13 vademen op zandgrond, en bevonden dat de stroom, met eene snelheid van 1 mijl in de wacht, om de Z. O. trok.

Den 22, met het aanbreken van den dag, met Westelijke bramzeils-koelte, ligtten wij het anker, en stuurden Z. Z. W. Wij hadden drie inlandsche vaartuigen onder Nederlandsche vlag in het gezigt. Ten 11u. in den

voormiddag loodden wij 11 vademen water op blaauwen kleigrond. Ten 12^u. ontdekten wij het eiland Noordwachter in het Z. W. t. Z; daar het tegen 4^u. stil werd, ankerden wij in 11 vademen op blaauwen slijkgrond. Het gemelde eiland peilden wij Z W. t. W., naar gissing 4 mijlen van ons. De bevondene Z. B. was 4° 55′, en de lengte door den tijdmeter 253° 21′.

Den 23 was de wind des morgens zeer veranderlijk van Z W. tot Z. Z. W. Tegen den middag gingen wij onder zeil, doch waren ten 3u. door stilte genoodzaakt weder ten anker te komen in 12 vademen. Wij peilden den Noordwachter W. Z. W. 3 mijlen van ons. Horsburgh plaatst dit eiland op 5° 12′ Z. B. en 106° 32′ O L. van Greenwich, en stelt den afstand tusschen de Arnemuider-bank en den Noordwachter op 4 mijlen. Norie plaatst dit eiland op 5° 12′ Z. B. en 106° 27 O. L., en bepaalt den afstand tusschen het eiland en den Arnemuider-bank op 1½ mijl. Wij bevonden de Z. B. van den Noordwachter 5° 9′, en de Oosterlengte 106° 27′. en gisten den afstand tusschen de evengemelde bank en het eiland 4 mijlen te zijn. Norie legt in het vaarwater van den Noordwachter tot aan het eiland Dapoer, eenige droogten, welker bestaan door Horsburgh in twijfel wordt getrokken. Dit verschil in de kaarten, deed het mij raadzaam voorkomen, dit vaarwater niet dan bij den dag door te loopen.

Den 26 scheen de wind eenigzins gunstig te zijn. Wij werkten op, zoo lang de koelte het toeliet en kwamen in 11 vademen ten anker. Den Noordwachter peilden wij Z., iets Oost, 2½ mijl van ons. Vroegtijdig in den ochtend van den 28 ligtten wij het anker, boegden over en weêr, ankerden met zonsondergang in 13 vademen, en peilden den Noordwachter Z. t. O. twee mijlen van

ons. Wij zagen van top de Twee Gebroeders op de kust van Sumatra in het W. t. Z.

Den 29 gingen wij des morgens onder zeil, werkten om de Zuid en om de West, tot dat de stilte ons al weder noodzaakte ten anker te gaan. Wij hadden thans den Noordwachter Z. Z. O. ½ O., 1½ mijl van ons. Den 30, ten 5u. 30′ in den ochtend, ligtten wij met westelijke koelte het anker, stuurden Z. O. t. Z. op Noordwachter aan, dien wij ten 7u. 30′ West ½ mijl van ons hadden. Ten half negen ure bergden wij de ligte zeilen voor eene opkomende donderbui, vergezeld van drie waterhoozen, waarvan de eene zeer nabij onder de lij van ons schip kwam. Ten 9u. werd het dood stil, met regen, donder en bliksem. Wij gyden de zeilen en lieten het anker druipen in 13 vademen. Ten 12u. was de bui af, en wij gingen weder onder zeil. Wij stuurden Z. t. O. en Z. Z. O. en volgden de strekking van de Duizend eilanden. Ten 4u. peilden wij nog flaauw den Noordwachter in het N. W. t. N. Eenige minuten later ontwaarden wij in den koers den Zuidwachter, terwijl wij den Noordwachter uit het gezigt verloren. Met zons-ondergang kwamen wij in 21 vademen water ten anker op slijkgrond. Wij peilden hier den Zuidwachter regt Zuid en den berg van Bantam Z. W. Den 31 kwam, des morgens ten half tien ure, de zeewind door uit het N. W. Wij ligtten toen het anker, lieten het schip om de Zuid vallen, en stuurden op den Zuidwachter aan, dien wij ten 1u. W. t. N. van ons hadden. Ik deed nu Zuidelijker sturen, om van den Nassauer, eene gevaarlijke droogte, ruim vrij te blijven. Ten 3u. peilden wij het eiland Dapoer W. Z. W. ½ W. en Edam Z. O. ¼ Z., en loodden de diepte van 20, 15 en 18 vademen. Ten 4u. hadden wij het vaarwater open

en stuurden Zuidwaarts naar de reede van Batavia; doch ten 5u. kregen wij eene zware donderbui uit het Z. W. die ons noodzaakte onverwijld ten anker te gaan. Wij peilden nu Edam O. ¾ Z. en Enkhuizen Z. Z. O.

Den 1 Januarij 1825, ten half tien ure, bij het doorkomen van den zeewind uit het W. N. W., ligtten wij het anker en stuurden Zuidwaarts naar de reede van Batavia. Ten 11u. waren wij binnen de droogten en salueerden de schout-bij-nachts vlag met 13 schoten, waarvoor wij met 9 schoten bedankt werden. Ten 11u. 45′ ankerden wij op de reede in 5½ vademen op slijkgrond, zoodra de zeilen vast gemaakt waren, salueerden wij de stad met 21 schoten en werden met een gelijk getal bedankt. Met een gevoel van dankbare blijdschap verrekenden wij den dag, dien wij met Westwaarts aanstevenen gewonnen hadden en telden 2 Januarij.

Ten 3u. in den achtermiddag begaf ik mij naar den wal, om den Schout-bij Nacht, Kommandant en Directeur van Zijner Majesteits zeemagt in Oost Indie, van de behouden aankomst van Z. M. korvet *Lynx*, te verwittigen en mij met mijn schip, onder zijne orders te stellen. De Admiraal ontving mij met hartelijke vreugde en welmeenende gelukwenschingen, en verzocht mij, ten spoedigste naar Buitenzorg te reizen, om Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van mijne volbragte reis en van mijne behoudene aankomst mondeling verslag te geven.

Den 3en, des morgens ten 5u., vertrok ik met postrijtuig naar Buitenzorg, 30 palen of Engelsche mijlen ten Oosten van Batavia gelegen. Verrukkelijk was voor mij het gezigt der fraaije voorstad van Batavia. De hui-

zen, naar Hollandschen stijl, met Oostersche pracht gebouwd, deden mij met een blijmoedig hart aan het Vaderland herdenken, en het vrolijke vooruitzigt, dat ik, na zestien maanden tijds, eindelijk van het welzijn mijner dierbaarste betrekkingen berigt zoude bekomen, verheugde mij. De groote, ruime postweg is aan beide zijden met fraaije buitenplaatsen en lusthuizen bezet, die op genoegzame afstanden van elkander verwijderd zijn, om aan de vlakke, helder groene weilanden en rijstvelden eene aangename levendigheid bij te zetten, terwijl de statige bergen, die tot op hunne kruinen weelig begroeid zijn, in de verte het oog des reizigers, hoe nader hij bij hen komt, meer en meer bekoren. Nergens is, naar mijne gedachten, het postwezen op zulk eene onbekrompene wijze aangelegd als op het eiland Java; vier paarden, waarmede het rijtuig bespannen is, loopen in een' onafgebroken galop, en worden met ongemeene vlugheid, om de drie of vier palen verwisseld, zoodat ik de 13u. gaans, die den afstand van Batavia naar Buitenzorg uitmaken, in 4u. tijds aflegde. Twee Javaansche jongens, die op elke station verwisseld worden, staan achter op het rijtuig, en leiden de paarden, bij het rijden over eene brug, bij moeijelijke bogten van den weg of eenige andere voorkomende hindernissen. In de nabijheid van Buitenzorg, worden de afwisselende gezigten van het schoone land inderdaad verrukkelijk, en overtreffen al wat men zich daarvan kan verbeelden. Hoeveel te meer bekoorlijk moet dit gezigt niet zijn voor den zeeman, die een' langen tijd van het genot der bekoorlijkste natuurtooneelen verstoken is geweest!

Bij mijne aankomst te Buitenzorg, nam ik mijn' intrek, in het daar nabij gelegene logement, waar ik mij

een, weinig verkwikte en mij gereed maakte, om aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal voorgesteld te worden.

Aan het prachtige paleis te Buitenzorg gekomen zijnde, verzocht ik den Luitenant Kolonel Adjudant, mij bij Zijne Excellentie aan te dienen. Bij zijne terugkomst noodigde mij deze heer, namens den Gouverneur-Generaal, om op Buitenzorg te komen logeren, waartoe mij onverwijld twee fraai bemeubelde vertrekken werden aangewezen. Ten 1u. werd ik aan den Gouverneur-Generaal voorgesteld, die mij geluk wenschte met mijne behoudene aankomst, waarna ik Zijne Excellentie een verslag van mijne reis deed, kortelijk vermeldende hetgeen ik hier meer beeedvoerig heb opgeteekend.

Onbeschrijfelijk trof mij de bekoorlijkheid van dit heerlijke gewest, van een der schoonste eilanden der wereld; want zoo, geloof ik, mag Java met regt genoemd worden. De fraaije wandelingen, naar de Europesche wijze aangelegd, met alle vruchtboomen der keerkringslanden beplant, wekten mijne bewondering op, en de geheele omtrek van Buitenzorg, deed mij voor een oogenblik wanen, dat ik in het verrukkelijke Gelderland verplaatst was.

Des avonds ontving ik van den predikant Van Laaren, die van de aankomst van de korvet *Lynx* onderrigt was, een briefje, waardoor Zijn Eerw. mij vriendelijk verzocht, bij mijne terugkomst te Batavia, zijn huis als het mijne aan te merken. Dienstpligt gebood mij, het verrukkelijk verblijf van den Gouverneur-Generaal den 4 reeds weder te verlaten. Nadat ik ten 2u. afscheid van Zijne Excellentie genomen had, vertrok ik weder naar Batavia, in de blijde verwachting, van bij mijnen vriend Van Laaren, berigten uit het Vaderland te zul-

len vernemen. Hoe spoedig echter veranderde deze blijde hoop in treurige gewaarwording. Na eenige oogenblikken mij aan het genot der gulste vriendschap overgegeven en mij over de hartelijke ontvangst van den heer VAN LAAREN verheugd te hebben, moest ik van hem vernemen, dat mijne dierbare gade, den 14 December 1823, van een gezond meisje, (het eerste pand onzer liefde) voorspoedig bevallen was, doch dat het den Alwetenden behaagd had, dit geschenk, dit zoo lang en vurig afgebeden geschenk zijner goedheid, na een' kortstondigen blijk van leven, van ons weg te nemen. Den 6, ontving ik de zoo lang verbeide brieven mijner beminde vrouw, die de mondeling bekomene berigten op de smartelijkste wijze bevestigden. Wat mijn hart hierbij leed, en hoe ik te moede was, zal elk gevoelig lezer kunnen bevroeden. Ik had echter op mijn gelukkig volbragten gevaarvollen togt, te dikwerf de beschermende genade der goeddoende Voorzienigheid ondervonden, om een oogenblik tegen zijne slaande hand te morren, of niet met vurige dankbaarheid te erkennen, hoe zijne liefde in den bangen strijd der natuur, mijne echtgenoote voor mij bewaard had, en bij mijne bittere en regtmatige droefheid, die door het gevoel onzer scheiding nog vermeerderd werd, mogt ik toch nog een gelaten en vrolijk vertrouwend oog op de toekomst vestigen.

VII. VAN DE REEDE VAN BATAVIA NAAR SOURABAYA EN PALEMBANG, HET VERBLIJF ALDAAR, TERUGKEER NAAR BATAVIA EN HET VADERLAND.

Wij verlieten Batavia den 17, des morgens, met een flaauwen landwind, om volgens het bevel van den

Schout-bij-Nacht, Kommandant Directeur der Marine, naar Sourabaya te stevenen. Den geheelen dag was het stil, met flaauwe veranderlijke, naauwelijks merkbare koelten, zoodat wij het niet verder dan even ten Oosten van de eilanden konden brengen. Des avonds kwamen wij ten Oosten van het eiland Edam, in 11 vademen op blaauwen kleigrond ten anker. Den 18 was de flaauwe koelte veranderlijk van het N. tot N. O. met onophoudelijken regen, donder en bliksem. Ik achtte het dus geraden ten anker te blijven liggen. Den 19, vroeg in den ochtend, kwam eindelijk de lang verwachte N. W. mousson door, met frissche bramzeils-koelte. Wij ligtten spoedig het anker, zetten alle dienstdoende zeilen bij en stuurden N. O. en vervolgens Oost. Nog voor het vallen van den avond, passeerden wij de boompjes-eilanden. Den volgenden dag, tegen 4u. in den achtermiddag zeilden wij de groep van eilanden Carimon Java voorbij, en den 21, ten 5u. in den Platvoet, ankerden wij in 7 vademen op moddergrond, Z. ½ O., naar gissing ¾ mijl van den hoek van Sidayo, waar de loods aan boord kwam, om ons den volgenden morgen voor Sourabaija te brengen. Wij gingen dus des anderen daags, ten 5u. in den ochtend, onder zeil, en stuurden volgens de aanwijzing van den loods, het gat van Sourabaija binnen. Ten 8u. passeerden wij het fort Oranje, ten 10u. zeilden wij voorbij Grissee en ten 11u. wierpen wij het anker ter reede van Sourabaija, alwaar wij het schip onverwijld vertuiden.

Wij vonden hier het wachtschip *de Dageraad*, het zinkende fregat *van der Werff*, eenige ligte koloniale oorlogsvaartuigen en een aantal koopvaardijschepen. Oogenblikkelijk begaf ik mij aan wal, om den Kapitein ter Zee, Haven- en Equipage-meester, de reden van

mijne komst bekend te maken, en met Zijn Ed. de middelen te beramen, om met den meesten spoed de reparatien te doen plaats hebben, welke de korvet *Lynx* noodig had, om weder geheel tot de actieve dienst gereed te zijn.

Den 28 kwam er eene commissie aan boord, bestaande uit den onder-havenmeester, den onder-constructeur en eenen opper-timmerman, die gezamenlijk de korvet in alle hare deelen onderzochten, om de kosten der noodzakelijke reparatien te kunnen begrooten. Het spoor van de bezaansmast was vervuurd, waardoor de mast 4 duim gezakt was. Nergens anders werd op dat oogenblik eenige vervuring aan de korvet ontdekt. De masten, stengen, boegspriet en andere rondhouten waren allen in zeer goeden staat, en alleen de romp, had het noodig zwaar gebreeuwd te worden.

Den 1 Februarij maakten wij een begin met onze werkzaamheden. Wij ligtten de bezaansmast, tuigden het schip af, om staand en loopend wand behoorlijk te kunnen nazien, ontscheepten het kruid en zonden het naar het laboratorium te Simpang, en de watervaten naar de werf. Wij haalden de ruimen ledig, om ze schoon te maken en te luchten. De timmerlieden en breeuwers begonnen insgelijks hunne verrigtingen en gingen daarmede voort tot den 19 Februarij daaraanvolgende, toen het schip geheel timmerklaar was en het verwen of schilderen eenen aanvang nam.

Den 18 Maart zond ik rapport aan den Schout-bij-Nacht, Kommandant en Directeur, dat de onder mijne bevelen gestelde bodem, geheel tot den actieven dienst gereed en tot ultimo Augustus gevictualieerd was.

Den volgenden dag ankerden op de reede van Sourabaya, het Fransche fregat *Thetis*, kapitein Bougainville,

en de korvet *l'Espérance*, kapitein QUIMPER, komende van Cochin-China, met het voornemen om Nieuw Holland te bezoeken. Deze beide vaartuigen had ik bij mijne terugkomst te Manilla, in de maand October van het jongst verloopen jaar, aangetroffen, en aldaar bij mijn vertrek op den 5 December achtergelaten.

Den 23 Maart, in den achtermiddag, verlieten wij de reede van Sourabaya. Den provoost en een' matroos der 2e klasse, beide zeer gezonde, sterke jonge lieden, hadden wij, gedurende ons verblijf te Sourabaya, aan de verschrikkelijke cholera morbus, die toen op Java geweldig woedde, plotseling verloren. Eenen matroos en een scheepsjongen moesten wij ziek in het hospitaal achterlaten.

Tot den 27 sukkelden wij nu eens met flaauwe koelte, dan weer met tegenwind in het gat van Sourabaya, en kwamen eerst in den avond van dien dag, voor Sidaijo, waar wij ten anker gingen.

Den volgenden morgen, zeer vroegtijdig onder zeil gegaan zijnde, werkten wij met zeer veranderlijke winden naar Batavia op, op welks reede wij den 1 April, des avonds ten 7u. ten anker kwamen.

Den 26 April bekwam ik last, om eenige ambtenaren naar Banca over te brengen, en mij, bij mijne aankomst te Muntok, met het onder mijn bevel staand schip, ter beschikking van den heer VAN SEVENHOVEN, commissaris over Banca en Palembang, te stellen.

Wij verlieten de reede van Batavia den 27 in den morgen, met een' flaauwen landwind. De Z. O. mousson was nog niet doorgekomen. Wij moesten dus met flaauwe veranderlijke winden opwerken tot Muntok, waar wij niet voor den 8 Mei, tegen zons-ondergang, ten anker kwamen. Den volgenden dag ontscheepten wij

de ambtenaren en militairen en ik begaf mij insgelijks naar den wal, om aan den heer VAN SEVENHOVEN de medegebragte depêches te overhandigen, en mij met mijn schip, ter beschikking van Zijn Ed. te stellen.

De belangen van het gouvernement van Neêrlandsch Indie vereischte, dat de regering van den sultan van Palembang een einde zoude nemen, en dat aldaar een ander, meer met Nederlandsche staathuishouding overeenstemmend stelsel van bestuur werd ingevoerd. De heer commissaris, die hiertoe last bekomen had, verkoos dus met *de Lynx* naar Palembang overgebragt te worden, te meer omdat men in dat rijk nieuwe onlusten duchtte. Sultan ACHMET NAYAM-EL-DIN namelijk, die tijdens de roemrijke herneming van Palembang in 1822, en de gevangenneming van zijnen broeder, den toenmaligen sultan MACHMOED BADR-EL-DIN, tot sultan verheven was geworden, had den 22 November 1824, een' verraderlijken aanval op onze vastigheden gedaan, die echter door onze dappere krijgslieden, ter zee en te land gelukkig verijdeld werd. De sultan had nu de vlugt in de bovenlanden genomen, en daar zouden hem, na de aankomst van de korvet *Lynx*, onze troepen, op last van den commissaris vervolgen.

Daar ik toevallig in het bezit ben van een rapport van den Resident van Palembang, waarin de omstandigheden van de roekelooze onderneming des sultans NAYEM-EL-DIN breedvoerig vermeld worden, en deze omstandigheid voor het Nederlandsch gouvernement, met betrekking tot het Palembangsche rijk, zulke gewigtige gevolgen heeft gehad, en met de onttrooning van den Sultan, de heerschappij over dat rijk, geheel in handen der Nederlanders heeft doen overgaan, meen ik geenen ondienst te doen, met de voornaamste bijzonderheden dier

gebeurtenis hier in te lasschen en den lezer medeteedeelen.

» Den 23 November 1824, in den vroegen morgen, werd door eene bende van 300 tot 400 manschappen, onder geleide van den jongen sultan (Naijam el-Din) een geweldige aanval gedaan op den door onze troepen bezetten kraton, met geen ander gevolg echter, dan, zoo als natuurlijk was, dat de aanvallers door onze troepen werden afgeslagen en teruggedreven, met verlies van een twintig- tot dertigtal dooden, waarvan er zeven op de plaats zelve gevonden werden, en eene menigte gewonden.

» Sedert het laatst der maand October en het begin van November, waren op de hoofdplaats Palembang, uit de binnenlanden berigten ontvangen, dat de voortgang der invoering en heffing van de jongst bepaalde grondbelasting, op verscheidene plaatsen tegenstand ontmoette, dat de Pangeran Sorra di Laga, die in Augustus naar het district de Rawas afgezonden was, om eenige muiters, die het volk opruiden, van daar te verwijderen, meer tegenstand had gevonden dan verwacht was, dat het land door wigchelaars werd doorgetrokken, die ontrustende tijdingen verspreidden, en zelfs dat de muitelingen in de Rawas door de vorsten werden aangezet, wier oogmerk geen ander was, dan door den invloed der priesters, eene menigte volks te verzamelen, en daarmede eenen aanval tegen het gouvernement te wagen.

» Zoodra deze geruchten ter ooren van den Resident kwamen, ging hij bij den Sultan en den Soesoehoenan om hen van dezelve te onderrigten en hun te doen opmerken, dat het noodig was deze uitstrooisels te logenstraffen, waartoe een dagelijksche omgang veel zoude bijdragen. De vorsten erkenden het doelmatige van dit voorstel; de Sultan bezocht werkelijk tweemaal den Re-

sident, en betuigde zoowel als zijn vader, de Soesoehoenan, zijne tevredenheid over den bestaanden staat van zaken, en erkentelijkheid wegens hunne verpligtingen aan het gouvernement.

» Intusschen werd bevonden, dat op den 21 November een twintigtal personen van het garnizoen van Palembang, eenig vergif hadden ingekregen, waarvan echter de gevolgen, door de aangebragte hulp, werden geweerd. Iemand van des Sultans gevolg werd van deze misdaad verdacht, en eenige personen, die door den Resident uitgezonden waren, om den verdachten te vatten, werden bij den sultan geboeid aangehouden.

» In den middag van den 21 waren alle de inlandsche beambten van den Resident bij den Soesoehoenan genoodigd. Zij voldeden aan deze uitnoodiging, met uitzondering van een paar, aan welke toevallig door den Resident andere werkzaamheden waren opgedragen.

» Des avonds tegen 9u., bekwam de Resident zeer onverwacht de tijding, dat de bedoelde ambtenaren allen bij den Soesoehoenan werden in arrest gehouden en dat een hunner, die getracht had zich te verwijderen, gewond was geworden.

» Dadelijk schreef de Resident aan den Sultan en den Soesoehoenan eenen vriendschappelijken brief, waarbij hij Hunne Hoogheden te kennen gaf, met leedwezen vernomen te hebben, dat zij zich in ongerustheid bevonden, en hen uitnoodigden eenen vertrouweling tot hem te zenden, welke vertrouweling terstond met geruststellende tijdingen zoude worden terug gezonden. Deze brief werd niet beantwoord, en de zendeling van den Resident werd bij den Sultan aangehouden.

» Nu werd de Resident stellig onderrigt, dat de Sultan het voornemen had, nog in dienzelfden nacht den Kra-

ton aan te vallen; de kommandanten der troepen en der Marine, hadden reeds vroeger de noodige maatregelen beraamd, om elken aanval met goed gevolg af te weren.

» Het uur van *vier* in den morgenstond was aan den Resident opgegeven, als voor den verraderlijken aanval bepaald. Werkelijk bespeurde men, zoodra de klok vier uren sloeg, van de wallen des Kratons, dat er eene menigte volks uit de woning van den Sultan, den Kraton naderden.

» Niettegenstaande de duisternis van den nacht, werd eerst de stem des sultans en naderhand ook zijn persoon onder de menigte herkend.

» De kommandant der troepen had het noodig geoordeeld, zijne manschappen een weinig buiten den muur van den Kraton, op de vlakte te plaatsen.

» Zoodra het volk van den sultan op onze troepen stiet, deed het eenen hevigen aanval op dezelve, onder het geschreeuw van *Sahiel-allah!* (strijdt voor God!) en drong door tot op achttien schreden van twee met schroot geladen stukken, die alstoen gelost werden, hetwelk echter de aanvallers niet terug hield. Integendeel drongen zij op onze manschappen door, maar werden door een wel onderhouden twee gelederen-vuur en met geveld geweer ontvangen. Nadat zij omtrent drie vierde uurs aanvallender wijs gehandeld hadden, trokken zij af. De kommandant achtte het, wegens de duisternis, onraadzaam hen voor het oogenblik te vervolgen. Bij het aanbreken van den dag, werden zeven dooden op de plaats gevonden, waaronder de Pangeran TJITZA WIEDYAYA.

» Volgens de ingewonnen berigten, bedroeg het getal der dooden, aan den kant der aanvallers, ongeveer dertig, en eene menigte onder hen waren gekwetst. Aan

onze zijde waren drie en twintig man gewond, van welke naderhand twee zijn overleden.

» Twee uren na dit voorval, kwamen de bij den Soesoehoenan aangehouden geweest zijnde ambtenaren in den Kraton terug. Zij gaven berigt, dat de Soesoehoenan hen had laten vertrekken, nadat de Sultan verslagen te huis was gekomen en dat de Soesoehoenan hen verzocht had, den Resident te boodschappen, dat *hij wegens het gebeurde voor zich en zijnen zoon vergiffenis verzocht; terwijl zij beiden bereid waren, hunne wapenen over te geven.*"

» De Resident liet onverwijld door den Pangeran Bopatti-Pauambahan en den Pangeran Depatti Moeda Abdul Rachman, beide broeders van den Soesoehoenan, aan Z. H. en aan den sultan voorstellen, zich onverwijld, gewillig aan boord te begeven van een aan te wijzen vaartuig, om naar Batavia te worden opgezonden.

» Beide lieten terug weten, dat zij hiertoe bereid waren; de Soesoehoenan kwam werkelijk met zijne vrouwen en eenig gevolg, aan boord van de ingehuurde brik *Wilhelmina*, en is met dezelve onder bedekking eener militaire wacht, op Batavia aangekomen, alwaar hij vooreerst in het stadhuis werd gehuisvest; doch de Sultan verwijderde zich van Palembang, met eenige personen van het komplot, om te trachten de binnenlanden te bereiken, ofschoon de militaire kommandant alle middelen had in het werk gesteld, om hen te beletten zich naar de Rawas te begeven.

» De rapporten omtrent het gedrag in deze omstandigheden gehouden, en de maatregelen met beleid en bedaardheid genomen door den luitenant-kolonel Van Castel, militaire kommandant van Palembang, zijn in allen deele gunstig, terwijl ook de koelbloedigheid met welke

de officieren en manschappen den hevigen aanval hebben afgewacht en afgeslagen, door dien kommandant, met den grootsten lof vermeld worden. Hij prees in het bijzonder het gedrag van den 1en luitenant der artillerie, Bastiaanse, den 2den luitenant der infanterie, Boelhouwer, den fungerenden onder inspecteur der militaire administratie Schultze, alsmede dat van den buitengewoon 2den luitenant der Koloniale marine, W. Steffens, en van den 2den luitenant der koloniale marine, J. Steffens. De fungerende onder-inspecteur Schultze, had drie wonden bekomen en de luitenant W. Steffens twee. De laatstgemelde was met verlof te Palembang, en had zich als vrijwilliger, onder de orders van den kommandant gesteld.

» Om zich een denkbeeld te kunnen vormen van de roekeloosheid en onbezonnenheid van dezen aanslag, voor welken bezwaarlijk een naam te vinden is, kan ik mij niet weerhouden het volgende mede te deelen. Welke de bedoeling van den Sultan geweest zij, is niet zeer gemakkelijk te gissen. De maatregelen, door hen bij deze aan razernij grenzende onderneming, beraamd, droegen in geenen deele het kenmerk der fijne arglistigheid, met welke gewoonlijk bij inlandsche vorsten, zaken van zulken aard overlegd en voorbereid worden.

» Het bleek, dat verscheidene dagen voor het gebeurde, ieder een met het plan bekend was, en zoo men aan dit gerucht twijfelde, was het alleen omdat de aanslag te hopeloos scheen, om er geloof aan te kunnen slaan.

» De maatregelen, van onze zijde genomen, tot afwering van eenen aanval, waren noch den Sultan, noch iemand anders onbekend. Uit zijne woning, op een geweerschot van den muur des Kratons, kon de Sultan de stukken geschut zien, die op de wallen geplant werden. Onder

het bereik van dit geschut, verzamelde hij eenig volk in zijn huis, op het oogenblik, dat, in eenen wenk, dat huis met ons kanon ter neder geschoten konde worden.

» Eindelijk, hij viel met een vierhonderdtal menschen, alleen met pieken en klewangs gewapend (want slechts weinigen waren van geweren voorzien) eene Europesche magt aan, welke hij overtuigd moest zijn, zoo sterk was, dat van zijnen kant geene overweldiging daarvan mogelijk was te achten. Aan eenige stukken geschut, die in het bezit des sultans waren en voor zijne woning stonden, om bij inlandsche feesten salut-schoten te doen, scheen niet eens door hem gedacht te zijn, althans bleek het niet, dat hij daarvan gebruik had gemaakt.

» Men zoude onder deze omstandigheden genegen zijn, om geloof te hechten aan het verdichtsel, hetwelk de Soesoehoenan naderhand opgaf, namelijk, dat hij zelf geheel onschuldig aan dezen verraderlijken aanslag was; dat zijn' zoon, de Sultan, radeloos was geworden, uit liefde voor eene vrouw, op wier bezit hij gerekend had, doch welke hij later zich verbeelde, niet te zullen verkrijgen, wegens hare familie-betrekking tot den verbannen Sultan Mahmoed Badar el Din, wiens aanstaande terugkomst op Palembang werd verspreid; en dat hij alzoo tot het maken van een *amok* had besloten om zijnen dood te vinden. Indien niet deze beweegreden te onbeduidend ware voor een' zoo gewaagden stap, en indien niet andere daadzaken, onder andere het arresteren der inlandsche ambtenaren, door en bij den Soesoehoenan zelven, en de vlugt, in de plaats van het omkomen van den Sultan, deze opgave tegenspraken." Zoo verre het rapport.

Den 12 Junij, des morgens, zond ik de groote sloep, om den Heer Commissaris af te halen, die met zijn ge-

volg ten 8u. aan boord kwam, en met een salut van 15 schoten en verdere militaire honneurs ontvangen werd. Ten 4u. in den achtermiddag verlieten wij de reede van Muntok en ankerden ten 7u. voor, of even bewesten de droogten der rivier Soensang, in 5 vademen water op kleigrond. Dagelijks werd met hoog water op de bank gepeild, zonder diepte genoeg te vinden om er over te komen. Wij plaatsten tonnen en baken om het geul goed af te merken, en geraakten den 18 over de bank, tot voor de rivier Soensang, in welker mond wij niet voor den 20 konden geraken, alwaar wij des avonds ten 8u., tusschen Poelo-Pandjang en Poelo-Krammat, in 6¾ vademen ten anker kwamen. De flaauwe wind op de rivier was niet tot ons voordeel, en de vloed, die gedurende den nacht introk, was van weinig belang, omdat hij in de rivier niet verder opliep, dan tot Poelo-Borang. Wij waren derhalve genoodzaakt den geheelen afstand van den mond der Soensang tot aan het laatstgenoemde eiland te boegseren, en van daar tot aan de stad Palembang op te werpen. Ofschoon derhalve de manschappen zich zeer vermoeiden, maakten wij zeer weinig vordering en kwamen eerst op den 30 voor Palembang ten anker.

De heer commissaris verlangde, om alle eerbewijzingen voor te komen, zich nog dien zelfden avond naar wal te begeven. Ik vond op de reede van Palembang de koloniale kanonneerboot no. 1, onder bevel van den luitenant-ter-zee der 1e klasse, Muller; een kielligter, gewapend met acht stukken van 24 pond, en een laadschouw met ligte stukken gewapend. Deze vaartuigen nam ik, volgens de mij gegevene instructie, onder mijn bevel.

Wij vertuiden *de Lynx*, even boven den Kraton (*);

(*) Het voormalig paleis des Sultans, thans een Nederlandsch fort. De rivier Soensang is hier 1200 voet breed.

en formeerden met de ligte vaartuigen eene schuine linie over de rivier, zoodat wij de Zuiderflank van den Kraton konden dekken, zonder het Z. O. bastion in zijn vuur te hinderen. Bovendien stelde ons deze positie in staat, om door het steken van een touw bij ebgetij, ook de Noorderflank van den Kraton tegen vijandelijke aanvallen te beveiligen. Wij sloegen de zeilen af; het touwwerk, dat gemist kon worden, werd uitgeschoren; de scheepsruimen zooveel mogelijk gelucht, en de equipage dagelijks met geschut en handgeweer geoefend en gedurende het warme gedeelte van den dag, met kleine, niet vermoeijende werkzaamheden bezig gehouden.

Ofschoon men beweert dat het klimaat van Palembang zeer gezond zij, kregen wij eene menigte zieken. Reeds den 11, overleed, na eene kortstondige ongesteldheid, de tweede chirurgijn E. BORANOWSKY, waardoor wij van alle geneeskundige hulp beroofd werden.

Den 6 Augustus ontving ik berigt van den resident, dat eene Palembangsche praauw door eenige roovers-vaartuigen op de Oostkust van Sumatra, tusschen de uitwateringen der rivieren Saleh en Metoedje, genomen was geworden. Ik gelastte derhalve den luitenant-ter-zee MULLER, met zijne kanoneerboot door de Kwalla-Kombang naar de rivier Saleh te werken, ten einde de roovers, die zich in de laatstgemelde rivier mogten ophouden, te vernielen of te verdrijven, en wijders Oostwaarts op, langs de kust van Sumatra, dit gespuis te vervolgen, alsdan naar Muntok over te steken en door de Zoute rivier of de Pontianah naar Palembang terug te keeren.

Den 7, met zons-opgang, verliet de luitenant MULLER het station voor Palembang, om de hem gegevene bevelen ten uitvoer te brengen.

Twee dagen daarna ontving ik een veel aangenamer

berigt van den Resident, namelijk, dat de voortvlugtige sultan NAJAM-EL-DIN, door de manschappen, die gezonden waren om hem te vervolgen, derwijze van alle kanten in het naauw gebragt was, dat hij zich met twee van zijne Pangerans of Prinsen, op genade aan het Nederlandsche gouvernement had overgegeven, en zich ten dien einde onder de bewaring van het hoofd der Kampong-Ogan gesteld had, welke laatste hem in den loop van den dag naar de hoofdplaats Palembang zoude overbrengen.

Ik gaf terstond bevel om het schip tot het gevecht gereed te maken en deed de batterij met schroot laden, om bij eenigen onverwachten oploop van het volk, tot verdediging gereed te zijn. Ten 12u. zond ik de gewapende barkas en de groote sloep, onder bevel van den luitenant der eerste klasse, 'T HOOFT, en dien der tweede klasse, VAN DEN BROEKE, naar den mond der rivier Ogan, met last om het opvaren van kleine vaartuigen te keeren, en die, welke met den sultan zouden afkomen, tot aan boord van *de Lynx* te vergezellen.

Ten 4u. kwamen de afgezondene sloepen terug; in haar midden was de praauw in welke de sultan zich bevond, die ongewapend met de Pangerans POERPA en SAGOER ABDUL JAMIN overkwam. Den Sultan liet ik voorzigtigheidshalve in eene hut sluiten en door eenen schildwacht bewaken, terwijl ik de beide Pangerans, onder het halfdek, met de voeten aan elkander gekluisterd, onder bewaring van de wachthebbende mariniers stelde, op wier oplettendheid ik staat kon maken. Deze maatregelen waren wel is waar zeer hard, doch wanneer men weet, tot welke trouwloosheid deze Palembangsche vorst bekwaam was, zal niemand het wraken, dat ik voor het oogenblik de stem der menschlievendheid moest

smoren, om alleen het belang van het gouvernement in het oog te houden.

Gedurende het verblijf des sultans aan boord, hielden wij wacht met gewapende kwartieren, en waren elk oogenblik gereed om de enteringen te kunnen afweren, welke met grond te vreezen waren, in geval de Palembangers kwalijk tegen ons gezind waren, omdat zij eene ontelbare menigte kleine en zeer snel roeijende vaartuigen bezitten. Ik achtte het derhalve noodig alle voorzorgen van verdediging te nemen, en kort na zons-ondergang drijvers buiten boord te doen zakken, die ik uit de leizeils en bakspieren en zware goemoeti-trossen had doen vervaardigen, waarmede wij de geheele korvet tot twintig voeten afstands omringden, zoodat wij eene waterlijn formeerden, welke door de met schroot geladene karonnades gedekt konde worden. Elken avond deed ik ijzeren vuuremmers met pikkransen vullen, om bij onverwachte aanvallen, in donkere, regenachtige nachten, aan de nokken van de raa's geheschen te worden, en aldus in een oogenblik het geheele schip te verlichten, of wel om ze af te snijden en in de vijandelijke vaartuigen te laten vallen en deze in den brand te steken.

Den 10, des morgens, kwam de commissaris van Palembang en Banka aan boord, om den sultan te verhooren, en hem de kostbaarheden te doen afgeven, welke hij nog bij zich had, en waarvan hij reeds een gedeelte tot opruijing der volksmassa's verspild had. Deze kleinodiën bestonden in een gouden buikplaat of slot van een gouden gordel (buikband genaamd), eenen ring en een *baadjoe* of opperkleed, omzoomd met goud passement en versierd met diamanten in goud gezet. Het gezamenlijke getal van edelgesteenten, zoo groote als kleine, bedroeg

ongeveer 300 stuks, die begroot werden op de waarde van omstreeks 20,000 guldens.

Den 15 begaven zich de beide geboeide Pangerans, onder geleide van een detachement mariniers, aan den wal, en werden aan de policie overgegeven.

Den 17, des morgens ten 8u., maakten wij alarm, en wijders alles gereed om tegenkanting of geweld te verijdelen, welke zoude kunnen plaats grijpen, omdat de wegens hoog verraad ter dood veroordeelde Pangerans POESPA, SAGOES ABDUL JAMIN, de Kapalla Kampong SEMINAO OSMAN, op dien dag onthoofd en eenige andere Pangerans, Ratoes (princessen) en Mantries (edelen), als medepligtigen, streng gegeeseld en gebrandmerkt moesten worden. De strafoefening werd echter zonder eenige ontrustende volksbeweging ten uitvoer gebragt.

Den 10 September daaraanvolgende, namen wij uit voorzorg, andermaal dezelfde maatregelen van verdediging, tegen eenen mogelijken aanval van den kant der inlanders of tegen eenen oploop van het Palembangsche volk. Op dien dag, namelijk, moesten twee wichelaars, of liever dweepzieke opruijers van het volk, onthoofd worden. Zij hadden de vreedzame bewoners der oevers van de Ogan tot opstand aangezet. Drie hunner zendelingen werden strengelijk gegeeseld en gebrandmerkt. Ook deze executie werd zonder wanorde of volksbewegingen voltrokken.

Den 12 derzelfde maand kwam de koloniale kanonneerboot no. 1, onder bevel van den luitenant-ter-zee MULLER, van den hem opgedragen kruistogt terug. In weerwil van de zorgvuldigste nasporingen had hij geene roovers, noch het minste kenteeken van hunne aanwezigheid kunnen ontdekken. Het is waarschijnlijk, dat zij in schuilhoeken geweken waren, die voor de kanonneer-

boot ontoegankelijk waren, of wel dat zij geheel en al deze wateren verlaten hadden.

Den 19 October bragten wij met een sterk detachement mariniers, den gevangen Sultan op de brik *Henriette* over, welke door het gouvernement ingehuurd was geworden, om een transport troepen met hunne officieren naar Java over te voeren. Ik gelastte den luitenant-ter-zee STEFFENS, die de kanonneerboot n°. 2 kommandeerde, met dit vaartuig, de brik, waarop de Sultan zich bevond, tot buiten de rivier Soensang te begeleiden. Twee dagen daarna kwam de kanonneerboot terug, onder haar geleide hebbende de koopvaardijbrik *de drie Maria's*, geladen met Bankasch tin.

Den 10 December kwam de Peniche n°. 3 van Muntok te Palembang aan. Aan boord van dit vaartuig was de heer VAN SON, die benoemd was om de residentie van den heer REIJNST over te nemen. De laatste vertrok uit hoofde van ziekte naar Java.

Den 24 overleed, na eene kortstondige ziekte, de luitenant-ter-zee STEFFENS, kommanderende de kanonneerboot n°. 2. Ik betreurde in hem een ijverig en braaf officier, die geene vermoeijenissen noch opofferingen voor de dienst van zijn Vaderland immer ontzag. Ik detacheerde onverwijld den luitenant VAN DEN BROEKE met eenige manschappen, om dit vaartuig te surveilleren. Den 25 bragten wij den waardigen overledenen, met alle militaire eerbewijzingen, ter aarde. Ik droeg het bevel over de kanonneerboot n°. 2 aan den luitenant VAN DEN BROEKE op, en deed de nalatenschap des overledenen, door eene daartoe benoemde commissie inventariseren en verzegelen, waarna ik die op den 25, tegens reçu, aan de leden der weeskamer te Palembang, ingevolge de instructie voor de koloniale marine, overgaf.

Er viel overigens gedurende mijn verblijf te Palembang niets belangrijks voor. De nieuw ingestelde regeringsvorm, de verbeterde wegen, die nu den toegang tot alle de kampongs openstelden, de waakzame ijver der policie en andere heilzaam werkende omstandigheden, bragten de gemoederen der inlanders allengs tot bedaren. Rust en veiligheid voor elk ingezeten keerden trapsgewijze terug.

Den 29 April kwam Z. M. korvet *Triton*, onder bevel van den kapitein-luitenant ter zee DUBA, voor Palembang ten anker. Ingevolge bekomen bevel van den schout-bij-nacht, kommandant en directeur van Z. M. zeemagt in Oost-Indie, gaf ik, op den 1 Mei, het kommando over het station voor Palembang, aan gemelden kapitein-luitenant over, en gaf order om *de Lynx* zeilvaardig te maken. Den 4 Mei sloot ik de onkost-rekening met den Resident, en den 5, in den morgen, verlieten wij de reede van Palembang, waar wij elfmaanden vertoefd hadden. In dien tijd hadden wij aan ziekten verloren, den chirurgijn, een adelborst van de 1e klasse, den timmerman, den konstapel, den zeilmaker, den scheepskok en zeven mindere schepelingen, terwijl wij bovendien drie matrozen ziek in het hospitaal moesten achterlaten.

VAN PALEMBANG TOT IN HET VADERLAND.

Den 7 Mei geraakten wij buiten de rivier, en den 9 passeerden wij de bank, op welke wij 3¼ vademen water vonden. Dienzelfden avond kwamen wij op de reede van Muntok ten anker.

Nadat ik den volgenden dag het paket met depêches van de residentie Banka ontvangen had, verlieten wij

de reede van Muntok, en begonnen, met flaauwe Zuidoostelijke koelten, straat Banka Oostwaarts af te werken. Bij den dag laveerden wij, en trok het getijde Oostwaarts. Bij den nacht gingen wij, terwijl het getijde Westwaarts trok, ten anker, zoo veel mogelijk onder de kust van Sumatra, waar wij regelmatiger looding dan onder de kust van Banka hadden. Onder deze laatste namelijk, hadden wij de diepte zeer ongelijk en geenszins met de kaart overeenkomend gevonden.

Den 20 geraakten wij buiten de straat, langs het vaarwater ten Westen van Lucipara. In de Javasche zee vonden wij zeer veranderlijke winden en herhaalde buijige koelten, zoodat wij niet voor den 27 de reede van Batavia bereikten. Reeds den 28 verlieten wij haar weder, last bekomen hebbende, om eenige vaten koper geld van de residentie Bantam te halen. Den 4 Junij kwamen wij, na het volbrengen van dezen last, ter reede van Batavia terug, en ontscheepten den volgenden dag *f* 20,000 koper geld, die wij van Bantam hadden medegebragt en die ons de Spartaansche ijzeren munt herinnerde. Het was eene verbazende vracht.

Den 6 losten wij de defect gewordene watervaten en bragten het buskruid naar het artillerie magazijn te Batavia over. Twee dagen daarna zeilden wij naar het eiland Onrust, waar wij voor het marine-etablissement ten anker kwamen en de korvet langs de kielkade meerden, ten einde, overeenkomstig de bevelen van den schout-bij nacht, het schip geheel te ontladen, te repareren en gereed te maken, om gedurende het wintersaizoen de terugreis naar Nederland aan te nemen.

Den 9 begonnen wij het schip af te tuigen en geheel ledig te maken, terwijl de timmerlieden van het etablissement, onder het opzigt van den constructeur, een boord

van onder de kluizen en boven het berghout, langs de geheele bakboordzijde, uitbraken, om de inhouten en uiteinden der balken te kunnen onderzoeken. Zoodra deze voorloopige werkzaamheden voltooid waren, benoemde de Schout-bij-nacht, Kommandant en Directeur der marine, eene commissie, om de korvet *Lynx* in alle hare deelen te onderzoeken en te beoordeelen, welke reparatien zij noodig zoude hebben, om in staat gebragt te worden, de reis naar Nederland met veiligheid te kunnen volbrengen.

De leden dezer commissie vergaderden op den 16 Junij. Zij bestond, behalve uit mij zelven, uit de volgende personen: den luitenant-ter-zee der eerste klasse en eersten officier H. P. N. 'T HOOFT; den kapitein-luitenant ter zee, haven- en equipage-meester te Batavia, A. DEKKER; den constructeur en directeur van Onrust, E. HULLAART; den scheepstimmerman H. POTHORST en den Chineschen timmerman van het etablissement, LIEN-BOENG-SOEH. Zij onderzochten de korvet in alle hare deelen en met de grootste zorgvuldigheid, en maakten van hun bevinden het volgende proces-verbaal op:

PROCES-VERBAAL.

Op heden 16 Junij 1800 zes-en-twintig, hebben wij J. P. M. WILLINK, kapitein-luitenant ter zee en kommandant van Z. M. korvet *Lynx*, H. P. N. 'T HOOFT, luitenant-ter-zee der eerste en eerste officier aan boord van gemelde korvet, A. DEKKER, kapitein-luitenant ter zee, haven- en equipagemeester van Batavia, E. HULLAART, directeur van het etablissement op het eiland Onrust, benevens den scheepstimmerman van gemelden bodem; H. POTHORST en den Chineschen timmermansbaas van

het etablissement alhier Liem-Boeng-Soek, allen in commissie gesteld door den schout-bij-nacht, Kommandant en Directeur van Z. M. zeemagt in Oost-Indie, ingevolge Zijn Hoog Ed. Gestr. order, gedagteekend 5 Junij jl., n°. $\frac{648 N.}{123 K.}$, ten einde Z. M. korvet *Lynx* te inspecteren, en te onderzoeken, welke reparatien die bodem zal behoeven, om in staat te zijn de terugreis naar het Vaderland aan te nemen, ons aan boord begeven van gemelde korvet, gemeerd liggende alhier en aldaar gezamenlijk Z. M. korvet *Lynx* geinspecteerd, en daaraan bevonden de volgende kapitale gebreken, als:

De inhouten meest allen vervuurd;
De kluishouten insgelijks;
Het bovenwerk ontzet;
De dekbalken aan de einden meest allen vervuurd of verrot;
De boegbanden in de boeg, waar de dekken in verbonden zijn, vervuurd;
Het fondament onder de kombuis vervuurd;
Het zaadhout of de binnenkiel insgelijks;
De boegspriet gescheurd, doch van geen aanbelang.

Weshalve het ons, na naauwkeurige examinatie voorkomt, dat meergemelde korvet, in dezen staat niet bestand is, om de terugreis naar Europa te doen, tenzij aan dien bodem eene reparatie geschiede, die verre de waarde van het vaartuig zou overtreffen, en dan nog, volgens het gevoelen van den directeur van Onrust, niet eens aan de verwachting zoude kunnen beantwoorden, en in het Vaderland op nieuw de grootst mogelijke voorzieningen zoude vereischen.

De kosten, welke aan gemelden bodem, bij het etablissement alhier zouden gemaakt moeten worden, zijn door den directeur voornoemd, calculatief op 80,000 à

85,000 guldens berekend, waarbij hij directeur dan tevens heeft aangemerkt, dat Z. M. korvet *Lynx* alsdan toch niet anders dan als een opgelapt schip kan beschouwd worden.

Aldus naar waarheid opgemaakt, zijn hiervan drie eensluidende afschriften gemaakt, allen door ons onderteekend, om te dienen waar zulks behoort.

Onrust, dag, maand en jaar als boven,
(*was get.*) De Leden van de Commissie voorn[a].

Den 21 kwam de Schout-bij-nacht, Kommandant en Directeur van Z. M. zeemagt in Oost-Indie, op Onrust, en aan boord der korvet, en onderzocht met de vereischte adsistentie, alle de gebreken in het proces-verbaal opgegeven. Zijn Hoog Ed. Gestr. bevond met leedwezen, dat de korvet niet meer in staat was zee te bouwen.

Den volgenden dag begonnen wij het schip weder op te tuigen, en alle de behoeften weder aan boord te nemen, uitgezonderd de batterij, welke ons gelast was op Onrust achter te laten.

Den 28 was het schip opgetuigd, de inventaris weder aan boord genomen en het uitgebroken stuk aan bakboordzijde weder ingebragt.

Met den doorkomenden zeewind, verlieten wij den 1 Julij het eiland Onrust met eene gezonde equipage. Zelfs de zieken, welke wij bij onze komst op Onrust, op de dokter's-lijst hadden, herstelden allen op dit eiland. Dit deed mij onderstellen dat het eiland Onrust niet, zoo als men dikwijls gezegd en geschreven heeft, wegens de luchtgesteldheid gezond is, maar dat de meer geregelde leefwijze, welke men op dit kleine eiland, als 't ware genoodzaakt is te houden, der gezondheid meer bevorderlijk is, dan het verblijf te Ba-

tavia of in andere zeehavens in Indie. Tevens zou hieruit afgeleid kunnen worden, dat de grootere sterfte te Batavia, Samarang, Sourabaya en elders, minder aan het klimaat dan wel aan eene buitensporige leefwijze, waartoe die plaatsen meer aanleiding geven, te wijten is. Dat het klimaat in Indie, over het algemeen, geenszins voor ongezond, maar veeleer voor het tegendeel daarvan is te houden, blijkt uit de bestendige gezondheid en den hoogen ouderdom van allen, Europeanen zoo wel als Inlanders, die zich er op toeleggen om geregeld en matig te leven, hoewel er hier, gelijk overal op den aardbodem, natuurlijk uitzonderingen plaats vinden, en sommigen door toevallige oorzaken, door hevige ziekten aangetast, somtijds ook vroegtijdig ten grave gesleept worden. Doch ik geloof niet dat deze gevallen in Indie menigvuldiger dan ergens anders zijn.

Ten 4^{u}., in den achtermiddag van den 1 Julij, ankerden wij ter reede van Batavia, sloegen de zeilen af, en op den 4 begonnen wij de Europische zware touwen, waarlooze rondhouten, stuurmans-, timmermans-, smids- en konstabels-behoeften, naar het marine-magazijn te Batavia over te brengen, om het schip tot den verkoop gereed te maken.

Den 8 Julij verloren wij eenen matroos aan de cholera morbus. Verscheiden manschappen werden ter reede van Batavia ook door anderdaagsche koortsen aangetast, zoodat ik genoodzaakt was, van den 9 tot den 15, niet minder dan 45 man naar het hospitaal te zenden; terwijl den 13 drie matrozen, die gedurende de geheele reis gezond waren geweest, binnen drie uren tijds, de een na den anderen, door de hevigste aanvallen der vreesselijke cholera morbus werden weggerukt en een aantal anderen in het hospitaal overleden.

Den 15 Julij gaf ik, overeenkomstig met de bevelen van den schout-bij-nacht ontvangen, en gedagteekend 11 Julij 1824, n°. $\frac{661 n'}{1444 k'}$, Z. M. korvet *Lynx*, tegen inventaris of restant-lijst van het schippersboek, over aan den haven- en equipage-meester van Batavia. De equipage werd overgeplaatst in de depôt-rolle der Nederlandsche marine, en verliet de korvet, om zich aan boord van het koloniale wachtschip Melampus te begeven.

Van het kommandement van Z. M. korvet *Lynx* ontslagen zijnde, begaf ik mij den 16, vroegtijdig in den morgen, aan wal, om den Schout-bij-nacht van mijne verrigtingen verslag te geven en maatregelen te beramen om ten spoedigste met de officieren, die onder mijne bevelen gediend hadden, naar het Vaderland te kunnen terugkeeren. Den 20 ontving ik order, om mij met de officieren die naar de Nederlanden verlangden te reizen, te begeven aan boord van het koopvaardijschip *de Zeemeeuw*, gevoerd door kapitein Veer en bestemd naar Amsterdam. Deze bodem zoude ons, volgens contract tusschen den directeur van financien, met de directie der handel-maatschappij aangegaan, naar Texel vervoeren. Hoe ik, met de officieren die onder mijne bevelen gediend hadden, en die met mij het bewustzijn hadden, van aan hunne dure verpligting volkomen voldaan te hebben, en wel op eene zoo moeijelijke reis, gedurende welke, ondanks alle ongemakken en drie maanden gebrek aan levensmiddelen, de volmaaktste krijgstucht onderhouden was gebleven; hoe ik en mijne brave officieren — zeg ik — die allen de hooge tevredenheid van onzen geëerbiedigden Koning hadden mogen verwerven, te moede waren, toen wij, *tot loon van eenen togt rondom de wereld*, als gemeene schepelingen, tegen een kostgeld van *zeventig centen* daags, naar Nederland getranspor-

teerd werden, zal elk, die zijn Vaderland met liefde dient, beter kunnen beseffen, dan ik in staat ben het uit te drukken.

Den 22, des morgens, verlieten wij met een' ruimen landwind de reede van Batavia. Wij salueerden met zeven schoten en werden met vijf bedankt. Met het ondergaan der zon, kwamen wij voor de baai van Bantam ten anker, met het voornemen, om den volgenden dag het tuig en den bovenlast behoorlijk te voorzien. Den 24, des morgens, ligtte men het anker en stelde koers naar straat Sunda. Ten 11u. in den voormiddag draaiden wij bij voor Anjer, om nog eenige ververschingen in te nemen. Wij ontmoetten op deze reede een' Engelschen Chinavaarder, die de reis van Duins naar de reede van Anjer in tachtig dagen had volbragt, hetwelk de kapitein ons door zijn logboek bewees.

Ten 4u. in den achtermiddag, toen de sloep terug was, brasten wij af en stuurden Zuidwest tot 1u. na middernacht van den 25, toen wij Prinsen-eiland Zuiden, 1½ mijl van ons peilden. Met weinig uitzondering hadden wij dagelijks handzaam weder, met frisschen Z. O. wind.

Den 29 Augustus, 's morgens ten 6u., loodde men 112 vademen diepte, op grof wit zand met gebroken schelpen, en kort daarna ontdekte men de Afrikasche zuidkust van het N. N. O. tot het W. N. W., op de hoogte van Algoa-baai.

Tot den 10 September werden wij door stormweder en Westelijken wind, op Anguillas-rif opgehouden, en sneden den 11 de parallel van Kaap de Goede Hoop.

Den 25 ankerden wij voor St. Helena, waar men eenige ververschingen aankocht en water innam. Wij bezochten bij deze gelegenheid het graf van Napoleon Buonaparte. De reis derwaarts geschiedt met wagens of te

paard. Voor een' wagen, tot het doen van dezen togt, betaald men drie pond sterling. Het graf is zeer eenvoudig, met drie steenen, zonder opschrift, bedekt, met eenige treurwilligen overschaduwd en binnen twee afzonderlijke hekken, die op eenigen afstand van elkander staan, besloten. De reizigers schrijven hunnen naam in een kolossaal boek en ontvangen doorgaans een paar takjes van de treurwilligen, en eene flesch zeer helder en frisch water, uit eene nabij zijnde bron, uit welke NAPOLEON plagt te drinken.

Den 2 October vervolgden wij de reis; wij passeerden met gunstig weêr het eiland Ascencion en sneden 6 October den equator op 21° 9' W. L., met flaauwe Zuidelijke koelten. Wij vonden ten Noorden van de linie zeer weinig N. O. wind, uitgezonderd enkele dagen bij het naderen van den keerkring, ook troffen wij de langdurige stilten niet aan, welke men veelal in de nabijheid van den equator vindt.

Den 14 November, tegen den avond, stevenden wij met eene Z. W. koelte de Noordzee in, en waren naauwelijks tot de A-bank gevorderd, toen de wind uitschoot naar het N. W. en zich weldra tot storm verhief. Wij waren genoodzaakt zwaar te zeilen, om vrij van de Vlaamsche banken te blijven. Den 16 bedaarde de wind, en tegen zons-ondergang, zeilden wij met vrolijk gejuich het Nieuwe Diep, aan den Helder, binnen.

Bedwelmd van vreugde, stamelde ik mijnen vurigen dank tot Hem, die mij, als eene trouwe loods in vreemde vaarwateren, langs weinig bekende kusten geleid, en mij in de dreigendste gevaren zijnen bijstand geboden had, terwijl door Zijne goedheid, al mijne pogingen naar wensch mogten gelukken, en ik mij, na een afzijn van negen en dertig maanden, gezond in het Vaderland, aan mijne dierbare betrekkingen terug gegeven mogt zien, die ik weldra in zalige vreugde weder ontmoeten mogt.

BIJLAGEN.

A.

STROOMEN GEDURENDE DE REIS WAARGENOMEN.

Bij het aanvaarden van de mij opgedragene belangrijke reis, besloot ik, hoe gebrekkig het ook ware, dagelijks aan te teekenen, al wat ik merkwaardigs zoude ontmoeten, en zulks in eenige bladen tot mijn scheepsjournaal te verzamelen. Een belangrijk gedeelte mijner waarnemingen boden mij de stroomen aan, die door vele kundige zeelieden dagelijks op den Oceaan worden bemerkt en verschillende resultaten opleveren. De zamenstelling der misgissing in breedte enlengte, welke wij gedurig westwaarts van Greenwich ondervonden, deed mij stroomen vermoeden, welke ons buiten den voorgestelden koers voerden, en hoe weinig men ook op de naauwkeurigheid der scheepsrekening kunne vertrouwen, ondervond ik echter in het vervolg van de reis het nut, hetwelk ik door het dagelijks berekenen van de rigting, en de kracht, der uit misgissing sa-

mengestelde stroomen, voor mij zelven trok, daar wij dien bij de Salomons eilanden en op de kust van Nieuw-Guinea, bij stilten en flaauwe koelten, eene snelheid van 7 of 8 mijlen in het etmaal bevonden, en de aangenomen rigting ons in staat stelde, om van de banken en eilanden vrij te drijven, terwijl onpeilbare diepten het ankeren onmogelijk maakten. De loglijn, die gekookt, was, om zoo veel mogelijk het krimpen en rekken voor te komen, werd van tijd tot tijd op nieuw gemeten; de glaasjes werden met den sekonden-wijzer van den chronometer vergeleken, en om het half uur, door den stuurman of luitenant van de wacht, uitgeworpen, die daarbij de wraak behoorlijk in aanmerking nam en met den gezeilden koers vereffende. De miswijzing der magneetnaald werd zoo veel mogelijk door Azimuth of Kimpeiling waargenomen, achter op den kop van het roer, waarop wij, door herhaalde proefnemingen, de minste aantrekking hadden gevonden. De chronometers, voornamelijk die van den heer Knebel, n°. 47, hadden een vrij regelmatigen gang en verschilden zelden meer dan 10 of 15 minuten, met de naauwkeurigste berekening der lengte door maans-afstand; de rigting en de kracht van den stroom, door misgissing zamengesteld, gaf de volgende uitkomsten:

VOOR HET KANAAL,

DEN 19 SEPTEMBER 1823.

Op 49° 15′ N. B. en 6° 40′ L. West van Greenwich, vonden wij den stroom N. W. ½ N. 13 of 3¼ mijl in het etmaal.

Van daar tot nabij Kaap Finisterra of 42° 32′ B. en 13° 28′ L., vonden wij den zamengestelden stroom O. t. Z. 20′ in 4 dagen, of 1¼ mijl in het etmaal.

Van Kaap Finisterra of van 39° 49′ B. en 14° 28′ L. tot de Canarische eilanden, of 29° 21′ B. en 18° 41′ L., trok de stroom N. W. ½ W. 66′ in zeven dagen of ruim 2¼ mijl in het etmaal.

Van Kaap Finisterra tot de Canarische eilanden, vonden de meeste zeelieden de trekking van den stroom om de Oost naar straat Gibraltar, die wij met N. O. wind en bramzeils koelte, om de N. W. berekenden. Dit verschil is welligt aan de omstandigheid toe te schrijven, dat wij de parallel van Finisterra op den afstand van 42 mijlen van den wal sneden. Ook op eene volgende reis met Z. M. korvet *Dolfijn*, in de maand October 1828, met harde Z. O. koelte het kanaal verlatende, en koers stellende op Kaap Finisterra, bevonden wij ons in anderhalf etmaal 2° 30′ om de West gezet.

Van de Canarische tot de Kaap Verdische eilanden, of van 29° 21′ B. en 18° 41′ L. tot 14° 40′ B. en 27° 16′ L., was de stroom W. ⅓ Z. 65′ in zeven dagen, of 2¼ mijl in het etmaal.

Van de Kaap Verdische eilanden of van 14° 40′ B. en 27° 16′ L. tot 7° 55′ B. en 22° 32′ L., liep de stroom O. ¾ Z. 74′ in zes dagen of 3¼ mijl in het etmaal. Dezen Oostwaarts trekkenden stroom bemerkten wij het eerst den 12 October, op 9° 48′ B. en 23° 52′ L., toen wij den N. O. passaat verloren en Zuidelijke veranderlijke koelten met regen en stilten kregen.

Van 7° 55′ B. en 22° 32′ L. tot 4° 55′ B. en 24° 30′ L., kenterde de stroom weder om de West, iets Noordelijk, met de snelheid van 33′ in vier dagen, of 2 mijlen in het etmaal. Van 4° 55′ B. en 24° 30′ L. tot 3° 27′ B. en 25° 14′ L., vonden wij den stroom O. t. N. 27′ in drie dagen of 2¼ mijl in het etmaal. Op de laatstgenoemde breedte en lengte, begon de Z. O. passaat en

de stroom draaide om de West half Zuid, met de snelheid van 48′ in zes dagen, of 2 mijlen in het etmaal, tot 7° Z. B. en 27° 16′ L.; hieruit volgt dat de zamengestelde stroomen, die tusschen de Kaap Verdische eilanden Zuidwaarts aan, naar den equator om de Oost en West trekken, elkander als 't ware vernietigen; daar de misgissing, welke zij veroorzaakten, bij het snijden der linie slechts 20′ Oost bedroeg.

Wij meenden om de Oost te trekken, toen wij ons ten Oosten van den meridiaan van het eiland St. Antonie bevonden, en om de West, toen wij ten Westen van daar waren. Onder den Equator van 1° N. tot 1° Z. B., trok de stroom met eene frissche Zuidoostelijke bramzeils-koelte sterk om de West, en met eene snelheid van 22′ tot 24′ in het etmaal.

Van den Equator tot Rio de la Plata.

Van 7° Z. B. en 27° 16′ L. tot 12° 23′ B. en 32° 13′ L., bevonden wij den loop van den stroom W. ½ Z., in 6 dagen 44′, of genoegzaam 1 ¾ mijl in het etmaal.

Van laatstgenoemde breedte en lengte tot 31° 12′ B. en 44° 43′ L. nam de stroom eene meer Zuidelijke rigting, en wij bevonden die Z. t. W., wel zoo Westelijk 132′ in 12 dagen, of 2 ¾ mijl in het etmaal.

Van 31° 12′ en 44° 43′ L. tot Rio de la Plata of 35° 15′ Z. B. en 53° 29′ L., strekt de stroom zich Z. O. iets Zuidelijker en verminderde in snelheid. Wij vonden dien Z. O. ⅛ Z. 58′ in acht dagen, of 1 ¾ mijl in het etmaal.

De rigting van den wind had echter veel invloed op den loop van den stroom en wel voornamelijk nabij de Plata-rivier, waar wij met Zuidelijke winden dagelijks van 16′ tot 22′ om de Noord gezet werden. Van 20 tot 25 vademen uit den wal, was de stroom niet zoo sterk. Ten Zuiden van den equator vonden wij op 18° Z. B.

Zuidoostelijke en Oostelijke winden, en van daar tot 29° B., Noordelijke en Oostelijke winden; verder Zuidwaarts tot de Plata-rivier, was de koelte veranderlijk van Z. W., West en N. W.

Van Rio de la Plata tot de Falklands-eilanden, of van 35° 55′ Z. B. en 56° 18′ L. tot 50° 49′ B. en 64° 37′ L., was de zamengestelde stroom N. O. ¼ O., 124′ in zeventien dagen, of genoegzaam 2 mijlen in het etmaal.

Van de Falklands-eilanden tot het Statenland, of van 50° 49′ B. en 64° 37′ L. tot 54° 38′ B. en 63° 28′ L., was de bevondene stroom N. O., wel zoo Oostelijk, 26′ in twee dagen, of 3 ¼ mijl in het etmaal. Met dik weder, doch aflandigen wind, was ik genoodzaakt het Statenland zeer nabij te komen, om te verkennen.

Van Statenland tot de Parallel van Kaap Victoria, of van 54° 38′ B. en 63° 28′ L. tot 51° 4′ B. en 83° 35′ L., was de zamengestelde stroom O. N. O. ⅞ O. 172′ in zestien dagen, of 2 ¾ mijl in het etmaal. Zeelieden, die in onderscheidene saizoenen van La Plata naar de Z. W. kust van Amerika stevenen, hebben mij onderrigt, dat de spoedigste reizen derwaarts in den zomer gedaan worden, door die vaartuigen, welke de Z. O. kust van Amerika houden (wel te verstaan tot de diepte van 60 vademen uit den wal, en 40 vademen in den wal, welke wal niet te vreezen is, alzoo de wind in dat saizoen van het Z. W. naar het N. W. verandert en niet door het Oosten rondloopt, terwijl ook de looding tamelijk regelmatig is), wijders het Statenland, zoo kort mogelijk, naar mate de gelegenheid dit toelaat, ronden, langs de kust van het Vuurland, Westwaarts opwerken, Kaap Hoorn en Diego Ramire in het gezigt loopen en niet met voornemen Zuid zoeken.

Wij ondervonden de waarheid van dit onderrigt, en zagen met leedwezen eene brik met ons het Statenland ronden, en de kust volgen, welke wij, volgens medegegeven instructie niet mogten naderen, maar hooger Z. B. moesten kiezen. Ofschoon wij Vuurland in 16 dagen omzeilden, bevonden wij bij onze komst te Valparaiso, dat de gemelde brik 8 dagen op ons gewonnen had. Gedurende onze vaart om het Staten- en Vuurland, of van Kaap St. Juan tot Kaap Victoria, hadden wij zeer handzaam weder, frissche marszeils-koelten, niet eenmaal storm, en dagen van mooi weder en flaauwe koelten. De deining uit het Westen was altijd hoog, en de rigting van den stroom afwisselend van Z. O. tot N. O. Drie dagen trok de stroom om de Noord en om de West.

Van Kaap Victoria tot op de hoogte van Pointe Corromaro, of 51° 4′ Z. B. en 83° 35′ W. L. tot 35° 34′ B. en 73° 24′ L., vonden wij den zamengestelden stroom N. N. O. 62′ in dertien dagen, of genoegzaam 1½ mijl in het etmaal. Op de kust van Chili echter trok de stroom met grooter snelheid om de Noord; enkele dagen vonden wij zijne kracht vier mijlen in het etmaal.

Van Pointe Torro tot Valparaiso, onder den wal zijnde, trok de stroom om de Zuid met snelheid van 1 en 2 mijlen in de 24 uren; dezen Zuidelijken stroom gevoelden wij tot N. W. t. N. van Valparaiso, doch hij verloor zich naar mate wij verder uit den wal kwamen.

Van Valparaiso tot Callao, of van 31° 33′ B. en 73° 23′ L., tot 12° 36′ B. en 77° 12′ L., was de zamengestelde stroom W. N. W. 51′ in zeven dagen, of 1¾ mijl in het etmaal. Bij het naderen van de kust van Peru, vonden wij den stroom weder Zuidelijk, die

derhalve als een keerstroom onder den wal aangemerkt kan worden.

Van St. Lorenzo tot Huacho of Salinao-Baai, bevonden wij dat de stroom met de snelheid van ééne mijl in de wacht om de Noord zette.

Volgens mijne instructie mogt ik de kust van Chili niet naderen, alvorens 40° breedte bereikt te hebben. Van de parallel van Kaap Victoria tot aan gemelde breedte, hadden wij N. O. en Z. W. winden, met stijve, ongestadige koelten en veel regen, voornamelijk in de parallel van Chiloe, weshalve het beter is, iets benoorden dat eiland de kust van Chili te naderen, alwaar men Z. O. wind en heldere lucht zal vinden, hetwelk eene betere luchtstreek is voor zeelieden, die op hooge breedten geleden hebben.

Van Huacho-Baai of 11° 12′ Z. B. en 77° 32′ L. tot 11° 21 B. en 130° 18′ L., was de zamengestelde stroom N. W. wel zoo Noordelijk, 191′ in 20 dagen, of ruim 2¼ mijl in het etmaal. Toen wij den meridiaan der Gallapagos-eilanden met een' Westelijken koers gesneden hadden, verminderde de Noordwaarts gaande stroom, welke wij op de kust van Chili en Peru ondervonden, doch bleef N. W., tot dat wij de Marquesas-eilanden naderden, wanneer wij van 11° 21′ B. en 130° 18′ L. tot in het gezigt van Magdalena, het Z. Oostelijkste der Marquesas-eilanden, op 10° 36′ B. en 138° 24′ L., den stroom Z. W. t. W. 21′ in vier dagen, of 1¼ mijl in het etmaal bevonden.

Van de Marquesas-eilanden tot het eiland Mattoochi of Kennedy's, of van 10° 34′ B. en 138° 24′ W. L., vonden wij dagelijks zeer veranderlijke stroomen, trekkende om de Z. W., Z. O., N. W. en N. O., met

meer of mindere snelheid. De hieruit zamengestelde stroom was Z. O. ½ Z., 73′ in vijf en dertig dagen, of ruim ¾ mijl in het etmaal. De passaatwind was ook in deze streken zeer veranderlijk, en verscheidene dagen achter een sukkelden wij met stilten en flaauwe koelten.

Van HET EILAND MATTOOCTEE TOT DE YOAL- EN ASIA-EILANDEN, of van 7° 50′ Z. B. en 191° 28′ W. L. tot 0° 45′ N. B. en 228° 25′ W. L. was de zamengestelde stroom N. W. t. W. ¾ W. 508′ in drie en twintig dagen, of ruim 5½ mijl in het etmaal. Deze stroom was aannemende van het eiland Gerrit de Nijs, tot Kaap de Goede Hoop, N. W. hoek van Papoea of Nieuw Guinea, en werd door ons in dien trek bevonden te loopen W. N. W. 432′ in dertien dagen, of 8¼ mijl in het etmaal. Voor en in de Gilolo-passage van Gemby tot den Noordhoek van het eiland Morty, vonden wij den stroom trekkende N. W. t W. 112′ in vijftien dagen, of ruim 5½ mijl in het etmaal.

Van den NOORDHOEK VAN MORTY, of van 3° 6′ N. B. en 230° 50′ L. tot 4° 49′ N. B. en 231° 24′ L., was de stroom N. O. ½ O., 109′ in twee dagen, of 13½ mijl in het etmaal.

Van 4° 49′ N. B. en 231° 24′ L. tot DAVILICAN BAAI, OP DE OOSTKUST VAN LUCONIA, EN VAN GEMELDE BREEDTE EN LENGTE TOT DEN NOORDHOEK VAN DISAPPOINTING-BAY, OP DE Z. O. KUST VAN MINDANAO, was, bij eene gereefde marszeilskoelte uit het Z. W., de loop van den stroom O. t. Z. 53′ of 13¼ mijl in het etmaal. Van daar nam hij, langs de kusten der eilanden van den Mindanao en Suringao, eene Zuidelijke rigting, en werd Z. ½ O. 71′ of 17¾ mijl in het etmaal, verminderende in kracht, naar mate wij Oostwaarts vorderden, en strekte langs

de Oostkust van Samar tot de N. O. hoek van Catanduanas Z. Z. O. 124′ in vier dagen, of 7¾ mijl in het etmaal. Benoorden Catanduanas liep de stroom om de N. W. en werd tot Davilicanbaay door ons bevonden N. t. W. ½ W. 120′ in dertien dagen, of 2¾ mijl in het etmaal.

Bij het verlaten van Davilicanbaai, onder de kust van Loconia, Zuidwaarts naar het eiland Polo opwerkende, vonden wij den stroom N. ⅞ O. 202′ in zes dagen, of 8½ mijl in het etmaal.

CHINESCHE ZEE.

Van Manilla, of 14° 36′ N. B. en 239° W. L. tot Poelo Sapato, of 9° 55′ N. B. en 251 L., was met stijven O. Z. O. wind, de door misgissing zamengestelde stroom N. W. ¾ W. 35′ in vijf dagen, of 1¾ mijl in het etmaal.

Van Poelo Sapato of laatstgenoemde Breedte en Lengte tot nabij Poelo Aor, of 3° 13′ N. B. en 255° 10′ L. met N. O. wind, vonden wij den stroom Z. W. t. W. 60′ in drie dagen, of 5 mijlen in het etmaal. Van laatstgenoemde breedte en lengte tot 0° 47′ N. B. en 253° 40′ L., vonden wij den stroom trekkende om de Z. Z. O ⅞ O. 54′ in twee dagen, of 6¾ mijl in het etmaal. Van 0° 47′ N. B. en 253° 40′ L., een' meer Westelijken koers aannemende, om niet te ver om de Oost gezet te worden, bevonden wij ons den 11 December 1824 op 0° 25′ Z. B. en 254° 21′ L., zijnde in het etmaal 27′ of 6¾ mijl om de Z. W. ¾ W. gezet. Van laatstgenoemde breedte en lengte tot nabij Poelo Gaspar of 2° 74′ Z. B. en 252° 47′ L., bevonden wij den stroom trekkende Z. O. t. O. ½ O. 48′ in drie dagen of 4 mijlen in het etmaal.

In en voor straat Gaspar, als ook in de Javasche zee, van gemelde straat tot den Noordwachter, logden wij den stroom om de Z. O., met de snelheid van eene mijl in de wacht, ofschoon de N. W. moesson niet voor den 18 Januarij 1825 met frissche koelte doorkwam.

B.

***RAPPORT** aan Zijne Excellentie, den Minister van Publiek Onderwijs, Nationale Nijverheid en Kolonien.*

Aan boord Zr. Ms. Korvet *Lynx*, ter reede Manilla, den 30 November 1824.

Ter voldoening aan Uwer Excellentie's missive, geschreven te Brussel, den 9 Augustus 1823, n°. 9, waarvan het extract bij geheime resolutie van Zijne Excellentie den Minister voor de Marine, dd. 20 Augustus 1823, Litt. K. K., in mijne hand gesteld werd, en mondelinge bevelen, door Uwe Excellentie, mij, te Brussel zijnde, gegeven, heb ik de eer, Uwe Excellentie het verslag mijner verrigtingen en bevindingen op de kust van Zuid-Amerika door dezen aan te bieden.

Het is Uwe Excellentie bekend, dat ik met Z. M. korvet voornoemd, onder mijne orders, den 10 September 1823, de reede van Hellevoetsluis verliet, en niet voor den 4 December te Buenos-Ayros arriveerde.

De Noorder-oever van Rio de la Plata, vond ik onder het gebied van den keizer van Brazilien, en de staat van Buenos-Ayros, als een vrij gemeenebest, onafhankelijk van het moederland, onder het presidium van Don Miguel Rodrigo, kapitein-generaal, gouverneur van dezen staat, die naar zeer liberale wetten geregeerd wordt, en

alleen door de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, die in Buenos-Ayres hunne Ministers hebben, onafhankelijk erkend is; in hoe verre zij echter hunne vrijheid en onafhankelijkheid zullen staande houden, zal alleen afhangen van de schikkingen, die zij met de aangrenzende provincien zullen maken; tot heden zijn zij niet eensgezind, en zonder in openbaren oorlog te zijn, kunnen zij het over het algemeene regeringsstelsel niet eens worden, en het regt van den sterkten doet vrij wat af.

Paraguay, onder de despotische regering van eenen Francia, is voor alle commerciële betrekking met andere provincien gesloten; hij vergunt den invoer, doch staat niet toe dat er iets uitgevoerd wordt, en confisqueert zelfs de vaartuigen, die aanvoeren; de Pampas-Indianen die zeer talrijk worden, rooven het vee bij groote kudden, en de geheele krijgsmagt van den staat, nominaal sterk 4,000 man, is noodig om hen in hunne strooperijen te keer te gaan.

Deze oorzaken stremmen den handel, en doen Buenos-Ayres voor het tegenwoordige niet meer de stapelplaats van een groot deel der voortbrengselen van Peru en Potosi zijn. De Gouverneur en hooge autoriteiten ontvingen mij met beleefdheid en verzekerden mij dat het belang van hunnen staat eene vriendschappelijke handelsbetrekking met geheel Europa vorderde, dat alle natien, geene uitgezonderd, bij hen dezelfde voorregten en bescherming genoten; dat de Nederlandsche koopvaarders, die bereids hunne havens bezochten, daarvan konden getuigen; dat zij zich vleiden, dat de handel met Europa, door de vereeniging der naburige provinciën, weldra tot hoogeren trap zou rijzen; dat zij de soliditeit van Nederlands handelaren kenden, en alle commerciële betrekkingen met hen op hoogen prijs stelden.

De uitvoer naar Europa bestaat alleen uit paarden-, koeijen- en andere huiden, ossenhoorns, paardenhaar, talk en weinig wol van Vigonias en Gunaeos, terwijl alle Europische fabrijk-goederen en provisiën hier met voordeel ter markt kunnen gebragt worden, voornamelijk lakens, linnens, gemaakte linnen hembden, wijde broeken en schoenen voor den handwerksman; boter, kaas, jenever, geweren, pistolen, sabels, duitsch ijzer- en staalwerk; men heeft echter te letten, dat de aan te brengene waren, elk in hare soort, van goede qualiteit zijn; de geweren niet zwaar, voorzien van goede sloten, een weinig sierlijk op het oog; de sabels voor husaren, met ijzeren scheden; de provisien wel geconserveerd, en de genever vooral onvervalscht; wijl in dat artikel de Noord-Amerikanen, door het namaken van kelder-fleschen en bronwater-kruikjes, trachten de Nederlanders te onderkruipen; de verkooper is slechts verpligt voor zijne aangebragte goederen, huiden, die thans duur zijn, in betaling te nemen, omdat hem bij wissel, de Spaansche mat à *f* 2,25 wordt aangerekend; het is ook vermoedelijk dat de regten van uit- en invoer verhoogd zullen worden; vermits de inkomsten van den staat slechts 3,000,000 piasters bedragen, en de uitlandsche schuld reeds meer dan 4,000,000 beloopt. De goederen als transitoire aangebragt, kunnen zes maanden aan de douane gedeponeerd worden, en worden na dien tijd, niet uitgevoerd zijnde, als ingevoerd beschouwd.

De Engelsche koopvaarders brengen, even als de Nederlandsche, manufacturen, gemaakte kleederen en provisien, doch zorgen vooral, dat zij geene andere voortbrengselen, dan die hunner fabrijken of van hunnen grond leveren; de Noord-Amerikanen voeren enkel meel aan, met oude vaartuigen, die zij voor den sloop ver-

koopen. De menigte van Engelsche inwoners te Buenos-Ayres zijn handwerkslieden en winkeliers, die de producten van hun land en koloniale waren in het groot en klein uitventen, ook leggen eenigen zich op den landbouw toe, doch, zoo men mij onderrigtte, maken zij weinig vorderingen.

De kooplieden van Buenos-Ayros onderhouden eene geregelde correspondentie met Valparaiso en Lima, en zijn daardoor in de gelegenheid te weten, welke goederen daar het meest benoodigd zijn. Aan den heer J. ZIMMERMAN, een Duitscher, te Buenos-Ayros geëtablisseerd, worden de meeste Nederlandsche en Amerikaansche koopvaarders geadresseerd; Zijn Ed. nam ook de zaken van mijne onderhebbende korvet waar, gaf mij de noodige informatien en was van gevoelen, dat de Nederlandsche handel op Zuid-Amerika zich niet verder dan tot Buenos-Ayres behoorde uit te strekken, voorgevende dat de reis om Kaap Hoorn te lang zoude zijn, en de schepen uit de Nederlanden verpligten zou, ter ver versching eene haven op de kust van Brazilie aan te doen, hetwelk voorgekomen werd, door de vaartuigen slechts tot de La Plata te bevrachten, waar zij konden debiteren hetgeen te Buenos-Ayres het meest benoodigd was, en deponeren of behouden als transit, hetgeen men wist dat op de Z. W. kust verlangd werd, en dat door de drukke vaart van Rio naar de Z. W. kust, bij elke voordeelige gelegenheid zoude kunnen verzonden worden. Ik achtte het onnoodig, veel op deze bedenking te antwoorden, om dat ik geloofde en nader ondervond, dat zij niet vrij van egoïsmus was.

Den 20 December was mijn voornemen Rio de la Plata te verlaten en de reis verder Zuidwaarts voort te zetten; doch tegenwind en het sluiten der rekening hielden

mij tot den 23 December voor Buenos-Ayres; 's morgens vroegtijdig ligtten wij de ankers, en het gelukte mij, reeds den 24, des avonds, Z. M. korvet buiten de rivier te brengen; tot den 5 Januarij 1824, vorderden wij weinig Zuidwaarts, doch toen keerde de wind meer tot ons voordeel, en reeds den 12 passeerden wij het Statenland, den 19 den meridiaan van Kaap Hoorn, en den den 28 bevonden wij ons West van Kaap Victoria, koers stellende naar Valparaiso, waar wij den 13 Februarij arriveerden, en met blijken van vriendschap ontvangen werden. De gouverneur Don JOSE IGNACIO DE ZEUTERS, dien ik een dag na mijne aankomst mijne opwachting ging maken, verzekerde mij dat geheel Chili verheugd was, dat een Nederlandsch oorlogsvaartuig hunne havens bezocht, wijl zij zich vleiden, dat daardoor aan de reeds begonnen commerciële betrekkingen met de Nederlanden meer kracht zou worden bijgezet, mij stellig vezekerende, dat Z. M. vlag dezelfde voorregten en bescherming als die der andere handeldrijvende natien genoot en steeds genieten zou. Chili vond ik onafhankelijk van het moederland, als eene vrije republiek, onder voorzitterschap van den director Don RAMON FREYRE, even als Buenos-Ayres, geregeerd naar zeer liberale wetten, die echter zeer slecht gehandhaafd worden, weinig zoo het schijnt bevreesd, om door andere naburen, als de Araucaner-Indianen in hunne onafhankelijkheid gestoord te worden. De uitvoer van hier bestaat grootendeels alleen uit graan, hennip en slecht gezuiverd koper, zoodat men voor aangebragte waren niets in retour kan nemen, maar wel doet, zich in piasters te doen betalen. Alle Europesche fabrijk-goederen en provisien zijn in Chili zeer gewild, en meer prijshoudend dan in Buenos-Ayres, voornamelijk lakens, gebleekt fijn en grof linnen, Vlaamsch

linnen, zeildoek, zak- of karldoek, gemaakte linnen hemden, wijde broeken en schoenen voor den werkman, fijne schoenen en halve laarsjes, glaswerk voor de tafel, glasruiten, spiegels, geteerde touwen en kabels; wapens, ligt en sierlijk; boter in dubbeld fust, kaas, kleine Edammer roodkorst, jenever in bronwater-kruikjes, en meer andere artikelen, waarvan hiernevens eene gedetailleerde lijst (bijlage A.) (*), mij door den heer Filipe Sant Jage del Solar, medegedeeld.

Deze heer, waaraan ik, door Uwer Excellentie's aanbevelings-brieven geadresseerd was, is een der rijkste kooplieden van Chili, echter volgens getuigenis van Europesche handelaren, even als andere Creolen met weinig commerciële kennis begaafd; het Engelsche handelhuis van de heeren Montgomery, Price & Comp., gaf mij, op aanzoek, eene prijs-courant van Nederlandsche producten te Valparaiso, met eenen brief, waarin zij hunne dienst aan Nederlandsche kooplieden aanbieden, en het reglement op de Chilische in- en uitgaande regten, die ik echter niet vertaald heb kunnen krijgen en in het Spaansch als bijlagen B. en C., hierbij voege.

Daar nu, zoo als gezegd is, de Chilianen middelmatige handelaars zijn, en soms spoedig van hunne mercantiele verrigtingen berouw hebben, zal de verkooper letten op het eerste bod, wanneer dat aannemelijk is, toe te slaan, en zorgen dat hij zijne penningen binnen krijgt, wijl het crediet verleenen, in een land waar geene orde heerscht en de wetten slecht gehandhaafd worden, gevaarlijk is; ook dient hij te weten, dat de Chiliaansche quadruplo of once goud gerekend wordt te zijn 17 ¼ pi-

(*) Deze bijlagen kunnen natuurlijk hier niet worden bijgevoegd, als zijnde in der tijd in handen gesteld van Z. E. den toenmaligen Minister van Marine en Koloniën.

aster, waarvoor die in de onafhankelijke staten gangbaar is, doch in wezenlijke waarde niet wel 16 piasters bedraagt, weshalve ik vermoed, dat het voor eenen deskundige voordeeliger zijn zou, de quadrupels tegen stofgoud in te wisselen, waarvan men in Valparaiso 1½ ons voor het gemunte ons geeft.

Hetgeen ik omtrent den handel met de geboren Chilianen gezegd heb, heeft echter geene de minste betrekking met dien, welken men met alhier gevestigde Europesche kooplieden doet, en vertrouwend zou ik het huis van de heeren MONTGOMERY, PRICE & COMP., aan Nederlandsch handelaren, die geenen correspondent te Chili hebben, als solide durven aanbevelen.

De Vereenigde Staten van Noord-Amerika, die de onafhankelijkheid van Chili erkennen, hebben te Valparaiso hunne consuls, en men verwacht eenen Minister, die te Sant Jago zal resideren; zij beklaagden zich zeer over de weinige voordeelen van hunnen handel op deze kust, dan zij brengen ook niets aan dan meel, slechten jenever, boter, die zich niet conserveert, gezouten vleesch en spek. De menigte walvischvangers en de smokkelhandel in pelterijen en sandelhout, op China, zijn, naar mijne geringe commerciële kennis, de grootste voordeelen die zij uit den stillen Oceaan genieten.

Mijne commissie in Chili volbragt, en mijn' onderhebbenden bodem van de noodige levensmiddelen en water voorzien hebbende, verliet ik op den 10 Maart Valparaiso, om de reis naar Callao de Lima voort te zetten, waar ik den 19 Maart arriveerde, en niet zonder bevreemding, Callao met het grootste en rijkste gedeelte van Peru in handen der partij van het moederland vond, onder de regering van den onder-koning Don JOSE DE LA SERNA, die te Caseco resideert, terwijl BOLIVAR, met de rest der onafhankelijken,

naar het Noordelijkst gedeelte geretireerd was. De Gouverneur militair en civiel van Callao en Lima, Don Jose Ramman Rodil, ontving mij met zeer veel beleefdheid, gaf voor, bekend te zijn met de vriendschapsbetrekkingen, die er tusschen Z. M. den Koning der Nederlanden en Zijne Katholijke Majesteit bestonden, en vleide zich, dat beide Monarchen met genoegen de overwinning, door hem op de insurgenten behaald, vernemen zouden; dagelijks ontving ik van Z. Ed. berigt van de vorderingen, die het koninklijk leger maakte. Al wat ik voor de dienst der korvet noodig had, werd mij met bereidwilligheid gegeven, terwijl de officieren en manschappen de noodige vrijheid en bescherming genoten. Het algemeen gevoelen is, dat de overwinnende Spanjaard Peru aan zich zal onderwerpen, echter niet, zoo als zij voorgeven, ten voordeele van Zijne Katholijke Majesteit, maar om de orde te herstellen en de vrijheid en onafhankelijkheid op betere gronden te vestigen; in dit geval zou de handel, die Lima met Quito, Guajaquil en Mexico drijft, herleven, en zulks voor geheel Europa een wezenlijk gewin zijn. De Peruvianen ontvangen van daar Cochenille, Vanille, Kina, Cacao, schoone boomwol, huiden en andere winstgevende producten, zoodat de schepen, die Europische waren, hier meer dan op eenige andere plaats der kust gewild, aanvoeren, kostbare ladingen in retour kunnen nemen, en zich rijkelijk schadeloos stellen, voor de ontzettende uitgaven, die zij genoodzaakt zijn te doen.

Twee der aanbevelings-brieven, door Uwe Excellentie mij voor Lima medegegeven, ben ik genoodzaakt geweest te verbergen, als een aan Don Juan Jose de Sarratea, en een ander aan Don Jose de Riglos, wijl beide deze heeren de partij der onafhankelijken toegedaan en voortvlugtende waren; de Engelsche huizen van de hee-

ren J. Robins & Comp., Gibs Branly en Morns gaven mij met genoegen de verlangde informatien. Uit beide hunne missives, bijlage D. en E., vlei ik mij, dat Uwe Excellentie zeer gedetailleerd zult ontwaren, welke voordeelen Nederlandsche handelaren uit eene commercie met Peru, in rust zijnde, zullen kunnen trekken; ten overvloede heeft de heer Morns mij nog gegeven eene opgaaf der prijzen, waarvan zijlieden Nederlandsche producten, aan hen geadresseerd, te Lima gedebiteerd hebben; zie bijlage F.

Wanneer Peru, onder welke benaming ook, eenen algemeenen handel toestaat, is voorzeker Callao de stapelplaats van de geheele Z. W. kust, waar, zoo als ik reeds gezegd heb, de Europesche fabrijk-goederen en provisiën het meest gewild zijn, en het voordeeligst ter markt kunnen gebragt worden; en ofschoon de Engelschen den geheelen handel van Zuid-Amerika in bezit, en reeds groote schatten uit hetzelve getrokken hebben, is er voor den ijver der Nederlanders ook nog thans vrij wat te winnen, te meer, daar vele voortbrengselen hunner fabrijken met die der Engelschen kunnen wedijveren, en door de mindere loonen der werklieden, met gelijk gewin, voor minder prijs, dan die der Engelschen kunnen gedebiteerd worden; doch ik herhaal het, dat men voorzigtig behoort te zijn, en goede waren aan te brengen, en de ondervinding zal bewijzen dat de eerste kwaliteiten het meeste voordeel geven.

De schepen tot den handel op de Z. W. kust te bezigen, moeten niet te groot zijn, en vooral van de Nederlanden onmiddellijk op Chili of Peru varen, alzoo alle oponthoud voor de provisien nadeelig is, en kleine zeer gemengde ladingen het spoedigst gedebiteerd zijn. Van de artikelen tot weelde, als kantwerk, voiles, swhals en bijouteriën, enz, moet men, ofschoon zij zeer gewild zijn, niet

te veel kostbaars aanvoeren, wijl de schaarsheid van geld de Creölen voorzigtig in hunne uitgaven maakt. Boter kan in Peru soms een piaster het ℔ kosten, doch in Chili niet de helft zoo veel, weshalve de kwantiteit van dat artikel ook niet te groot moet zijn, terwijl het, met meerder voordeel en minder gevaar van bederf, naar de Oost-Indien kan verzonden worden; linnens, lakens, Duitsch glas voor tafel- en dessertwerk, ruiten, loodwit, lijn-olie, kwikzilver, gele en witte was, zullen in deze streken altijd gewild en op hoogen prijs zijn; meubelen van maghoniehout, als secretaires, canapé's, tafels, enz., nemen, zoo als de heer Del Solua opgeeft, in lading te veel plaats weg, ook wordt eene mindere soort van meubelen rijkelijk uit Noord-Amerika voor geringe prijzen aangevoerd. De vaart der Nederlanders op Buenos-Ayres behoort, volgens mijne gedachten, van die der Z. W. kust afgescheiden te worden, eerstelijk, wijl Rio de la Plata, door zijne droogten, variabele stroomen en hevige windvlagen, moeijelijk te bevaren is, en schepen, bij het op- en afvaren, lang bezig kan houden, waardoor de provisien tot verder vervoer bederven, of in verschheid verliezen; ten andere, wijl de transitoire handel door de tweede hand alleen voordeelen aan de Buenos-Ayrische handelaars kan geven, en ten derde wijl men uit de Nederlanden, zoo spoedig als uit Engeland, en in alle jaargetijden, in ruim 100 dagen, naar de Z. W. kust kan varen, en alle oponthoud in tusschen-havens, hoe kort ook, schadelijk is. Java-suiker en koffij zijn wel gewild in Chili en Peru, doch brengen, volgens mijn inzien, geen voordeel genoeg aan, om van Java door Nederlanders derwaarts gevoerd te worden, eerstelijk, wijl de suiker, schoon niet zeer goed, toch ook een product van Peru is, ten andere wordt in beide staten weinig

koffij gebruikt; de rijst alleen kan voordeelig zijn, wanneer die op Java tot zeer lagen prijs is; van specerijen zou enkel de peper geldig zijn, wijl de muskaatnoot en nagelen weinig gevraagd worden, waarvan ik te Valparaiso voldoende bewijzen had. Eenige dagen voor mijne aankomst aldaar, had een Engelsch walvischvanger noten, nagelen en peper aangebragt, maakte van zijne gesmokkelde lading (*) weinig geld, en de kooper had van belang nog niets dan peper kunnen debiteren.

De oorlog tusschen Frankrijk en Spanje heeft alleen het eerste land belet, zijnen handel op Zuid-Amerika uit te breiden; eenige Fransche commercie-schepen zijn, door kapers van Chiloë uitgerust, genomen, en thans worden enkele Fransche ladingen, onder Sardinische vlag aangebragt.

De kommandant der Engelsche zeemagt in de Zuidzee, welke twee fregatten en twee korvetten sterk was, verzekerde mij dat de consuls voor de onderscheidene havens van Zuid-Amerika reeds uit Groot-Brittannien vertrokken waren, en dagelijks door hem gewacht werden.

Nederland zal men, bij het etablisseren van eenen handel met Zuid-Amerika, ook consuls in de haven-steden dienen te benoemen, en tot bescherming derzelve één of meer oorlogsvaartuigen op deze kust moeten onderhouden, zoo om de rooverij te keer te gaan, als om geld en kostbare metalen, in den handel circulerende, naar Europa of andere havens te transporteren; doch om behoorlijke partij van Chili of Peru te trekken, en gestadig in de nabijheid der kostbaarheden dier landen, even als de Engelschen, te zijn, zouden zich eenige Nederlandsche handelaren op deze kust dienen te vestigen, die onmiddellijk hunne ei-

---

(*) Uit Neerlandsch Indien, van Ambon.

gene zaken waarnamen, en dus niet genoodzaakt zouden zijn, door de tweede hand te werken.

Den mij opgedragen last, op de kust van Zuid-Amerika, zoo ik hoop, naar genoegen volbragt hebbende, verlieten wij, den 2 April, de reede van Callao, koers stellende naar Nederlandsch Oost-Indien, verheugd, eene kust te verlaten, die voor ons niets aantrekkelijks had, waar wij genoodzaakt waren, tot levensonderhoud groote verteringen te maken, en tot ons eenigst genoegen, onder de menigte van zwervende fortuinzoekers van onderscheidene natien, geen enkelen Nederlander vonden, hetwelk, mijns erachtens, zeer voor de welvaart van het Vaderland pleit.

Den 22 Junij, op den middag, hadden wij Kaap de Goede Hoop, N. W. hoek van Papoea of Nieuw Guinea Z. W. 10 mijlen van ons; tegen den avond schoot de wind naar het Z. W., met stijve koelte en dikke buijige lucht, waardoor wij verpligt waren om de N. W. te wenden; den 23, met zons-opgang kregen wij de Yval-eilanden in het zigt, en wijl de Z. W. wind zich scheen te vestigen, achtte ik het niet geraden, langs de N. W. kust van Nieuw Guinea naar Dampiers- of Pitts-Straat op te werken, maar besloot naar Gilolo-passage te stevenen, om langs dien weg Amboina, de plaats mijner bestemming, te bereiken; vruchteloos werkten wij tegen den stijf doorwaaijenden Zuid-moesson tot den 27, wanneer wij het eiland Geby, Zuiden 6 mijlen van ons, peilden, en dus dagelijks niet meer dan drie of vier mijlen op den wind gewonnen hadden. Schaarsheid van versch water en provisien, deed mij op eene haven bedacht zijn, en besluiten, het mij door Uwe Excellentie opgedragen onderzoek in de Moluksche wateren, op

te geven, en, volgens art. 10 mijner instructie, benoorden de eilanden Morty en Gilolo henen, om de West naar Menado te stevenen, aldaar te ververschen en de reis naar Soerabaya voort te zetten; dan, benoorden Morty, vonden wij Z. W. en Z. wind, met eenen N. O. trekkenden stroom, die ons in 2 maal 24 uren, 27 mijlen uit den koers dreef, zoodat wij den 30 Junij niet meer boven den Zuidhoek van Mindanao konden leggen. Wij hadden nu geene herbergzame haven onder de lij, in onze nabijheid, waarom ik besloot, door nooddrang, tot behoud van schip en leven, eene haven te zoeken op de weinig bekende Oostkust van Luçon, en wel zulk eene, waardoor wij in de gelegenheid zouden zijn, met Manilla te corresponderen, om van daar, ware het mogelijk, bijstand te erlangen. Benoorden het eiland Catenduanes gekomen zijnde, werden wij door storm uit het Z. W. verpligt eenen N. W. koers te stevenen, en niet voor den 14 Julij gelukte het mij, de baai van Davilicano, op de N. O. kust van Luçon, te bereiken, waar wij met moeite 60 halve leggers water vulden, en van de Indianen, aan de Palana gevestigd, een weinig rijst, maïs of turksch graan, en 9 wilde varkens kochten, met welken geringen voorraad ik den 25 Julij de reis, Zuidwaarts aan, langs de kust van Luçon, wederom ondernam, en den 3 Augustus in Polillo-baai, op het eiland Polo, ankerden; de Indianen aldaar konden, met den besten wil, niet in onze behoeften voorzien, doch gaven ons eenen loods om de korvet naar Mauban te geleiden; den 6 verlieten wij de baai van Polillo en ankerden den 8 voor de Indiaansche stad Mauban, waar ik, op last van den priester, van rijst en runderen voor dagelijksch onderhoud, voorzien werd, en van waar ik,

den 10 Augustus, den luitenant der 1e klasse, J. Enslie, met mijne missive aan den Gouverneur-Generaal der Philippijnsche eilanden, naar Manilla afzond.

Den 27 Augustus ontving ik berigt van gemelden luitenant, dat het Zijn Ed. gelukt was, op voorspraak van den Gouverneur, eenen koopman te vinden, die ons de noodige vivres en kontanten, tegen wissels op den Gouverneur-Generaal van Neêrlandsch-Indien, zoude voorzien, dat echter het transport van Manilla naar Mauban, meer dan de driedubbele waarde der vivres zoude bedragen, waarom ik besloot, door straat St. Bernardino, naar Manilla op te werken. Den 2 September verliet ik de reede van Mauban, geraakte den 1 October in de straat, en ankerde den 2 October voor Cavite, in de baai van Manilla, waar ik de Engelsche korvet *Fees*, en de Fransche oorlogschepen *Thetis* en *l'Espérance* vond.

Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal der Philippijnsche eilanden, Juan Antonio de Martinez, ontving mij met zeer veel beleefdheid, en gaf last, ons te adsisteren met al wat wij noodig zouden hebben.

Het ongelukkig toeval, dat mij met Z. M. korvet *Lynx* te Manilla bragt, deed mij mijne mercantiele zending geenszins uit het oog verliezen; dan bij onderzoek bleek het, dat de handel te Manilla zeer kwijnende was, en alleen kan gerekend worden te bestaan in de commercie met China, waarvan jaarlijks eenige jonken koopgoederen aanbrengen, die, sints de galjoenvaart opgehouden heeft, verpligt zijn, voor hunne lading producten der Philippijnsche en naburige eilanden in betaling te nemen; eenige weinige Noord-Amerikaansche koopvaarders brengen sandelhout en pelterijen voor dien handel aan en nemen in retour indigo en hennip; het eerste artikel is echter zelden in groote hoeveelheid te bekomen. Engel-

sche koopvaarders, die echter zeer zelden Manilla bezoeken, voeren manufacturen aan, en nemen hennip voor Bengalen terug. Onder eene andere regering, dan die der Spanjaarden, zouden de Philippijnsche eilanden, door hunne ongemeene vruchtbaarheid, voldoende zijn, om geheel Europa van Oost-Indische producten te voorzien, en aanmerkelijke voordeelen aan het moederland kunnen toebrengen; thans ligt het grootste gedeelte dezer vruchtbare gronden onbewerkt, en levert naauwelijks genoeg op, om zich-zelven te onderhouden. De snelzeilende Fransche koopvaarder, schoener *Penelopé*, van Manilla naar Bordeaux bestemd, heeft mij doen besluiten, *dit* mijn berigt aan Z^r. M^s. consul te Bordeaux te adresseren, met verzoek, hetzelve onverwijld naar de Nederlanden te expediëren, verzekerd, dat het Uwe Excellentie twee maanden vroeger dan van Batavia zal geworden.

Het is Uwe Excellentie bekend, dat ik, van der jeugd af aan, den lande ter zee dien, zonder mij immer op het vergaderen van commerciële kundigheden toe te leggen, die ik steeds als strijdig met mijn beroep leerde kennen; zoo dus mijne aangewende pogingen, tot het wel volbrengen van den mij opgedragen last, aan het oogmerk mijner zending en aan de verwachting Uwer Excellentie mogen voldoen, zal ik mij gelukkig rekenen, Uwer Excellentie's vermogende protectie te meriteren.

De Kapitein-Luitenant ter Zee,

(*was get.*) WILLINCK.

C.

MINISTERIE
VAN
BINNENLANDSCHE ZAKEN.

Nationale Nijverheid, n° 14,

's Gravenhage, den 11 Mei 1825.

Ter voldoening aan 's Konings bevelen, heb ik de eer U Hoogstdeszelfs tevredenheid te kennen te geven, over de mededeeling der belangrijke berigten, welke vervat zijn in Uw rapport, geschreven ter reede van Manilla, den 30 November 1824, en welke, overeenkomstig Zijner Majesteits bedoeling, aan de Handel-maatschappij en aan de voornaamste Kamers van Koophandel en Fabrijken zijn medegedeeld.

De Staatsraad, Administrateur der Nationale Nijverheid,
(*was get.*) STRATENUS.

Aan den Kapitein-Luitenant ter Zee WILLINCK, Bevelvoerder over Z. M. korvet *Lynx*.

Met een bijzonder genoegen ontving ik dit blijk van goedkeuring van mijnen geëerbiedigden KONING, als eenen zekeren waarborg dat ik mij van de belangrijke taak, welke mij was opgedragen, naar behooren had gekweten; deze goedkeuring was mij eene streelende belooning voor al de uitgestane gevaren en kommervolle oogenblikken, waaraan ik mij had blootgesteld gezien. Mogt ik dan ook al niet in de bijzondere belooning, welke anderen voor dezelfde diensten te beurt viel, deelen, deze goedkeuring was mij tot eene opbeurende troost en tot een zeker bewijs, dat dit gemis niet aan eenig verzuim

of nalatigheid kon geweten worden, terwijl ik met die goedkeuring in de hand, altijd volkomen in staat zal zijn, mij tegen elke verkeerde uitlegging van, of aanmerkingen omtrent bovengenoemd voorbijgaan, behoorlijk te verdedigen.

DAGBOEK EN TABELLEN

VAN DE

AAN BOORD DER

L Y N X

GEDANE STERRE- EN NATUURKUNDIGE WAARNEMINGEN.

AANTEEKENINGEN

OP VORENSTAANDE

REIZE

VAN

G.N W I L L I N C K,

THANS KAPITEIN-LUITENANT TER ZEE,

Ridder der Militaire Willems-Orde, 4e klasse,

DEZELFDE REIZE GEDAAN HEBBENDE

IN DE JAREN 1824-1825,

MET Zr. Ms. KORVET *POLLUX*,

ONDER BEVEL VAN

DEN KAPITEIN-LUITENANT TER ZEE,

E E G.N

AANTEEKENINGEN

DOOR

G. Willinck,

KAPITEIN-LUITENANT TER ZEE.

1) Een jaar na het vertrek van Zr. Ms. korvet *Lynx*, werden tot een' gelijken togt gelast, Zr. Ms. fregat *Maria Reigersbergen*, onder bevel van den kapitein-ter-zee Coertzen, en Zr. Ms. korvet *Pollux*, onder den kapitein-luitenant ter zee Eeg. Ik bevond mij als luitenant der 1e klasse op laatstgemelden bodem, en hoop den lezer der voorgaande Reize geene ondienst te doen, ook van onzen togt hier eenige aanteekeningen, bijzonder ter nadere bevestiging en opheldering, hierbij te voegen.

Tijdingen van *St. George Delmina*, op de kust van Guinea, in Afrika, veroorzaakten echter, dat wij eenige verandering in de eerste bestemming der beide schepen kregen, daar wij door het Gouvernement gelast werden, genoemde bezitting eerst aan te doen, en van daar, als het ware, *de Lynx* in deszelfs kielwater te volgen.

De slechte bezeildheid onzer schepen maakte dezen togt vervelend en langdurig, zoodat wij 47 etmalen, van *Tessel* af, noodig hadden, eer wij *St. George Delmina* bereikten;

mogelijk droeg onze genomene koers hier ook wel toe bij, ten minste ik meen, na bekomen ondervinding, het voor ondoelmatig te moeten houden, om, gelijk wij deden, tusschen de vaste kust van Afrika en de eilanden door te zeilen; daarenboven verschilden alle kaarten, die wij aan boord hadden, onderling in de Lengte, zoo wel van kaap Palmas, kaap Drie Punten (Three Points), als van St. George Delmina, zoodat wij met ons bestek reeds voorbij of beoosten kaap Drie Punten meenden te zijn, toen wij nog bewesten die kaap waren, en deze misgissing werd niet eerder opgemerkt, dan op den oogenblik dat wij ons aan het fort Axim verkenden.

Door naauwkeurige waarnemingen van de afstanden van ☉ tot ☾ aan boord der beide schepen genomen, bevonden wij St. George Delmina te liggen op 1° 5′ Lengte bewesten Greenwich, terwijl eene Engelsche kustkaart (groot bestek) het plaatst op 1° 4′ W. L. en sommige kaarten het zelfs op 2° 8′ W. L. aangeven.

Den 24 September bevonden wij ons tusschen de Kaapverdische eilanden en den Senegal; wij leden veel door ondragelijke hitte en aanhoudende stilten. Van den Senegal af was de wind bestendig tusschen het W. Z. W. en N. W., somwijlen met eene flaauwe koelte aan het N. O.

Hoe meer wij kaap Palmas naderden, hoe meer de Westelijke winden naar het Zuiden liepen, en op de hoogte van die kaap was de wind bestendig Z. W. en Z. Z. W.; van Sierra Leona en langs de geheele kust, was de stroom bestendig Oost, met een weinig afwijking naar het Noorden of Zuiden; het scheen als of de stroom de kust volgde, en in of uit den wal viel, naar gelang van de bogten of kapen.

De passaat-winden zullen zich eerst in hunne volle kracht doen gevoelen op 50 à 60 mijlen uit den wal; wanneer men te na op de kust is, dan zal men tusschen de keerkringen aan land- en zeewinden onderhevig zijn, of stilte hebben. Het laatste hebben wij met de beide schepen maar

al te zeer ondervonden; men zal uit dien hoofde beter doen den koers bewesten de eilanden heen te nemen, ten einde meer genot van de passaat-winden te hebben, en is men dan bezuiden de Kaapverdische eilanden gevorderd, dan moet men O. Z. O. of Z. O. aanhouden, en tusschen Sierra Leona en kaap Palmas land maken, of wel de laatste kaap op den kop loopen, en van die kaap langs de kust, naar de Drie Punten kaap, al ligt dan die kaap niet behoorlijk op hare lengte, zal men haar toch, zoo doende, niet voorbij zeilen.

Door dezen koers te nemen, loopt men geen gevaar van in stilten te vervallen; door den N. O. passaat verlaten zijnde, vervalt men in de Z. of Z. W. winden, welke op die hoogte heerschen. Tuckey spreekt van eenen N. O. wind, die in de maanden November, December en Januarij in deze streken heerscht; dit zoo zijnde, zal deze wind echter niet verhinderen, om den bepaalden koers met voordeel te volgen (*).

De schepen vertoefden op de reede van St. George Delmina gedurende 10 dagen, in welken tijd met veel moeite wat slecht water werd ingenomen. Wij verlieten deze hoogst onaangename kust op den 24 October; en stelden toen regt koers op Rio de la Plata; dan, door de Z. W. en Z. Z. W. winden, die ons gedurende acht dagen bezig hielden, viel deze koers gedurende het etmaal meestal tusschen het Z. O. en Z. Z. O. Na dien tijd en meer nabij

---

(*) Ofschoon het werk van Tuckey hier aan de kust nog al voldeed, is dit werk echter, over het algemeen, voor den Zeeman van weinig belang (mogelijk is hetzelve beter voor den koophandel), daar het verscheidene belangrijke fouten bevat. Een bewijs hiervan vindt men in D. III., bl. 128, waar hij zegt: » Er lag in de baai voorheen een eiland, 5 mijlen van de groene punt af, dat men het Robben- of Pinguins-eiland » noemde, en dat den 1 December 1809, bij eene aardbeving wegzonk.'' Ondertusschen bestaat het eiland nog, en komt met de beschrijving van Tuckey overeen, het wegzinken alleen uitgezonderd. Zulk eene fout in eene Engelsche kolonie, is waarlijk wat te grof.

de linie, kwam de wind in het Zuiden en Z. Z. O., met welke gelegenheid wij op 4° à 5° bewesten Greenwich, de linie passeerden, met eene behouden vaart van 31 mijlen in het etmaal.

Wij vonden hier het gezegde van zeker schrijver bewaarheid, dat, als men eene regte lijn of meridiaan trekt van kaap de Goede Hoop tot kaap Palmas, de heerschende winden tusschen deze lijn en de kust, tusschen het Z. en Z. W. waaijen.

Onze verdere togt naar Rio de la Plata leverde niets bijzonders op. Het middag-bestek werd niet alle dagen opgegeven, of er moest gelegenheid geweest zijn tot het nemen van afstanden tusschen ☉ en ☾; konde dit plaats hebben, dan werd het bestek door middel van telegraphische seinen medegedeeld. De eerste maal dat dit plaats had, was, toen wij 24 etmalen de kust hadden verlaten; de *Maria Reigersbergen* gaf toen door telegraphische seinen het middag-bestek op, als:

Tijdmet. L. W. van Greenw. . .	=	26° 40′
Door observatie.	=	26° 47′
Miswijzing.	=	8° 11′ N.W.

Terwijl ons bestek op midd. was:

Tijdmet. L. W. Greenw. . . .	=	26° 40′
Door observatie.	=	26° 47′
Miswijzing.	=	6° 25′ N.W.

hetwelk, mijns bedunkens, ten duidelijkste aantoont, dat aan boord van de beide schepen de observatien goed genomen en de tijdmeters wel gesteld waren.

Ik meende dit hier te moeten bijvoegen, ten einde aan onze bepaling van punten, des te meer zekerheid te geven, omdat voor den Nederlandschen zeeman zulke bewijzen noodig schijnen; ook voor sommige geleerden in ons vaderland, die meenen dat door een *Von* of *You know it*, het zegel der waarheid op des zeemans waarnemingen moet worden gedrukt, en die ons hierdoor zoo dikwerf

de waarheid der gulden spreuk doen gevoelen: *Een propheet is niet geëerd in zijn vaderland.*

2) Uit hoofde wij de linie meer westelijk sneden dan *de Lynx*, kwamen wij met de Abrolhos, op de kust van Brazilie, niet in aanraking, en kunnen dus de bepaling dier klippen door *de Lynx* gegeven, niet bevestigen.

3) Op deze hooge breedte is de barometer, alsmede de goede beschrijving van den heer HORSBURGH van veel belang.

Den 25 November op 26° 31′ 12″ Z. B., 41° 27′ W. L., hadden wij, gedurende 3 wachten, flaauwe noordelijke koelten, met stofregens, en weinig verandering in den stand van den barometer; de lucht werkte in het Z. O. op. In de daarop volgende wacht kwam de wind uit het Z. O. door, met zoo veel kracht, dat wij in die zelfde wacht bijlagen voor het digtgereefd groot marszeil en storm-bezaan.

Wij waren voorbereid op deze weêrsverandering door de goede beschrijving van den heer HORSBURGH, die zegt, dat op die breedte (waar wij ons toen bevonden) en op hoogere breedten, men met noordelijke winden en motregens altijd op zijne hoede moet zijn, dewijl de wind dan meest altijd met slecht weder naar het Z. O. zal schieten.

4) Den 30 November, op 32° 28′ Z. B. en 48° 18′ W. L., kregen wij de eerste Pamberos; hunne nadering was ons door den nooit volprezen HORSBURGH kennelijk gemaakt.

In de eerste wacht weerlichtte het in het N. W. tot het Z. W., met flaauwe koelte uit het N. W., dikke lucht met motregen en eenen dalenden barometer. In de hondewacht kwam de wind uit den klaren door, uit het Z. W., met zoo veel kracht, dat de korvet kort daarna bijlag; de lucht was zeer helder en het weder niet onaangenaam.

5). Den 6 December bevonden zich de beide schepen op de hoogte van Rio de la Plata (Zilver-rivier), zijnde het 43ᵉ etmaal na het verlaten van St. George Delmina, in welken tijd 1090 mijlen waren afgelegd. Daar wij om de Oost van daan kwamen, zoo werd door ons de Peilbank, die benoorden de rivier ligt, niet aangelood; ook hebben wij kaap St. Marie niet gezien; de eerste verkenning was het eiland Lobos.

Den dag dat wij het land in het N. W. in het gezigt kregen, en met 40 vademen grond gooiden, hadden wij op den middag een verschil in breedte van 21′ Noord. Dit bevreemdde, dewijl het vorige etmaal 16′ Zuid had gegeven; de bevonden breedte moest dus niet goed zijn, of het duidde eenen niet geregelden loop van den stroom aan.

De kommandant de breedte niet vertrouwende, liet het fregat praaijen, die ons zijne breedte op den middag opgaf, zijnde 34° 35′, hetgeen slechts 2′ met de onze verschilde. De koers werd bepaald tusschen den wal en het eiland Labos door. Des anderen daags, in den namiddag, kregen wij het eiland Flores, in het N. W., in het gezigt, en maakten kracht van zeilen, om voor het vallen van den avond de reede van Montevideo te bereiken. Het eiland Flores Noord hebbende, stuurden wij W. N. W. naar de reede van Montevideo en kwamen aldaar ten 8u. op 4½ vadem ten anker.

Indien men verpligt is op de reede te vertoeven, is het noodig om te vertuijen, met open kluizen, voor den Z. W. wind, en wel in het oog te houden, dat, als men voor dien, of voor den Z. Z. W. wind driftig raakt, men alsdan in de baai drijft; men heeft dan eenen opgaanden grond, en, houden de ankers niet, dan drijft men in de baai, zonder gevaar, op zacht slijk, aan den grond.

De *Pollux* lag ter reede in de volgende peiling:

De Oostelijke kerktoren van

St. Felipe.	= N. O. ½ W.	regtwijzend.
De berg Monte Video. . .	= N. t. W. ½ W.	

Volgens peiling en in de kaart
overgebragt. . . . . = 34° 57′ Z. B.
Lengte W. Greenw. . . . . . = 56° 14′
Door observatie. . . . . . . = 34° 57′ Z. B.
Lengte volgens Tijdm. . . . = 56° 17′
Miswijzing 14° 37′ N. O.

Men doet wel, van het roer te ligten als men ter reede ligt.

Het eiland Flores is zeer kennelijk aan twee heuvels, de gedaante hebbende van suiker-brooden; aan de N. O. zijde van dit eiland, is eene ankerplaats; doch het is niet geraden tusschen het eiland en den wal door te loopen; het is niet schoon, en men doet wel, het wat ruimte te geven. Wij passeerden hetzelve twee mijlen bezuiden.

Aan het eiland Flores verkend zijnde, is het gemakkelijk de baai van Montevideo te bezeilen. De berg Montevideo (waarvan de baai zijnen naam ontleent) ligt aan de Westkant van de baai, is zeer kennelijk door zijne gelijkvormige bolheid en het daarop geplaatste kasteel; het is het eenige hooge land bewesten Flores; op dien berg aansturende, krijgt men van zelfs de baai open,

Het fregat bleef ter reede van Montevideo, uit hoofde van zijnen meerderen diepgang, liggen, en de korvet zeilde drie dagen daarna naar Buenos-Ayros op. Deze dagen bragten wij door met op den loods te wachten, die eindelijk kwam opdagen; voor het oploodsen moesten 250 Spaansche matten betaald worden en voor het afbrengen 220.

Het loodswezen is hier zeer slecht, slechter dan bij ons. Destijds bestonden er twee loodsen; onze loods was geboren in eene der Hanze-steden en Robbers genaamd; hij sprak tamelijk goed hollandsch en was niet onkundig, maar zijn dik ligchaam had dagelijks eene puts grog noodig, om zich te laven.

Wij zeilden tusschen de Chiko en de Ortez door, naar

de reede van Buenos-Ayres en ankerden aldaar op kleine vier vadem water, zachten grond; de mogelijkheid om met vallend water aan den grond te kunnen geraken, deed ons het roer ligten, om dit voor schade te behoeden. Onze ankerplaats was op de buiten-reede, 2½ mijl van de stad verwijderd.

De reede is zeer slecht en gevaarlijk voor kleine vaartuigen en sloepen.

Om de sloepen van de korvet te sparen en om zoo veel mogelijk de desertie tegen tegaan, voorzag de kommandant zich van een vaartuig van den wal, dat eene commissie daags verrigtte tegen 8 Spaansche matten (*) per dag. Dit spaarde wel de sloepen, doch het konde de desertie niet geheel beletten; drie van onze manschappen verwijderden zich van boord, op verschillende wijze en tijd; de een was de baas timmerman, die de skaphanders onder zijne bewaring had; met eene van deze machines uitgerust, begaf hij zich te water en verliet het schip; de ander, een matroos, gebruikte twee kardoes-kokers, welke hij waarschijnlijk onder zijne armen bond; de derde, een beurtsgast uit de barkas, maakte eenige riemen aan elkander vast, waarop hij zich liet drijven. Of deze manschappen aan den wal zijn gekomen is onbekend; het naaste land was 2½ mijl verwijderd, daarbij ging er een zware stroom en waren er gevaarlijke visschen.

Het is altijd voorzigtig, om zoo veel mogelijk te beletten, dat de werklieden van den wal niet in aanraking met het scheepsvolk komen, dewijl die de manschappen tot desertie aanzetten.

Wij vertoefden aldaar ter reede 18 dagen, in welken tijd de korvet tot de verdere reis om kaap Hoorn in staat werd gebragt. De breeuwers, die tot het breeuwen van het schip gebezigd werden, kwamen op 3½ Spaansche mat daags, zonder den kost.

(*) De koers van den spaanschen mat was toen *f* 2,80.

De reis naar Buenos-Ayres scheen eenigzins in verband te staan met commerciële verrigtingen; althans de beide schepen waren ieder voorzien van eene groote kist, gevuld met nationale produkten, als: *klompen, aarden potten* en *pannen, lakens, kanten*, etc., etc. Deze kist (door ons de staalkist genoemd) was menigmalen het voorwerp onzer raillerie; wij verbeeldden ons reeds, de *Patagoniers* op onze klompen te zien, en de dames van Lima onze aarden potten gebruiken; doch helaas! deze onze verbeelding was eene *waterbel*, naardien de kist van onzen bodem den wal niet heeft gezien, maar, even als de groote mast, de reis om Gods aardbodem heeft gemaakt. De kommandant was eenigzins bezet met het voorwerp der commerciële hoop, dewijl, zoo als Zijn Ed. verklaarde, de instructie daaromtrent, door ons spoedig vertrek naar St. George Delmina, was achteruit gezeild.

Welke onze commerciële verrigtingen zijn geweest, is mij geheel onbekend; dit behoorde tot de instructie van den kommandant, en het is niet noodig (of niet doelmatig) dat de officieren van het schip daarmede bekend zijn.

Van Buenos-Ayros afgaande naar Monte Video, hielden wij hetzelfde vaarwater als bij het opkomen; de Chico en Ortez waren vrij goed betond; ook dienden de masten van twee gezonken Amerikaansche brikken gedeeltelijk tot baken. De gezeilde koersen of diepten op te geven, of de strekkingen van de banken zoude onnoodig zijn, dewijl ieder zeeman weet, dat een vaarwater in eene rivier, jaarlijks aan aanmerkelijke veranderingen onderhevig is, en voornamelijk op eene rivier als deze, waar de grond zeer los en opwellend is.

Ter reede van Montevideo vereenigden wij ons met het fregat, en verlieten gemelde reede den 7 Januarij 1825, 's morgens ten 3u., koers stellende O. Z. O. en Z. O. t. O., om bezuiden Flores heen te loopen; wij passeerden hetzelve op den afstand van eene mijl, en het Noorden heb-

bende, stuurden wij Oost, dien koers zoo lang houdende, tot dat wij vrij waren van de Engelsche en Archimedes-bank¹, terwijl wij daarna oploefden om de Zuid, zoo veel als de wind dat toeliet, die met een stijve koelte aan het Z. W. was, en toen de schepen onder zeil gingen, naar het Z. Z. W. liep, zich tot een pampero verhief en de schepen noodzaakte om de marszeilen en onderzeilen te reven, terwijl hij daarna zoodanig in kracht toenam, dat wij niet meer dan het digt gereefde groot marszeil en gereefde onderzeilen konden voeren. Deze stijve koelte hield niet lang aan; de wind liep door het Zuiden naar het Z. O., met goed weder. Wij waren met deze gelegenheid buiten de rivier geraakt, en het volgende etmaal konden wij onzen koers verder Zuid vervolgen.

De Engelsche en Archimedes-banken zijn zeer gevaarlijk; vele schepen vergaan op dezelve, en dikwijls met man en muis.

6) In de meeste zich aan boord bevindende kaarten, was l'Aigel-school niet aangeteekend; wij gaven echter aan dezelve de noodige ruimte, passeerden haar beoosten, op 16 mijlen afstand.

7) Den 26 Januarij kregen wij ten 2u. in den achtermiddag het Statenland in het gezigt; ten 8u. in den platvoet, peilden wij kaap St. John of het oostelijk land Z. ¼ O.; de tijdmeter-lengte op den middag, gaf 63° 50′ en die van het fregat 63° 24′ 36″. Volgens ons bestek moeten wij het Statenland op 11 mijlen afstand gezien hebben; ten 9u. in de eerste wacht, verloren wij, door het vallen van den avond, het land in het Z. ¼ W. uit het gezigt; het vertoonde zich met hooge puntachtige bergen.

Op deze hoogte was de zee eenigzins rood, door eene groote menigte roode insekten; eene puts water wemelde

van deze dieren, welke de grootte van eenen rijstkorrel en met het bloote oog beschouwd veel overeenkomst met de kreeft hadden; hun staart was plat en getakt.

Wij bleven den geheelen nacht door Z. O. sturen en passeerden het land op eenen aanmerkelijken afstand.

8) Ik schoot met den kogel een Albatros, doch door de vaart van het schip, was het niet mogelijk denzelven magtig te worden.

Ik beproefde het met eenen grooten vischhoek, waaraan ik een stuk spek had vastgemaakt, en het gelukte mij er een te vangen; dit dier had 10 voet vlugt en woog 14 oude ponden, was zwart bont gevlekt, had den kop als van een groote meeuw; de bek, die 6 duim lang was, en aan den voorkant van de boven-neb eenigzins gebogen, was zeer schoon rozekleurig.

Het dier was door den hoek weinig beschadigd, en daar Cook zegt, dat men die vogels als ganzen kan mesten, zoo liet ik hem in het leven, met oogmerk dit te beproeven; maar daar hij de stoutheid had, om, drie dagen nadat hij de eer genoot, op eenen van Zr. Ms. bodems te logeren, eenen matroos den halven vinger gedeeltelijk af te bijten, zoo werd zijn doodvonnis uitgesproken. Zijnen sierlijken kop schonk ik aan den Doctor voor zijn kabinet van natuurlijke historie, en aan de tafel der officieren zijnen romp, dien wij te zamen opaten; zijn vleesch was donker bruin, doch niet traanachtig, over het geheel vrij goed om te gebruiken. De pinguins verschillen niet veel van die, welke men aan de kaap de Goede Hoop vindt, met uitzondering dat deze iets grooter waren en eenen rooden kring om de oogen hadden.

9) Van de ooster-opening van straat Magellaan, beoosten het Statenland om, tot op de breedte van kaap Vic-

toria, besteedden wij 21 etmalen, en sneden gemelde parallel met eene tijdmeter-lengte van 80° 34′ en gegist 83° 6′ 36″. De weste winden noodzaakten ons tot op 60° 20′ Z. B. te loopen; geen ijs werd door ons gezien; de wind was meestal bewesten het Noorden, met stijve koelten en hagelbuijen; één etmaal hadden wij zwaar stormweder, dat ons noodzaakte om voor de stormstagzeilen bij te liggen; de zee was zeer hoog, maar lang, hetwelk de korvet gemakkelijk deed werken; dit slechte weder kwam op in het N. O., met motregen, liep door het N. naar het N. N. W. en N. W., en woei eenige uren met de kracht van eenen orkaan.

De kenmerken van weêrsverandering op de hoogte van kaap Hoorn, kan men gelijk stellen met die op de hoogte van de kaap de Goede Hoop, en de beschrijving daaromtrent van HORSBURGH, is, naar mijn inzien, zeer juist. De stroomen om het Vuurland ontwaarden wij, zoo als de Lynx dezelve heeft bevonden, zich naar den wind regelende.

Eenige zeelieden beweren, dat het omzeilen om kaap Hoorn niet moeijelijker is, dan om de kaap de Goede Hoop; ik verstout mij daarop de volgende aanmerking te maken:

Dat men, om kaap Hoorn om te zeilen, eerst 20° meer Zuid en wederom 20° Noord moet halen, behalve de graden van lengte, om weder op dezelfde breedte van de kaap de Goede Hoop te zijn, en dat men om dat afteleggen in die parages nog al aan slecht weder is blootgesteld.

Wil men de kaap de Goede Hoop uitgaande passeren, en is de wind aldaar tegen, met slecht weder, dat echter zelden gebeurt (of althans niet lang aanhoudt), dan zal de stroom, zoo niet in het voordeel, slechts flaauw tegen zijn; en wil men gemelde kaap passeren, te huis varende, en ontmoet men tegenwinden of stormweder, dan zal de stroom altijd behulpzaam zijn om de kaap om te komen; daarentegen heeft men van de stroomen om kaap Hoorn geen het minste voordeel te wachten;

dezelve zijn altijd tegen als de wind tegen is; zelden gebeurt het dat men bezuiden de kaap de Gode Hoop ijs ontmoet; menigmalen gebeurt het, dat de schepen kaap Hoorn niet om kunnen, door het menigvuldig drijfijs; krijgt men bezuiden de kaap de Goede Hoop zware avarij, dan zal het minder moeijelijk zijn af te houden naar Isle de France, dan wel, in zulk een geval, van kaap Hoorn naar Buenos-Ayres of Rio de Janeiro.

In den nacht raakte wij op de hoogte van kaap Victoria, van het fregat af, en daar het *rendez-vous* (bij scheiding) bepaald was, om drie dagen op den Z. O. hoek van het eiland Juan Fernandez te kruisen en ons aldaar te vereenigen, om gezamenlijk Valparaiso aan te doen, zoo hielden wij om de Noord, en stelden koers naar gemeld eiland. Een stijve Zuidelijke en Z. W. wind en, naar evenredigheid van de koelte, zeer slecht water, begunstigden onzen togt, zoodat wij van kaap Victoria, in den morgen van het zesde etmaal, het eiland in het Oosten in het gezigt kregen; wij staken bij den wind op, en met den koers van O. Z. O. was de korvet spoedig op het bepaalde *rendez-vous;* drie dagen bleven wij daar vruchteloos op het fregat wachten, en twijfelden niet, of hetzelve had koers gesteld naar Valparaiso. Wij voldeden aan de bepaalde orders, en met het einde van het derde etmaal verlieten wij onzen post en stelden koers naar Valparaiso.

Van Montevideo tot Juan Fernandez besteedden wij 44 dagen en hadden 1008 mijlen afgelegd. Ingevolge peiling op gemeld eiland, bevonden wij dat de tijdmeter 31′ boogs te veel Oost aanwees.

Het eiland Juan Fernandez, wel bekend als de verblijfplaats van Robinson Crusoe, of de historie van dezen op het wedervaren van den matroos Alexander Selkirk toegepast, is zeer goed door Anson beschreven, en kennelijk aan het kleine eilandje, Bokken-eiland genoemd,

en op den Z. W. hoek van eerstgemeld eiland gelegen, als ook aan de vrij hoog boven water liggende klip, de Apensleutel, welke aan de Zuidzijde ligt.

De Cumberlands-baai levert een fraai gezigt op, door Anson duidelijk en goed in teekening gebragt; in die baai, waar wij niet hebben geankerd, lag eene brik, die op onze nadering de Amerikaansche vlag heesch, doch kort daarna deze weder tegen de Spaansche vlag verwisselde. Ofschoon het eiland zeer vruchtbaar is, wordt het niet bewoond; de republiek van Chili was van voornemen het in bezit te nemen en hare misdadigers daarheen te verbannen.

10) Van Juan Fernandes koers stellende naar Valparaiso, zorgde de kommandant met alle behoedzaamheid, besuiden de breedte van gemelde plaats te blijven, dewijl de koers O. ¼ N. viel, en de wind bestendig Z. en Z. Z. O. Hij veronderstelde dat de wind onder de kust Z. O. zoude zijn, welke veronderstelling niet ongegrond was; met het aanbreken van den dag, zagen wij land, van het Oosten tot het N. O., en maakten kracht van zeil om ons te verkennen, hetwelk ons aan punt Couroumilla gelukte, welk punt met Valparaiso-punt eene diepe baai vormt, dat ons eenigzins in twijfel bragt en ons deed gelooven dat het de baai van Valparaiso was; doch eene middagsbreedte (en de in de baai liggende reeds gemelde eilandjes *) ontnam ons dezen twijfel; wij hielden kort den wal, zagen spoedig het eilandje Le Banja, en lieten dit eilandje aan stuurboord liggen; hetzelve ten zuiden hebbende, stuurden wij Z. t. O. naar de reede van Valparaiso, wij ankerden op 30 vademen water, vertuiden voor heele touwen N. N. O. en Z. Z. W.

Wij vonden aldaar ter reede liggen ons fregat de *Ma-*

* Deze eilandjes worden in de Reis gemeld.

ria Reigersbergen, met veel koopvaarders van verschillende natien; voorts het Engelsche oorlogsfregat *Blonde*, aan boord hebbende de gebalsemde koning en koningin der Sandwichs-eilanden, welke in Engeland waren overleden, en door het Engelsch gouvernement aan deze eilanders, als een bewijs van genegenheid, gebalsemd terug gezonden werden; het oorlogs-fregat *Britten*, en de korvet *de Mercy*; van de republiek Chili: een fregat, een gladdekskorvet, een brik en een gedesarmeerd fregat, dat door lord COCHRANE van de Spanjaarden bij entering was genomen; een fregat, korvet en brik van hen, assisteerden in het beleg voor Callao. Uiterlijk zagen deze schepen er wèl uit, doch hunne uitrusting was nietsbeduidend, en de equipages zamengesteld uit deserteurs van verschillende natien. Ik was eenigzins in de gelegenheid om over het inwendige van hunne schepen te kunnen oordeelen.

Gedurende ons verblijf aldaar ter reede, hadden eenige manschappen van onzen bodem zich aan desertie schuldig gemaakt en de kommandant gelastte mij, om op hunne schepen naar onze deserteurs te vernemen. Men had de beleefdheid, om voor mij de equipages op het dek te laten komen, opdat ik mij konde overtuigen, of er zich ook van onze manschappen onder bevonden. Het zien van eene scheeps-equipage heeft altijd iets opmerkenswaardigs, dewijl gelaatkundigen zouden zeggen, dat er nog al karakteristieke gezigten onder gevonden worden; maar, ofschoon geen gelaatkundige zijnde, zoo heb ik nimmer in mijn leven eene grootere verzameling van boeven-gezigten gezien, dan die, waaruit deze equipage was zamengesteld. Het werd mij ook vergund de schepen te doorzoeken en uit nieuwsgierigheid maakte ik van die beleefde aanbieding gerbuik, doch nergens zag ik eenig bewijs van uitrusting. Het tusschendek was ruim en schoon; geene zwervende plunjes waren te zien, en ik geloof

dat van den kommandant af tot de scheepsjongen toe, een ieder zijne uitrusting bij zich draagt.

De batterij van hunne schepen was oogschijnlijk in eenen goeden staat; het waren zware stukken en allen van één kaliber.

De tractementen van officieren en manschappen zijn hoog bepaald, maar het gaat met *hunne* tractementen als met de eigendommen in de maan; — zij worden niet betaald. De officieren zijn meestal voormalige Engelsche en Amerikaansche kadets.

De victualie voor de equipage, die gedurende onze reis zeer goed was gebleven, had echter eene aanmerkelijke vermindering ondergaan, en voor het doen van onzen verderen togt, werd de korvet voor drie maanden gevictualieerd, hetwelk op *f* 11,600 kwam te staan. Alle behoeften zijn aldaar vresselijk duur; brandhout en bezems (zoo noodwendig voor den victualiemeester en het schip) zijn genoegzaam tegen geld niet te bekomen.

Den 21 Maart verlieten wij de reede, met inachtneming van de noodige voorzigtigheid van een rif in de marszeilen te steken, dewijl men meest altijd, ofschoon het in de baai ook stil is, buiten dezelve, of om Valparaiso-punt heen komende, eene stijve koelte zal aantreffen.

11) Te Valparaiso onderrigt zijnde dat Callao zich steeds in de handen van de Spaansche koningsgezinden bevond, en te land en ter zee door de republikeinsche magt was ingesloten, was het natuurlijkerwijze ons niet vergund de blokkade te forceren, en de reede van Callao aan te doen, waarom wij van de laatste ankerplaats koers stelden naar de baai Cheiello, 1 ½ mijl bezuiden Callao of Lima gelegen; deze reis was zeer aangenaam, door het schoone weder, de bestendige Z. en Z. O. winden en het slegte water.

Het voornemen was, land te maken bij punt *Pisco*, of wel ons aan die kaap te verkennen, doch in den nacht

zeilden wij deze punt voorbij, en de eerste verkenning was de eilandjes Pachacamo, die wij in den achtermiddag op eenen korten afstand in het gezigt kregen, dewijl op dat oogenblik de benevelde lucht optrok. Wij peilden kort daarna kaap Morro Solar, N. t. O. ½ O.; ook vertoonde zich in het N. W. het eiland St. Lorenzo. De laatstgemelde kaap gerond hebbende, kregen wij de schepen in de baai in het gezigt, stuurden in de diepte van 40, 30 en 20 vademen naar de ankerplaats, en kwamen aldaar op 11 vademen ten anker. De baai Cheiello kan als geene baai beschouwd worden; zij ligt van het N. N. W. tot Z. Z. W. geheel open, en de daarin loopende deining maakt de ankerplaats en het waterhalen moeijelijk. Ter reede lagen oorlogschepen van verschillende volken, als: Engelschen, Franschen, Noord-Amerikanen, Peruanen en vele koopvaarders. Wij en de overige schepen ter reede waren verpligt, een werp met een' ligt kabeltouw dwars van achteren uit te brengen, om daarmede het schip met den kop op de deining te brengen, hetwelk de rolling belette. Men kan hier in twee uren naar Lima rijden. Gedurende ons verblijf was de lucht altijd beneveld, de thermometer steeg niet boven de 76° en de dauw was des nachts zeer sterk, terwijl overigens ons verblijf aldaar door niets vervrolijkt werd, dan door de officieren van verschillende natien, waarmede wij in kennis geraakten. Dagelijks hoorde men het gebulder van het geschut; de brave koningsgezinde RODAIL verdedigde het fort Callao met eene bezetting, groot 800 man, tegen eene vereenigde scheepsmagt, bestaande uit twee fregatten en drie mindere vaartuigen, behoorende aan de republieken Chili en Peru, terwijl hij aan de landzijde ingesloten werd door een leger van insurgenten, groot 3,500 man, aangevoerd door den genoeg bekenden BOLIVAR. Door genomene observatie bevonden wij de lengte te zijn 77° 5′ West van Greenwich en Z. B. = 12° 12′, miswijzing 10. 24 N. O.

12) Den 13 Mei zagen wij, ten 10_u. in den morgen, land in het W. Z. W., zijnde het 34e etmaal na het verlaten van de kust van Amerika, en waren niet weinig verblijd land te zien, dewijl de zeeman steeds bij verandering leeft; onze reis was zeer eentoonig geweest. Haaijen en vogels waren de eenige levende wezens, die eene afwisseling van gezigt veroorzaakten. Toen wij ruim 100 mijlen uit den Amerikaanschen wal waren, woei de Z. O. passaat bestendig in de streek van Z. O. en O. Z. O. door, en bleef daarin doorwaaijen tot op 150 mijlen van de eilanden; dezelve was toen zoo bestendig niet meer, en dikwijls veranderlijk; ook nam de warmte toe, naar evenredigheid dat wij ons van de kust verwijderden, zij steeg tot 86° en 90°. De stroom was bestendig West, somwijlen iets bezuiden, echter, bij het naderen van de eilanden, was dezelve zoo geregeld niet, en somwijlen gaf de tijdmeter Oost.

Het ontdekte land vermeenden wij dat het eiland La Dominica, een der Marquesas-eilanden, moest zijn, dewijl het door deszelfs uitgestrektheid ons te groot voor Hood-eiland voorkwam. Ten 2^u. in den achtermiddag ontdekten wij weder land in het W. t. Z., en spoedig werd dit voor Hood-eiland erkend; de flaauwe variërende koelten beletten ons veel te vorderen, en, om in den nacht niet tusschen de eilanden door te loopen, draaiden wij bij, met den kop om den N. O.

Den 14, met het aanbreken van den dag, peilden wij Hood-eiland Z. W.; wij maakten kracht van zeil en stuurden W. N. W. Op den middag peilden wij Hood-eiland Z. t. W., op eenen afstand van 3¼ mijl. De gelegenheid tot het doen van waarnemingen voor den tijdmeter was ons zeer gunstig geweest; de tijdmeter-lengte op den middag was 138° 38′ 2″ W. Ingevolge deze bekomen lengte bepaalden wij Hood-eiland te liggen op 138° 40′ 44″, hetwelk tusschen de bepaalde lengte van Krusenstern en Cook inkomt, terwijl de bepaling van Arrowsmith ver-

worpen werd, te meer, daar ook de *Connaissance des temps* de bepaling van Krusenstern aanneemt.

Met zons-ondergang peilden wij het eiland Rooahoogah N. W., Hood-eiland Z. O., en bleven gedurende den nacht met klein zeil om de N. N. O. en Z. Z. O. liggen.

Den 15, met het aanbreken van den dag, hielden wij af, en stuurden N. W. naar de Z. O. hoek van het eiland Nooaheevah of Sir H. Martins-eiland; de koelte was zeer veranderlijk, de lucht bewolkt, en dikwijls verloor zich het eiland in eenen dikken nevel, zoodat wij meer dan eens verpligt waren, weder uit den wal te houden; kleine hoozen formeerden zich bij het schip, waarvan echter weinig notitie werd genomen, zoodat wij de leizeilen bij hielden; een hoos kwam tusschen het groot en voortuig door, deed het groot boven-lijzeil slaan en nam de bijzeilspier mede.

Op den middag werd de koelte bestendiger en de lucht klaarder. Ten 1u. peilden wij den N. O. hoek van het eiland en kaap Martin in elkander, Noorden 3° Oost. Wij stuurden W. Z. W. langs den wal, den Oosthoek van de baai Anna Maria N. O. hebbende, loefden op tot Noorden, en stuurden gemelde baai in, loodende 30, 20, 15, 12 vademen. Op laatstgemelde diepte kwamen wij ten anker en peilden, ten anker liggende, den Oosthoek van de baai Zuiden en het Suikerbrood of Westelijk eilandje Z. Z. W. ½ W. Het fregat, dat ons in het kielwater volgde, kwam kort daarna ten anker.

Bij het ontdekken van het eiland La Dominica, waren wij eenigzins in twijfel, welk eiland het was, dewijl wij vermeenden eerst Hood-eiland te moeten zien, en het ontdekte eiland ons te groot voor Hood-eiland voorkwam; doch spoedig werden wij uit onzen twijfel getrokken, daar wij laatstgemeld eiland in het W. t. Z. in het gezigt kregen, en de naauwkeurige beschrijving van dit eiland, door Krusenstern, deed ons hetzelve met zekerheid kennen.

Het is bolachtig en niet groot (zeer gelijkende op Toppershoedje, in de straat Sunda), aan de N. W. zijde is het met klippen omgeven, die vrij hoog boven water uit komen. Dit eiland hebben wij op 9 mijlen afstands gezien; 8 mijlen in het N. W. van hetzelve ligt het eiland Rooahoogah, naar gissing zich uitstrekkende Oost en West 1 ½ mijl; dit eiland is hoog en niet vuil; men kan het op eenen korten afstand naderen.

Als men aan het eiland Hood verkend is (in welke verkenning men zich met geene mogelijkheid met een ander eiland kan vergissen) alsdan kan men in den nacht gerust tusschen deze twee eilanden door loopen, en den wal van Nooaheevah op 1 à 2 mijlen naderen, om met den dag baai Anna Maria aan te doen. De vrees om des nachts tusschen twee eilanden door te loopen, die 8 mijlen N. W. en Z. O. van elkander liggen, en bij nacht, met goed weder op drie mijlen afstands gezien kunnen worden, doet somwijlen bijdraaijen, ofschoon er geen gevaar bestaat; men laat alzoo eene goede gelegenheid voorbij gaan, waarvan men verpligt is gebruik te maken, dewijl het weder onbestendig is en de stilten menigvuldig zijn. Van tusschen deze twee eilanden vertoont zich ook het eiland Rooapoah, zeer kennelijk aan den zonderlingen vorm, daar het zich opdoet als eene uitgestrekte stad, met vele torens; ook de overige eilanden vertoonen zich, zoo als men dezelve volgens de kaart moet peilen. Van tusschen deze twee laatstgemelde eilanden (*) stuurt men W. N. W. of N. W. t. W. naar den Z. O. hoek van Nooaheevah, of kaap Martin; deze kaap is zeer kennelijk aan zijne stompheid, onregelmatigen vorm en afgebrokkelde klippen, waarbij er eene is, die op het midden van de kaap staat, en zich voordoet als een schoorsteen. W. Z. W. van deze kaap ligt eene niet groote bolachtige klip, en ¼ mijl uit

(*) Namelijk Hood-eiland en Rooahoogah.

den wal, hetwelk eene goede verkenning is, als men zich kort onder den wal bevindt. Krusenstern geeft het als eene bijzondere goede verkenning op, doch als zoodanig kan deselve niet beschouwd worden, dewijl zij zich in het land verliest. De kust op ¼ mijl genaderd zijnde, zal men bij looding bevinden, tusschen de 30—50 vademen water op fijn zand.

Op dezen afstand van den wal en verkend zijnde aan kaap Martin, dewelke de Oostpunt van de Comptrolles-baai en Z. O. den hoek van het eiland uitmaakt, stuurt men W. Z. W., langs den wal; alsdan vertoont zich de kust omgeven met steile rotsen, waaronder er eene is, zeer kennelijk aan hare roodachtige kleur; ook vertoonen zich eenige klippen op eenen korten afstand uit den wal, voorts krijgt men den Oosthoek van de baai Anna Maria in het gezigt, duidelijk te kennen aan de witte streep, die van den top van den berg, welke dezen hoek uitmaakt, tot op het water neder komt, en zoo kennelijk is alsof dezelve met opzet geschilderd was, hetwelk waarschijnlijk veroorzaakt is door eenen waterval. Zonderling is het, dat Krusenstern deze verkenning niet opgeeft, daar zij de beste verkenning aan de Oostzijde van de baai uitmaakt; welligt heeft deze streep bij zijne komst niet bestaan, of zij is aan zijne aandacht ontgaan. De Amerikaansche oorlogs-kapitein Poorter verzuimt niet dezelve te melden; ook hebben wij de Kennelicht-Moria, door Krusenstern opgegeven, niet gezien.

Als men den Oosthoek van de baai in het gezigt krijgt, vertoonen zich ook de beide eilandjes, welke aan de Oost- en Westzijde van deze baai gelegen zijn; het Oostelijke kan reeds van kaap Martin gezien worden; het Westelijke heeft de gedaante van een suikerbrood; het Oostelijke is onregelmatig. Deze beide eilanden, worden door Poorter de *Sentinelles* genoemd, en door Krusenstern, naar de taal der bewoners, het Oostelijke Matton, en het Westelijke Mutonoe geheeten; tusschen den wal en deze eilanden

is geen ander bevaarbaar water dan voor booten. Het Oostelijk eiland gepasseerd zijnde, ligt de baai open, en men doet wèl, bij het inkomen de Oostzijde van de opening te houden, dewijl die zijde veelal de loefzijde zal zijn; men kan alsdan zonder vrees de baai in sturen, looden 30, 20, 15 en 12 vademen, en ankeren beoosten de strekking van N. en Z. op 12 vademen, en 4 kabellengten uit den wal. De grond is goede houwgrond; men vertuidt Oost en West. Bij het inkomen van de baai, zal men wèl doen van klaar te zijn bij de ankers, dewijl de dwarrelwinden in de baai somwijlen tegen zijn; men moet dan ankeren, dewijl de naauwte belet om voor den wind om te gaan; in dat geval werpt men verder de baai in.

De baai, welke eene kom uitmaakt, is zeer goed, middelmatig groot. Tien of twaalf groote schepen kunnen in dezelve eene veilige ankerplaats vinden. De diepte of lengte van de baai is eene mijl, op deszelfs grootste breedte ¾ mijl en bij het inkomen ¼ mijl; de diepten zijn regelmatig afnemend, de oevers zijn schoon; men heeft niets te mijden dan hetgeen men ziet. Voor den Zuidenwind ligt dezelve open; doch die wind waait zelden, en altijd flaauw. Bij goed weder wisselen land en zeewinden elkander geregeld af; de buijen die er heerschen gaan dikwijls met veel regen en wind verzeld, doch zijn niet gevaarlijk, dewijl zij uit den wal waaijen. In den regentijd heeft men geweldige stortregens; alsdan vult zich de baai aanmerkelijk met water, de stroom trekt natuurlijk naar buiten, en men is verpligt wat meerder touw te laten voorloopen, om niet te gaan drijven; bij goed weder bestaat er weinig stroom, echter is er een verval van water tusschen de 3 en 4 voet. Brandhout is er in groote hoeveelheid te bekomen, ook hebben wij ons van een' goeden voorraad varkens kunnen voorzien, als ook van eene kleine hoeveelheid hoenders. Tot ons groot leedwezen, konden wij de broodvrucht niet

langer dan 3 à 4 dagen goed houden; dezelve werd zuur en onsmakelijk. Beoosten en bewesten de ankerplaats bevindt zich eene waterplaats, bestaande uit kleine beken, die in het water dat van de bergen komt hare bron hebben; als het veel regent is het water goed, anders, uit hoofde van de nabijheid der zee, brak.

Het waterhalen is zoo moeijelijk niet als KRUSENSTERN het opgeeft. Onze manschappen rolden of zwommen gemakkelijk met de watervaten door de branding. In deze verrigting werden wij altijd met veel bereidwilligheid door de inlanders geholpen; en voor de aan boord gemaakte messen, bijltjes en zagen, konden wij veel van hen gedaan krijgen; doch bovenal voor het kruid.

Ofschoon de eilanders bereidwillig en voorkomend zijn, dient men ten allen tijde voor hen op zijne hoede te zijn. Een enkel misverstand aan beide zijden, voortkomende uit hoofde men elkander niet verstaat, doet hen tot dadelijke vijandelijkheden overgaan, en niets dan de vrees voor de Europeesche wapens, van welker voortreffelijkheid boven de hunne, zij overtuigd zijn, houdt hen in bedwang.

De officieren van onzen bodem waren verpligt van bij het water halen tegenwoordig te zijn, om te beletten dat de manschappen in vechtpartijen met de inlanders geraakten.

Op zekeren tijd met deze dienstverrigting aan den wal bezig zijnde, had ik onze sloep naar boord terug gezonden, om de roeijers te doen schaften, terwijl ik, met vijf gewapende manschappen, bij de aan wal zijnde vaten achterbleef. De inlanders waren ons in ons werk behulpzaam geweest, en ruim drie honderd hunner, van beide geslachten, waren er om en bij de tent verzameld. De werkzaamheden gestaakt zijnde, liet ik mijne manschappen in de tent hun middagmaal gebruiken en sloot dezelve met eene ligte boom af, om de naderende menigte het indringen te beletten, en opdat zij, ingeval van kwade voor-

nemens, niet onverwachts op onze wapens zouden kunnen vallen. Een inlandsche voorvechter (*), of, zoo als men in de Oost-Indien zegt, *Branie*, had ik onder de menigte niet opgemerkt. Deze kwam stout in de tent, zonder acht te slaan op de afsluiting, en bood mij met weinig ontzag een kalabas, gevuld met roode boontjes (geschikt om colliers te maken) ten koop aan. Zijne wijze van binnenkomen beviel mij weinig; ik wilde hem op de proef stellen, en bood hem twee kleine spijkers voor zijne koopwaren aan; dit gering aanbod verontwaardigde hem, en, onder veel gebaren, bragt hij zijnen vinger aan het oog, alsof hij wilde zeggen: Kijk eens in mijn oog, of, zoo als de Franschen zeggen: *Ouvre l'oeil*; daarop bood ik er hem ééne; nu was hij geheel beleedigd; hij haalde van achter zijn hoofd-sieraad den slinger, welken hij mij nu kort onder den neus hield, alsof hij wilde zeggen: Zult gij daar ook van gediend zijn? Ik vermeende beleefdheid met beleefdheid te moeten beantwoorden en gaf den held een klap voor zijn gezigt, zoodat hij over zijne hielen tuimelde; spoedig pakte hij zijne spullen bij elkander en verliet de tent, onder het gelach van de menigte, doch bij sommigen van hen merkte ik verontwaardiging op. Kort daarna verliet ik de tent en vond hem zitten schreijen, onder eenige inlanders. Een ander inlander kwam aan boord van de korvet en bood zijne diensten aan, voorzien van een certificaat, hem door een Amerikaanschen koopvaardij-kapitein gegeven; natuurlijk verstond hij geene syllabe van den inhoud, welke hierop nederkwam: » *De houder van dit certificaat is de slechtste kerel van dit eiland; door zijn toedoen zijn vier manschappen, welke met de boot aan den wal waren,*

(*) Deze zijn te kennen aan eene krans van eene soort van bloemen (of palmen), welke zij, tot eerbewijzing, om hun hoofd dragen, als ook aan het haar van hunne gedoodde vijanden, hetwelk zij als armbanden om de armen en het dunne van het been dragen.

wreedelijk vermoord geworden." Men begrijpt dat van zijne diensten geen gebruik werd gemaakt. De Amerikanen, zoo wel STEWART als POORTER, geven van het eiland en de eilanders eene al te fraaije beschrijving, en schijnen er zeer mede ingenomen te zijn. Welligt zullen zij, als de Westkust van de Noord-Amerikaansche Staten wat meerder verrijkt wordt, met provisie of in beschaving toeneemt, alsdan dezelfde uitzigten op de Marquesas-eilanden hebben, als de Engelschen op de Sandwichs-eilanden, of welligt maken zij van deze eilanden, in navolging van de Engelschen, een tweede Botany-Bay; mogelijk zijn geen eilanden ter wereld beter daartoe geschikt. Mogt immer het reeds opgeworpen plan, om de landengte van Panama door te steken, met eenen gelukkigen uitslag bekroond worden, dan zullen deze eilanden voor de bezitters van eene onschatbare waarde zijn. Van alle de beschrijvingen, welke ik van deze eilanden heb gelezen, is, volgens mijn inzien, die van LANGSDORF de beste en onpartijdigste; zijne dictionnaire, ofschoon niet zeer woordenrijk, is ons van veeldienst geweest.

Voorzien van een kunst-kim, waren wij in de mogelijkheid, van dagelijks behoorlijk hoogten te kunnen nemen voor de tijdsbepaling; en ingevolge onzen tijdmeter n°. 666, hebben wij het midden van de baai Anna Maria bepaald op 139° 51′ 41″ lengte West van Greenwich, Z. B. = 8° 55′, miswijzing 5° 19′ N. Oostering, en hebben wij om verschillende redenen, de lengte van kapitein KRUSENSTERN verworpen.

Den 25, in den achtermiddag, haalden wij de witte vlag van den top neder, waarmede alle gemeenschap met de inlanders ophield, en des anderen daags, met het aanbreken van den dag, zeilden wij de baai uit, koers stellende tusschen de eilanden door, naar de Gilolo-passage, achterlatende een' deserteur, van geboorte een neger uit Brasilie, met name GONSALVIS.

13) Bij ons vertrek uit het vaderland, zeilde *de Pollux* aanvankelijk slechter dan het fregat *de Maria Reigersbergen*; doch na eenigen tijd in zee geweest te zijn, en wel voornamelijk, na veel doorgestaan slecht weder om de Zuid, werd de korvet, die een sterk verband had, leeniger, zoodat bij onze doorvaart door de Stille Zuidzee, *de Pollux* aanmerkelijk beter zeilde. Daardoor waren wij in de gelegenheid, om op den dag het fregat zoo ver vooruit te loopen, dat, zonder vertraging aan de reis, wij in den achtermiddag zeil konden minderen om de Azimuths-peilingen te verrigten, met den kop naar het magnetisch Noorden gerigt, ingevolge de manier van kapitein Flinders en Sabine; de Azimuths, op deze wijze genomen, maken ten allen tijde een verschil van 2° in de miswijzingen, met de waarnemingen genomen in onzen koers van West. Door deze verrigtingen, gaven wij gelegenheid aan het fregat om op te komen, en met mindering van zeil, bleven wij in den nacht op eenen behoorlijken afstand van elkander voortloopen.

Door onze betere bezeildheid, bepaalden wij als het ware den koers. Op den 13 Julij besloot onze kommandant, om tusschen de Peyster-groep en de Chersons-eilanden heen te loopen, welke koers volgens de kaart van Arrowsmith, eene vrije passage opleverde. Den nacht daaropvolgende verloren wij in de hondewacht het achter zijnde fregat uit het gezigt; ten 5u., iets voor het aanbreken van den dageraad, werd de officier van de wacht, de luitenant de Vaines, gewaarschuwd, dat men vermeende branding vooruit in den koers te hooren; het was dik regenachtig weêr, met flaauwe koelte en de vaart was tusschen de 2 à 3 mijlen. Gemelde luitenant draaide onmiddellijk met de korvet bij, en liet, ingevolge scheepsgebruik, van zijne ontdekking rapport maken aan de hoogere autoriteiten; een schot met den langen 12 ℔ was het sein van waarschuwing voor het fregat. Met het aanbreken van den dag, zagen wij een klein eilandje op ¼ mijl onder de lij

van ons. Zeer verrassend was deze ontdekking; als door den slag eener tooverroede was dit klein, doch fraai, met boomen begroeid eiland te voorschijn gekomen en spoedig ontdekten wij dat het bevolkt was. Wij hielden ons bij deze nieuwe ontdekking niet langer op, dan noodig was, om er naar behooren de lengte en breedte van te bepalen. In dien tusschentijd werd er van beide schepen eene gewapende sloep naar den wal gezonden, om het eiland beter te verkennen, en, zoo mogelijk, zonder te landen, met de bewoners in aanraking te komen. Ik bevond mij in de sloep van onzen bodem, alsmede de luitenant van der Plaat, die van deze onze bevinding een juist en op waarheid gegrond berigt geeft (*).

Onze kommandant wilde, zoo als men ligtelijk kan denken, het nieuw ontdekte eiland, naar den naam van zijn schip, *Pollux-eiland* noemen, dewijl het door dat schip het eerst was ontdekt geworden; dit strookte echter niet met de gevoelens van den kommandant van het fregat, dan kapitein-ter-zee Coertsen, en het kind moest toch eenen naam hebben. Na lange discussien werd besloten het ontdekte eiland *Nederlandsch eiland* te noemen, en als zoodanig werd het gedoopt en door ons begroet met een salut van 7 schoten.

Onze manschappen, die anders vrij onverschillig zijn, in datgene wat de hydrographie aangaat, en wien het weinig belang inboezemt, of er een bekend eiland meer of minder op de kaart komt, verheugden zich echter in deze nationale ontdekking, en begonnen elkander te beduiden, dat het niet missen kon, of dit moest zes maanden extra tractement geven; het bleef echter bij een extra oorlam, de gewone belooning voor vele maritime verrigtingen. Den nacht vóór de ontdekking, liepen wij eene

(*) Zie *aanteekeningen, gehouden op eene reis om de wereld, door den luitenant van de mariniers* Troost, waar dit alles meer omstandig beschreven is, waardoor ik mij ontheven acht, hiervan iets meerder te zeggen.

vaart van 8 à 9 mijlen. Hadden wij zulk eene vaart bij de ontdekking geloopen, dan zeker ware *de Pollux* gedeeltelijk over het eiland heengeschoven.

De lengte van Nederlandsch eiland werd bepaald op 177° 33′ 16″ Oost van Greenwich, de Noordelijke hoek op 7° 10′ Z. B.; magnetische afwijking 6° 30′ N. Oostering; op eene scheepslengte van den wal bij looding, bevonden wij 15 vademen koraalgrond. De laatste stelling van onzen tijdmeter, had op de kust van Amerika (liggende in de baai van Chieëllo) plaats gehad; wij besteedden van daar tot onze komst in de baai van Ambona, 113 etmalen, en van de ontdekking van Nederlandsch Eiland 48 etmalen, tot in gemelde baai.

Van het fort Victoria aldaar, is de lengte sterrekundig bepaald, en onze tijdmeter maakte een verschil in lengte met gemeld fort van 33′ 54″ boogs; dat de tijdmeter het bestek Oostelijker plaatste door deze bekende font, is het gemakkelijk de opgegeven lengte van Nederlandsch eiland te verbeteren.

14) Het voornemen van den kommandant was, om met den koers van West, Matthias-eiland in het gezigt te loopen; in dien koers liepen wij een eilandje op, doch daar wij Squally-eiland niet in het gezigt kregen, en maar een eiland zagen, en wij met den koers van West, beide eilanden hadden moeten zien, zoo was het moeijelijk te bepalen, of het wel Matthias of Squally-eiland was; te meer, daar de ligging, in lengte van Matthias-eiland, op alle kaarten onderling verschilde. Algemeen werd het gehouden voor prins Willem Hendriks-eiland, door den luitenant Ball in 1790 ontdekt, dewijl het uiterlijk overeenkwam met de beschrijving van dat eiland gegeven, namelijk, vrij hoog en zich door eenen hoogen berg onderscheidende, oogschijnlijk in het midden van het eiland gelegen. Wij passeerden hetzelve benoorden.

15) Als eene aanmerkelijke fout mag het in de kaart van ARROWSMITH worden aangemerkt, dat twee eilandjes, Groot- en Klein-Providence, welke in het N. W. van Mysory gelegen zijn, niet aangeteekend staan. Om de Oost of O. N. O. komende en Groot-Providence in het gezigt krijgende, kan men zeker zijn, dat het hooge land het eiland Mysory is, en niet het hooge land van de Geelvinks-baai, op de kust van Nieuw-Guinea; als deze eilandjes niet bestonden en men was niet zeker van zijn bestek, dan zoude deze misgissing wel plaats kunnen hebben; maar deze twee eilandjes nemen allen twijfel weg, aangezien dat geen hoog land in deze streeken, twee eilandjes in het N. W. heeft liggen.

Mysory is een uitgestrekt eiland, aan de Oost- en Westzijde is het gebergte hooger dan in het midden; het is sterk met boomen begroeid; het schijnt aan de Noordzijde schoon te zijn; wij hebben dit eiland, ingevolge de kaart van ARROWSMITH op 9, en ingevolge de kaart van NORIE, 1816, op 11 mijlen afstands gezien.

Volgens genomen peiling op de Westkust van Mysory en Groot-Providence, en in de kaart van NORIE (groot bestek) overgebragt, geeft de lengte Oost Greenw. = 135° 36′
Op dat oogenblik, onze tijdm.-lengte. . = 136° 6′ 30″
Ingevolge genomen afstanden aan Zon en
Maan. . . . . = 135° 46′

De tijdmeter gaf dus op dit oogenblik 30½′ te veel Oost, maar in de baai van Ambona vonden wij dat dezelve 33′ 54″ te veel Oost aanwees; dus mag men veronderstellen, dat het eiland Mysory, in gemelde kaart, vrij goed op deszelfs lengte geplaatst is.

SCHOUTEN geeft aan Groot- en Klein-Providence den naam van St. Jacobs-eilanden. De omtrek van Groot-Providence zal op ¼ mijl komen; het is tamelijk hoog voor deszelfs grootte; aan de N. W. zijde heeft het een rif. Klein-Providence of Dampier-eiland, 1699, vertoonde zich aan ons als eene klip; deszelfs omtrek is niet schoon.

16) Den 25 Julij, in de eerste wacht, kregen wij eene lage punt op de kust van Nieuw-Guinea in het gezigt, vermoedelijk kaap de Goede Hope, doch het was met geene zekerheid te bepalen, dewijl wij de beide eilandjes Amsterdam en Middelburg, welke de beste verkenning van deze kaap uitmaken, niet gezien hebben. Het bestaan van deze twee eilandjes is niet te betwijfelen; men vindt dezelve zelfs in de kaart van ARROWSMITH aangeteekend, doch zonder naam. Het voornemen was, om met eene gunstige gelegenheid Dampiers- of Pitts-straat door te loopen, en alzoo naar Amboina op te werken, doch voor eerstgemelde straat komende, was de gelegenheid niet gunstig, en van deze ook niet verkieselijke passage werd afgezien, en bepaald, om door de ruime Gilolo-passage naar onze bestemming (Amboina) op te werken. Den 26, met het aanbreken van den dageraad, zagen wij het eiland Wageeo in het W. Z. W., de kust van Nieuw-Guinea in het Z. Z. O. In de eerste wacht bevonden wij ons in de strekking van het eilandje Manorara en de Youl-eilanden, zijnde Z. Z. W. en N. N. O. Het eilandje Manorara ligt kort onder den wal van het uitgestrekte eiland Wageeo, welks lengte van het Oosten naar het Westen, 17 mijlen bedraagt.

Den volgenden dag, vroegtijdig, trachtten wij, met den koers van W. N. W., tusschen de eilandjes Syang en Wyag door te loopen, benoorden het eiland Een heen, doch de koelte begon gestadig af te nemen, het werd geheel stil en de lucht te dik om eenige verkenning aan den wal te krijgen. Wij lagen den geheelen dag in stilte, doch in de eerste wacht kwam de koelte uit het Zuiden door; andermaal werd getracht om tusschen deze eilanden door te loopen, doch de wind schraalde en wij waren verpligt, om met den koers van W. t. N. beneden of benoorden Syang en Poelo-Eye heen te loopen. Poelo-Syang is een laag vlak eiland; men vindt op hetzelve versch of zoet water en brandhout. Poelo-Eye, hetwelk op eenen

korten afstand aan de Noordzijde van hetzelve gelegen is, is een klein bolachtig eiland, schoon aan de Noordzijde; wij passeerden het op een' kleine mijl afstand.

Ofschoon HORSBURGH den koers bepaalt tusschen Syang en Wyang door, zoo zeggen sommige schrijvers, dat deze twee eilandjes met koraal-riffen aan elkander verbonden zijn. ARROWSMITH laat in zijne kaart (*de Stille Zuidzee*, 9 bladen) Poelo-Eye, Syang en Wyang weg; — welligt voor de gemakkelijkheid.

De gelegenheid werd ons gunstiger; de wind bepaalde zich met eene bramzeils-koelte tusschen het Z. Z. O. en O. t. Z. Ten 9u. van reeds gemelde eerste wacht, peilden wij Wyang en de Westhoek van Poelo-Eye ten Zuiden; wij stuurden Z. W. t. W. naar het eiland Giby; ten 3u. in de hondewacht hetzelve genoeg genaderd zijnde, stuurden wij W. Z. W. ½ W. en ten 4u., bij den wind op, om de Zuid.

Het eiland Giby is een tamelijk groot eiland, zich van het Z. O. tot N. W. 8 mijlen uitstrekkende; de N. W. zijde is vlak, de Z. O. kant onregelmatig hoog. Iets hetwelk niet algemeen bekend is, is, dat dit eiland eene zeer goede baai of ankerplaats op de Z. W. zijde heeft, waar zoet water en brandhout is te bekomen. Op den middag van den 20, peilden wij de Weeda-eilanden, door ARROWSMITH de Wiedy-eilanden genoemd, W. Z. W. ¼ W. Volgens onze middags-breedte komt het Zuidelijkste gedeelte van deze eilandon op 0° 40′ Z. B., hetwelk met de beschrijving van HORSBURGH overeenkomt; de meeste kaarten plaatsen dezelve 10′ te Noordelijk. Het is eene groep van 15 lage en ongelijk groote eilanden, door banken met elkander vereenigd; het is niet raadzaam, dezelve te kort te naderen; de nabijheid is vuil en de stroom trekt sterk om de West.

Wij trachtten gedurende het etmaal, door verschillende slagboegen op den wind, die nu meer naar het Zuiden

keerde, te winnen, en in deze pogingen werden wij door een' Zuidgaanden stroom te gemoet gekomen. In de hondewacht van den 29 verloren wij de Weeda-eilanden in het N. W. uit het gezigt; op den middag van gemeld etmaal, zijnde op de Z. B. van 1° 24′ 25″, peilden wij de volgende eilanden Poelo-Pysang, Oost; Hassel, N. W.; Dammer, N. W. t. W., flaauw te zien; Keka, Z. t. O.; Passag, Z. Z. O. ½ O.; Lauw, Z. O. t. Z.; Gasse, heel flaauw te zien in het Z. W. Deze eilanden leverden, in hunne verschillende grootte en gedaante, een fraai gezigt op. Wij werden in deze passage door de gelegenheid zeer begunstigd, en geen schip zoude het voordeeliger kunnen treffen, dan wij het geluk hadden te ondervinden.

Wij stelden nu, om de Zuid. koers, tusschen Gasse en Keka-eiland door, naar het eiland Ceram. In sommige kaarten wordt deze doortogt de Gasses-straat genoemd, doch volgens de Indian Pilot heeft dezelve geenen naam. In de Gilolo-passage hebben wij de kaart van ARROWSMITH zeer onnaauwkeurig bevonden.

Den 30, met den dag, zagen wij het eiland Ceram en peilden ten 8u. het eiland Booro Z. Z. W. Den volgenden dag werden wij, ofschoon de wind niet zeer in ons voordeel was, begunstigd met eenen Westgaanden stroom, die Zuidelijk trok, naar mate wij straat Booro naderden, en ten 2u. waren wij tot boven het eiland Manipa gewerkt, alwaar wij met vreugde de Nederlandsche vlag op een der zich daar bevindende kantoren zagen waaijen.

Den 1 Augustus, kregen wij in de dagwacht, het eiland Amboina in het gezigt, en ten 10u. in den voormiddag, den hoek Noessaniva, of den Oosthoek van de baai; ten 2u. peilden wij gemelde punt Oost en den hoek van Allang West; ingevolge deze peiling waren wij in den mond van de baai, stuurden nu N. O. langs de Oostzijde en ankerden, ten 5u., op 30 vademen water, voor het fort Victoria; wij salueerden met 21 schoten en werden met een gelijk getal bedankt.

Elf maanden en 7 dagen waren er verloopen, sedert ons vertrek uit het vaderland, waarvan wij 257 dagen in zee hadden doorgebragt. Wij waren niet weinig verheugd, eene, op het laatst eentoonige reis, achter den rug te hebben, op welke wij aan alle ontberingen waren blootgesteld geweest, en alles ondervonden hadden, wat een mooi, doch moeijelijk beroep oplevert. Wij ontscheepten onze zieken, die allen aan de scheurbuik leden, en de equipage werd van de noodige ververschingen voorzien. Gedurende ons verblijf ter reede van Amboina, genoten wij een ten hoogste gul en beleefd onthaal van de civiele authoriteiten en de meest gegoede ingezetenen; welke wij niet genoeg onzen dank kunnen betuigen, en dat bij ons altijd in dankbare herinnering zal blijven.